

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
IX kadencja
Prezes Rady Ministrów
RM-0610-173-22

Druk nr 2977
Warszawa, 20 stycznia 2023 r.

Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowna Pani Marszałek,

na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej przedstawiam Sejmowi Rzeczypospolitej Polskiej projekt ustawy

**- o zmianie ustawy - Kodeks cywilny
oraz niektórych innych ustaw.**

Do prezentowania stanowiska Rządu w tej sprawie w toku prac parlamentarnych został upoważniony Minister Sprawiedliwości.

Z poważaniem

Mateusz Morawiecki

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/

U S T A W A

z dnia

o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, 2337 i 2339) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 928 w § 1 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 i 5 w brzmieniu:
„4) uporczywie uchylał się od wykonywania wobec spadkodawcy obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową;
5) uporczywie uchylał się od wykonywania obowiązku pieczy nad spadkodawcą, w szczególności wynikającego z władzy rodzicielskiej, opieki, sprawowania funkcji rodzica zastępczego, małżeńskiego obowiązku wzajemnej pomocy albo obowiązku wzajemnego szacunku i wspierania się rodzica i dziecka.”;
- 2) w art. 934:
 - a) § 2 otrzymuje brzmienie:
„§ 2. Jeżeli którekolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przysługują jego dzieciom w częściach równych.”;
 - b) po § 2 dodaje się § 2¹ w brzmieniu:
„§ 2¹. Jeżeli dziecko któregokolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przysługują jego dzieciom w częściach równych.”;
 - c) § 3 otrzymuje brzmienie:
„§ 3. W braku dzieci i wnuków tego z dziadków, który nie dożył otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przysługiwał, przysługują pozostałym dziadkom w częściach równych.”;

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach, ustawę z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne, ustawę z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz ustawę z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego.

- 3) w art. 1015 po § 1 dodaje się § 1¹ i 1² w brzmieniu:

„§ 1¹. Do zachowania terminu, o którym mowa w § 1, wystarcza złożenie przed jego upływem wniosku do sądu o odebranie oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku.

§ 1². Jeżeli złożenie oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zezwolenia sądu, bieg terminu na złożenie oświadczenia ulega zawieszeniu na czas trwania postępowania sądowego w tym przedmiocie.”;

- 4) w art. 1019 w § 1 w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu:

„3) do zachowania terminu wystarcza złożenie przed jego upływem wniosku do sądu o odebranie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia.”.

Art. 2. W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359 oraz z 2022 r. poz. 2140) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 101:

- a) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Rodzice nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego albo, w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko.”,

- b) dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, to czynność polegająca na odrzuceniu spadku w imieniu dziecka przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, gdy jest dokonywana za zgodą drugiego z rodziców, któremu również w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, albo gdy jest dokonywana wspólnie, nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo, w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku – chyba że spadek przyjmuje inny zstępny rodziców tego dziecka. W braku porozumienia rodziców stosuje się przepis § 3.”;

- 2) art. 156 otrzymuje brzmienie:

„Art. 156. Opiekun powinien uzyskać zezwolenie sądu opiekuńczego albo, w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 640 w § 1 dodaje się zdanie trzecie w brzmieniu:
„Notariusz nie przesyła oświadczenia, jeśli zarejestrował akt poświadczenia dziedziczenia.”;
- 2) po art. 640 dodaje się art. 640¹ w brzmieniu:
„Art. 640¹. § 1. Zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku, w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, wydaje sąd spadku.
§ 2. Z chwilą wszczęcia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku wniosek o zezwolenie na dokonanie czynności, o której mowa w § 1, złożony do sądu opiekuńczego, przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi spadku.”;
- 3) w art. 641:
 - a) w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz ostatnie miejsce jego zwykłego pobytu;”;
 - b) uchyla się § 3,
 - c) po § 3 dodaje się § 3¹ i 3² w brzmieniu:
„§ 3¹. Rodzic, składając w imieniu dziecka oświadczenie o odrzuceniu spadku, informuje o:
 - 1) przysługiwaniu mu władzy rodzicielskiej i jej zakresie,
 - 2) wyrażeniu przez drugiego z rodziców zgody na odrzucenie spadku, chyba że oświadczenie to jest składane wspólnie,
 - 3) uprzednim odrzuceniu spadku przez któregośkolwiek z rodziców,
 - 4) przyjęciu spadku przez innego zstępnego rodziców tego dziecka– chyba że przed złożeniem oświadczenia zostało wydane zezwolenie sądu na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka w postaci odrzucenia spadku.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2021 r. poz. 1981, 2052, 2262, 2270, 2289, 2328 i 2459 oraz z 2022 r. poz. 1, 366, 480, 807, 830, 974, 1098, 1301, 1371, 1692, 1855, 1967, 2127, 2140, 2180, 2339, 2436, 2600 i 2687.

§ 3². Pod względem skutków karnych podanie informacji wskazanych w § 3¹ jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przyrzeczeniem, o czym sędzia lub notariusz powinien uprzedzić składającego oświadczenie. Jeżeli oświadczenie jest składane na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym, informacje wskazane w § 3¹ zawiera się w treści oświadczenia. Składający oświadczenie jest obowiązany do zawarcia w treści oświadczenia klauzuli o następującej treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za podanie fałszywych informacji.”. Klauzula ta zastępuje pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za podanie fałszywych informacji.”;

4) art. 643 otrzymuje brzmienie:

„Art. 643. O odrzuceniu spadku zawiadamia się wszystkie znane sądowi spadku osoby, które zgodnie z treścią oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia.”;

5) w art. 652 zdanie drugie otrzymuje brzmienie:

„Notariusz niezwłocznie zawiadamia o tym sąd spadku, przesyłając odpis sporządzonego protokołu, chyba że zarejestrował akt poświadczenia dziedziczenia.”;

6) art. 669 otrzymuje brzmienie:

„Art. 669. Sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy testamentowi i jako spadkobiercy powołani do spadku z ustawy: małżonek, zstępni, osoby pozostające w stosunku przysposobienia, rodzice i rodzeństwo. Pozostałych spadkobierców ustawowych wzywa się, jeśli są sądowi znani.”;

7) w art. 670 w § 1 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą testamentowym oraz spadkobiercą ustawowym, o którym mowa w art. 669 zdanie pierwsze.”;

8) art. 672 otrzymuje brzmienie:

„Art. 672. Jeżeli zapewnienie nie było złożone albo jeżeli zapewnienie lub inne dowody nie będą uznane przez sąd za wystarczające, w szczególności gdy nie udało się ustalić spadkobierców, o których mowa w art. 669 zdanie pierwsze, postanowienie w sprawie stwierdzenia nabycia spadku może zapaść dopiero po wezwaniu spadkobierców przez ogłoszenie.”;

9) w art. 677:

a) w § 1 skreśla się zdanie drugie,

b) po § 1 dodaje się § 1¹ w brzmieniu:

„§ 1¹. Postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku powinno wymieniać:

- 1) imię i nazwisko spadkodawcy, imiona jego rodziców oraz jego numer PESEL, jeżeli został nadany, datę i miejsce zgonu albo znalezienia zwłok spadkodawcy oraz ostatnie miejsce jego zwykłego pobytu;
- 2) wszystkich spadkobierców, którym spadek przypadł – ich imiona, nazwiska i imiona rodziców oraz datę i miejsce urodzenia osób fizycznych, a w przypadku osób prawnych – nazwę i siedzibę;
- 3) tytuł powołania do spadku i wysokość udziałów w spadku, a w razie dziedziczenia testamentowego – określenie formy testamentu oraz powołanie protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentu;
- 4) sposób przyjęcia spadku;
- 5) spadkobierców dziedziczących gospodarstwo rolne podlegające dziedziczeniu z ustawy oraz ich udziały w nim.”

c) w § 2 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu:

„Przepis § 1¹ pkt 2 stosuje się odpowiednio.”

Art. 4. W ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261) w art. 10 uchyla się ust. 1f.

Art. 5. W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2021 r. poz. 1990 oraz z 2022 r. poz. 1846 i 2185) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 24 w ust. 5:

a) po pkt 2a dodaje się pkt 2b w brzmieniu:

„2b) sądów na potrzeby prowadzonych postępowań;”

b) pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) innych podmiotów niż wymienione w pkt 1–2b, które mają interes prawny w tym zakresie.”;

2) w art. 24b w ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:

„6) udostępnianie organom administracji publicznej oraz innym podmiotom, realizującym zadania publiczne na podstawie odrębnych przepisów albo na skutek ich powierzenia lub zlecenia przez organ administracji publicznej, danych ewidencji gruntów i budynków, niezbędnych do realizacji przez te podmioty zadań publicznych, a także sądom na potrzeby prowadzonych postępowań;”

Art. 6. W ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799) w art. 95f w § 1 po pkt 6 dodaje się pkt 6a w brzmieniu:

„6a) określenie sposobu przyjęcia spadku;”.

Art. 7. W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2072, z późn. zm.³⁾) w art. 2 w § 1a pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) rozstrzygania spraw, o których mowa w art. 12 § 1 pkt 3, z wyjątkiem spraw o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku, rozstrzyganych w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku.”.

Art. 8. W ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2022 r. poz. 1681) w art. 5a w ust. 1 w pkt 5 dodaje się przecinek i dodaje się pkt 6 i 7 w brzmieniu:

„6) Ministrowi Sprawiedliwości,

7) sądom”.

Art. 9. 1. Przepisy art. 928 § 1 pkt 4 i 5 ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się do zdarzeń stanowiących podstawę uznania za niegodnego dziedziczenia, zaistniałych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

2. Do spadków otwartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy art. 934 § 2 i 3 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu dotychczasowym.

3. Przepis art. 934 § 2¹ ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się do spadków otwartych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy.

4. Jeżeli termin do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku albo o uchyleniu się od skutków prawnych tego oświadczenia nie upłynął przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy art. 1015 § 1¹ i 1² oraz art. 1019 § 1 pkt 3 ustawy zmienianej w art. 1.

Art. 10. 1. Do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy ustaw zmienianych w art. 2 i art. 3, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2021 r. poz. 1080 i 1236 oraz z 2022 r. poz. 655, 1259, 1933 i 2642.

2. Do spadków otwartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepis art. 101 § 4 ustawy zmienianej w art. 2.

3. Do oświadczeń, o których mowa w art. 640 § 1 ustawy zmienianej w art. 3, składanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, oraz do zawiadomień, o których mowa w art. 652 ustawy zmienianej w art. 3, dokonywanych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy w brzmieniu dotychczasowym.

Art. 11. Kadencja władz stowarzyszenia, która została przedłużona na podstawie art. 10 ust. 1f ustawy zmienianej w art. 4 w brzmieniu dotychczasowym, ulega zakończeniu z dniem wyboru władz stowarzyszenia na nową kadencję, jednak nie później niż do dnia 31 maja 2023 r.

Art. 12. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem:

- 1) art. 4 i art. 11, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia;
- 2) art. 5 i art. 8, które wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

I. Zmiany w Kodeksie cywilnym¹⁾

1. art. 1 pkt 1 – zmiana art. 928 k.c. przez dodanie pkt 4 i 5

De lege lata wśród przesłanek uznania przez sąd za niegodnego dziedziczenia wyróżnia się: dopuszczenie się umyślnie ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy (art. 928 § 1 pkt 1 k.c.), nakłonienie spadkodawcy podstępem lub groźbą do sporządzenia lub odwołania testamentu albo przeszkodzenie spadkodawcy podstępem lub groźbą w dokonaniu jednej z tych czynności (art. 928 § 1 pkt 2 k.c.), umyślne ukrycie lub zniszczenie testamentu spadkodawcy, jego podrobienie lub przerobienie albo świadome skorzystanie z testamentu przez inną osobę podrobionego lub przerobionego (art. 928 § 1 pkt 3 k.c.).

Każda z wyżej wymienionych przesłanek stanowi samodzielną podstawę do uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia.

W doktrynie i orzecznictwie niemalże jednolicie przyjmuje się, że wyliczenie zawarte w treści art. 928 § 1 k.c. ma charakter wyczerpujący i wyłączny. Nie jest dopuszczalne stosowanie art. 928 k.c. *per analogiam* do stanów faktycznych podobnych jedynie do tych, jakie zostały wymienione w tym przepisie.

Dostrzeżenie potrzeby rozszerzenia przesłanek niegodności dziedziczenia o zachowania szczególnie naganne polegające na uporczywym uchylaniu się od wykonywania wobec spadkodawcy obowiązku alimentacyjnego, określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową lub od wykonywania nad nim obowiązku pieczy legło u podstaw proponowanej zmiany art. 928 § 1 k.c. Państwo powinno bowiem reagować na nieetyczne zachowania spadkobierców, naruszające szczególnie cenne dobra osobiste spadkodawców, takie jak m.in. życie, zdrowie, godność, które są wartościami konstytucyjnymi podlegającymi szczególnej ochronie.

Powszechnie nieakceptowane są zdarzenia, w następstwie których majątek spadkodawcy otrzymuje osoba, która swoim karygodnym, często nacechowanym złą wolą, zaniechaniem uniemożliwiła za życia spadkodawcy zaspokojenie jego podstawowych potrzeb życiowych.

Spadkodawca może samodzielnie zdecydować w testamencie o wyłączeniu spadkobiercy od dziedziczenia z powodu uporczywego uchylania się od wykonywania wobec niego obowiązku alimentacyjnego lub sprawowania pieczy, nie zawsze jest to jednak możliwe. Spadkodawca

¹⁾ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, 2337 i 2339); dalej: „k.c.”.

może nie być zdolny do testowania (por. art. 944 k.c.). Niemożność sporządzenia testamentu może również wynikać z przyczyn faktycznych (np. spadkodawca będzie znajdował się w stanie wegetatywnym). Wprowadzana zmiana jest odpowiedzią na wyżej przedstawione stany faktyczne.

W aktualnym stanie prawnym niektóre z przesłanek wydziedziczenia i niegodności dziedziczenia częściowo krzyżują się (por. art. 1008 pkt 2 k.c. i art. 928 § 1 pkt 1 k.c.). Pokrywanie się zakresów przesłanek niegodności dziedziczenia i wydziedziczenia nie jest niewłaściwe z punktu widzenia interesów obywateli. Wystarczy wskazać, że wydziedziczenia dokonuje spadkodawca za życia, z przyczyn mu znanych. Natomiast uznanie spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia jest motywowane dążeniem do zapobieżenia dziedziczeniu po zmarłym w sytuacji, gdy otrzymanie przez spadkobiercę spadku byłoby obiektywnie rażąco niesłuszne. Spadkodawca za swojego życia może nie mieć możliwości powzięcia informacji o przyczynach stanowiących o niegodności dziedziczenia (np. otrucie zakończone zgonem spadkodawcy) bądź przyczyna ta może powstać już po jego śmierci (np. zniszczenie testamentu). Stąd też o niegodności dziedziczenia sąd często orzeka z powodu zdarzeń, na które spadkodawca nie miał szans zareagować.

Wydziedziczenie jest możliwe jedynie w stosunku do ściśle określonego kręgu osób wskazanych w art. 1008 k.c. Natomiast od wykonywania obowiązku alimentacyjnego lub obowiązku pieczy nad spadkodawcą mogą uchylać się także inne osoby, których spadkodawca nie może wydziedziczyć, choć mogą być potencjalnymi spadkobiercami (np. rodzeństwo).

W ocenie projektodawcy powinny istnieć rozwiązania prawne pozwalające na możliwość żądania uznania za niegodnego dziedziczenia spadkobiercy, który w sposób uporczywy uchyla się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego w stosunku do spadkodawcy, mimo realnej możliwości jego spełnienia.

Treść i zakres obowiązku alimentacyjnego regulują przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego²⁾. Obowiązki i uprawnienia alimentacyjne mogą wynikać ze stosunków pokrewieństwa (art. 129 k.r.o.), przysposobienia (art. 131 k.r.o.), powinowactwa (art. 27 i art. 144 k.r.o.) i małżeństwa (art. 27 i art. 130 k.r.o.). Obowiązek alimentacyjny polega na dostarczaniu środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania względem krewnych w linii prostej i między rodzeństwem (art. 128 k.r.o.). Szczególne zasady w ramach

²⁾ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359 oraz z 2022 r. poz. 2140), dalej: „k.r.o.”.

tej instytucji dotyczą dzieci, wobec których rodzice są obowiązani do świadczeń alimentacyjnych, gdy te nie są jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie.

W odniesieniu do innych członków rodziny uprawniony do świadczeń alimentacyjnych jest tylko ten, kto znajduje się w niedostatku (art. 133 § 2 k.r.o.).

O szczególnej naganności opisanego wyżej zachowania świadczy uznanie przez ustawodawcę braku alimentacji za przestępstwo przeciwko rodzinie i opiece (por. art. 209 k.k.³⁾).

Z uwagi na doniosłość skutków uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia projektowana przesłanka polegająca na uporczywym uchylaniu się od wykonywania wobec spadkodawcy obowiązku alimentacyjnego została ograniczona do przypadków, gdy obowiązek ten jest określony co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową.

Jednocześnie możliwości uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia nie powinno się wiązać wyłącznie z relacjami o charakterze ekonomicznym. Często poczucie odtrącenia, osamotnienia, pozostawania spadkobiercy bez wsparcia osobistego lub emocjonalnego mogą stać się podstawą zajścia okoliczności wskazanych w projektowanym przepisie art. 928 § 1 pkt 5. Użyto w nim pojęcia „pieczy” nad osobą, ponieważ intencją projektodawcy jest, aby nowa przesłanka niegodności dziedziczenia nie ograniczała się jedynie do ustawowo nałożonych obowiązków „opieki”, która jest zasadniczo instytucją prawa rodzinnego. Wskazany katalog sytuacji, w których na spadkobiercy spoczywa obowiązek pieczy nad spadkodawcą został zaproponowany w sposób otwarty, przez użycie zwrotu „w szczególności”, jako wstępu do wyliczenia, umożliwiając sądowi *in casu* ocenę dbałości spadkobiercy o spadkodawcę, przede wszystkim w odniesieniu do osób niespokrewnionych (np. częste przypadki powoływania do dziedziczenia faktycznych opiekunów).

Zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie, przez „uporczywość” rozumie się zachowanie długotrwałe, powtarzalne, nacechowane złą wolą i nieustępliwością. Pojęcie to służy podkreśleniu intensywności wymienionych nagannych zachowań, co będzie ukierunkowywać wykładnię w procesie subsumcji prawa na kanwie konkretnych stanów faktycznych w stronę restrykcyjnego podejścia do projektowanych przesłanek niegodności dziedziczenia. Normą tą objęte będą rażące przypadki zaniechań, wynikające ze złej woli po stronie zobowiązanego naruszydela.

³⁾ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, 1726, 1855, 2339 i 2600), dalej: „k.k.”.

W Kodeksie karnym, w wyniku nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów⁴⁾, zrezygnowano z pojęcia „uporczywości” na rzecz wskazania, że chodzi o zaległości alimentacyjne, których łączna wysokość „stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej 3 miesiące”. Ta zmiana nie może mieć jednak prostego przełożenia na prawo cywilne, które reguluje stosunki prawne między podmiotami prawa prywatnego, stąd też to sądowni pozostawiono ocenę *in casu*, czy powstała zaległość alimentacyjna pozwala na przyjęcie, że spełniła się przesłanka uporczywości uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego.

Słownikowe rozumienie pojęcia „uporczywości” nie zakłada *per se* umyślności działania sprawcy⁵⁾, ale odwołanie do zbliżonego aksjologicznie unormowania art. 1008 pkt 1 i 3 k.c.⁶⁾ nie powinno pozostawiać wątpliwości, że zachowanie danej osoby jest uporczywe tylko wówczas, gdy jest nie tylko umyślne, ale i „świadome” oraz „ukierunkowane”⁷⁾ na osiągnięcie skutku negatywnego dla uprawnionego.

Nowelizacja nie zagraża pełnemu urzeczywistnieniu woli spadkodawcy, dalej pozostaje możliwość przebaczenia spadkobiercy przez spadkodawcę (art. 930 k.c.). Dla skuteczności tej czynności jest wystarczające dostateczne rozeznanie po stronie spadkodawcy.

Proponowana nowa przesłanka niegodności dziedziczenia (w zakresie, w jakim odnosi się do uporczywego uchylania się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego) będzie miała charakter uzupełniający względem przesłanki określonej w art. 928 § 1 pkt 1 k.c.

W obecnym stanie prawnym w judykaturze zarysowały się dwa poglądy odnoszące się do stwierdzenia wskazanej przesłanki niegodności dziedziczenia. Zgodnie z pierwszym, jeśli nie doszło do wydania wyroku skazującego, to sąd cywilny na potrzeby stwierdzenia niegodności samodzielnie dokonuje ustalenia i oceny, czy doszło do popełnienia przestępstwa przeciwko spadkodawcy i czy jest ono przestępstwem ciężkim.

⁴⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 952, wejście w życie 31 maja 2017 r.

⁵⁾ Słownikowo oznacza ono jedynie działanie, które „jest długotrwałe i oceniane jako nieprzyjemne lub szkodliwe” – Wielki Słownik Języka Polskiego (<https://wsjp.pl/haslo/podglad/4987/uporczywy>).

⁶⁾ Pojęcie „uporczywości” występuje także w art. 685 k.c. Ponadto występuje w przepisach Kodeksu karnego (np. art. 145 § 1 pkt 1, art. 190a § 1, art. 218 § 1a, art. 218a k.k.).

⁷⁾ Por. P. Książak, [w:] *Komentarze Prawa Prywatnego. Tom IVA. Kodeks cywilny. Komentarz. Spadki*, red. K. Osajda, Warszawa 2019, s. 959.

Zgodnie z drugim stanowiskiem, sąd cywilny nie jest uprawniony do dokonania samodzielnej oceny, czy konkretne zachowanie spadkobiercy stanowi przestępstwo, natomiast dokonuje takiej oceny co do tego, czy dane przestępstwo jest przestępstwem ciężkim. Sąd orzekający powinien mieć na względzie okoliczności konkretnej sprawy. Może się bowiem okazać – w konkretnym stanie faktycznym – że obiektywnie „lekkie” przestępstwo będzie stanowić, np. ze względu na nasilenie złej woli spadkobiercy, podstawę niegodności. Proponowane w projekcie rozwiązanie i ustalenie, jako odrębnej przesłanki, niegodności dziedziczenia uporczywego uchylania się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego, umożliwi uznanie danej osoby za niegodną dziedziczenia nawet w sytuacji braku wyroku skazującego za przestępstwo niealimentacji, popełnione na szkodę spadkodawcy.

Rozwiązanie zbliżone do proponowanego przewiduje m.in. § 541 pkt 3 ABGB⁸⁾, umożliwiające uznanie za niegodną dziedziczenia osoby, która szczególnie ciężko zaniedbała wobec spadkodawcy obowiązki wynikające ze stosunku prawnego między rodzicami a dziećmi, jeżeli spadkodawca nie był w stanie sporządzić testamentu lub z innych przyczyn nie był w stanie wydziedziczyć tej osoby, a okoliczności nie wskazują, że przebaczył jej przed śmiercią.

2. art. 1 pkt 2 – zmiana art. 934 k.c.

W aktualnym stanie prawnym w przypadku braku zstępnych, małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępnych rodzeństwa spadkodawcy cały spadek przypada w częściach równych dziadkom spadkodawcy. Jeżeli któreś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego zstępnym (bez względu na stopień pokrewieństwa). Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału spadku między zstępnych spadkodawcy, przez zastosowanie dyspozycji art. 931 § 1 i 2 k.c. zarówno do podziału udziału zmarłego dziadka między zstępnych w zakresie określenia wielkości udziału przypadającego każdemu z nich, jak i do ustalenia kręgu zstępnych w wypadku, gdy bezpośredni zstępny dziadka nie dożyje otwarcia spadku. W braku zstępnych tego z dziadków, który nie dożył otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada pozostałym dziadkom w częściach równych.

⁸⁾ Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch BGBl. I Nr. 175/2021.

Krąg spadkobierców ustawowych, uwzględniający dziedziczenie przez dziadków i ich zstępnych, został wprowadzony ustawą z dnia 2 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny⁹⁾ (dalej: „ustawa nowelizująca”).

Wprowadzając wówczas nowe rozwiązania, wskazano, że za poszerzeniem kręgu spadkobierców przemawiały względy słuszności oraz przekonanie, że umożliwienie dziedziczenia ustawowego przez rodzeństwo rodziców spadkodawcy oraz ich dzieci i wnuki, w przypadku gdy któreś z dziadków nie dożyło otwarcia spadku, będzie służyć umocnieniu więzi rodzinnych. Wskazano też na potrzebę realizacji oczekiwań wyrażonych pod adresem ustawodawcy przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 31 stycznia 2001 r.¹⁰⁾ czy sugestii zawartych w uzasadnieniu do wyroku z dnia 5 września 2007 r.¹¹⁾ dotyczących odsunięcia na dalszy plan dziedziczenia ustawowego gminy ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego bądź Skarbu Państwa, na skutek dopuszczenia do dziedziczenia dalszych krewnych – co miało być bardziej uzasadnione bliskością stosunku łączącego osoby ze spadkodawcą.

Należy zauważyć, że powyższe orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego dotyczyły jedynie rozszerzenia kręgu spadkobierców w zakresie dziedziczenia gospodarstwa rolnego, a tego zagadnienia ustawa nowelizująca nie porusza.

Z danych statystycznych Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że po wejściu w życie ustawy nowelizującej zaczął się proces sukcesywnego wydłużania czasu trwania postępowań spadkowych, mimo zmniejszania się ogólnego wpływu tych spraw do sądów. Równocześnie zwiększył się wpływ spraw o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku i spraw o wyrażenie przez sąd opiekuńczy zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego, przy czym zdecydowaną większość z tych ostatnich stanowią sprawy o wyrażenie przez sąd opiekuńczy zezwolenia na odrzucenie spadku lub przyjęcie spadku wprost w imieniu małoletniego.

Przyczyn powyższego stanu rzeczy należy doszukiwać się w zbyt szeroko zakreślonym kręgu spadkobierców ustawowych i związanym z tym obowiązkiem sądu spadku poszukiwania dalekich zstępnych spadkodawcy.

Projekt ustawy przewiduje ograniczenie kręgu spadkobierców ustawowych w sytuacji dojścia do dziedziczenia zstępnych dziadków, którzy nie dożyli otwarcia spadku – do dzieci tych

⁹⁾ Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. poz. 662).

¹⁰⁾ Sygn. akt P 4/99, OTK ZU 1/2001, poz. 5.

¹¹⁾ Sygn. akt P 21/06, OTK ZU 8A/2007, poz. 96.

dziadków, czyli rodzeństwa rodziców spadkodawcy, oraz dzieci tego rodzeństwa, czyli rodzeństwa ciotecznego lub stryjecznego spadkodawcy. Wyłączeni od dziedziczenia zostaną natomiast dalsi zstępni dziadków spadkodawcy, czyli tzw. cioteczne lub stryjeczne wnuki i dalsi krewni.

Projektowana zmiana art. 934 k.c. pozwala prognozować spadek wpływu spraw o uchylenie się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz spraw o złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku.

Podobny do zaproponowanego w projekcie ustawy krąg spadkobierców został określony w nowym czeskim Kodeksie cywilnym z 2012 roku¹²⁾. Przewiduje on, że uprawnionymi z ustawy do spadkobrania są kolejno: 1. małżonek lub partner i dzieci oraz dalsi zstępni spadkodawcy (w równych udziałach), a w braku rodzeństwa jego dzieci; 2. małżonek lub partner (minimum połowa), rodzice, a także osoby współzamieszkujące – żyjące ze zmarłym we wspólnym gospodarstwie domowym lub na jego utrzymaniu minimum rok przed śmiercią; 3. rodzeństwo i osoby współzamieszkujące (w równych udziałach); 4. dziadkowie; 5. pradiadkowie; 6. wnuki rodzeństwa, dzieci dziadków.

Krąg spadkobierców ustawowych w prawie czeskim nie obejmuje zatem w linii bocznej wnuków rodzeństwa oraz prawnuków i dalszych zstępnych dziadków niebędących krewnymi w linii prostej, co jest zbieżne z projektowaną zmianą (choć obejmuje też partnera spadkodawcy, a nie jedynie małżonka).

Zbyt szeroki krąg spadkobierców spotkał się również z krytyką doktryny. Wskazywano na rozbieżności powstałe w wyniku konfrontacji zamierzeń ustawy nowelizującej, którymi było dążenie do odwzorowania dorozumianej woli spadkodawcy z ich recepcją w praktyce. Powoływano, że jest uzasadnione dopuszczenie do spadkobrania dalszej rodziny w trzecim (wujostwo) lub czwartym stopniu pokrewieństwa (rodzeństwo cioteczne lub stryjeczne), ale wątpliwości budzi możliwość spadkobrania przez dalszych ich zstępnych, tzn. w piątym i dalszym stopniu pokrewieństwa¹³⁾.

Proponowane rozwiązanie pozwoli na odwzorowanie hipotetycznej woli spadkodawcy, przy jednoczesnym zawężeniu kręgu osób uprawnionych do rzeczywiście najbliższej rodziny.

¹²⁾ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník, zob. też E. Kocowska-Siekierka, *Prawo inspirowane życiem — nowy czeski Kodeks cywilny (regulacja prawa spadkowego)*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” No 3798, PRAWO CCCXXIII, Wrocław 2017.

¹³⁾ J. Wierciński, *Uwagi o teoretycznych założeniach dziedziczenia ustawowego*, „Studia Prawa Prywatnego” 2009, nr 2, s. 88 oraz art. 61⁷ § 1 i 2 k.r.o.

Ponadto jest oczywiste, że mieści się ono w granicach konstytucyjnych, gwarantując prawo do dziedziczenia i w dalszym ciągu dążąc do pozostawienia własności w rękach prywatnych, odsuwając na dalszy plan spadkobranie przez gminę ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego spadkodawcy bądź Skarbu Państwa.

Należy przy tym podkreślić, że projektowana regulacja nie będzie stała na przeszkodzie do odmiennego rozdysponowania swoim majątkiem przez spadkodawcę w drodze testamentu.

Nowelizacja przepisów art. 934 § 2 i 3 k.c. oraz dodanie do niego § 2¹ doprowadzą do usunięcia z kręgu osób uprawnionych do spadkobrania dalekich krewnych, z którymi więź często jest znikoma albo w ogóle nie powstała, przy zachowaniu swobody testowania i wyrażenia woli przez spadkodawcę, gdy jest ona odmienna od założenia poczynionego przez ustawodawcę. Dążeniem ustawodawcy jest, aby w drodze dziedziczenia spełniała się w miarę możliwości jak najpełniej wola spadkodawcy. Nie ulega wątpliwości, że dziedziczenie ustawowe jest jedynie regulacją uzupełniającą w tym zakresie, w którym istnieje możliwość wyrażenia ostatniej woli w dowolnie wybranej formie testamentu.

3. art. 1 pkt 3 i 4 – zmiana art. 1015 k.c. i 1019 k.c.

A. zmiana art. 1015 k.c.

Zgodnie z art. 1015 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania. Brak takiego oświadczenia lub złożenie go z uchybieniem terminu jest równoznaczne z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza.

W imieniu małoletnich spadkobierców spadek mogą przyjąć wprost lub odrzucić ich przedstawiciele ustawowi, po uprzednim uzyskaniu zezwolenia na złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku wprost lub o odrzuceniu spadku. Od uprzedniego uzyskania tego zezwolenia jest uzależniona skuteczność złożonego oświadczenia spadkowego. Stosownie do art. 101 § 3 k.r.o. rodzice nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na wykonywanie takich czynności przez dziecko. W myśl art. 156 k.r.o. opiekun powinien uzyskać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego. Z kolei, zgodnie z dyspozycją art. 175 k.r.o., do opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie stosuje się odpowiednio przepisy o opiece nad małoletnim.

Czynnością przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką może być zarówno odrzucenie spadku, jak też jego przyjęcie wprost¹⁴⁾.

Przewidziany w art. 1015 § 1 k.c. termin ma charakter zawity. Oznacza to, że jego upływ powoduje utratę uprawnienia do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

Zagadnienie wpływu wszczęcia postępowania o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka na bieg terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w orzecznictwie Sądu Najwyższego jest rozstrzygane niejednolicie. Zgodnie z jednym stanowiskiem, wystąpienie do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zezwolenie na złożenie stosownego oświadczenia nie ma wpływu na bieg terminu określonego w art. 1015 § 1 k.c.¹⁵⁾ W innych orzeczeniach zajęto stanowisko przeciwne, łagodzące rygoryzm terminu zawitego, z tym że rozbieżnie wskazuje się na możliwość stosowania przez analogię przepisów o przerwie lub zawieszeniu terminów przedawnienia roszczeń¹⁶⁾. Powstałych na tym tle rozbieżności nie wyeliminowała również uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2018 r.¹⁷⁾, w której wskazano, że termin przewidziany w art. 1015 § 1 k.c. nie może się skończyć przed prawomocnym zakończeniem postępowania o zezwolenie na złożenie przez małoletniego spadkobiercę oświadczenia o odrzuceniu spadku, przy czym ocenę „niezwłoczności” złożenia oświadczenia pozostawiono sądowi spadku. Uchwała ta potwierdziła potrzebę jednoznacznego normatywnego rozstrzygnięcia omawianej sytuacji prawnej.

W judykaturze wskazywano wielokrotnie na *ratio legis* wprowadzenia krótkiego sześciomiesięcznego terminu zawitego do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, jakim jest potrzeba jak najszybszego ustalenia kręgu spadkobierców w interesie ich samych, jak również wierzycieli spadku i innych uczestników obrotu prawnego. Te względy nie mogą jednak przysłaniać potrzeby ochrony interesów tych spadkobierców, którzy, w

¹⁴⁾ Por. sygn. akt III CZP 102/17, OSNC 2018, nr 12, poz. 110. W orzeczeniu tym Sąd Najwyższy odwołał się do poglądów wyrażonych w postanowieniu z 28 września 2016 r., I sygn. akt II CSK 329/15, OSNC 2017, nr 5, poz. 61.

¹⁵⁾ Zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 maja 2012 r., sygn. akt I CSK 414/11, LEX nr 1254617; z dnia 13 grudnia 2012 r., sygn. akt V CSK 18/12, LEX nr 1293843 i z dnia 25 lutego 2015 r., sygn. akt IV CSK 304/14, LEX nr 1663137.

¹⁶⁾ Por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2013 r., sygn. akt I CSK 329/13, OSNC 2014, nr 9, poz. 93; z dnia 28 maja 2015 r., sygn. akt III CSK 352/14, OSNC 2016, nr 5, poz. 63; z dnia 24 września 2015 r., sygn. akt V CSK 686/14, LEX nr 1816581; z dnia 28 września 2016 r., sygn. akt III CSK 329/15, OSNC 2017/, nr 5, poz.61.

¹⁷⁾ Sygn. akt III CZP 102/17, OSNC 2018/12/10.

przeciwieństwie do spadkobierców mających pełną zdolność do czynności prawnych, doznają istotnych ograniczeń w możliwości swobodnego odrzucenia spadku¹⁸⁾.

Na potrzebę wprowadzenia odpowiedniej regulacji zwracał uwagę również Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu z dnia 14 grudnia 2020 r.¹⁹⁾ skierowanym do Ministra Sprawiedliwości.

W projekcie ustawy przewidziano, że do zachowania ustawowego terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku, określonego w art. 1015 § 1 k.c., będzie wystarczające złożenie przed jego upływem wniosku do sądu. W przypadku zaś, gdy będzie wymagana zgoda sądu na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku, w imieniu dziecka albo osoby pozostającej pod opieką, bieg ww. terminu będzie ulegał zawieszeniu na czas trwania postępowania w tym przedmiocie.

Zaproponowane rozwiązanie stanowi potwierdzenie powszechnej praktyki sądowej²⁰⁾ i realizuje postulat *de lege ferenda*, wyrażony przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 26 maja 2021 r. w sprawie I NSNc 76/21²¹⁾.

Wagi proponowanej nowelizacji nie umniejsza fakt, że wskutek zmiany systemowej wprowadzonej ustawą z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw²²⁾ od 18 października 2015 r. niezłożenie w terminie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku, zgodnie z art. 1015 § 2 k.c., jest równoznaczne z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Należy pamiętać – na co również zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w przywołanym postanowieniu w sprawie I NSNc 76/21 – że prawem właściwym dla spadku może być nie tylko prawo polskie, zaś skutki braku odrzucenia zadłużonego spadku w świetle obcego prawa właściwego mogą być dużo bardziej dotkliwe dla spadkobiercy niż skutki przewidziane w stosunku do spadków otwartych po zmianie dokonanej powyższą nowelizacją.

B. zmiana art. 1019 k.c.

W praktyce sądów istnieją rozbieżności w ocenie skuteczności złożenia przez uprawnionego oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia woli o przyjęciu

¹⁸⁾ Por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 1998 r., sygn. akt I CKU 181/97 (niepubl.) oraz z dnia 13 listopada 1998 r., II CKU 64/98, niepubl.

¹⁹⁾ Zob. „Informacja o działalności Rzecznika Praw Dziecka w 2020 roku oraz uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka w Polsce” z dnia 31 marca 2021 r.

²⁰⁾ Zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 lutego 1963 r., sygn. akt II CR 109/63 (OSNCP 1964, nr 3, poz. 51); z dnia 24 września 2015 r., sygn. akt V CSK 686/14 (niepubl.) i z dnia 15 czerwca 2020 r., sygn. akt I NSNc 62/20.

²¹⁾ Legalis nr 2580025.

²²⁾ Dz. U. z 2015 r. poz. 539.

lub odrzuceniu spadku lub jego braku w terminie określonym w art. 1015 § 1 k.c. Przyjmuje się, że przewidziany w art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 88 § 2 k.c. termin zawity jest zachowany, jeżeli przed jego upływem oświadczenia te zostaną odebrane przez sąd – tak przyjęto np. w uzasadnieniu uchwały Sądu Najwyższego z 22 listopada 2013 r.²³⁾ W uchwale Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r.²⁴⁾, a potem w postanowieniu z 12 kwietnia 2018 r.²⁵⁾ uznano, że w wypadkach wyjątkowych, w szczególności gdy za nieodebranie oświadczenia w terminie spadkobierca nie ponosi winy, sąd może nie uwzględnić upływu tego terminu ze względu na zasady współżycia społecznego (art. 5 k.c. – miało to na celu ochronę spadkobiercy przed skutkami niezawinionej przez niego działalności sądu).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego istnieje linia orzecznicza idąca w podobnym kierunku, wskazująca, że dla zachowania terminu określonego w art. 88 § 2 k.c. jest wystarczające złożenie przed jego upływem do sądu wniosku o odebranie przez sąd oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych złożonego oświadczenia woli lub jego braku (postanowienie Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2014 r.²⁶⁾). Linia ta została następnie odrzucona w uchwale Sądu Najwyższego z 15 marca 2018 r.²⁷⁾, co przemawia za koniecznością dokonania proponowanej zmiany.

II. Zmiany w pozostałych ustawach

1. Zmiany przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, Kodeksu postępowania cywilnego i Prawa o ustroju sądów powszechnych

A. projektowany art. 2 pkt 1 lit. b i pkt 2 – zmiana art. 101 przez dodanie § 4, zmiana art. 156 k.r.o. oraz projektowany art. 3 pkt 3 lit. b i c – zmiana art. 641 k.p.c.²⁸⁾

Projekt ustawy wprowadza regulację wyłączającą konieczność uzyskania w każdej sytuacji zezwolenia sądu na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu, gdy czynność polega na odrzuceniu spadku przez rodzica w imieniu dziecka, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, gdy jest dokonywana za zgodą drugiego z rodziców, któremu w tym zakresie również przysługuje władza rodzicielska, albo jest dokonywana wspólnie, a dziecko jest powołane do dziedziczenia w wyniku uprzedniego odrzucenia spadku

²³⁾ Sygn. akt III CZP 77/13, OSNC 2014, nr 9, poz. 86, str. 20.

²⁴⁾ Sygn. akt III CZP 110/17, OSNC 2019, nr 2, poz. 18, str. 33.

²⁵⁾ Sygn. akt II CSK 485/17, OSP 2020, nr 1, poz. 1, str. 3.

²⁶⁾ Sygn. akt II CSK 410/13, Legalis nr 1048607.

²⁷⁾ Sygn. akt III CZP 110/17, OSNC 2019, nr 2, poz. 18, str. 33.

²⁸⁾ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.); dalej: „k.p.c.”.

przez któregokolwiek z rodziców. Zgoda sądu będzie jednak wymagana, jeśli inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.

Założeniem leżącym u podstaw opisywanego rozwiązania jest swoiste domniemanie faktyczne, że spadek odrzucony przez rodzica powołanego do spadku jest najprawdopodobniej zadłużony i kwestia jego odrzucenia w imieniu dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską tego rodzica nie musi być poddawana ocenie sądu. W takiej sytuacji rodzic ma początkowo własny interes w dokładnym zbadaniu konsekwencji przyjęcia przez siebie spadku. Proponowane rozwiązanie nie stwarza zatem zagrożenia dla interesów majątkowych dziecka.

Należy wskazać, że nadal będzie konieczne uzyskanie zezwolenia sądu w sytuacjach, w których dziecko będzie powołane do spadku „obok” rodzica (a więc dziecko nie będzie dochodziło do dziedziczenia na skutek uprzedniego odrzucenia spadku przez któregokolwiek z jego rodziców). Taką sytuację można identyfikować jako rodzącą potencjalnie konflikt interesów między osobą małoletnią a reprezentującymi ją rodzicami, a w konsekwencji składane przez rodziców oświadczenie musi być poddane kontroli sądu.

Podobnie należy odnieść się do sytuacji, w której dziecko będzie dochodzić do dziedziczenia obok innych zstępnych rodziców, którzy spadek przyjmują, lub na skutek częściowego odrzucenia spadku przez jego rodzica (por. art. 1014 § 1 i 2 k.c.). Może mieć to miejsce przykładowo wówczas, gdy powołany do dziedziczenia testamentowego rodzic odrzuci udział spadkowy przypadający mu z tytułu przyrostu i do dziedziczenia tej części spadku dojdzie jego dziecko (por. art. 1014 § 2 k.c.). W takim przypadku dziecko dojdzie co prawda do dziedziczenia na skutek uprzedniego odrzucenia udziału w spadku przez rodzica, jednak jednocześnie będzie dziedziczyło „obok” niego.

Decydującym momentem dla ustalenia, czy danemu rodzicowi przysługuje władza rodzicielska nad dzieckiem, w imieniu którego miałby odrzucić spadek, jest moment złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. W celu prawidłowego zabezpieczenia interesów dziecka zezwolenie sądu na odrzucenie spadku przez rodziców w imieniu dziecka nie będzie wymagane w przypadku, gdy będzie dokonywane za zgodą drugiego z rodziców albo wspólnie. W przypadku braku porozumienia rodziców będzie wymagane zezwolenie sądu opiekuńczego albo sądu spadku, w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych. Te nowe rozwiązania promują zgodną postawę rodziców w zakresie zarządu majątkiem dziecka. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje wyłącznie jednemu z rodziców (czy to wobec pozbawienia drugiego rodzica tej władzy czy też wobec śmierci drugiego z rodziców), należy uznać, że odrzucenie spadku przez

rodzica, który sprawuje wyłączną władzę nad dzieckiem, nie będzie wymagało zezwolenia sądu rodzinnego.

Nowelizacja art. 156 k.r.o. wynika z potrzeby zapewnienia jednolitości w zakresie właściwości sądu co do wydawania zezwolenia na przyjęcie lub odrzucenie spadku – zarówno co do małoletniego dziecka, jak i podopiecznego.

Konsekwencją dodania § 4 do art. 101 k.r.o. jest nowelizacja art. 641 k.p.c. przez dodanie § 3¹, w którym przewidziano, że rodzic, składając oświadczenie o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego dziecka, informuje także o:

- 1) przysługiwaniu władzy rodzicielskiej i jej zakresie;
- 2) wyrażeniu przez drugiego z rodziców zgody na odrzucenie spadku, chyba że oświadczenie to jest składane wspólnie;
- 3) uprzednim odrzuceniu spadku przez któregokolwiek z rodziców;
- 4) przyjęciu spadku przez innego zstępnego rodziców tego dziecka.

Jeżeli bowiem nie zaistnieją okoliczności, o których mowa w art. 101 § 4 k.r.o., to konieczne będzie udzielenie zgody przez sąd na odrzucenie spadku, wówczas pozyskanie wskazanych informacji przez sąd odbierający oświadczenie o odrzuceniu spadku jest zbędne.

Podkreślając doniosłość prawną przedstawianych przez rodzica informacji, projektodawca zdecydował się – wzorując się na treści art. 671 § 3 k.p.c. – na wprowadzenie regulacji, zgodnie z którą – pod względem skutków karnoprawnych – podanie tych informacji jest równoznaczne ze złożeniem zeznań pod przysiężeniem. Projektodawca miał przy tym na uwadze, że skoro zostaje zniesiony obowiązek uzyskania zezwolenia sądu na złożenie przez rodzica oświadczenia o odrzuceniu spadku w imieniu małoletniego (w sytuacji, gdy uprzednio rodzic złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku), należy w to miejsce wprowadzić inną regulację gwarancyjną, która zmniejszy ryzyko nieuprawnionego korzystania z uproszczonego trybu składania oświadczeń o odrzuceniu spadku w imieniu dziecka.

Jednocześnie, mając na względzie, że oświadczenie o odrzuceniu spadku może zostać złożone także w formie pisemnej z podpisem urzędowo poświadczonym (art. 1018 § 3 k.c.), wprowadzono szczególną regulację w zakresie obowiązku informacyjnego rodzica i pouczenia o odpowiedzialności karnej za podanie przez składającego oświadczenie o odrzuceniu spadku fałszywej informacji. Projekt przewiduje, że jeżeli oświadczenie jest składane na piśmie z podpisem urzędowo poświadczonym, informacje wskazane w § 3¹ będą zawarte w treści

oświadczenia. Składający oświadczenie będzie zobowiązany do zawarcia w treści oświadczenia klauzuli o treści: „Jestem świadomy odpowiedzialności karnej za podanie fałszywych informacji.”, która będzie zastępować pouczenie organu o odpowiedzialności karnej za podanie fałszywych informacji. Powyższy zapis pozwoli m.in. na zachowanie dotychczasowej praktyki stosowanej przy składaniu oświadczenia w przedmiocie spadku przed konsulem, gdzie dominuje forma pisemna z podpisem poświadczonym przez konsula.

W projekcie ustawy zaproponowano uchylenie § 3 w art. 641 k.p.c., który stanowi, że przy oświadczeniu (o odrzuceniu bądź przyjęciu spadku) należy złożyć odpis aktu zgonu spadkodawcy albo prawomocne orzeczenie sądowe o uznaniu za zmarłego lub o stwierdzeniu zgonu, jeżeli dowody te nie zostały już poprzednio złożone. Wskazany przepis wywoływał rozbieżności w praktyce sądów. Część sądów uznaje, że brak aktu zgonu spadkodawcy (lub innych wymienionych w przepisie dokumentów) stanowi brak formalny wniosku – co w konsekwencji jego niezłożenia stanowiło podstawę zwrotu wniosku, część zaś, że niezłożenie tych dokumentów nie jest brakiem formalnym²⁹⁾. W każdym razie do czasu złożenia odpisu aktu zgonu nie dokonuje się zawiadomień określonych w art. 643 k.p.c. (zob. § 190 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych³⁰⁾).

Czynność sądu spadku jest ograniczona do odebrania stosownego oświadczenia od spadkobiercy, bez potrzeby prowadzenia postępowania dowodowego. W obecnym brzmieniu przepis ten wprowadza *quasi* postępowanie dowodowe, chociaż w art. 641 § 1 k.p.c. jednoznacznie wskazano, jakiej treści powinno być oświadczenie o odrzuceniu lub przyjęciu spadku.

Ponadto w projekcie przewidziano zmianę art. 641 § 1 pkt 1 k.p.c. przez zastąpienie słów „miejsce jego ostatniego zamieszkania” słowami „ostatnie miejsce jego zwykłego pobytu”. W ten sposób treść nowelizowanego przepisu stanie się spójna z pozostałymi regulacjami k.p.c. (art. 39 k.p.c., art. 628 k.p.c.).

B. art. 640¹ k.p.c., zmiana art. 101 § 3 k.r.o. oraz zmiana w ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych

W projekcie ustawy zaproponowano nowe rozwiązanie przekazujące sądowi spadku (art. 628 k.p.c.) kompetencje w zakresie rozpoznawania wniosków o zezwolenie na dokonanie czynności

²⁹⁾ Zob. np. postanowienie Sądu Okręgowego w Szczecinie z dnia 10 października 2014 r., sygn.. akt II Cz 1732/14, Legalis nr 2184726.

³⁰⁾ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości – Regulamin urzędowania sądów powszechnych – Dz. U. z 2021 r. poz. 2046).

przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Dotychczas sprawy te były rozpoznawane w postępowaniu toczącym się przed właściwym sądem opiekuńczym, poza postępowaniem spadkowym.

Pojęcia „sprawa opiekuńcza”, „sąd opiekuńczy” są określeniami funkcjonalno-procesowymi, akcentującymi szczególną rolę i specyfikę sądownictwa rodzinnego, która przejawia się m.in. realizowaniem funkcji ochronnej względem osób, które z różnych przyczyn (np. wieku czy niepełnosprawności) nie są w stanie samodzielnie reprezentować i bronić swoich praw i interesów.

Kategoria spraw przekazanych w projekcie ustawy sądowi spadku ma charakter w istocie wyłącznie majątkowy. Dla poczynienia ustaleń służących ocenie ekonomicznej zasadności celowości decyzji o odrzuceniu spadku jest konieczna wiedza profesjonalna, której sąd opiekuńczy z natury rzeczy nie posiada. W doktrynie – na podstawie przeprowadzonych w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości badań empirycznych – podkreśla się, że w praktyce sądy opiekuńcze w zasadzie nie prowadzą w tego typu sprawach wnikliwego postępowania dowodowego i podejmują decyzje co do wydania zezwolenia na przyjęcie albo odrzucenie spadku przez małoletniego na podstawie oświadczeń rodziców³¹⁾.

Sądy spadku natomiast posiadają duże doświadczenie w uzyskiwaniu informacji o składzie majątku spadkowego (por. art. 674 § 2 k.p.c., sprawy o wyjawienie przedmiotów spadkowych, zarząd spadku nieobjętego, zabezpieczenie spadku itp.), co pozwala założyć, że w sposób właściwy zrealizują funkcję ochronną państwa w zakresie zabezpieczenia wyłącznie majątkowych interesów małoletnich spadkobierców i zapewnią im zachowanie wszystkich procesowych gwarancji.

Zaproponowane rozwiązanie stworzy możliwość rozstrzygnięcia w jednym postępowaniu kompleksowo o dziedziczeniu, bez potrzeby odraczania rozprawy przed sądem spadku jedynie w tym celu, żeby umożliwić zainteresowanym stronom uzyskanie zgody sądu opiekuńczego na odrzucenie spadku.

Dopełnienie przedmiotowej zmiany stanowi projektowany art. 640¹ § 2 k.p.c., zgodnie z którym, z chwilą wszczęcia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, wnioski o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem

³¹⁾ Por. J. Słyk, *Orzekanie w sprawach o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka*, „Prawo w działaniu” 2015, t. 21, s. 221, 230–233 i 242.

dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku, złożony do sądu opiekuńczego, przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi spadku.

Co istotne powierzenie sądowi spadku tych nowych kompetencji jest zgodne z regulacjami zawartymi w art. 16 ust. 3 rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę³²⁾.

Zgodnie z pkt 33 preambuły tego rozporządzenia, jeżeli ważność czynności prawnej, która została lub ma zostać dokonana w imieniu dziecka w postępowaniu spadkowym toczącym się przed sądem państwa członkowskiego, wymaga zezwolenia lub zatwierdzenia ze strony sądu, to sąd w tym państwie powinien móc podjąć decyzję, czy zezwolić na tę czynność prawną lub zatwierdzić taką czynność, nawet jeżeli nie ma ono jurysdykcji na podstawie niniejszego rozporządzenia. Wyraźnie wskazano też, że termin „czynność prawna” powinien obejmować na przykład: przyjęcie lub odrzucenie spadku. Z powyższego wynika, że również w ustawodawstwie unijnym jest preferowane rozwiązanie, zgodnie z którym sąd merytorycznie właściwy do rozstrzygnięcia sprawy głównej ma uprawnienie do wyrażenia zgody na dokonanie czynności przez przedstawiciela ustawowego w imieniu małoletniego, jeżeli takie wyrażenie zgody jest kwestią wypadkową w relacji do głównego przedmiotu postępowania.

Niewątpliwie zaproponowana zmiana przepisów spowoduje też jakościową zmianę obciążenia wydziałów rodzinnych sądów rejonowych.

Jednocześnie projektodawca nie dostrzega potrzeby interwencji legislacyjnej na gruncie ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych³³⁾ w związku z projektowanym przepisem art. 640¹ k.p.c. Artykuł 49 ust. 1 i 2 u.k.s.c. wymienia wnioski, których połączenie w jednym piśmie prowadzi do konieczności uiszczenia odrębnej opłaty od każdego z nich. Projektodawca nie uznał za wskazane włączenie w ten krąg wniosku o wydanie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (lub osoby pozostającej pod opieką) w postaci przyjęcia lub odrzucenia spadku złożonego w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Oznacza to, że w przypadku zamieszczenia takiego wniosku w piśmie zawierającym inny wniosek, o którym mowa w art. 49 ust. 1, odrębna opłata nie będzie uiszczana.

³²⁾ Dz. Urz. UE L 178 z 02.07.2019, str. 1.

³³⁾ Dz. U. z 2022 r. poz. 1125, dalej: „u.k.s.c.”.

W konsekwencji zaproponowanych zmian powstała potrzeba nowelizacji art. 101 § 3 k.r.o. oraz wynikowa nowelizacja Prawa o ustroju sądów powszechnych³⁴⁾.

W sądach rejonowych zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują również asesory sądowi, z których kompetencji są wyłączone sprawy z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego. Mając powyższe na względzie, w art. 6 projektu ustawy przewidziano przyznanie asesorom sądowym uprawnienia do orzekania w przedmiocie wniosku o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku, rozstrzyganego w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku.

Natomiast projektowana zmiana art. 2 § 1a pkt 3 Prawa o ustroju sądów powszechnych eliminuje wadliwość odesłania, powstałą wskutek wejścia w życie ustawy z dnia 22 marca 2018 r. o komornikach sądowych³⁵⁾.

C. projektowany art. 3 pkt 6, 7 i 8 – zmiana art. 669 k.p.c., art. 670 § 1 k.p.c. i art. 672 k.p.c.

Projektowany przepis art. 669 k.p.c. ogranicza obowiązek sądu spadku ustalania z urzędu kręgu uczestników postępowania o stwierdzenie nabycia spadku do osób mogących wchodzić w rachubę jako spadkobiercy testamentowi oraz spadkobiercy z pierwszego (małżonek, zstępni – art. 931 k.c.), drugiego (rodzice – art. 931 § 1 k.c.) i częściowo trzeciego (rodzeństwo – art. 931 § 4 i 5 k.c.) kręgu spadkobierców ustawowych.

De lege lata szeroki krąg uczestników postępowania spadkowego obejmuje wszystkie osoby, które mogłyby wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi i testamentowi (art. 669 k.p.c.)³⁶⁾. Oznacza to konieczność poszukiwania przez sąd spadku, w razie sporządzenia testamentu przez spadkodawcę (w tym zakresie projekt nie zmienia ogólnej reguły, zgodnie z którą osobami wchodzącymi w rachubę jako spadkobiercy testamentowi są również te wymienione w poprzednich, odwołanych testamentach – tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 12 stycznia 1993 r., sygn. akt I CRN 179/92), również potencjalnych spadkobierców ustawowych, którzy – w razie braku testamentu – wchodziliby w rachubę jako spadkobiercy

³⁴⁾ Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 2072, z późn. zm.).

³⁵⁾ Dz. U. z 2022 r. poz. 2224 i 2707.

³⁶⁾ Por. A. Stempniak, [w:] *Komentarze Prawa Prywatnego. Tom IVB. Prawo i postępowanie spadkowe. Komentarz*, red. K. Osajda, Warszawa 2018, art. 669, nb. 35.

dziedziczący na podstawie ustawy w okolicznościach danej sprawy³⁷⁾. Projekt zachowuje tę konstrukcję, ograniczając ją do wskazanego kręgu.

Poszukiwanie spadkobierców ustawowych, w przeciwieństwie do obecnego stanu prawnego, będzie można ograniczyć do określonego w przepisie kręgu zainteresowanych, z tym zastrzeżeniem, że uczestnikami postępowania będą tylko te osoby, spośród wymienionych w przepisie, które w okolicznościach sprawy dochodzą lub dochodziłyby do dziedziczenia, gdyby nie został sporządzony testament. Uczestnictwo pozostałych zainteresowanych, spoza kręgu osób wymienionych w przepisie, będzie wymagać albo wiedzy sądu o tych osobach, albo ich samodzielnej inicjatywy.

Zaproponowane rozwiązanie ma na celu usprawnienie postępowań spadkowych i nie stanowi zagrożenia pominięcia spadkobierców testamentowych, jak i dalszych kręgów spadkobierców ustawowych (tym bardziej, że przewiduje ono sytuację wezwania przez sąd tych spadkobierców ustawowych spoza kręgu obligatoryjnych uczestników postępowania, którzy „są sądowi znani”). Wiedza o spadkobiercach oznacza, w zamyśle projektodawców, taką identyfikację tej osoby przez sąd, która umożliwi wezwanie jej do udziału w sprawie (art. 510 § 2 k.p.c.). Spadkobiercy testamentowi powinni być sądowi w danym przypadku znani ze względu na fakt, że testament – po jego ogłoszeniu – jest przechowywany w siedzibie sądu spadku (art. 653 k.p.c.). W razie potrzeby, na podstawie danych zawartych w samym testamencie, zeznań świadków lub notariusza, powinno być możliwe ustalenie z urzędu kręgu osób wchodzących na podstawie takiego testamentu w rachubę jako spadkobiercy testamentowi (por. art. 652 k.p.c.). Projektowana nowelizacja nie będzie więc miała wpływu na ich dotychczasową pozycję w postępowaniu spadkowym.

Na skutek wejścia w życie projektowanego przepisu dzieci rodzeństwa, dziadkowie i zstępni dziadków powołani potencjalnie do dziedziczenia z ustawy nie będą obligatoryjnymi uczestnikami postępowania spadkowego. Będą więc zobowiązani sami wszcząć postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku lub zgłosić się do sądu spadku w toku trwającego już postępowania. Zakłada to pozostawanie przez nich w określonej relacji bliskości ze spadkodawcą, a więc wiedzę o jego śmierci oraz o braku innych spadkobierców testamentowych i ustawowych, którzy wyprzedzaliby ich w zakresie powołania do dziedziczenia ustawowego. Jeżeli będą chcieli podważyć powołanie takich osób do

³⁷⁾ Zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 1992 r., sygn. akt II CRN 135/92, Legalis nr 27907; orzeczenie Sądu Najwyższego z 28 stycznia 1949 r., sygn. akt C 1089/48, „Państwo i Prawo” 1949, Nr 6–7, s. 149.

dziedziczenia (np. wskazując na ich niegodność), będą to mogli uczynić na zasadach ogólnych. Podobnie wyłączenie od obowiązkowego udziału w postępowaniu spadkowym obejmie także te dzieci małżonka spadkodawcy (tzw. pasierbów), których żadne z rodziców nie dożyło chwili otwarcia spadku. Osoby te często nie mają żadnej faktycznej więzi ze spadkodawcą. Ponadto w praktyce sądowej bardzo rzadko spotyka się sytuacje, w których do dziedziczenia dochodzi pasierb.

Jednocześnie trzeba wskazać, że proponowane rozwiązanie nie wyłączy możliwości wykazywania przez rzeczywistych spadkobierców tego, że określony podmiot (zazwyczaj podmiot publiczny), który uzyskał na swoją rzecz postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku, nie jest w rzeczywistości spadkobiercą lub że jego udział w spadku jest inny niż stwierdzony, gdyż będą oni osobami zainteresowanymi w rozumieniu art. 679 § 2 w zw. z art. 679 § 1 k.p.c. Możliwość taka będzie dla nich istniała w postępowaniu o uchylenie lub zmianę postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku.

W świetle projektowanego art. 670 § 1 k.p.c. sąd będzie mógł stwierdzać nabycie spadku na rzecz gminy ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy lub Skarbu Państwa w braku zgłoszenia się do sądu innych spadkobierców ustawowych niż małżonek, zstępni, rodzice oraz rodzeństwo spadkodawcy. Tylko w zakresie tego kręgu osób będzie spoczywał na sądzie spadku obowiązek ustalenia z urzędu spadkobierców ustawowych. Należy podkreślić, że wykazanie praw tych osób do spadku, a także istnienia ich związków rodzinnych ze spadkodawcą jest możliwe do ustalenia na podstawie „najprostszych” aktów stanu cywilnego: aktu małżeństwa (małżonek, zstępni), aktu urodzenia (rodzice lub zstępni niepozostający w związku małżeńskim) czy aktu małżeństwa rodziców (rodzice i rodzeństwo). W wypadku odrzucenia spadku przez takich najbliższych krewnych spadkodawcy to na dalszych krewnych będzie spoczywał obowiązek udowodnienia przez nich praw do spadku. Wyjątkiem byłaby jedynie sytuacja, w której osoby takie „byłyby sądowi znane” (np. są wnioskodawcami w danym postępowaniu).

Nowelizacja art. 672 k.p.c. jest zmianą wynikową z uwagi na zaproponowaną treść art. 669 k.p.c.

D. projektowany art. 3 pkt 1, 4, 5 i 9 – zmiana art. 640 k.p.c., art. 643 k.p.c., art. 652 k.p.c. oraz zmiana art. 677 k.p.c.

Zmiana art. 677 k.p.c. dotyczy doprecyzowania wymaganej treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku. Dotychczasowa regulacja art. 677 § 1 zd. drugie k.p.c. została

uzupełniona o dodatkowe informacje, które ujednolicono z wymogami treści aktu poświadczenia dziedziczenia³⁸⁾. Aktualnie informacje zawarte w przepisie art. 677 § 1 zd. drugie k.p.c. zostały ujęte i uzupełnione w dodawanym § 1¹ art. 677 k.p.c.

W odniesieniu do spadkobrania zapisu windykacyjnego brzmienie art. 677 § 2 także dostosowano do treści art. 95f u.p.n. (§ 1 pkt 7a). Przewidziano także, że przepis art. 677 § 1¹ pkt 2 k.p.c. stosuje się w tym wypadku odpowiednio. Oznacza to, że stwierdzając nabycie przedmiotu zapisu windykacyjnego, sąd wymieni wszystkich zapisobierców windykacyjnych, ich imiona, nazwiska i imiona rodziców oraz datę i miejsce urodzenia osób fizycznych, a w przypadku osób prawnych – nazwę i siedzibę.

Kwestia przyjęcia zapisu windykacyjnego wprost czy z dobrodziejstwem inwentarza nie ma tu znaczenia, ponieważ na mocy art. 1034³ k.c. zapisobierca windykacyjny zawsze odpowiada za długi spadkowe do wartości przedmiotu zapisu windykacyjnego. Granica ta ma zastosowanie również przy odpowiedzialności za zachówek (art. 999¹ k.c.).

Zamieszczenie w postanowieniu spadkowym powyższych informacji jest uznawane w doktrynie za funkcjonalnie uzasadnione³⁹⁾ i często jest już stosowane w praktyce przez sądy mimo braku odpowiednich regulacji w tym zakresie.

Nowelizacje art. 640 k.p.c. i art. 652 k.p.c. mają charakter porządkujący. Zwolniono notariuszy z obowiązku przesyłania do sądu spadku oświadczeń o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (art. 640 k.p.c.) lub zawiadomienia o otwarciu i ogłoszeniu testamentu (art. 652 k.p.c.) w sytuacji, gdy notariusz sporządził i zarejestrował akt poświadczenia dziedziczenia.

Przesłanie do sądu spadku przez notariusza protokołu odebrania wskazanych oświadczeń, jak i protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentu, służy poinformowaniu sądu – na wypadek, gdyby do sądu spadku wpłynął późniejszy wniosek o stwierdzenie nabycia spadku po tym samym spadkobiercy.

Nowelizacja art. 643 k.p.c. zmierza do wyeliminowania obowiązku sądu zawiadamiania osób, które według oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia o przyjęciu spadku i zmierza do ograniczenia obowiązku sądu – przy zawiadamianiu o odrzuceniu spadku – do zawiadamiania tylko znanych sądowi osób powołanych do

³⁸⁾ Art. 95f ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2022 r. poz. 1799); dalej też jako „u.p.n.”.

³⁹⁾ J. Stempień, P. Biernacki, *Wzmianka o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku lub akcie poświadczenia dziedziczenia*, „Monitor Prawniczy” 2018, nr 5, s. 278–279.

dziedziczenia. Przyjęcie spadku nie wpływa na zmianę sytuacji prawnej innych osób, a w szczególności nie stwarza tytułu powołania do spadku, zaś obowiązek zawiadomienia o przyjęciu spadku powoduje konieczność podjęcia przez sąd spadku niepotrzebnych czynności i poniesienia zbędnych kosztów. Odnośnie do ograniczenia obowiązku sądu do zawiadamiania o odrzuceniu spadku jedynie osób, które są sądowi znane, podkreślenia wymaga, że sąd spadku (w kontekście obowiązku zawiadamiania w trybie art. 643 k.p.c.) nie ma obowiązku prowadzenia dochodzenia w celu ustalenia kręgu spadkobierców, a ma jedynie bazować na informacjach podanych w oświadczeniu albo wynikających z innych ewentualnie złożonych dokumentów. Krąg zawiadamianych ograniczać się będzie zatem do osób powołanych do dziedziczenia na skutek złożonego przez spadkobiercę oświadczenia o odrzuceniu spadku.

2. projektowany art. 4 i art. 11 – zmiany w ustawie z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach

Projekt ustawy wprowadza także zmianę w art. 10 ust. 1f ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach⁴⁰. Zmiana ta przewiduje uchylenie regulacji, którą obecnie należy uznać za zbędną. Wprowadzenie przedłużonej kadencji władz stowarzyszenia miało na celu zapewnienie ciągłości funkcjonowania stowarzyszeń w czasie występujących w życiu społecznym obostrzeń związanych z koniecznością przeciwdziałania rozprzestrzeniania się zakażeń i zakazem zgromadzeń. Naczelną zasadą funkcjonowania stowarzyszeń jest wybieralność władz i ich kadencyjność. Przedłużanie kadencji to wyjątek od zasady, który powinien być uzasadniony i nie powinien być nadmiernie stosowany. Obecnie, w szczególności wobec możliwości szczepień, braku obostrzeń prawnych wprowadzających ograniczenia organizacji zgromadzeń i przemieszczania, zastosowanie tego wyjątku nie znajduje uzasadnienia. Mimo obowiązującego stanu zagrożenia epidemicznego organizacje społeczne prowadzą działalność bez ograniczeń, funkcjonują na dotychczasowych zasadach w życiu społecznym i obrocie gospodarczym. Możliwa jest również organizacja posiedzeń w celu wyboru nowych władz, z zachowaniem odpowiednich środków przeciwdziałających ryzyku rozprzestrzeniania się wirusa (z zachowaniem tzw. reżimu sanitarnego) czy też organizacji posiedzeń w formie komunikowania się na odległość. Ustawodawca w art. 10 ust. 1a–1d ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach wprowadził bowiem rozwiązania umożliwiające organizacje posiedzeń władz stowarzyszenia z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej, w tym również głosowania z wykorzystaniem tych środków.

⁴⁰ Dz. U. z 2020 r. poz. 2261.

Pozostawienie art. 10 ust. 1f w obowiązującym brzmieniu może prowadzić do nadużywania tej regulacji i nieuzasadnionego przedłużania kadencji przez obecne władze.

3. projektowany art. 5 – udostępnienie sądom danych z różnych rejestrów publicznych, w zakresie niezbędnym do realizacji ich zadań ustawowych:

A. zmiany w ustawie z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne

Zmiana art. 24 ust. 5 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne⁴¹⁾ ma na celu wprowadzenie jednoznacznej podstawy, w oparciu o którą sądy będą miały możliwość żądania udostępnienia danych ewidencji gruntów i budynków (w postaci wypisu i wrysu z ewidencji). Praktyka orzecznicza wskazuje, że nie wszystkie urzędy uwzględniają wnioski sądów powołujących się na interes prawny, o którym mowa w art. 24 ust. 5 pkt 3.

Projekt przewiduje także zmianę brzmienia art. 24b ust. 1 pkt 6 P.g.k., w którym przyznano sądom dostęp – za pośrednictwem Zintegrowanego Systemu Informacji o Nieruchomościach – do danych ewidencji gruntów i budynków, na potrzeby prowadzonych postępowań. Głównym celem tej regulacji jest możliwość zweryfikowania przez sąd w trakcie prowadzonego postępowania „na bieżąco” danych z ewidencji, zwłaszcza w sprawach pilnych (np. o zabezpieczenie, w toku nadzorowanej licytacji z nieruchomości) lub gdy sprawa toczy się z udziałem kuratora dla nieznanego z miejsca pobytu, co wymaga większej aktywności po stronie sądu, z uwagi na potrzebę ochrony interesów majątkowych takiej strony postępowania sądowego.

B. zmiany w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (projektowany art. 8)

Zmiana ma na celu umieszczenie Ministra Sprawiedliwości i sądów na liście podmiotów, którym minister właściwy do spraw informatyzacji udostępnia dane za pomocą urządzeń teletransmisji danych z rejestru stanu cywilnego w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań.

4. projektowany art. 6 – zmiany w ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie

Dążąc do ujednolicenia treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku i aktu poświadczenia dziedziczenia, w art. 95f § 1 po pkt 6 ustawy – Prawo o notariacie dodano pkt

⁴¹⁾ Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2021 r. poz. 1990 oraz z 2022 r. poz. 1846 i 2185); dalej: „P.g.k.”.

6a, w którym dodano obowiązek określenia sposobu przyjęcia spadku (na wzór projektowanego art. 677 § 1¹ pkt 4 k.p.c.).

Uzasadnienie projektowanej regulacji jest analogiczne jak uzasadnienie wprowadzenia art. 677 § 1¹ pkt 3 i 4 k.p.c.

III. Przepisy końcowe – projektowany art. 9 i art. 10 – kwestie intertemporalne

Rozwiązanie zagadnienia, jaki reżim prawny, dotychczasowy czy wynikający z nowej ustawy, należy stosować do określonego stosunku prawnego o charakterze ciągłym, należy poszukiwać najpierw w przepisach przejściowych ustawy nowelizującej, a w razie ich braku, w ogólnych zasadach prawa międzyczasowego, których źródłem są, według dominującego w orzecznictwie i doktrynie poglądu, unormowania zawarte w art. XXVI–LXIV Przepisów wprowadzających ustawę – Kodeks cywilny, stosowane w drodze analogii także do ustaw nowelizujących akty prawne inne niż Kodeks cywilny. Projekt przewiduje wprost w art. 8 ust. 1, że przepisy art. 928 § 1 pkt 4 i 5 ustawy zmienianej w art. 1, określające dodatkowe przesłanki uznania przez sąd za niegodnego dziedziczenia, stosuje się do zdarzeń, stanowiących podstawę uznania za niegodnego dziedziczenia, zaistniałych po dniu wejścia w życie ustawy. Ponadto wskazano, że zawężony krąg spadkobierców ustawowych będzie miał zastosowanie do spadków otwartych po dniu wejścia w życie ustawy.

Wyjątkiem będą przepisy art. 1015 § 1¹ i 1² oraz art. 1019 § 1 pkt 3 k.c., które określają termin do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo o uchyleniu się od skutków złożenia takiego oświadczenia pod wpływem błędu lub groźby. Wolą projektodawcy jest, aby te przepisy znalazły zastosowanie do oświadczeń, których terminy złożenia nie upłynęły jeszcze przed dniem wejścia w życie projektowanej ustawy, a zatem obejmujących spadki otwarte również przed tym dniem. Oznacza to, że dla zachowania sześciomiesięcznego terminu na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku będzie wystarczające złożenie przed upływem tego terminu wniosku do sądu – nawet jeśli termin na złożenie tego oświadczenia zaczął biec przed wejściem w życie ustawy.

Analogiczna sytuacja będzie miała miejsce w przypadku wniosku o przyjęcie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Dodatkowo, jeśli złożenie oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zezwolenia sądu, bieg terminu na złożenie tego oświadczenia ulegnie zawieszeniu – zgodnie z projektowanym art. 1015 § 1² k.c. – także w sytuacji, gdy bieg ten rozpoczął się przed wejściem w życie ustawy.

W zakresie postępowań – wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie ustawy – w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku oraz zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci przyjęcia lub odrzucenia spadku przyjęto zasadę, że zastosowanie znajdą przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą. Tym samym wprowadzana zmiana obejmie również postępowania będące już w toku i niezakończone prawomocnym orzeczeniem, co – jak należy założyć – usprawni ich procedowanie, w szczególności z uwagi na przewidzianą w projekcie eliminację konieczności pozyskiwania zezwolenia na odrzucenie spadku, gdy następuje ono jako konsekwencja odrzucenia spadku przez rodzica – co z założenia będzie dotyczyć większości postępowań o udzielenie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu.

Wśród przepisów przejściowych zawarto również regulację, że przepisy art. 640 § 1 k.p.c. i art. 652 k.p.c., zwalniające notariusza z obowiązku przesyłania do sądu złożonego przed nim oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku bądź zawiadomienia sądu o dokonanych otwarciu i ogłoszeniu testamentu, jeżeli zarejestrował akt poświadczenia dziedziczenia, w odniesieniu do oświadczeń składanych przed dniem wejścia w życie ustawy i zawiadomień dokonywanych przed dniem wejścia w życie ustawy, powinny być stosowane w brzmieniu dotychczasowym. Oznacza to, że notariusz będzie miał obowiązek przesłania do sądu takich oświadczeń (zawiadomień), nawet jeśli zarejestrował akt poświadczenia dziedziczenia.

Projektodawca przewidział standardowy trzymiesięczny okres *vacatio legis*, z wyjątkiem zmian, które dotyczą dostępu sądów do rejestrów, gdzie przewidziano dwunastomiesięczne *vacatio legis*, w celu zapewnienia odpowiedniego czasu na dostosowanie systemów sądowych oraz rejestrów państwowych do nowych możliwości i zadań.

IV. Potrzeba notyfikacji

Zawarte w projekcie ustawy regulacje nie będą miały wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Projekt ustawy nie podlega obowiązkowi przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt ustawy nie podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039, z późn. zm.).

Projekt ustawy nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Nie ma możliwości podjęcia alternatywnych środków osiągnięcia celu projektowanej regulacji w stosunku do działań legislacyjnych.

Projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Ministra Sprawiedliwości stosownie do wymogów art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) oraz zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów (M.P. z 2022 r. poz. 348) – w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie „Rządowy Proces Legislacyjny”, pod nr UD222.

<p>Nazwa projektu Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw</p> <p>Organ odpowiedzialny Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Sprawiedliwości</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Katarzyna Frydrych – Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Andrzej Vertun – Dyrektor Departamentu Legislacyjnego Prawa Cywilnego w Ministerstwie Sprawiedliwości, tel. (22) 52-12-423, adres e-mail: andrzej.vertun@ms.gov.pl</p>	<p>Data sporządzenia 03.01.2023 r.</p> <p>Źródło Inicjatywa własna</p> <p>Nr w Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów UD222</p>
--	---

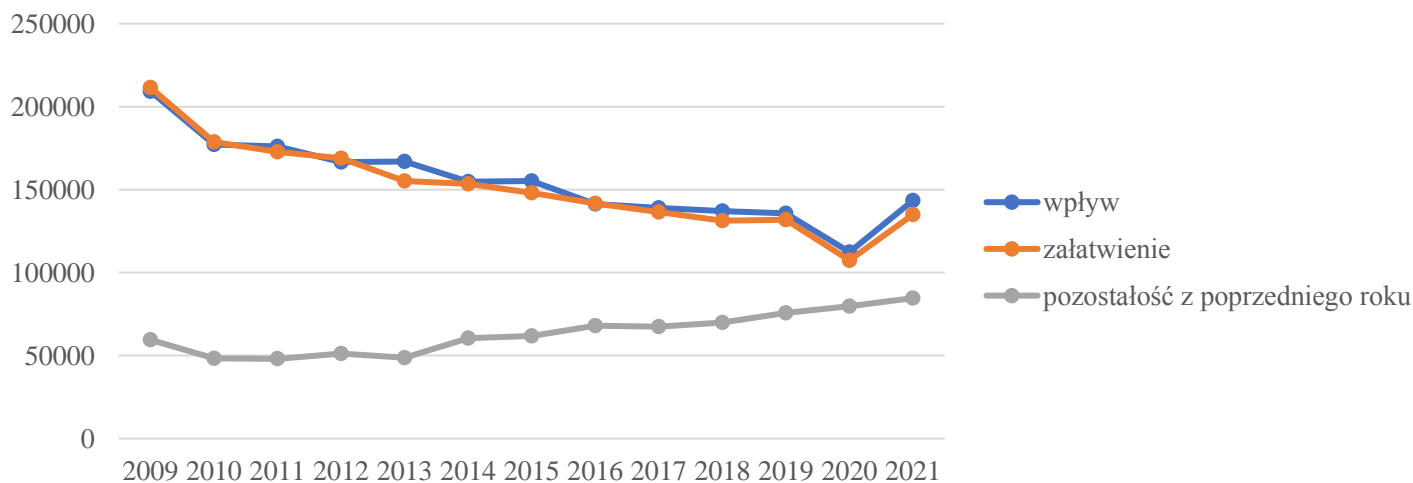
OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Dostępne statystyki wskazują, że mimo spadku liczby wpływających spraw o stwierdzenie nabycia spadku wzrastają zaległości:

rok	wpływ	załatwienie	Pozostałość z poprzedniego roku
2009	209240	211448	59507
2010	177179	178696	48358
2011	175920	172747	48031
2012	166564	168933	51171
2013	166919	155220	48699
2014	154777	153340	60395
2015	155202	148024	61830
2016	141361	141714	68005
2017	138876	136435	67452
2018	137113	131224	69881
2019	135632	131738	75768
2020	112370	107414	79661
2021	143365	134926	84611

Stwierdzenie nabycia spadku

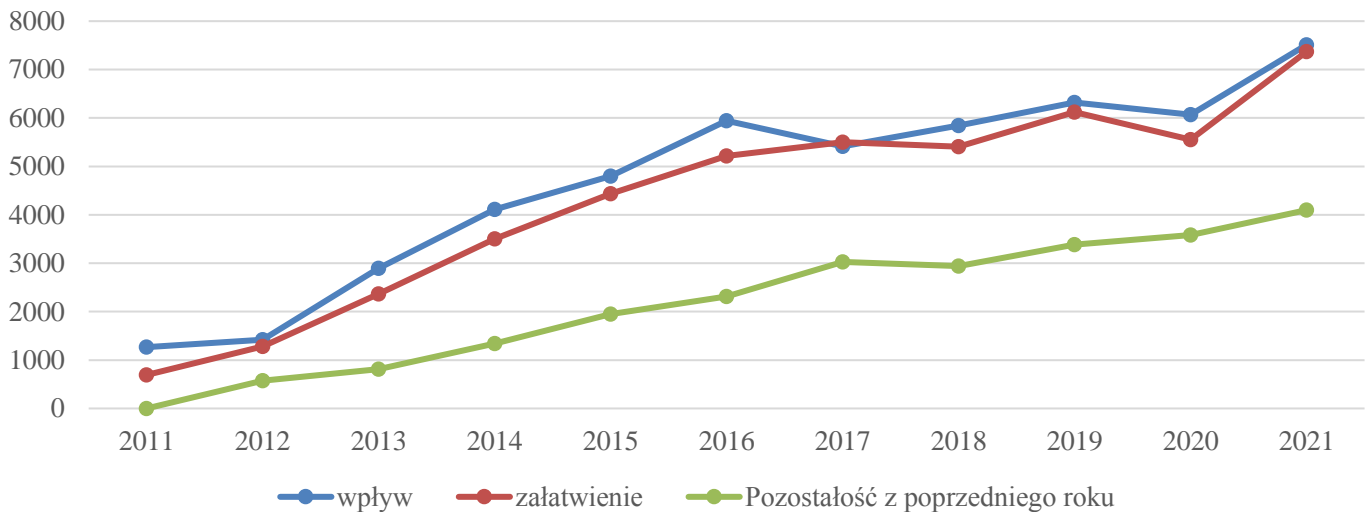
¹⁾ Sprawozdania Ministerstwa Sprawiedliwości MS-S1r w sprawach cywilnych za lata 2009–2021.

Wzrasta jednocześnie wpływ spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o przyjęciu/odrzuconiu spadku oraz o wyrażenie przez sąd opiekuńczy zgody na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka:

Statystyki spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o przyjęciu/odrzuconiu spadku w latach 2011–2021²⁾

rok	wpływ	załatwienie	Pozostałość z poprzedniego roku
2011	1267	692	0
2012	1420	1278	575
2013	2897	2364	810
2014	4110	3504	1343
2015	4796	4432	1950
2016	5941	5216	2314
2017	5417	5500	3026
2018	5847	5408	2944
2019	6320	6122	3385
2020	6067	5555	3584
2021	7512	7371	4097

Statystyki spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o przyjęciu/odrzuconiu spadku

Statystyki spraw o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka w latach 2009–2021³⁾

rok	wpływ	załatwienie	Pozostałość z poprzedniego roku
2009	15663	15076	2028
2010	18758	18529	2615
2011	22606	21788	2846
2012	27608	27076	3664
2013	36045	34098	4196
2014	50500	48532	6143
2015	59818	57562	8110
2016	64094	63215	10366
2017	72037	69362	11243
2018	79435	76441	13918
2019	83161	81912	16929
2020	78581	79997	18179
2021	93589	94234	16762

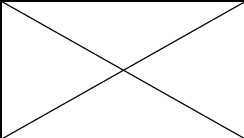
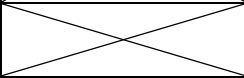
²⁾ Sprawozdania Ministerstwa Sprawiedliwości MS-S1r w sprawach cywilnych za lata 2011–2021.

³⁾ Sprawozdania Ministerstwa Sprawiedliwości MS-S16 w sprawach rodzinnych z zakresu spraw cywilnych z wyłączeniem spraw nieletnich za lata 2009–2021.

o odebranie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku	6521	3370	4660
w tym z udziałem osób małoletnich	1555	730	1331

SPRAWY wg repertoriów lub wykazów	WPLYNĘŁO	ZALATWIONO	Pozostało na okres następny
-----------------------------------	----------	------------	-----------------------------

za I kwartał 2022 r.

Zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (art. 101 § 3 k.r.o.)		7604	3571
w tym sprawy o wyrażenie zgody sądu na odrzucenie spadku		6026	2395
Zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (art. 101 § 3 k.r.o.) – ogółem	26 352	16 410	14 884
w tym o zezwolenie na przyjęcie/odrzucenie spadku w imieniu małoletniego	23 433	14 759	12 780

Zgodnie z obowiązującym art. 1015 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny⁴⁾, oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swojego powołania. Do uchylenia się od skutków prawnych złożenia oświadczenia pod wpływem błędu lub groźby albo uchybienia terminowi do jego złożenia z tych przyczyn stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli, z tym że 1) uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem oraz 2) spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje czy też go odrzuca (art. 1019 § 1 i 2 k.c.).

Natomiast stosownie do treści art. 101 § 3 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego⁵⁾ rodzice nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na wykonywanie takich czynności przez dziecko. Ponadto, zgodnie z art. 156 k.r.o., opiekun powinien uzyskiwać zezwolenie sądu opiekuńczego we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego. W myśl zaś art. 175 k.r.o. do opieki nad ubezwłasnowolnionym całkowicie stosuje się odpowiednio przepisy o opiece nad małoletnim.

W praktyce procedura związana z uzyskaniem zezwolenia sądu opiekuńczego trwa dłużej niż 6-miesięczny termin na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku, w wyniku czego przedstawiciele ustawowi małoletniego lub osoby pozostającej pod opieką nie mogą złożyć przedmiotowego oświadczenia z zachowaniem terminu, określonego w art. 1015 k.c., z przyczyn obiektywnie od nich niezależnych⁶⁾. Należy również podkreślić, że w świetle obowiązujących przepisów samo wyrażenie chęci złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, przez złożenie stosownego wniosku do sądu, nie jest wystarczające do dochowania terminu, o którym mowa w art. 1015 § 1 k.c., zaś okoliczność ta jest rozstrzygana przez sądy niejednolicie.

Ponadto sąd obecnie nie ma obowiązku zawarcia w sentencji postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku sposobu, w jaki sposób spadek został przyjęty przez spadkobierców, podczas gdy ta informacja ma istotne znaczenie na etapie realizacji przez wierzycieli przysługujących im roszczeń.

⁴⁾ Dz. U. z 2022 r. poz. 1360, 2337 i 2339; dalej: „k.c.”.

⁵⁾ Dz. U. z 2020 r. poz. 1359 oraz z 2022 r. poz. 2140; dalej: „k.r.o.”.

⁶⁾ Informator Statystyczny Wymiaru Sprawiedliwości.

Czas trwania postępowania nieprocesowego wydłuża również fakt, że obecnie sądy nie mają możliwości samodzielnej weryfikacji danych dotyczących nieruchomości i ich właścicieli lub posiadaczy. Utrudnia to postępowanie, gdyż stwarza problemy nie tylko w realizacji ustawowych obowiązków ustalenia składników majątku spadkowego (art. 684 Kodeksu postępowania cywilnego⁷⁾), ale też często uniemożliwia właściwe ustalenie kręgu uczestników zainteresowanych udziałem w sprawie (art. 510 k.p.c.).

Istotnym społecznie zagadnieniem jest także to, że wobec konieczności stosowania wykładni zawężającej w odniesieniu do przesłanek niegodności dziedziczenia (art. 928 k.c.) często dochodzi do sytuacji, w której spadek mogą dziedziczyć osoby, które uparczywie uchylały się od wykonywania względem spadkodawcy obowiązku alimentacyjnego, choć były do tego zobowiązane i miały realną możliwość świadczenia, tylko dlatego, że nie zapadł wobec nich wyrok skazujący za przestępstwo niealimentacji. Dodatkowo istotne jest, że zdarzają się sytuacje, gdzie przyszły spadkodawca wymaga opieki ze strony osób trzecich, której to opieki przyszły spadkobierca nie zapewnia, choć mógł i powinien.

Osoby osądzone z art. 209 (przestępstwo niealimentacji) Kodeksu karnego w latach 2016–2020		
ROK	Liczba osądzonych z art. 209 kk	Zmiana względem roku poprzedniego (2016=100%)
2016	8841	100,0%
2017	8967	101,4%
2018	46 848	522,4%
2019	48 890	104,6%
2020	35 838	73,3%

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji i oczekiwany efekt

Projekt przewiduje zmianę zasady dziedziczenia w przypadku, gdy którekolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyje otwarcia spadku. Udział spadkowy, który by mu przypadł, będzie przypadł jego dzieciom w częściach równych. Jeżeli dziecko którekolwiek dziadków spadkodawcy nie dożyje otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, będzie przypadł w częściach równych ich dzieciom, a w braku dzieci i wnuków tego z dziadków, który nie dożył otwarcia spadku – pozostałym dziadkom w częściach równych. Wyłączeni od dziedziczenia zostaną dalsi zstępni dziadków spadkodawcy, czyli tzw. cioteczne lub stryjeczne wnuki i dalsze pokolenia. Skróci to czas trwania postępowań, gdyż zostanie zawężony katalog spadkobierców ustawowych, i ograniczy potrzebę poszukiwania z urzędu przez sąd (art. 670 k.p.c.) i wzywania na rozprawę (art. 669 k.p.c.) dalszych krewnych spadkodawcy.

Zgodnie z projektem termin do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku zostanie zachowany, jeżeli przed jego upływem uprawniony do spadku złoży w tym przedmiocie wniosek do sądu. Ponadto, jeśli złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku będzie wymagało zezwolenia sądu, bieg terminu na złożenie oświadczenia ulegnie zawieszeniu na czas trwania postępowania w tym przedmiocie. Co istotne, w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, zezwolenia na odrzucenie lub proste przyjęcie spadku będzie udzielał sąd spadku. W związku z tym, że w sądach rejonowych zadania z zakresu wymiaru sprawiedliwości wykonują również asesory, którzy obecnie nie mają prawa do orzekania w sprawach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, w projekcie przewidziano wyjątek od tego wyłączenia, tak aby mieli możliwość orzekania w sprawach o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub pozostającego pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku, w toku prowadzonego przez siebie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku.

Projektowane zmiany lepiej zabezpieczą prawa spadkobierców, w tym w szczególności małoletnie dzieci i pozostających pod opieką, ułatwiając im złożenie oświadczenia w przepisany terminie. Dodatkowo brak konieczności prowadzenia w trakcie postępowania spadkowego odrębnego postępowania sądowego w przedmiocie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub pozostającego pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku przyczyni się do przyspieszenia postępowań o stwierdzenie nabycia spadku, a jednocześnie zmniejszy liczbę spraw wpływających do sądów opiekuńczych, odciążając je.

Dopełnienie powyższych zmian stanowi nowelizacja art. 1019 § 1 k.c. tak, aby również termin do uchylecia się od skutków prawnych złożenia oświadczenia pod wpływem błędu lub groźby bądź z tych przyczyn jego niezłożenia był zachowany wraz z wniesieniem stosownego wniosku do sądu.

Projekt wprowadza – przez dodanie § 4 do art. 101 k.r.o. – regulację wyłączającą konieczność pozyskania zezwolenia sądu na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu w sytuacji, gdy czynność polega na odrzuceniu spadku w imieniu dziecka, a dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez

⁷⁾ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, z późn. zm.); dalej: „k.p.c.”.

któregokolwiek z rodziców, którym przysługuje pełna władza rodzicielska. Zgoda sądu będzie jednak wymagana w braku porozumienia rodziców lub jeśli inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek. Proponowane rozwiązanie powinno przyczynić się do usprawnienia postępowań, a jednocześnie nie doprowadzi do jakiegokolwiek naruszenia interesów dziecka, gdyż z założenia będzie dotyczyć spadków, w których pasywa przeważają nad aktywami.

Konsekwencją opisanej zmiany jest także zmiana k.p.c. w postaci dodania § 3¹ i 3² do art. 641.

W projekcie przewidziano też zmianę art. 643 k.p.c., polegającą na wyeliminowaniu obowiązku sądu zawiadamiania o przyjęciu spadku oraz na ograniczeniu obowiązku zawiadamiania o odrzuceniu spadku do znanych sądowi osób, które zgodnie z treścią oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia. Zmiana ta także przyczyni się do zmniejszenia obciążenia sądów. Trzeba wskazać, że przyjęcie spadku nie wpływa na zmianę sytuacji prawnej innych osób, zaś obowiązek zawiadomienia o tym powoduje konieczność podjęcia przez sąd spadku niepotrzebnych czynności i poniesienia zbędnych kosztów.

Do odciążenia sądów powinna przyczynić się też zmiana art. 640 k.p.c., znosząca obowiązek notariusza przesyłania do sądu spadku oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, i art. 652 k.p.c., gdzie zniesiono obowiązek notariusza zawiadamiania sądu spadku o dokonany otwarciu i ogłoszeniu testamentu – w sytuacji, gdy notariusz sporządził akt poświadczenia dziedziczenia.

W projekcie przewidziano także zmianę K.p.c. przez dodanie obowiązku zawarcia w sentencji postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku określenia, w jaki sposób spadek został przyjęty przez spadkobierców.

Proponuje się również rozwiązania prawne, które przyczynią się do przyspieszenia postępowań sądowych. Przewidują one umożliwienie sądom pozyskiwania danych z różnych rejestrów publicznych niezbędnych do wydania orzeczenia w sprawie.

Ponadto proponuje się dodanie nowych przesłanek niegodności dziedziczenia w postaci uporczywego niewykonywania obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową wobec spadkodawcy lub uporczywego uchylania się od wykonywania obowiązku pieczy nad spadkodawcą, w szczególności wynikającego z władzy rodzicielskiej, opieki, sprawowania funkcji rodzica zastępczego, małżeńskiego obowiązku wzajemnej pomocy albo obowiązku wzajemnego szacunku i wspierania się rodzica i dziecka. Zmiana ma na celu umożliwienie osobie, mającej w tym interes prawny (np. pozostałym spadkobiercom), przeciwstawienie się możliwości uzyskania korzyści ze spadku przez osobę niewykonyującą obowiązków wynikających z prawa rodzinnego i zasad współżycia społecznego w stosunku do spadkodawcy, mimo realnej możliwości ich spełnienia.

Projekt ustawy wprowadza także zmianę w art. 10 ust. 1f ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261). Zmiana ta przewiduje uchylenie regulacji, którą obecnie należy uznać za zbędną. Wprowadzenie przedłużonej kadencji władz stowarzyszenia miało na celu zapewnienie ciągłości funkcjonowania stowarzyszeń w czasie występujących w życiu społecznym obostrzeń związanych z koniecznością przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się zakażeń i zakazem zgromadzeń. Naczelną zasadą funkcjonowania stowarzyszeń jest wybieralność władz i ich kadencyjność. Przedłużanie kadencji to wyjątek od zasady, który powinien być uzasadniony i nie powinien być nadmiernie stosowany. Obecnie, w szczególności wobec możliwości szczepień, braku obostrzeń prawnych wprowadzających ograniczenia organizacji zgromadzeń i przemieszczania, zastosowanie tego wyjątku nie znajduje uzasadnienia. Mimo obowiązującego stanu zagrożenia epidemicznego organizacje społeczne prowadzą działalność bez ograniczeń, funkcjonują na dotychczasowych zasadach w życiu społecznym i obrocie gospodarczym. Możliwa jest również organizacja posiedzeń w celu wyboru nowych władz, z zachowaniem odpowiednich środków przeciwdziałających ryzyku rozprzestrzeniania się wirusa (z zachowaniem tzw. reżimu sanitarnego) czy też organizacji posiedzeń w formie komunikowania się na odległość. Ustawodawca w art. 10 ust. 1a–1d ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach wprowadził bowiem rozwiązania umożliwiające organizacje posiedzeń władz stowarzyszenia z wykorzystaniem środków komunikacji elektronicznej, w tym również głosowania z wykorzystaniem tych środków.

Pozostawienie art. 10 ust. 1f w obowiązującym brzmieniu może prowadzić do nadużywania regulacji i nieuzasadnionego przedłużania kadencji przez obecne władze.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

W odniesieniu do projektowanej zmiany art. 928 § 1 k.c. należy wskazać, że rozwiązania zbliżone do proponowanego przewiduje m.in. art. 541 pkt 3 ABGB (austriacki kodeks cywilny), który umożliwia uznanie za niegodną osobę, która szczególnie ciężko zaniedbała wobec spadkodawcy obowiązki wynikające ze stosunku prawnego między rodzicami a dziećmi, jeżeli spadkodawca nie był w stanie sporządzić testamentu lub z innych przyczyn nie był w stanie wydziedziczyć tej osoby, a okoliczności nie wskazują, że przebaczył jej przed śmiercią.

Odnośnie do ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych warto zwrócić uwagę, że podobny jak proponowany w projekcie krąg spadkobierców ustalono w nowym czeskim Kodeksie cywilnym z 2014 r. Przewiduje on, że uprawnionymi z ustawy do spadkobrania są kolejno: 1. małżonek lub partner i dzieci oraz dalsi zstępni spadkodawcy (w równych udziałach), a w braku rodzeństwa jego dzieci; 2. małżonek lub partner (minimum połowa), rodzice, a także osoby współzamieszkujące — żyjące ze zmarłym we wspólnym gospodarstwie domowym lub na jego utrzymaniu minimum rok przed śmiercią; 3. rodzeństwo i osoby współzamieszkujące (w równych udziałach); 4. dziadkowie; 5. pradziadkowie; 6. wnuki rodzeństwa, dzieci dziadków. Krąg spadkobierców ustawowych w prawie czeskim nie obejmuje zatem w linii bocznej wnuków rodzeństwa oraz prawników i dalszych zstępnych dziadków niebędących krewnymi w linii prostej, co jest zbieżne z projektowaną zmianą (choć obejmuje też partnera spadkodawcy, a nie jedynie małżonka). W odniesieniu

do pozostałych zmian odstąpiono od analizy prawno porównawczej międzynarodowych regulacji, z uwagi na specyfikę i szczegółowość proponowanych rozwiązań.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Sądy powszechne	318 SR 47 SO 11 SA	Ministerstwo Sprawiedliwości	<p>Skrócenie czasu postępowań w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku.</p> <p>Obowiązek zawarcia w sentencji postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku określenia, w jaki sposób spadek został przyjęty przez spadkobierców.</p> <p>Umożliwienie sądom pozyskiwania danych z różnych rejestrów publicznych niezbędnych do wydania orzeczenia w sprawie.</p> <p>Brak obowiązku zawiadamiania o przyjęciu spadku oraz ograniczenie obowiązku zawiadamiania o odrzuceniu spadku do osób, które zgodnie z treścią oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia.</p>
Obywatele RP	około 38 352 tys. (stan na sierpień 2020 r.)	Główny Urząd Statystyczny	<p>Zmiana zasad dziedziczenia ustawowego, jeśli którekolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyje otwarcia spadku, przez wykluczenie z kręgu spadkobierców ustawowych dalszych zstępnych dziadków spadkodawcy.</p> <p>Zawieszenie terminu na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku na czas trwania postępowania w sprawie o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką.</p> <p>Dodanie nowej przesłanki niegodności dziedziczenia w postaci uporczywego niewykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy lub uporczywego uchylania się od wykonywania obowiązku pieczy nad spadkodawcą.</p> <p>Wyłączenie konieczności pozyskania zgody sądu na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu w sytuacji, gdy czynność polega na odrzuceniu spadku w imieniu dziecka, a dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez któregokolwiek z rodziców, którym przysługuje pełna władza rodzicielska.</p>
Asesorzy sądowi	486	Ministerstwo Sprawiedliwości	Poszerzenie kompetencji przez umożliwienie orzekania w przedmiocie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu

			majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku, rozstrzyganych w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku.
Notariusze	3689	Ministerstwo Sprawiedliwości	Brak obowiązku notariusza do przesyłania do sądu spadku oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku i obowiązku notariusza do zawiadamiania sądu spadku o dokonany otwarcie i ogłoszeniu testamentu – w sytuacji gdy notariusz sporządził akt poświadczenia dziedziczenia.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt ustawy został udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie „Rządowy Proces Legislacyjny”, z chwilą przekazania projektu do uzgodnień z członkami Rady Ministrów, konsultacji publicznych oraz opiniowania – zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa⁸⁾ oraz § 4 i 52 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów⁹⁾.

W ramach konsultacji publicznych projekt został przedstawiony następującym podmiotom:

- 1) sądom powszechnym (wszystkich szczebli);
- 2) Rzecznikowi Praw Obywatelskich;
- 3) Naczelnej Radzie Adwokackiej;
- 4) Krajowej Izbie Radców Prawnych;
- 5) Krajowej Radzie Notarialnej;
- 6) Rzecznikowi Praw Dziecka;
- 7) Centralnemu Instytutowi Analiz Polityczno-Prawnych;
- 8) Centrum Aktywności Społecznej Pryzmat;
- 9) Fundacji Court Watch Polska;
- 10) Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę;
- 11) Fundacji Instytut Prawa Ustrojowego;
- 12) Fundacji na Rzecz Bezpiecznego Obrotu Prawnego;
- 13) Stowarzyszeniu Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej;
- 14) Stowarzyszeniu Sędziów Rodziny „Pro Familia”;
- 15) Terenowemu Komitetowi Ochrony Praw Dziecka.

W celu zaopiniowania projekt został przekazany:

- 1) Prokuratorowi Krajowemu;
- 2) Prokuraturze Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej;
- 3) Prezesowi Urzędu Ochrony Danych Osobowych;
- 4) Krajowej Radzie Sądownictwa;
- 5) Sądowi Najwyższemu;
- 6) Naczelnemu Sądowi Administracyjnemu.

W celu zapewnienia wszystkim wskazanym wyżej podmiotom realnej możliwości zapoznania się z projektem i zgłoszenia do niego ewentualnych uwag wyznaczono 30-dniowy termin na zgłaszanie uwag do projektu.

Z uwagi na wprowadzenie istotnych zmian w tekście projektu dokumentu rządowego na skutek uwag zgłoszonych w pierwszym etapie konsultacji publicznych i opiniowania projekt został ponownie skierowany do opiniowania i konsultacji publicznych, uwzględniając listę podmiotów, biorących udział w toku pierwszych konsultacji publicznych i opiniowania. Wyznaczono 14-dniowy termin na zgłaszanie uwag do projektu w toku ponownych konsultacji publicznych i opiniowania.

Wyniki konsultacji publicznych i opiniowania przedstawia raport z konsultacji publicznych i opiniowania.

⁸⁾ Dz. U. z 2017 r. poz. 248.

⁹⁾ M.P. z 2022 r. poz. 348.

Uwzględniając materię regulacji, projekt został przekazany do zaopiniowania Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego na podstawie art. 3 pkt 5 ustawy z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz o przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej¹⁰⁾. Projekt został przedstawiony do rozpatrzenia przez Komitet Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji.

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z 2022 r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]												
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0–10)	
Dochody ogółem													
budżet państwa													
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Wydatki ogółem													
budżet państwa		0,5											0,5
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Saldo ogółem													
budżet państwa	0	-0,5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-0,5
JST													
pozostałe jednostki (oddzielnie)													
Źródła finansowania	Wydatki związane z koniecznością integracji rejestrów z systemem PDD2.0/Broker komunikacyjny zostaną sfinansowane w ramach budżetu części 15 – Sądy powszechne.												
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Sądy nie będą zwolnione z opłat za pobranie dokumentów w postaci wypisu lub wycisku z ewidencji gruntów i budynków. Sądy są obecnie zwolnione od tej opłaty jedynie w sytuacji, gdy stroną jest Skarb Państwa.</p> <p>W innych przypadkach opłatę uiszczają. Tej zasady projekt nie zmienia. Projekt nie ingeruje w przepisy o opłatach za wydanie wypisu i wycisku z tego rejestru.</p> <p>Wydatki związane z dostosowaniem systemów teleinformatycznych w sądach powszechnych w związku z wejściem w życie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw zostaną poniesione w ramach budżetu części 15 – Sądy powszechne.</p> <p>Projektowana ustawa wiąże się z koniecznością dostosowania systemów teleinformatycznych w sądach powszechnych oraz obsługujących istniejące bazy danych i rejestry w celu umożliwienia sądom powszechnym nieodpłatnego dostępu do nich. Koszty budowy i utrzymania systemu PDD2.0/Broker komunikacyjny są ponoszone ze środków zabezpieczonych na potrzeby realizacji umowy już zawartej przez Ministerstwo Sprawiedliwości.</p> <p>Projektowane obecnie zmiany przepisów nie obejmują budowy PDD 2.0/Broker komunikacyjny i tym samym nie są wykazywane w części tabelarycznej pkt 6. Zmiany w projekcie ustawy mają na celu zapewnienie potencjalnej możliwości sięgania przez sądy do danych zgromadzonych w rejestrach, bazach i ewidencjach publicznych, więc projektowane rozwiązania powinny zapewniać tę możliwość, a co za tym idzie zapewniać finansowanie projektowanych rozwiązań, które nie ograniczają się do budowy PDD 2.0/Brokera komunikacyjnego.</p> <p>Realizacja projektowanych zmian przepisów będzie wiązała się z koniecznością integracji rejestrów z systemem PDD2.0/Broker komunikacyjny. Wstępnie szacowany koszt integracji systemu z BUSC i ZSIN to 500 000 zł w 2023 r.</p> <p>Wydatki zostały zaplanowane na rok 2023 i będą finansowane w ramach budżetu części 15 – Sądy powszechne w zakresie:</p> <ol style="list-style-type: none"> Zintegrowany System Informacji o Nieruchomościach (ZSIN), Baza Usług Stanu Cywilnego (BUSC). 												

¹⁰⁾ Dz. U. poz. 759.

	<p>Przedmiotowa integracja z BUSC i ZSIN wymaga zbudowania nowego systemu informatycznego, ponieważ obecny system Platforma Dostępu do Danych 1.0 jest nie wystarczający w swojej konstrukcji (brak odpowiedniej wydajności systemu), aby zrealizować integrację z BUSC i ZSIN.</p> <p>Wstępnie szacowany koszt na 500 000 zł w 2023 r. – integracji PDD2.0/Broker komunikacyjny z BUSC, ZSIN będzie przeznaczony na następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> Analizę biznesową i funkcjonalną, Opracowanie dokumentacji analitycznej, Opracowanie interfejsów dla użytkowników końcowych, Wykonanie testów funkcjonalnych, Wdrożenie produkcyjne.
--	--

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców, oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0–10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2022 r.)	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw							
	rodzina, obywatele, gospodarstwa domowe, osoby niepełnosprawne oraz osoby starsze							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	Brak wpływu.						
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Projekt nie określa zasad podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej, w związku z czym odstąpiono od analiz i oceny przewidywanych skutków społeczno-gospodarczych, wskazanych w art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2021 r. poz. 162, z późn. zm.).						
	rodzina, obywatele, gospodarstwa domowe, osoby niepełnosprawne oraz osoby starsze	Przyspieszenie postępowań o stwierdzenie nabycia spadku, dzięki wykluczeniu części zstępnych dziadków z możliwości dziedziczenia ustawowego, oraz umożliwienie rozstrzygnięcia w przedmiocie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub pozostającego pod opieką w toku postępowania spadkowego. Przyczyni się to również do zmniejszenia wpływu spraw do sądów opiekuńczych, gdyż część spraw będzie rozstrzygana przez sądy powszechne – wydziały cywilne (sądy spadku). Zwiększenie ochrony praw małoletnich spadkobierców i pozostających pod opieką przez zawieszenie terminu na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przez czas trwania postępowania o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub pozostającego pod opieką.						

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwrotnej tabeli zgodności).

- tak
 nie
 nie dotyczy

☒ zmniejszenie liczby dokumentów ☒ zmniejszenie liczby procedur ☒ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.	☐ tak ☐ nie ☐ nie dotyczy
<p>Komentarz: Czas trwania postępowania o stwierdzenie nabycia spadku zostanie skrócony w wyniku zmniejszenia liczby spadkobierców ustawowych i braku konieczności oczekiwania na rozstrzygnięcie sądu opiekuńczego w przedmiocie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub osoby pozostającej pod opieką.</p> <p>Projekt zmniejszy także liczbę dokumentów i procedur przez zniesienie obowiązku zawiadamiania przez sądy o przyjęciu spadku oraz ograniczenie obowiązku zawiadamiania przez sądy o odrzuceniu spadku do osób, które zgodnie z treścią oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia, a także przez zniesienie obowiązku notariusza do przesyłania do sądu spadku oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku i obowiązku notariusza do zawiadamiania sądu spadku o dokonanych otwarciu i ogłoszeniu testamentu – w sytuacji gdy notariusz sporządził akt poświadczenia dziedziczenia.</p>	
9. Wpływ na rynek pracy	
Projektowane zmiany nie będą miały wpływu na rynek pracy.	
10. Wpływ na pozostałe obszary	
☐ środowisko naturalne ☐ sytuacja i rozwój regionalny ☒ sądy powszechne, administracyjne lub wojskowe	☐ demografia ☒ mienie państwowe ☒ inne: dane osobowe
	☒ informatyzacja ☐ zdrowie
Omówienie wpływu	<p>Projekt wpłynie na sądy powszechne przez skrócenie czasu postępowań w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku, obowiązek zawarcia w sentencji postanowienia o stwierdzenie nabycia spadku określenia, w jaki sposób spadek został przyjęty przez spadkobierców. Projekt wpłynie na sądy także przez zniesienie obowiązku zawiadamiania o przyjęciu spadku oraz ograniczenie obowiązku zawiadamiania o odrzuceniu spadku do osób, które zgodnie z treścią oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia.</p> <p>Projekt – ze względu na regulacje dotyczące pozyskiwania przez sądy danych z rejestru stanu cywilnego oraz Zintegrowanego Systemu Informacji o Nieruchomościach – będzie miał pewne skutki dla ochrony danych osobowych. W zakresie przetwarzania danych osobowych została przeprowadzona analiza ryzyka i ocena skutków – stosownie do art. 35 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych – tzw. RODO), z której wynika, że projekt zmian nie powoduje wysokiego ryzyka naruszenia praw i wolności osób fizycznych. Jest za to korzystny dla obywateli i wymiaru sprawiedliwości.</p>
11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego	
Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem: <ol style="list-style-type: none"> 1) art. 4 i art. 11, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia; 2) art. 5 i art. 8, które wchodzi w życie po upływie 12 miesięcy od dnia ogłoszenia. 	
12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?	
Planowana ewaluacja nastąpi 5 lat po wejściu w życie projektowanej ustawy. Ocenie zostanie poddany czas trwania postępowań sądowych w sprawach spadkowych, w tym z udziałem małoletnich lub podlegających opiece, poziom zaległości w sprawach spadkowych, w tym z udziałem małoletnich lub podlegających opiece, oraz w sprawach dotyczących zezwolenia sądu na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu w postaci odrzucenia/przyjęcia wprost spadku.	
13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)	
Brak.	

**RAPORT Z KONSULTACJI PUBLICZNYCH I OPINIOWANIA PROJEKTU
USTAWY O ZMIANIE USTAWY - KODEKS CYWILNY ORAZ NIEKTÓRYCH
INNYCH USTAW (UD 222); dalej „Raport”**

I. Omówienie wyników przeprowadzonych konsultacji publicznych i opiniowania (wykaz podmiotów, które przedstawiły stanowisko lub opinię, omówienie stanowiska lub opinii oraz odniesienie się do niego przez organ wnioskujący).

1. W dniu 15 grudnia 2021 r. projekt ustawy¹ został skierowany w ramach konsultacji publicznych do następujących podmiotów:

- 1) Fundacja Court Watch Polska,
- 2) Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę,
- 3) Fundacja Instytut Prawa Ustrojowego,
- 4) Fundacja na Rzecz Bezpiecznego Obrotu Prawnego,
- 5) Fundacja Życie i Rodzina,
- 6) Centralny Instytut Analiz Polityczno-Prawnych,
- 7) Centrum Aktywności Społecznej Pryzmat,
- 8) Komitet Ochrony Praw Dziecka,
- 9) Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury,
- 10) Instytut Wymiaru Sprawiedliwości,
- 11) Naczelna Rada Adwokacka,
- 12) Krajowa Rada Radców Prawnych,
- 13) Krajowa Rada Notarialna,
- 14) Krajowa Rada Komornicza,
- 15) Prezesi Sądów Apelacyjnych,
- 16) Stowarzyszenie Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej,
- 17) Stowarzyszenie Sędziów Rodziny „Pro Familia”,
- 18) Stowarzyszenie Sędziów Rodziny w Polsce.

¹ Wersja z dnia 15 grudnia 2021 r.

Uwagi zgłosili:

Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”, Stowarzyszenie Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej, SR w Częstochowie, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury, Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny, Krajowa Rada Notarialna, Związek Powiatów Polskich, Krajowa Rada Komornicza, Ordo Iuris, SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi, SR dla Łodzi-Widzewa w Łodzi, SR Gdańsk – Południe w Gdańsku, SR w Tychach, Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie, Sąd Rejonowy Szczecin-Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie oraz obywatele.

Wykaz uwag wraz ze stanowiskiem Ministerstwa Sprawiedliwości stanowi Załącznik nr 1 do niniejszego raportu.

2. W dniu 15 grudnia 2021 r. projekt ustawy został skierowany w ramach opiniowania do następujących podmiotów:

- 1) Krajowa Rada Sądownictwa,
- 2) Komisja Wspólna Rządu i Samorządu Terytorialnego,
- 3) Prezes Naczelnego Sądu Administracyjnego,
- 4) Prezes Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej,
- 5) I Zastępca Prokuratora Generalnego Prokurator Krajowy,
- 6) Prezes Rządowego Centrum Legislacji,
- 7) Rzecznik Praw Dziecka,
- 8) Rzecznik Praw Obywatelskich,
- 9) Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego,
- 10) Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych,
- 11) Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

Uwagi zgłosili:

Rzecznik Praw Obywatelskich, Rzecznik Prawa Dziecka, Główny Geodeta Kraju, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych.

Wykaz uwag wraz ze stanowiskiem Ministerstwa Sprawiedliwości stanowi Załącznik nr 2 do niniejszego raportu.

Organ wnioskujący zajął stanowisko wobec opinii Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów w piśmie z dnia 24 marca 2022 r.

3. W dniu 7 kwietnia 2022 r. projekt ustawy² został ponownie skierowany w ramach konsultacji publicznych do podmiotów wskazanych w pkt 1 *Raportu*:

Uwagi zgłosili:

Krajowa Rada Komornicza, Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny, Sąd Rejonowy dla Krakowa Nowej –Huty w Krakowie I Wydział Cywilny, Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu, Stowarzyszenie Notariuszy RP, Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury oraz obywatel.

Wykaz uwag wraz ze stanowiskiem Ministerstwa Sprawiedliwości stanowi Załącznik nr 3 do niniejszego raportu.

4. W dniu 7 kwietnia 2022 r. projekt ustawy został ponownie skierowany w ramach opiniowania do podmiotów wskazanych w pkt 2 *Raportu* za wyjątkiem Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego:

Uwagi zgłosili:

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Urzędu Ochrony Danych Osobowych oraz I Zastępca Prokuratora Generalnego - Prokurator Krajowy.

Wykaz uwag wraz ze stanowiskiem Ministerstwa Sprawiedliwości stanowi Załącznik nr 4 do niniejszego raportu.

Organ wnioskujący zajął stanowisko wobec opinii Rady Legislacyjnej przy Prezesie Rady Ministrów w piśmie z dnia 14 czerwca 2022 r.

5. W dniu 26 lipca 2022 r. projekt ustawy³ został ponownie skierowany w ramach opiniowania do Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

² Wersja z dnia 28 marca 2022 r.

³ Wersja z dnia 14 lipca 2022 r.

II. Przedstawienie wyników zasięgnięcia opinii, dokonania konsultacji albo uzgodnienia projektu z właściwymi organami i instytucjami Unii Europejskiej, w tym Europejskim Bankiem Centralnym.

Projekt nie wymagał zasięgnięcia opinii, dokonania konsultacji i uzgodnienia z właściwymi organami i instytucjami Unii Europejskiej, w tym Europejskim Bankiem Centralnym.

III. Wskazanie podmiotów, które zgłosiły zainteresowanie pracami nad projektem w trybie przepisów o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa wraz ze wskazaniem kolejności dokonania zgłoszeń albo informację o ich braku.

Żaden z podmiotów nie zgłosił zainteresowania projektem w trybie przepisów o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa.

Warszawa, 1 września 2022 r.

Załączniki:

- 1) Zał. nr 1 - Tabela przedstawiająca odniesienie do uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do wersji projektu z dnia 15 grudnia 2021 r.;
- 2) Zał. nr 2 - Tabela przedstawiająca odniesienie do uwag zgłoszonych w ramach opiniowania do wersji projektu z dnia 15 grudnia 2021 r.;
- 3) Zał. nr 3 - Tabela przedstawiająca odniesienie do uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do wersji projektu z dnia 28 marca 2022 r.;
- 4) Zał. nr 4 - Tabela przedstawiająca odniesienie do uwag zgłoszonych w ramach opiniowania do wersji projektu z dnia 28 marca 2022 r.

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
-----	---------------------------	--	---------------------------------	---------------

Uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (UD222)

(projekt z dnia 15 grudnia 2021 r.)

Uwagi ogólne

1.	Obywatel 2 i 6	Uwagi ogólne	<p>Wydanie postanowienia o nabyciu spadku przez sąd powinno obligować ten sąd do przekazania tego postanowienia do wydziału ksiąg wieczystych, natomiast wydział ksiąg wieczystych powinien na tej podstawie zmienić dane właściciela w istniejącej księdze wieczystej, dołączyć to postanowienie do zbioru dokumentów w wydziale KW lub innej dokumentacji będącej w posiadaniu wydziału ksiąg wieczystych oraz powiadomić o braku księgi wieczystej. Nie można obligować tym „zwykłego Kowalskiego”, który często nie wie jak poruszać się w procedurach sądowych, łącznie z wypełnianiem stosownych formularzy i druków.</p> <p>Projektowana ustawa powinna zawierać zapisy zapobiegające nadużyciom w uzyskiwaniu spadków poprzez podstępne zachowanie wobec spadkodawcy i innych osób z kręgu spadkobierców. Np. testament ustny ze świadkami sprzyja nadużyciom- taka forma powinna być wyeliminowana z obiegu. Testament pisemny powinien zabezpieczać spadkodawcę przed utratą opieki ze strony spadkobiercy – do tej pory spadkobiercy otrzymywali spadek za nic. Natomiast, najbliższe osoby z kręgu spadkobierców powinny być powiadomione o zamiarze sporządzenia testamentu i zawarcie jego poprzedzone ich wolą. Ponadto, spadkobiercy powinni wykazać dbałość o spadkodawcę i jego mienie (za życia i po śmierci) oraz należycie traktować pozostałych spadkobierców. Obecnie po sporządzeniu testamentu na jednego spadkobiercę, ten spadkobierca wyrzuca z domu pozostałe osoby i w pełnym zakresie korzysta z dobrodziejstw spadku, krzywdząc pozostałych spadkobierców i często zaniedbując opiekę nad spadkodawcą (np. matką), umieszczając spadkodawcę w domu opieki.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>W pierwszym rzędzie wskazać należy, że podstawową funkcją ksiąg wieczystych jest ujawnienie stanu prawnego nieruchomości dla potrzeb bezpiecznego obrotu prawnego.</p> <p>Zgodnie z art. 36 ust 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz.U. z 2019 r. poz. 2204 oraz z 2021 r. poz. 1177 i 1978), sądy, organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz notariusze sporządzający akty poświadczenia dziedziczenia zawiadamiają sąd właściwy do prowadzenia księgi wieczystej o każdej zmianie właściciela nieruchomości, dla której założona jest księga wieczysta. W razie otrzymania zawiadomienia sąd z urzędu dokonuje wpisu ostrzeżenia, że stan prawny nieruchomości ujawniony w księdze wieczystej stał się niezgodny z rzeczywistym stanem prawnym. Zawiadomienie o wpisie ostrzeżenia zawiera pouczenie o obowiązku złożenia wniosku o ujawnienie prawa własności w terminie miesiąca od daty doręczenia zawiadomienia (art. 36 ust. 2). A zatem ilekroć sąd w swym orzeczeniu stwierdza lub konstytuuje zmianę stanu własności nieruchomości, dla której założono księgę wieczystą, jest zobowiązany zawiadomić sąd wieczystoksięgowy o tej zmianie¹. Wskazać</p>
----	----------------	--------------	--	--

¹ Zob. E. Gniewek, *O chybionej nowelizacji art. 36 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece – w kwestii obciążenia notariuszy obowiązkiem zawiadomienia sądu wieczystoksięgowego o zmianie stanu prawnego nieruchomości uwag kilka*, „Rejent” 2011, nr 3, str. 29 i n.

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>W obecnym prawie dotyczącym spadków dochodzi do nadużyć i podstępów celem uzyskania spadku w szczególności po osobach starszych. Spadkodawcy są manipulowani, pod naciskami i groźbami wywiera się na nich podpisanie testamentu. W ten sposób wyrządzana jest krzywda innym członkom rodziny i spadkodawcy. Dlatego, że członkowie rodziny (np. rodzeństwo) są pozbawiani nieruchomości i wyrzucani z niej przez osobę nieuczciwą, przejmującą spadek podstępem. Spadkodawca zaś nie ma zapewnionej należytej opieki od takiej osoby, umieszczany jest w domu opieki lub zachowaniem tej nieuczciwej osoby przyspiesza się śmierć spadkodawcy. Po czym, dorobek spadkodawcy jest marnotrawiony przez jedną osobę, a pozostali, którzy powinni na równych prawach nabyć spadek, mogą otrzymać jedynie zachówek po wielu latach postępowań sądowych i z boleścią obserwować jak jeden nieuczciwy członek rodziny niszczy własność np. po rodzicach. Uzyskanie spadku jest bardzo proste, wystarczy obecność 3 dowolnych (często podstawionych) osób, poświadczających wolę spadkodawcy. Sporządzanie testamentu, szczególnie przez osobę starszą powinno być dokładniej weryfikowane, z udziałem wszystkich członków rodziny, z nadzorem spadkobiercy nad właściwym sprawowaniem opieki nad spadkodawcą, jak i spadkiem za życia i po śmierci spadkodawcy. Ponadto, większość ludzi nie zna swoich praw, których mogliby dochodzić w sądzie i są określone terminy na wystąpienie do sądu, po upływie których traci się swoje prawa. Inni obawiają się konfliktów z rodziną i kosztów, więc odstępują od drogi sądowej. Ponadto, po wydaniu postanowienia o nabyciu spadku przez wydział cywilny danego sądu rejonowego, ten wydział cywilny powinien ww. postanowienie przekazać i poinformować wydział ksiąg wieczystych o zmianach, gdzie następnie, zmiany w księgach wieczystych powinien dokonać wydział ksiąg wieczystych z jednoczesnym powiadomieniem spadkobierców. W przypadku braku księgi wieczystej, ww. postanowienie powinno zostać dołączone do zbioru dokumentów lub innej dokumentacji będącej w posiadaniu wydziału ksiąg wieczystych. Wyrażam nadzieję na unormowanie przepisów prawa</p>	<p>w tym miejscu należy, że nie można obarczać takim obowiązkiem sądu spadku dokonującego w trybie art. 677 k.p.c. stwierdzenia nabycia spadku, ponieważ w postanowieniu tym nie wymienia się żadnych przedmiotów majątkowych wchodzących w skład spadku².</p> <p>W zakresie postulatów dotyczących testamentów, w szczególności testamentów ustnych należy zauważyć, że problematyka ta nie jest przedmiotem przedłożonego projektu. Wymaga ona pogłębionej analizy, która jest już realizowana przez Departament Legislacyjny Prawa Cywilnego Ministerstwa Sprawiedliwości w oderwaniu od niniejszych prac legislacyjnych.</p> <p>Jednocześnie podkreślić należy, że ustawodawca nie powinien ingerować w wolę rozporządzenia swoim majątkiem przez spadkodawcę wyrażoną w testamencie.</p> <p>Trudno jest też się zgodzić ze stanowiskiem, że umieszczenie spadkodawcy w domu opieki stanowi przejaw zaniedbania obowiązków sprawowania opieki.</p> <p>Zapobieżenie nabyciu praw do spadku w wyniku podstępnego działania spadkobiercy jest już uregulowane w art. 928 § 1 pkt 2 k.c., a jego brzmienie nie wydaje się wymagać doprecyzowania.</p>

² Tamże

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			w zakresie spadków, tak aby uzyskanie spadku wiązało się ze sprawiedliwością i nadzorem jeszcze przed sporządzeniem testamentu.	
2.	Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”	Uwagi ogólne	<p>1. W przedstawionym do konsultacji projekcie zostały zaproponowane zmiany odnoszące się – co do zasady – do prawa spadkowego i postępowania w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku. Projektowane zmiany nie stanowią spójnej regulacji określonej instytucji materialnego lub procesowego, lecz zbiór propozycji legislacyjnych nie wykazujących ścisłego związku. Z tego względu całościowa ocena projektu jest niecelowa, a na każde z projektowanych rozwiązań należy spojrzeć odrębnie.</p> <p>2. Przedstawiony projekt jest przejawem braku szerszej i spójnej wizji funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Proponowane zmiany są ze sobą powiązane w sposób dość przypadkowy, a projekt jawi się jako zbiór luźnych pomysłów, które – w opinii projektodawcy – mają służyć rozwiązaniu równie przypadkowo dobranych problemów społecznych lub prawnych. W konsekwencji, wdrożenie projektowanych zmian może być źródłem niespójności systemowych – tak w ramach poszczególnych instytucji prawa materialnego i procesowego, jak i między takimi instytucjami.</p> <p>3. Problem braku spójnej wizji funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości nasila się i został przedstawiony m.in. w publikacjach Stowarzyszenia Sądów Polskich „Iustitia” (zob. np. raport „Obietnice a rzeczywistość. Statystyki sądów rejonowych po pięciu latach reform. 2015-2020”, Warszawa 2021, oraz raport „Sądownictwo w czasie COVID-19 – raport z badania oceny wpływu pandemii COVID-19 na wymiar sprawiedliwości w Polsce”, Warszawa 2021, oba dostępne online na stronie https://www.iustitia.pl/dzialalnosc/opinie-i-raporty).</p>	Uwaga informacyjna
3.	Stowarzyszenie Notariuszy RP	Uwagi ogólne	SNRP co do zasady pozytywnie opiniuje proponowane zmiany, zwłaszcza w zakresie Kodeksu cywilnego oraz Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. Odpowiadają one potrzebom obrotu prawnego i wpłyną na przyśpieszenie rozpoznawania spraw w sądach powszechnych. Jednocześnie SNRP zgłasza poniższe uwagi odnośnie zmian w Kodeksie postępowania cywilnego składając zarazem propozycję dodatkowych zmian, w tym mających na celu	Uwaga informacyjna

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			odjęcie sądom obowiązków odbioru i rejestracji zbędnej korespondencji.	
4.	SR w Częstochowie	Uwagi ogólne	<p>W odpowiedzi na pismo z dnia 17 grudnia 2021 roku w sprawie uwag do projektu ustawy - o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw uprzejmie informuję, iż Sędziowie Sądu Rejonowego w Częstochowie wskazali na to, iż zmiany w zakresie prawa spadkowego materialnego jak i zmiany w zakresie postępowania w przedmiocie stwierdzenia praw do spadku w większości wpłyną na poprawę sprawności postępowania, a w szczególności zmiana w zakresie art. 934 kc. Ich zdaniem, nowelizacja art. 1015 kc i 1019 kc usunie wątpliwości odnośnie do biegu terminów jak i ich zawieszenia na czas trwania postępowania w przedmiocie przyjęcia oświadczenia w przedmiocie spadku jak i uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie tegoż oświadczenia. Jeżeli chodzi o zmianę art. 677 kpc, to zabezpieczy ona na pewno interesy spadkobierców, którzy w postanowieniu o stwierdzeniu praw do spadku będą mieli literalnie wskazane, w jaki sposób spadek przyjęli. Jest to tym bardziej zasadne biorąc pod uwagę nowelizację przepisu art. 1015 § 2 kc w 2015 roku i domniemanie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza.</p>	Uwaga informacyjna
Uwagi do projektu ustawy				
1.	Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	art. 1 pkt 1 projektu	<p>Możliwe wątpliwości interpretacyjne, czy przepis ten będzie dotyczył osób, wobec których zapadł prawomocny wyrok skazujący za czyn z art. 209 kk (ew. 210 kk czy 207 kk), czy kwestia uporczywości i braku opieki będzie przedmiotem analizy sądu cywilnego.</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Proponowana nowa przesłanka niegodności dziedziczenia (w zakresie, w jakim odnosi się do uporczywego uchylania się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego) będzie miała charakter uzupełniający względem przesłanki określonej w art. 928 § 1 pkt 1 k.c., przesądzając, że dla uznania danej osoby za niegodną nie będzie konieczne stwierdzenie prawomocnym wyrokiem sądowym, że nie alimentowała spadkodawcy.</p> <p><u>Sąd każdorazowo w toku procesu przeprowadzi ocenę spełnienia dodawanej przesłanki niegodności dziedziczenia przy uwzględnieniu realiów konkretnej sprawy.</u></p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				Aktualna treść projektowanego art. 1 pkt 1 brzmi następująco: „ <i>uporczywie uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy lub od sprawowania nad nim opieki</i> ”.
2.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny	art. 1 pkt 1 projektu	Niepotrzebne powtórzenie po słowie „lub” słowa „uporczywie”- raz użyta na początku przepisu przesłanka kwalifikująca „uporczywie” jest wystarczające do odniesienia jego treści do całego przepisu.	Uwaga uwzględniona Uwzględniono uwagę w ten sposób, że projektowanemu art. 1 pkt 1 nadano następujące brzmienie: „ <i>uporczywie uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy lub od sprawowania nad nim opieki</i> ”.
3.	Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”	art. 1 pkt 1 projektu (zmiana art. 928 k.c.)	I. Wprowadzenie nowej przesłanki niegodności dziedziczenia w postaci uporczywego niewykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy lub uporczywego uchylania się od sprawowania opieki nad spadkodawcą (zmiana art. 928 k.c.; art. 1 pkt 1 projektu) 1. Projektowaną zmianę należy ocenić jednoznacznie negatywnie. 2. Zgodnie z treścią art. 1008 k.c. spadkodawca ma prawo do wydziedziczenia osób uprawnionych do zachowku, ze skutkami tak jakby nie dożyli spadku, czyli podobnymi skutkami, jakie są przypisane uznaniu za niegodnego dziedziczenia. Proponowany zapis art. 928 § 1 pkt 4 k.c. zawiera się w całości w pkt 1 i 3 art. 1008 k.c. Zarówno bowiem uporczywa niealimentacja, jak i uporczywe uchylanie się od sprawowania opieki nad spadkodawcą mieszczą się w klauzulach generalnych opisanych w tym przepisie. Oznacza to, że z jednej strony ustawodawca przyznał spadkodawcy prawo wyboru decyzji o wydziedziczeniu (lub nie) wedle przesłanek z art. 1008 k.c., z drugiej jednak strony ustawodawca chce wprowadzić przepis, wedle którego wybór ten w praktyce zostanie istotnie ograniczony. Dotyczy to zwłaszcza przesłanki w postaci uporczywego uchylania się od sprawowania opieki nad spadkodawcą. Innymi słowy, spadkodawca może przykładowo wydziedziczyć zstępny z związku z jego uporczywym niedopełnieniem obowiązków rodzinnych, np. opieki nad spadkodawcą. Jeśli jednak nie zechce tego uczynić i nie wyrazi takiej woli przed notariuszem z powodów znanych tylko sobie, to ustawodawca „wyręczy” spadkodawcę w	Uwaga nieuwzględniona Dodanie kolejnej przesłanki niegodności dziedziczenia w postaci uporczywego uchylania się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy lub od sprawowania nad nim opieki zasadne wydaje się ze względów słusznościowych. Choć spadkodawca może zdecydować o wyłączeniu danej osoby od dziedziczenia z powodu uporczywego uchylania się od wykonywania wobec niego obowiązku alimentacyjnego, to jednak nie zawsze możliwe będzie sporządzenie testamentu, w którym będzie on mógł wydziedziczyć swojego potencjalnego spadkobiercę. Może mieć to miejsce przykładowo w sytuacji, w której spadkodawca nie będzie zdolny do testowania, np. jeśli będzie osobą małoletnią lub pozbawioną zdolności do czynności prawnych bądź nie będzie to możliwe z przyczyn faktycznych (np. spadkodawca będzie znajdował się w stanie wegetatywnym). Trzeba podkreślić, że już obecnie niektóre z przesłanek wydziedziczenia i niegodności dziedziczenia

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>tym zakresie - właśnie regulacją wynikającą z projektowanego przepisu art. 928 § 1 pkt 4 k.c. Okazuje się zatem, że w proponowanym zakresie wola spadkodawcy zastąpiona zostanie zapisem ustawy. Sprzeczność ta będzie miała znaczenie zwłaszcza w sytuacji, kiedy spadkodawca nie wyrazi swojej woli w testamencie. 3. Warto także podkreślić, że projektodawca posługuje się w projektowanym przepisie klauzulą generalną jako przesłanką uznania za niegodnego dziedziczenia. Co prawda ustawodawca także wpisał w treść art. 1008 pkt 1 i 3 k.c. klauzule generalne jako przesłanki wydziedziczenia, niemniej taki zabieg legislacyjny znajduje uzasadnienie przede wszystkim w woli samego spadkodawcy i jego konstytucyjnej wolności testowania, a ponadto jest konsekwencją szczególnej oceny dokonanej przez samego spadkodawcę, opartej na bardzo konkretnej relacji z osobą bliską. Z kolei motywy tej oceny są też wynikiem subiektywnych decyzji spadkodawcy, które wcale nie muszą mieścić się w jakichkolwiek ramach społecznych (zwłaszcza decyzja o niewydziedziczeniu osoby uprawnionej). Inaczej jednak wygląda kwestia posługiwania się niedookreślonymi zwrotami w przypadku „wyręczenia” przez ustawodawcę spadkodawcy w ustalaniu kręgu osób uprawnionych, jak i usunięcia spadkobierców z takiego grona. W tym zakresie wymagać trzeba od ustawodawcy nie tylko precyzji treści określających podstawę wyłączenia od dziedziczenia, ale przede wszystkim uwzględnienia spójności systemowej, zwłaszcza w relacji między dwiema wyjątkowymi normami, będącymi podstawami do wydziedziczenia i uznania za niegodnego dziedziczenia. Tego wymaga norma konstytucyjna wynikająca z art. 64 ust. 1-3 Konstytucji RP, całkowicie pominięta przez projektodawcę. 4. Dodanie art. 928 § 1 pkt 4 k.c. jest zbędne, gdyż przesłanka niegodności w postaci uporczywego niewykonywania obowiązku alimentacyjnego wynika już z dotychczasowego art. 928 § 1 pkt 1 k.c. Uprawnionym do świadczeń alimentacyjnych może być bowiem – poza małoletnim dzieckiem zobowiązanego – tylko ten, kto znajduje się w niedostatku, a zatem niealimentowanie z zasady narazi go na niemożność zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Powoduje to, że niealimentacja w większości</p>	<p>częściowo się pokrywają (np. art. 1008 pkt 2 k.c. i art. 928 § 1 pkt 1 kc.). Dodatkowo wskazać trzeba, że wydziedziczenie możliwe jest jedynie w stosunku do ściśle określonego kręgu osób, wskazanych w art. 1008 k.c. Tymczasem od sprawowania opieki mogą uporczywie uchylać się także inne osoby, których spadkodawca nie może wydziedziczyć, a którzy mogą być potencjalnymi spadkobiercami (jak np. rodzeństwo). Powyższe przemawia za uregulowaniem przez ustawodawcę sytuacji opisanej w art. 1 pkt 1 projektu także wśród przesłanek niegodności dziedziczenia. Podkreślenia wymaga, że proponowana regulacja nie zagraża interesom spadkodawcy i nie uniemożliwia mu decydowania o tym, czy dana osoba będzie rzeczywiście niegodna dziedziczenia po nim. Spadkodawca ma bowiem możliwość przebaczenia takiej osobie (art. 930 k.c.). Dla skuteczności tej czynności wystarczające jest dostateczne rozeznanie Sąd rozpoznający sprawę o uznanie danego spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia będzie badał w toku postępowania dowodowego, czy spadkodawca przebaczył spadkobiercy i nie uzna go za niegodnego w razie pozytywnego ustalenia w tym kierunku. Co istotne, spadkodawca może również ustanowić taką osobę spadkobiercą w sporządzonym przez siebie testamencie. Odnosząc się do kolejnych uwag wskazać należy, że treść i zakres obowiązku alimentacyjnego regulują przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego³. Przez opiekę należy tu rozumieć opiekę w znaczeniu potocznym, to jest jako faktyczną pomoc i</p>

³ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359); dalej: k.r.o.

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>przypadków będzie ciężkim przestępstwem jako godząca w podstawy egzystencji uprawnionego. 5. Zgodnie z dominującym poglądem doktryny i orzecznictwa, dla ustalenia przez sąd zaistnienia przesłanki niegodności dziedziczenia w postaci dopuszczenia się przestępstwa nie jest konieczne skazanie w procesie karnym. W przypadkach normowanych obecnie w art. 928 § 1 pkt 1 k.c. sąd spadku jest uprawniony do samodzielnej oceny, czy dany czyn wyczerpuje znamiona umyślnego ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy. Stąd też ratio legis wyeksplikowane w uzasadnieniu projektu („Proponowana nowa przesłanka niegodności dziedziczenia będzie miała charakter uzupełniający względem przesłanki 3 określonej w art. 928 § 1 pkt 1 k.c. przesądzając, że dla uznania danej osoby za niegodną, nie będzie konieczne stwierdzenie prawomocnym wyrokiem sądowym, że nie alimentowała spadkodawcy”) nie wydaje się trafne. 6. Projektodawca nie odnosi się w uzasadnieniu projektu do tego, czy obowiązek alimentacyjny winien być ustalony orzeczeniem sądu, ugodą sądową lub ugodą mediacyjną. Jeżeli ustalenie obowiązku w taki sposób nie jest wymagane – a taka prawdopodobnie jest intencja projektodawcy, to wówczas w procesie o uznanie spadkobiercy za niegodnego sąd będzie musiał ustalać istnienie obowiązku i jego zakresu, a może to być niezmiernie skomplikowane i czasochłonne zadanie. Po śmierci teoretycznie uprawnionego oraz wskutek znacznego upływu czasu mogą występować znaczne trudności dowodowe dla obu stron postępowania. Ubocznie zauważyć należy, że zgodnie z art. 144¹ k.r.o., zobowiązany może uchylić się od wykonania obowiązku alimentacyjnego, jeżeli żądanie alimentów jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. I tak przykładowo, nie można wymagać od dziecka, by alimentowało rodzica, który nigdy nie alimentował tego dziecka, a zatem wykluczenie takiego dziecka z dziedziczenia np. nieruchomości po zmarłym rodzicu byłoby niesłuszne. 7. Odnosząc się do przesłanki uporczywego uchylania się od sprawowania opieki nad spadkodawcą rozwiązanie również jawi się jako kontrowersyjne. Z uzasadnienia projektu wynika, że projektodawca ma na myśli jedynie opiekę uregulowaną w przepisach art. 145 i n. k.r.o., a więc tak zwaną potocznie opiekę prawną ustanawianą w stosunku do osób całkowicie ubezwłasnowolnionych albo małoletnich, których</p>	<p>dbanie o inną osobę, o jej dobre samopoczucie. Opieki w rozumieniu projektowanego przepisu nie należy utożsamiać z opieką zinstytucjonalizowaną, o której mowa w k.r.o. (art. 94 § 3, art. 145–174 k.r.o., art. 175–177 k.r.o.) czy kuratelą nad osobą, która wymaga pomocy w załatwieniu pojedynczej sprawy lub spraw pewnego rodzaju (por. art. 183 k.r.o.), np. reprezentacji i sprawowania zarządu majątkiem (art. 181 k.r.o.), strzeżenia przyszłych praw (art. 182 k.r.o.).</p> <p>Podkreślenia wymaga, że sąd każdorazowo przeprowadzi indywidualną ocenę spełnienia dodawanej przesłanki niegodności dziedziczenia przy uwzględnieniu realiów konkretnej sprawy.</p> <p>Trudno odnieść się do uwagi wskazującej na potencjalne naruszenie art. 64 Konstytucji RP z uwagi na to, że nie wyjaśniono na czym to naruszenie miało polegać. Trudno również zgodzić się z twierdzeniem o braku systemowej spójności między normami regulującymi wydziedziczenie i niegodność dziedziczenia, skoro są to dwie odrębne instytucje prawne.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>rodzicom nie przysługuje władza rodzicielska. Przypadki ubezwłasnowolnienia, a tym bardziej uchylania się od opieki nad ubezwłasnowolnionym są rzadkie w stosunku do ogólnej liczby spadkodawców, sąd opiekuńczy dysponuje też narzędziami w stosunku do osób uchylających się od opieki, zatem projekt przepisu w powiązaniu z jego uzasadnieniem jest niezrozumiały. Można więc przypuszczać, że intencja projektodawcy jest inna lub że w przypadku jego uchwalenia, przepis byłby powszechnie rozumiany inaczej i odnoszony do powinności opieki względem rodziców czy dziadków wynikającej z potocznego rozumienia obowiązków rodzinnych, tradycji i zasad współżycia społecznego. W takim rozumieniu niewątpliwie przyczyniłby się do skomplikowanych procesów. Jak wynika z doświadczenia życiowego, różni członkowie rodziny w kolejnych okresach sprawują opiekę nad przodkiem, a także niekiedy generują konflikt spadkodawcy z innymi potomkami, uniemożliwiając kontakty. Osoba potencjalnie zobowiązana moralnie do opieki faktycznej nad spadkodawcą nie ma natomiast uprawnienia do domagania się ustanowienia i wykonania takiego prawa/obowiązku ani też uregulowania kontaktów ze spadkodawcą jako osobą dorosłą. Wobec czego sprawy oparte na nowej przesłance niegodności byłyby trudne dowodowo, a także mogłyby prowadzić do niesprawiedliwych orzeczeń.</p> <p>Ocena jednoznacznie negatywna Uwagi ogólne: tożsamość projektowanych przesłanek uznania za niegodnego dziedziczenia i istniejących przesłanek wydziedziczenia, powodująca ograniczenie znaczenia woli spadkodawcy, oraz brak systemowej spójności między normami regulującymi wydziedziczenie i niegodność dziedziczenia, skutkujący potencjalnym naruszeniem art. 64 Konstytucji RP Uwagi odnośnie do uporczywej niealimentacji jako przesłanki niegodności dziedziczenia: zmiana zbędna, gdyż przesłanka niegodności w postaci uporczywego niewykonywania obowiązku alimentacyjnego wynika już z dotychczasowego art. 928 § 1 pkt 1 k.c.; konieczność samodzielnego badania przez sąd istnienia i zakresu obowiązku alimentacyjnego, co spowoduje trudności dowodowe dla stron i długotrwałość procesów o uznanie za niegodnego dziedziczenia Uwagi odnośnie do uporczywego uchylania się od opieki nad</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			spadkodawcą: niejednoznaczność pojęcia opieki; przy przyjęciu szerokiego rozumienia pojęcia opieki – trudności dowodowe, długotrwałość procesów i ryzyko niesprawiedliwych orzeczeń Postulat: odstąpienie od projektowanych zmian.	
4.	Krajowa Rada Notarialna	art. 1 pkt 1 projektu	<p>W art. 928 § 1 k.c. proponuje się dodanie kolejnej przesłanki niegodności dziedziczenia w postaci uporczywego niewykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy lub uporczywego uchylania się od sprawowania opieki nad spadkodawcą. Za ciężkie przestępstwo w rozumieniu art. 928 § 1 pkt 1 k.c. judykatura uznaje występki uporczywej niealimentacji. Zamiast tego należy natomiast - według naszej opinii - poszerzyć podmiotowo przesłankę dopuszczenia się umyślnie ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy, obejmując nią takie zachowania się względem osób najbliższych spadkodawcy.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Przedstawiona w uwadze propozycja wychodzi poza zakres procedowania.</p> <p>Zupełnie na marginesie wskazać należy, że o ile aktualnie w orzecznictwie ukształtował się pogląd, że za ciężkie umyślne przestępstwo przeciwko spadkodawcy, w rozumieniu art. 928 § 1 pkt 1 k.c., należy uznać występki z art. 209 k.k., to nie można zgodzić się z twierdzeniem, że projektowana przesłanka jest tożsama z tym przestępstwem.</p>
5.	Związek Powiatów Polskich	art. 1 pkt 1 projektu	<p>Przepis ograniczyć do sytuacji, w których spadkodawca sam nie mógł (z przyczyn prawnych lub faktycznych np. stan zdrowia) dokonać wydziedziczenia w testamencie z powodu uporczywego niedopełnienia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych.</p> <p>Z uwagi na fakt, że uznanie spadkobiercy za niegodnego może domagać się każdy, kto ma w tym interes prawny, wejście w życie projektowanego przepisu może doprowadzić do wszczynania przez członków rodziny zmarłego postępowań przeciwko spadkobiercom wbrew woli spadkodawcy, który sam nie skorzystał z możliwości wydziedziczenia spadkodawcy pomimo posiadania prawnych i faktycznych możliwości dokonania takiej czynności.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Prognoza zwiększenia się ilości spraw sądowych wszczynanych w związku z niegodnością dziedziczenia nie została poparta żadnymi danymi i jej weryfikacja będzie możliwa dopiero w ocenie skutków regulacji <i>ex post</i>.</p> <p>W projektowanym przepisie użyto sformułowania „uporczywie”, a zatem niewykonywanie wskazanych w nim obowiązków nie ma mieć charakteru jednorazowego, ale ma być długotrwałe.</p> <p>Przewidywana regulacja nie zagraża interesom spadkodawcy i nie uniemożliwia mu decydowania o tym, czy dana osoba będzie czy nie będzie po nim dziedziczyć. Ewentualne krzyżowanie się przesłanek wydziedziczenia (art. 1008 p. 3) i uznania za niegodnego dziedziczenia (projektowany art. 928 § 1 p. 4 k.c.) nie stanowi przeszkody do zastosowania którejkolwiek z tych instytucji w konkretnej</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>sytuacji. Co więcej, już obecnie niektóre z przesłanek wydziedziczenia i uznania za niegodnego dziedziczenia krzyżują się (np. art. 928 § 1 p. 1 oraz art. 1008 p. 2), co nie stanowi przeszkody do ich stosowania. Ponadto, jak wynika z art. 930 § 1 spadkobierca nie może być uznany za niegodnego dziedziczenia, jeżeli spadkodawca mu przebaczył. Brak wydziedziczenia zatem może świadczyć o przebaczeniu.</p> <p>Dodatkowo podkreślić trzeba, że instytucja wydziedziczenia ma odniesienie do określonego kręgu osób – zstępni, małżonek i rodzice, podczas gdy za niegodnego może zostać uznany każdy spadkobierca. W tym sensie krzyżowanie się przesłanek obu instytucji jest jak najbardziej uzasadnione.</p> <p>Podkreślenia wymaga, że system prawny powinien reagować na etycznie niewłaściwe zachowania osób, które mogą osiągnąć korzyści ze spadku, dlatego też propozycja ograniczenia przepisu do sytuacji, w których spadkodawca sam nie mógł (z przyczyn prawnych lub faktycznych np. stan zdrowia) dokonać wydziedziczenia w testamencie z powodu uporczywego niedopełnienia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych nie wydaje się właściwa.</p>
6.	Krajowa Rada Komornicza	art. 1 pkt 1 projektu	<p>Zmiana art. 928 k.c. polegająca na dodaniu pkt 4 skutkować ma możliwością uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia, jeżeli spadkobierca taki „uporczywie nie wykonywał obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy lub uporczywie uchylał się od sprawowania opieki nad spadkodawcą”. W uzasadnieniu projektu wskazano, że „system prawny powinien (...) reagować na etycznie niewłaściwe zachowania osób, które mogą osiągnąć korzyści ze spadku”. Jednocześnie jednak przyznano, że „spadkodawca może zdecydować o wyłączeniu danej osoby od dziedziczenia z powodu uporczywego uchylania się od</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>W pierwszym rzędzie wskazać należy, że sąd każdorazowo przeprowadzi indywidualną ocenę spełnienia dodanej przesłanki niegodności dziedziczenia przy uwzględnieniu realiów konkretnej sprawy.</p> <p>Proponowana regulacja nie zagraża interesom spadkodawcy i nie uniemożliwia mu decydowania o tym, czy dana osoba będzie</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>wykonywania wobec niego obowiązku alimentacyjnego” jednak „nie zawsze możliwe będzie sporządzenie testamentu, w którym będzie on mógł wydziedziczyć swojego potencjalnego spadkobiercę”. Nie kwestionując powyższych stwierdzeń należy jednak zauważyć, że system prawny nie może zastępować woli spadkodawcy oraz zastępować jego rozporządzenia na wypadek śmierci. Okoliczność, iż spadkodawca nie sporządził testamentu i nie wyłączył od dziedziczenia danej osoby albo nie wydziedziczył danego spadkobiercy nie zawsze oznaczać musi, że nie miał on takiej możliwości. Może to bowiem oznaczać również, iż nie było jego wolą wyłączenia danej osoby od dziedziczenia. Projektowany przepis stać się może narzędziem do „walki” pomiędzy spadkobiercami i sporów dotyczących skutków określonych zachowań spadkobiercy. Tymczasem skutki te winien ocenić w pierwszej kolejności spadkodawca, a brak takiego rozstrzygnięcia w akcie ostatniej woli, czy brak rozporządzenia na wypadek śmierci, nie musi oznaczać konieczności zastępowania takiego aktu czy rozporządzenia przepisem ustawy i orzeczeniem sądu. Należy też zauważyć, że dotychczasowe przesłanki uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia (dopuszczenie się umyślnie ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy; podstępem lub groźbą nakłonienie spadkodawcy do sporządzenia lub odwołania testamentu albo w taki sam sposób przeszkodzenie mu w dokonaniu jednej z tych czynności; umyślne ukrycie lub zniszczenie testamentu spadkodawcy, podrobienie lub przerobienie jego testamentu albo świadome skorzystanie z testamentu przez inną osobę podrobionego lub przerobionego) mają charakter zobiektywizowany i z reguły wymagają uprzedniego rozstrzygnięcia o charakterze prejudycjalnym, stwierdzającego (ustalającego) okoliczności mające znaczenia dla ustalenia niegodności dziedziczenia. Tymczasem obecnie proponowana przesłanka (uporczywe nie wykonywanie obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy lub uporczywe uchylanie się od sprawowania opieki nad spadkodawcą) ma charakter oceny i może też być niezależna od woli spadkobiercy, a nadto nie jest możliwa do ustalenia w orzeczeniu prejudycjalnym. Nawet sam fakt zasądzenia na rzecz spadkodawcy od spadkobiercy alimentów i bezskuteczność egzekucji nie musi oznaczać „uporczywego nie wykonywania obowiązku alimentacyjnego</p>	<p>rzeczywiście niegodna dziedziczenia po nim. Spadkodawca ma bowiem możliwość przebaczenia takiej osobie (art. 930 k.c.). Dla skuteczności tej czynności wystarczające jest dostateczne rozeznanie. Sąd rozpoznający sprawę o uznanie danego spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia będzie badał w toku postępowania dowodowego, czy spadkodawca przebaczył spadkobiercy i nie uzna go za niegodnego w razie pozytywnego ustalenia w tym kierunku. Co istotne, spadkodawca może również ustanowić taką osobę spadkobiercą w sporządzonym przez siebie testamencie.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>wobec spadkodawcy”. W sytuacji zaś, gdy obowiązek alimentacyjny nie był ustalony orzeczeniem sądu, stwierdzenie nie wykonywania obowiązku alimentacyjnego często będzie trudne lub wręcz niemożliwe do stwierdzenia. Tym bardziej w przypadku „uchylania się od sprawowania opieki nad spadkodawcą” – taka sytuacja może mieć również różne przyczyny i spowodowana może być różnymi okolicznościami. Tym samym wydaje się, że proponowana przesłanka uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia jest nazbyt ogólna, niedookreślona i dająca nazbyt dużo pola do interpretacji, a tym samym nazbyt dalekiej ingerencji w wolę spadkodawcy. O ile we wskazanych w uzasadnieniu projektu ustawy przykładach może podzielić pogląd o konieczności wprowadzenia instrumentów prawnych pozwalających na odpowiednią reakcję, to jednak przepis winien mieć nie tylko charakter generalny i abstrakcyjny, ale również (w omawianym przypadku) na tyle konkretny, by nie doprowadzić do jego nadinterpretacji i nadużywania.</p>	
7.	Ordo Iuris	art. 1 pkt 1 projektu	<p>Proponowane przez Projektodawców uzupełnienie art. 928 § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (dalej jako: k.c.) jest uzasadnione. Składają się na nie w istocie dwie odrębne (choć mogące wystąpić łącznie) przesłanki:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) uporczywe niewykonywanie obowiązku alimentacyjnego na rzecz spadkodawcy; 2) uporczywe uchylanie się od sprawowania opieki nad spadkodawcą. <p>Ad. 1. W pierwszym przypadku należy przede wszystkim zwrócić uwagę na fakt, iż uporczywa niealimentacja może wiązać się z odpowiedzialnością karną na podstawie art. 209 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (dalej jako: k.k.). Stosownie do tego przepisu grzywnie, karze ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do roku podlega osoba, która uchyla się od wykonania obowiązku alimentacyjnego, określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową, jeżeli łączna wysokość powstałych, wskutek tego zaległości stanowi równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej 3 miesiące.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona, uwaga informacyjno – aprobująca</p> <p>W obecnym stanie prawnym w judykaturze zarysowały się dwa poglądy odnośnie do stwierdzenia wskazanej przesłanki niegodności dziedziczenia. Zgodnie z pierwszym, jeśli nie doszło do wydania wyroku skazującego, to sąd cywilny na potrzeby orzeczenia o niegodności dokonuje samodzielnie ustalenia i oceny czy doszło do popełnienia przestępstwa przeciwko spadkodawcy i czy jest ono przestępstwem ciężkim. Zgodnie z drugim stanowiskiem sąd cywilny nie jest uprawniony do dokonania samodzielnej oceny, czy konkretne zachowanie spadkobiercy stanowi przestępstwo, natomiast dokonuje takiej oceny co do tego, czy dane przestępstwo jest przestępstwem ciężkim. Sąd orzekający powinien mieć na względzie okoliczności konkretnej sprawy. Może się bowiem okazać – w konkretnym stanie</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>Zważywszy na fakt, że sąd cywilny samodzielnie dokonuje oceny, czy dany czyn może być kwalifikowany jako „ciężkie przestępstwo”, dodatkowa przesłanka związana z uporczywym niewykonywaniem obowiązku alimentacyjnego na rzecz spadkodawcy wydaje się zbędna. Jak zauważył Sąd Apelacyjny w Gdańsku – odnosząc się do przestępstwa niealimentacji, którego dopuścił się spadkobierca – „[n]ie można zgodzić się, że postępowanie pozwanego nie miało cech ciężkiego przestępstwa, gdy zważyć wyjątkową uporczywość pozwanego w pełnym lekceważeniu spoczywającego na nim obowiązku alimentacji syna. [...] Pojęcie «ciężkiego przestępstwa», użyte w art. 928 § 1 pkt 1 k.c., nie zostało bliżej zdefiniowane przez ustawodawcę, zatem do sądu cywilnego należy ocena, czy konkretny czyn spadkobiercy jest «ciężkim» przestępstwem. Omawiane pojęcie nie jest tożsame z terminem «zbrodnia», użytym przez Kodeks karny. W konkretnych okolicznościach, «ciężkim przestępstwem» w rozumieniu art. 928 § 1 pkt 1 k.c. może okazać się również występki. Taka sytuacja zaistniała w rozpoznawanej sprawie. Odmienne ocena czynu pozwanego prowadziłaby do konsekwencji sprzecznych z elementarnym poczuciem sprawiedliwości” (wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z 14 czerwca 2000 r., sygn. akt I ACa 262/00). W literaturze powszechnie przyjmuje się również, że niewątpliwie (a zarazem niewyłącznie) w zakresie przesłanki określonej w art. 928 § 1 pkt 1 k.c. mieszczą się przestępstwa przeciwko rodzinie i opiece (art. 206-211 a k.k.). Teza ta wybrzmiała również w wyroku Sądu Najwyższego z 9 stycznia 2014 r., sygn. akt V CSK 109/13, w którym stwierdzono, że „katalog ciężkich umyślnych przestępstw, których popełnienie może prowadzić do uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia, nie jest [...] ograniczony do przestępstw przeciwko osobie spadkodawcy, rodzinie i opiece” (podkreślenie – O.I.).</p> <p>Dodatkowym zagadnieniem wymagającym uwagi jest możliwość kolizji proponowanej przesłanki z normami ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. - Kodeks rodzinny i opiekuńczy (dalej: k.r.o.), dotyczącymi obowiązku alimentacji. Stosownie do dyspozycji art. 144¹ k.r.o., zobowiązany może bowiem uchylić się od wykonania obowiązku alimentacyjnego, jeżeli żądanie alimentów byłoby</p>	<p>faktycznym – że obiektywnie „lekkie” przestępstwo będzie stanowić, np. ze względu na nasilenie złej woli spadkobiercy, podstawę niegodności. Proponowane w projekcie rozwiązanie i ustalenie jako odrębnej przesłanki niegodności dziedziczenia uporczywego uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego umożliwi uznanie danej osoby za niegodną dziedziczenia nawet w sytuacji braku wyroku skazującego.</p> <p>Nieuwzględnione zostały również dalsze propozycje, ponieważ wychodzą poza zakres procedowania a odwołanie się jedynie do poglądów (postulatów) doktryny w ocenie projektodawcy, nie wydaje się wystarczające dla dokonania zmian legislacyjnych.</p> <p>Dodatkowo wskazać należy, że w piśmie z dnia 16 marca 2022 r. Krajowa Rada Notarialna potwierdziła, że nie są jej znane przypadki ukrycia, zniszczenia, podrobienia, przerobienia wypisu testamentu sporządzonego w formie aktu notarialnego albo świadomego skorzystania z wypisu testamentu sporządzonego w formie aktu notarialnego przez inną osobę podrobionego lub przerobionego.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Tym samym ustawodawca dopuszcza niewykonywanie obowiązku alimentacyjnego w sytuacjach szczególnych.</p> <p>Tym samym nie istnieje konieczność uzupełniania art. 928 § 1 k.c. o specyficzną przesłankę uporczywego niewykonywania obowiązku alimentacyjnego na rzecz spadkodawcy, ta bowiem zawiera się w przesłance dopuszczenia się umyślnego ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy. Nawet jeżeli przestępstwo takie nie zostało stwierdzone wyrokiem sądu karnego, to nic nie stoi na przeszkodzie, by sąd cywilny samodzielnie dokonał ustaleń w tym zakresie.</p> <p>Ad. 2. Odmienne należy odnieść się do drugiej z proponowanych przez Projektodawców przesłanek. Przede wszystkim należy zwrócić uwagę, że „uporczywe uchylanie się od sprawowania opieki nad spadkodawcą” nie może być utożsamione z przestępstwem porzucenia osoby poddanej opiece (art. 210 k.k.). Stosownie do art. 210 § 1 k.k. kto wbrew obowiązkowi troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny osobę tę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Jeżeli następstwem tego czynu byłaby śmierć osoby porzuconej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od 2 do 12 lat.</p> <p>Analizując relację obydwu czynów (uporczywego uchylania się od opieki oraz przestępstwa porzucenia osoby poddanej opiece) należy zwrócić uwagę na dwa istotne zagadnienia. Po pierwsze, opieka, o której mowa w projektowanym art. 928 § 1 pkt 4 k.c. nie musi mieć charakteru obowiązku wynikającego z przepisów prawa, orzeczenia sądu czy stosunku obligacyjnego. Obowiązek opieki nad spadkodawcą może mieć równie dobrze charakter czysto moralny. Po drugie, jak przyjmuje się w orzecznictwie, „porzucenie», o którym mowa w art. 187 § 1 d.k.k. (obecnie art. 210 § 1 k.k.), oznacza działanie polegające na opuszczeniu dziecka lub osoby nieporadnej, połączone z zaprzestaniem troszczenia się o nią, bez zapewnienia jej opieki ze strony innych osób. Do istoty «porzucenia» należy więc pozostawienie osoby, nad którą miała być roztoczona opieka,</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>własnemu losowi, przy czym chodzi tu nie tylko o zaniechanie sprawowania opieki nad osobą małoletnią lub nieporadną, lecz także o uniemożliwienie takiej osobie udzielenia natychmiastowego wsparcia” (wyrok Sądu Najwyższego z 4 czerwca 2001 r., sygn. akt V KKN 94/99). Uchylenie się od opieki może natomiast polegać na pozostawieniu spadkodawcy pod pieczęą innej osoby, która samodzielnie będzie musiała troszczyć się o spadkodawcę, bez jakiegokolwiek wsparcia osoby uchylającej się (przykładowo, gdy ciężar opieki nad nieporadnymi rodzicami spoczywa na jednym z dwójki dzieci, podczas gdy drugie nie przejawia chęci pomocy w tej opiece, a po śmierci rodzica chce partycypować w spadku).</p> <p>Jednocześnie nie wydaje się, aby zasadne były obawy o sztuczne utrudnianie wybranym spadkobiercom możliwości sprawowania opieki nad spadkodawcą, przez osoby sprawujące pieczę w sposób ciągły. W praktyce życia rodzinnego zwykłym zjawiskiem jest bowiem objęcie opieki przez osobę lub osoby stale przebywające ze spadkodawcą przy jednoczesnej partycypacji pozostałych spadkobierców (dla przykładu, gdy jedno z dzieci zamieszkując z rodzicami sprawuje nad nimi opiekę, natomiast pozostałe dzieci udzielają mu wsparcia w niezbędnej formie i zakresie). Zasadą jest jednak, że opieka, bez względu na formę i postać, wiąże się z koniecznością ponoszenia ciężarów. Trudno więc przyjąć, aby osoba ponosząca większość takich codziennych ciężarów dobrowolnie rezygnowała z możliwości ich ograniczenia. Należy przy tym odróżnić sprawowanie opieki od dokonywania doraźnych kontaktów ze spadkodawcą, które nie stanowią ekwiwalentu opieki i mogą być regulowane przez osobę sprawującą stałą opiekę, w trosce o dobro spadkodawcy (np. ograniczenie kontaktu związane z ochroną przed transmisją choroby zakaźnej).</p> <p>Tym samym proponowana przez Projektodawców przesłanka uporzeczywego uchylania się spadkobiercy od opieki nad spadkodawcą nie zawiera się w hipotezie art. 928 § 1 pkt 1 k.c., a za jej zasadnością przemawiają względy słuszności leżące u podstaw instytucji niegodności dziedziczenia.</p> <p>4. Sugestie odnoszące się do uzupełnienia Projektu</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>Dokonując reformy instytucji niegodności dziedziczenia należałoby uwzględnić pojawiające się w tym zakresie postulaty <i>de lege ferenda</i>. Chodzi przede wszystkim o uzupełnienie przesłanki dokonania ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy. Aktualnie pokrzywdzonym takim przestępstwem jest wyłącznie spadkodawca, choćby status ten nie został potwierdzony w toczącym się postępowaniu karnym. Zasadny jest podnoszony w literaturze postulat rozciągnięcia przesłanki z art. 928 § 1 pkt 1 k.c. na sprawców ciężkich przestępstw przeciwko członkom najbliższej rodziny spadkodawcy, w tym w szczególności jego małżonkowi, zstępnym oraz wstępnym. Pojęcie członka najbliższej rodziny występuje już na gruncie przepisów Kodeksu cywilnego.</p> <p>Drugim postulatem, który powinien uwzględnić prawodawca, jest zmiana odnosząca się do art. 928 § 1 pkt 3 k.c. Aktualnie przepis ten pozwala na uznanie za niegodnego spadkobiercy, który umyślnie ukrył lub zniszczył testament spadkodawcy, podrobił lub przerobił jego testament albo świadomie skorzystał z testamentu przez inną osobę podrobionego lub przerobionego. W pojęciu testamentu na gruncie tego przepisu nie mieści się jednak protokół testamentu ustnego oraz wypis testamentu notarialnego. Należałoby zatem uzupełnić art. 928 § 1 pkt 3 k.c. o wskazane dwa rodzaje dokumentów, co zapewni należyłą ochronę ostatniej woli spadkodawcy.</p>	
8.	SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi	art. 1 pkt 2 projektu	<p>Projektowane zmiany kodeksu cywilnego, ograniczające krąg osób powołanych do dziedziczenia z ustawy oceniane są, co do zasady pozytywnie. Ich wprowadzenie powinno skrócić czas trwania postępowań w sprawach inicjowanych przez wierzycieli spadkodawcy, bez realnej szkody dla prawa do dziedziczenia. Celowe byłoby jednak wprowadzenie kilku dodatkowych zmian w materii będącej przedmiotem nowelizacji.</p> <p>Obserwacja spraw o stwierdzenie nabycia spadku prowadzi do wniosku, że wśród spraw o najdłuższym czasie trwania dominują sprawy wszczęte przez wierzycieli, w sytuacji, gdy długi spadkowe przekraczają wartość majątku spadkowego. W tego rodzaju sytuacjach kolejni członkowie rodziny odrzucają spadek, co okazuje się długotrwałe. Podkreślić należy jednak, że czynnikiem</p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>Problem opisany przez SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi został dostrzeżony przez projektodawcę. Dlatego też zaproponowano zmianę art. 669 k.p.c. w ten sposób, że sąd spadku wydaje postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku po przeprowadzeniu rozprawy, na którą wzywa wnioskodawcę oraz osoby mogące wchodzić w rachubę jako spadkobiercy testamentowi lub jako powołani do spadku z ustawy: małżonek, zstępni, osoby pozostające w stosunku przysposobienia, rodzice, rodzeństwo.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>najbardziej wpływającym na czas trwania tego rodzaju spraw jest nie tyle wykorzystywanie przez osoby powołane do dziedziczenia przysługującego im sześciomiesięcznego terminu, co problemy z samym ustaleniem tożsamości i miejsca pobytu tych osób, często nie mających nawet świadomości, że zostały powołane do dziedziczenia. Z reguły dla zstępnych spadkodawcy problematyczne jest wskazanie dzieci dziadków spadkodawcy (dla zeznającego - dzieci jego pradziadków lub prapradziadków), a tym bardziej ich dzieci. Często podawane są informacje szcątkowe, które pomimo podjęcia czasochłonnych czynności okazują się niewystarczające do uzyskania aktu zgonu czy weryfikacji w systemie PESEL. Jeżeli jednak udaje się ustalić zstępnych dziadków spadkodawcy, a osoby wcześniej powołane kolejno odrzuciły spadek, można z prawdopodobieństwem granicznym z pewnością zakładać, że również zstępni dziadków będą chcieli spadek odrzucić. Z tej przyczyny zasadne wydaje się przyjęcie w tej mierze domniemania prawnego. Stosowny przepis k.p.c., powinien przewidywać, że w razie odrzucenia spadku przez małżonka, zstępnych, rodziców i rodzeństwo spadkodawcy, jeżeli ustalenie dalszych krewnych jest utrudnione, Sąd dokonuje ogłoszeń o toczącym się postępowaniu zgodnie z art. 672 k.p.c. Po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia uważa się, że również dalsi krewni spadkodawcy złożyli oświadczenie o odrzuceniu spadku, a ich poszukiwania nie prowadzi się. Proponowana zmiana wymagałaby zapewne również stosownej korekty przepisu art. 1015 § 2 k.p.c.</p> <p>W praktyce stosowania prawa dostrzegalne są sytuacje, w których osoba nie powołana jeszcze do dziedziczenia (dalszy krewny), świadoma istnienia długów spadkowych, składa oświadczenie o odrzuceniu spadku jeszcze zanim uczynią to osoby wcześniej powołane (bliźsi krewni). W aktualnym stanie prawnym oświadczenie takie nie wywołuje skutków prawnych (podobnie SN w uchwale z dnia 19 października 2018 r., sygn. akt III CZP 36/18). Spadkobierca, który złożył oświadczenie przed rozpoczęciem biegu terminu, częstokroć nie jest tego świadomy, co naraża go na niekorzystne skutki prawne. Wydaje się, że istniejący stan rzeczy wymaga korekty, tak aby interesy potencjalnego spadkobiercy - wykazującego się starannością w tej mierze - były bardziej chronione. Dlatego też, przy okazji planowanej nowelizacji zasadna</p>	<p>Pozostałych spadkobierców ustawowych wzywa się, jeśli są sądowi znani.</p> <p>W ocenie projektodawcy za niezasadny należy uznać postulat zmiany art. 1015 § 1 k.c. mającej polegać na umożliwieniu składania skutecznych oświadczeń woli złożonych po otwarciu spadku, ale przed dniem powołania do spadku. Wydaje się, że zmiana w postulowanym kierunku powodowałaby wątpliwości w kontekście choćby brzmienia art. 1012 k.c., który mówi o uprawnieniu do złożenia oświadczenia po przysługującego spadkobiercy, czy też w kontekście brzmienia art. 1014 § 2 k.c. (gdzie jest mowa o „powołanym spadkobiercy”). W istocie powstanie też problem na tle stosowania art. 1018, gdyż de facto takie oświadczenie oznaczałoby złożenie go pod warunkiem (że nastąpi powołanie do spadku). Niejasne byłyby też konsekwencje ponownego złożenia oświadczenia w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania, w szczególności, gdyby oświadczenie to było odmienne od pierwotnego.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			byłaby modyfikacja również art. 1015 § 1 k.c. Proponowana zmiana mogłaby polegać na dodaniu do tegoż przepisu zdania trzeciego, o treści „Oświadczenie złożone po otwarciu spadku, lecz przed dniem powołania do spadku, staje się skuteczne z chwilą powstania tytułu powołania”.	
9.	SR dla Łodzi- Widzewa w Łodzi	art. 1 pkt 2 projektu	Niewątpliwie pozytywnie należy ocenić ograniczenie kręgu spadkobierców ustawowych do wnuków dziadków spadkodawcy. Nowelizacja ta, z uwagi na liczne sprawy, w których wobec odrzucenia spadku przez bliższych spadkobierców konieczne jest wzywaniem kolejnych uczestników, z pewnością przyczyni się do usprawnienia postępowań spadkowych i szybszego ich zakończenia. Do rozważenia jednak pozostaje, czy rzeczywiście celowe i zasadne jest pozostawienie w kręgu spadkobierców ustawowych dzieci oraz wnuków dziadków. Sytuacje, gdy ta grupa spadkobierców dochodzi zgodnie ze swoją wolą do dziedziczenia ustawowego, są niezmiernie rzadkie. Wyeliminowanie zstępnych dziadków nie pozbawia ich natomiast możliwości dojścia do dziedziczenia po spadkodawcy na podstawie testamentu.	Uwaga informacyjno – aprobująca Niniejszy projekt przewiduje ograniczenie kręgu spadkobierców ustawowych w przypadku, gdy do dziedziczenia dochodzą zstępni dziadków, którzy nie dożyli otwarcia spadku, do dzieci tych dziadków, czyli rodzeństwa rodziców spadkodawcy oraz dzieci tego rodzeństwa, czyli rodzeństwa ciotecznego lub stryjecznego spadkodawcy. Wyłączeni od dziedziczenia zostaną natomiast dalsi zstępni dziadków spadkodawcy, czyli tzw. cioteczne lub stryjeczne wnuki i dalsze pokolenia. Za niezasadny należy uznać postulat dalszego ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych o dzieci oraz wnuki dziadków.
10.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny	art. 1 pkt 2 projektu	w zakresie techniki legislacyjnej – przepisy powinny być sformułowane w sposób lakoniczny, najlepiej jednozdaniowy. Ostatnie zdanie jest niepotrzebne. Ewentualnie można zamiast kropki i wpisać „w częściach równych” w ten sposób przepis ten brzmiałby w sposób następujący „Jeżeli dziecko któregokolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego dzieciom w częściach równych” (w ten sposób, przepis ten w swojej treści odpowiadałby brzmieniu art. 931§2 k.c.) przepis jest fatalnie sformułowany poza tym zawiera błąd logiczny. Jeżeli bowiem któregokolwiek z dziadków, które nie dożyło otwarcia spadku nie miało dzieci („w braku dzieci”) to oczywistym jest, że dzieci, których nie ma i nie było, nie mogą mieć dzieci. Brak tego przepisu pozwoli na osiągnięcie takiego samego celu. Skoro z wcześniejszych przepisów wynika, że dziedziczą tylko dziadkowie spadkodawcy ich dzieci ewentualnie ich dzieci.	Uwaga częściowo uwzględniona, częściowo nieuwzględniona Uwzględniona została uwaga w zakresie brzmienia art. 934 § 2 ¹ w ten sposób, że nadano mu następujące brzmienie: „Jeżeli dziecko któregokolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego dzieciom w częściach równych.” Za niezasadny należy uznać zarzut błędu logicznego z uwagi na to, że w projektowanym przepisie nie chodzi tylko o dzieci nienarodzone, ale także o takie, które nie dożyły otwarcia spadku. Wówczas mogą pozostać dzieci tych dzieci (czyli wnuki dziadków). Ponadto

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>Krąg spadkobierców ustawowych jest w mojej ocenie zbyt szeroki, powinien być ograniczony do dziadków i ich dzieci a nie dziadków i ich wnuków.</p>	<p>zgłaszający uwagę nie wyjaśnił na czym miałyby polegać „fatalne sformułowanie projektowanego przepisu”. Ponadto uchylene projektowanego przepisu spowodowałoby, że do dziedziczenia nie dojdą pozostali żyjący dziadkowie.</p> <p>Za niezasadny należy uznać również postulat dalszego ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych do dziadków i ich dzieci. Zaproponowane przez projektodawcę rozwiązanie przewidujące wyłączenie od dziedziczenia dalszych zstępnych dziadków spadkodawcy wydaje się optymalne. Planowana ewaluacja nastąpi 5 lat po wejściu w życie projektowanej ustawy. Wtedy też będzie możliwe rozważenie analizy dalszego ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych.</p>
11.	Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”	art. 1 pkt 2 projektu (zmiana art. 934 k.c.)	<p>II. Ograniczenie kręgu spadkobierców ustawowych (zmiana art. 934 k.c.; art. 1 pkt 2 projektu) 4 1. Projektowaną zmianę należy ocenić negatywnie. 2. Projektowana zmiana zmierza do ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych po jego uprzednim rozszerzeniu na mocy nowelizacji kodeksu cywilnego z dnia 2 kwietnia 2009 r. Poprzednie uregulowanie miało na celu umożliwienie dziedziczenia majątku przez szerszy krąg osób z rodziny związanych ze spadkodawcą więzami pokrewieństwa, a tym samym ograniczenie przypadków dziedziczenia po osobach prywatnych przez podmiot publiczny w postaci gminy lub Skarbu Państwa do sytuacji, gdy nie ma takich krewnych. Z tego względu należy opiniowaną zmianę ocenić negatywnie, bowiem określenie kręgu spadkobierców ustawowych stanowi ważkie zagadnienie z zakresu stosunków społecznych i nie powinno podlegać nazbyt częstym zmianom. Ponadto kwestia zasadności ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych będących krewnymi spadkodawcy oraz zakresu tego ewentualnego ograniczenia powinna być zakomunikowana publicznie ze znacznym wyprzedzeniem i poddana szerokim konsultacjom społecznym, a także analizie stanowisk w ich toku zaprezentowanych. 3. Zmiana kodeksu cywilnego z 2 kwietnia 2009</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Podkreślenia wymaga, że usprawnienie toczących się postępowań o stwierdzenie nabycia spadku i ograniczenie ilości spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku czy spraw o wyrażenie zgody na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub osoby pozostającej pod opieką <u>będzie tylko efektem zawężenia kręgu spadkobierców ustawowych.</u></p> <p>W dalszym ciągu aktualny pozostaje pogląd projektodawcy, że nowelizacja art. 934 k.c. doprowadzi do usunięcia z kręgu spadkobierców ustawowych jedynie dalekich krewnych, których częstokroć nie wiązały ze zmarłym jakiegokolwiek więzi. Z praktyki orzeczniczej wynika przy tym, że prawniki dziadków spadkodawcy i dalsi krewni zmarłego dochodzą</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>r. miała na celu włączenie do kręgu spadkobierców dziadków spadkodawcy, dotąd pozostających w ogóle poza kręgiem spadkobierców ustawowych. W ramach noweli wprowadzono także dziedziczenie przez zstępnych tychże dziadków, gdyż w sytuacji, gdy któreś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadał, przypada jego zstępnym (art. 934 zd. 1 k.c.). W efekcie przepis ten dopuszcza dziedziczenie przez wujów i ciotki spadkodawcy, a w ich braku także przez rodzeństwo cioteczne i kuzynów spadkodawcy, bowiem pojęcie "zstępni" zawarte w art. 934 § 2 k.c. obejmuje zarówno dzieci dziadków, jak i ich dalszych zstępnych w linii prostej, jeżeli dziecko nie dożyło otwarcia spadku (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 października 2013 r., IV CSK 69/13, OSNCZD 2014, nr 4, poz. 35). Konstrukcja art. 934 k.c. wprowadza więc do kręgu spadkobierców ustawowych dość szeroki krąg krewnych zmarłego, przy czym stopień pokrewieństwa do spadkodawcy może być dość daleki, co jednak służy realizacji podstawowego celu, jakim jest dziedziczenie przez podmiot publiczny dopiero w braku krewnych spadkodawcy, a tym samym pozostanie majątku spadkodawcy w rodzinie. 4. W uzasadnieniu projektu ustawy wskazuje się na poparcie proponowanych zmian liczne komplikacje w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, związane ze zwiększeniem liczby uczestników postępowania i poszukiwaniem dalekich krewnych spadkodawcy, ustalaniem ich danych teleadresowych, dążeniem tych krewnych do złożenia oświadczeń o odrzuceniu spadku, często wraz z koniecznością uzyskiwania zatwierdzenia przez sąd uchylecia się od niezłożenia oświadczeń spadkowych w terminie. Powoływano się na wynikające z tego wydłużenie czasu trwania postępowań o stwierdzenie nabycia spadku i zwiększenie ich kosztów obciążających Skarb Państwa. Ewentualne trudności organizacyjno– techniczne nie mogą jednak stanowić uzasadnienia dla zmian dokonywanych w sferze prawa materialnego, prowadzących do pozbawienia uprawnień do dziedziczenia krewnych i ponownego przyspieszenia włączenia do dziedziczenia gminy lub Skarbu Państwa. Organizacja wymiaru sprawiedliwości w taki sposób, by umożliwiała realizację wszystkich 5 nałożonych nań zadań i kompetencji, leży bowiem po stronie państwa i jego organów. Dążenie do wyeliminowania</p>	<p>do dziedziczenia po nim zazwyczaj w sytuacji odrzucenia spadku przez bliższych krewnych. Sytuacje, w których dalsi krewni zmarłego nie odrzucają spadku po jego odrzuceniu przez bliższych krewnych należą do rzadkości. Często też dalsi krewni zmarłego, którzy nie odrzucili spadku pomimo jego odrzucenia przez bliższych krewnych, wszczynają postępowania o zatwierdzenie uchylecia się od skutków niezłożenia w terminie przewidzianym do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Przez zbyt szeroko zakreślony krąg spadkobierców ustawowych postępowania spadkowe wydłużają się i stają się bardziej kosztowne. Sąd spadku zmuszony jest do poszukiwania dalekich krewnych spadkodawcy, często poprzez ogłoszenie w prasie, nie rzadko zachodzi też konieczność tłumaczenia dokumentów doręczanych spadkobiercom mieszkającym za granicą. Wydłużenie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku i dodatkowe koszty tego postępowania w znacznej liczbie przypadków są niecelowe. Dalecy krewni zmarłego – jak wskazano – częstokroć bowiem odrzucają spadek po nim. Jednocześnie dosyć często w przedłużającej się sprawie o stwierdzenie nabycia spadku wnoszona jest skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Spadkobiercom zmarłego zależy bowiem na jak najszybszym uregulowaniu spraw spadkowych. <u>Proponowana zmiana art. 934 k.c. pozwoli na skrócenie postępowań o stwierdzenie nabycia spadku, a przez to ochroni także Skarb Państwa od odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do</u></p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>komplikacji proceduralnych związanych z uczestnictwem w postępowaniu spadkowym szerokiej grupy krewnych spadkodawcy powinno być zatem realizowane poprzez zapewnienie odpowiednich warunków działania sądów, a braki w tym zakresie, skutkujące przedłużającym się czasem trwania postępowań, nie mogą być sanowane przez zmiany prawa materialnego, dotyczące praw podmiotowych obywateli. Ocena negatywna Uwagi: nieuzasadnione aksjologicznie pozbawienie dalszych krewnych prawa do dziedziczenia majątku na korzyść podmiotów publicznych (gminy lub Skarbu Państwa); przywołane jako uzasadnienie zmiany trudności organizacyjno -techniczne nie mogą być rozwiązywane przez pozbawianie obywateli ich praw podmiotowych Postulat: odstąpienie od projektowanych zmian</p>	<p><i>rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (j.t. Dz. U. z 2018 r., poz. 75 ze zm.). Zmiana ta przyczyni się też do zmniejszenia ilości spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku czy spraw o wyrażenie zgody na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub osoby pozostającej pod opieką.</i></p> <p>Należy również zwrócić uwagę, że spadkodawca ma możliwość powołania dalszego krewnego do spadku w testamentie.</p>
12.	SR Gdańsk – Południe w Gdańsku	art. 1 pkt 2 projektu	<p>Pozytywnie należy ocenić ograniczenie kręgu spadkobierców ustawowych. Pozostawienie jednak w dalszym ciągu w kręgu uprawnionych do dziedziczenia ustawowego dzieci i wnuków dziadków nie rozwiązuje problemu wydłużających się postępowań spadkowych i kolejnych odrzuceń w przypadku spadków zadłużonych. Bowiem to dopiero ogromna liczba zstępnych dziadków (dzieci, wnuków) wydłuża niepotrzebnie te postępowania, bowiem najpierw należy osoby te odszukać, a następnie wszystkie te osoby i tak odrzucają spadek (co wynika jednoznacznie z praktyki sądu spadku). Pozostawienie jedynie żyjących dziadków byłby wystarczające. W dalszym ciągu bowiem pozostaje możliwość powołania dalszego krewnego do spadku w testamentie.</p>	<p>Uwaga częściowo informacyjno – aprobująca, częściowo nieuwzględniona</p> <p>Za niezasadny należy uznać postulat dalszego ograniczenia kręgu spadkobierców. Zaproponowane przez projektodawcę rozwiązanie przewidujące wyłączenie od dziedziczenia dalszych zstępnych dziadków spadkodawcy wydaje się optymalne. Planowana ewaluacja nastąpi 5 lat po wejściu w życie projektowanej ustawy. Wtedy też będzie możliwe rozważenie analizy dalszego ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych.</p>
13.	Krajowa Rada Komornicza	art. 1 pkt 2 projektu	<p>Nie wydaje się zasadna zmiana treści art. 934 § 2 – 3 k.c. Zgodnie z obecną treścią art. 934 k.c. „w braku zstępnych, małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępnych rodzeństwa spadkodawcy cały spadek przypada dziadkom spadkodawcy; dziedziczą oni w częściach równych. Jeżeli któreś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada jego zstępnym. Podział tego udziału następuje według zasad, które dotyczą podziału spadku między zstępnych spadkodawcy. W braku zstępnych tego z dziadków, który nie dożył otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadął, przypada pozostałym dziadkom</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Wskazać należy, że projektowana zmiana polegająca na ograniczeniu katalogu spadkobierców ustawowych wyłącznie do dzieci lub wnuków nieżyjących dziadków <u>nie była podyktowana wyłącznie problemami związanymi z ustaleniem adresów spadkobierców ustawowych i długotrwałością postępowania.</u></p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>w częściach równych”. Zdaniem projektodawcy przepis ten zbyt szeroko określa krąg spadkobierców ustawowych, co wpłynęło na „zwiększenie zaległości w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku, pomimo zmniejszenia się ogólnego wpływu tego typu spraw”, gdyż „sąd często posiada informacje o rodzinie zmarłego, ale bez danych teleadresowych. Koniecznym zatem staje się długotrwałe i często kosztowne (np. związane z kosztami tłumaczenia pism dla rodziny stale i od urodzenia zamieszkującej za granicą i nie posługującej się językiem polskim) poszukiwanie dalszych spadkobierców, najczęściej właśnie w zakresie dalszych zstępnych dziadków, tzn. ich prawników czy praprawników. Dodatkowo, tak szeroki krąg spadkobierców, z pewnością przyczynia się do zwiększania ilości spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia woli o odrzuceniu spadku czy spraw o wyrażenie zezwolenia przez sąd opiekuńczy na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub osoby pozostającej pod opieką”. Dlatego też „projekt przewiduje ograniczenie kręgu spadkobierców ustawowych w przypadku, gdy do dziedziczenia dochodzą zstępni dziadków, którzy nie dożyli otwarcia spadku, do dzieci tych dziadków, czyli – co do zasady – rodzeństwa rodziców spadkodawcy oraz dzieci tych dzieci, czyli rodzeństwa ciotecznego lub stryjecznego spadkodawcy. Wyłączeni od dziedziczenia zostaną natomiast dalsi zstępni dziadków spadkodawcy, czyli tzw. cioteczne lub stryjeczne wnuki i dalsze pokolenia”. Takie rozwiązanie należy ocenić krytycznie. Przepis art. 934 k.c. określa krąg spadkobierców ustawowych w sytuacji, gdy brak jest zstępnych spadkodawcy, jego małżonka, rodziców, rodzeństwa i zstępnych rodzeństwa spadkodawcy. Wówczas do dziedziczenia dochodzą dziadkowie spadkodawcy. Jeżeli któreś z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział spadkowy, który by mu przypadł, przypada jego zstępnym. Ograniczenie katalogu spadkobierców ustawowych wyłącznie do dzieci lub wnuków nieżyjących dziadków nie może być uzasadnione wyłącznie problemami związanymi z ustaleniem adresów spadkobierców ustawowych i długotrwałością postępowania. Takie problemy wystąpić mogą również przy ustalaniu danych bliższych krewnych. Zaistniała ad casum sytuacja nie może jednak uzasadniać generalnego wyłączenia danej kategorii osób z grupy spadkobierców ustawowych. Ponadto, w sytuacji</p>	<p>Podkreślenia wymaga, że <u>usprawienie toczących się postępowań</u> o stwierdzenie nabycia spadku i ograniczenie ilości spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku czy spraw o wyrażenie zgody na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub osoby pozostającej pod opieką <u>będzie tylko efektem zawężenia kręgu spadkobierców ustawowych</u>. W dalszym ciągu aktualny pozostaje pogląd projektodawcy, że nowelizacja art. 934 k.c. doprowadzi do usunięcia z kręgu spadkobierców ustawowych jedynie dalekich krewnych, których częstokroć nie wiązały ze zmarłym jakiejkolwiek więzi. Z praktyki orzeczniczej wynika przy tym, że prawniki dziadków spadkodawcy i dalsi krewni zmarłego dochodzą do dziedziczenia po nim zazwyczaj w sytuacji odrzucenia spadku przez bliższych krewnych. Sytuacje, w których dalsi krewni zmarłego nie odrzucają spadku po jego odrzuceniu przez bliższych krewnych należą do rzadkości. Często też dalsi krewni zmarłego, którzy nie odrzucili spadku pomimo jego odrzucenia przez bliższych krewnych, wszczynają postępowania o zatwierdzenie uchylenia się od skutków niezłożenia w terminie przewidzianym do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku. Przez zbyt szeroko określony krąg spadkobierców ustawowych postępowania spadkowe wydłużają się i stają się bardziej kosztowne. Sąd spadku zmuszony jest do poszukiwania dalekich krewnych spadkodawcy, często poprzez ogłoszenie w prasie, nie rzadko zachodzi też konieczność tłumaczenia dokumentów doręczanych spadkobiercom mieszkającym za granicą. Wydłużenie</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>zaistniałej w projektowanym przepisie art. 934 k.c. dojdzie w rezultacie do konieczności zastosowania normy zawartej w art. 934¹ k.c. lub nawet 935 k.c. Zgodnie z treścią pierwszego przepisu „w braku małżonka spadkodawcy i krewnych, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada w częściach równych tym dzieciom małżonka spadkodawcy, których żadne z rodziców nie dożyło chwili otwarcia spadku”. Wedle zaś art. 935 k.c. w braku małżonka spadkodawcy, jego krewnych i dzieci małżonka spadkodawcy, powołanych do dziedziczenia z ustawy, spadek przypada gminie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy jako spadkobiercy ustawowemu. Jeżeli ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy w Rzeczypospolitej Polskiej nie da się ustalić albo ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy znajdowało się za granicą, spadek przypada Skarbowi Państwa jako spadkobiercy ustawowemu. Tym samym wobec trudności w ustaleniu danych krewnych spadkobiercy (a nie ich braku) ustawodawca postanawia powołać do dziedziczenia osoby obce dla spadkobiercy, tj. dzieci małżonka spadkodawcy, a finalnie również gminę lub Skarb Państwa, co trudno uznać za usprawiedliwione społecznie.</p>	<p>postępowania o stwierdzenie nabycia spadku i dodatkowe koszty tego postępowania w znacznej liczbie przypadków są niecelowe. Dalecy krewni zmarłego – jak wskazano – częstokroć bowiem odrzucają spadek po nim. Jednocześnie dosyć często w przedłużającej się sprawie o stwierdzenie nabycia spadku wnoszona jest skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Spadkobiercom zmarłego zależy bowiem na jak najszybszym uregulowaniu spraw spadkowych. <u>Proponowana zmiana art. 934 k.c. pozwoli na skrócenie postępowań o stwierdzenie nabycia spadku, a przez to uchroni także Skarb Państwa od odpowiedzialności odszkodowawczej na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (j.t. Dz. U. z 2018 r., poz. 75 ze zm.). Zmiana ta przyczyni się też do zmniejszenia ilości spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku czy spraw o wyrażenie zgody na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub osoby pozostającej pod opieką.</u> Należy również zwrócić uwagę, że spadkodawca ma możliwość powołania dalszego krewnego do spadku w testamencie.</p>
14.	Obywatel 1	art. 1 pkt 3 projektu	<p>1) w art. 1015 po § 1 dodaje się 1² w brzmieniu: § 1². Jeżeli złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wymaga zezwolenia sądu, bieg terminu na złożenie oświadczenia ulega zawieszeniu na czas trwania postępowania sądowego w tym przedmiocie.</p>	<p>Uwaga częściowo informacyjno – aprobująca, częściowo nieuwzględniona</p> <p>W ocenie projektodawcy zgłoszona uwaga nie zasługuje na uwzględnienie.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>Zaproponowane rozwiązanie polegające na zawieszeniu biegu terminu do odrzucenia spadku zasługuje na pełną aprobatę. Prawodawca jasno ureguluje tym samym kwestię, z którą nie poradził sobie niestety w swym orzecznictwie Sąd Najwyższy. Posłużenie się konstrukcją zawieszenia biegu terminu leży nie tylko w interesie osób, które nie mogą same złożyć oświadczenia o odrzuceniu spadku, ale podyktowane jest również względami pewności obrotu. Taka konstrukcja umożliwia bowiem stosunkowo łatwe i jednoznaczne ustalenie ostatniego dnia terminu na złożenie oświadczenia, z czym aktualnie – z uwagi na rozchwiane i odwołujące się do ocennych kryteriów (brak zbędnej zwłoki) orzecznictwo – występują znaczące problemy w praktyce notariuszy przyjmujących oświadczenia o odrzuceniu spadku składane w imieniu osób nieposiadających pełnej zdolności do czynności prawnych. Proponowane rozwiązanie stanowi umiejętne wyważenie różnych interesów relewantnych w regulowanej kategorii spraw.</p> <p>Projektodawca nie uwzględni natomiast, iż zgodnie z normami jurysdykcyjnymi obowiązującymi w polskim systemie prawnym jurysdykcja w sprawach o udzielenie zezwolenia na odrzucenie spadku w polskich sprawach spadkowych niekoniecznie przysługiwać musi polskiemu sądowi opiekuńczemu. Wynika to między innymi z art. 8 ust. 1 rozporządzenia 2201/2003 (w wypadku zamieszkania dziecka w innym kraju Unii Europejskiej), czy art. 5 ust. 1 konwencji haskiej z 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci (w wypadku miejsca zwykłego pobytu dziecka w państwie-stronie konwencji niebędącym członkiem Unii Europejskiej). W niektórych krajach europejskich, których organy mogą być zasadniczo właściwe do udzielania zezwoleń na odrzucenie spadku w polskich sprawach spadkowych, funkcjonalnie właściwe mogą być zaś nie sądy, ale organy administracyjne (np. w Szwajcarii, Norwegii, Szwecji, Finlandii). Szanując właściwość tych organów wynikającą z obowiązujących w polskim systemie prawnym norm jurysdykcyjnych, należałoby jednolicie podejść do skutków zarówno sądowych jak i administracyjnych postępowań o udzielenie zezwolenia na odrzucenie spadku w polskiej sprawie spadkowej.</p>	<p>W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę, że powołane przez autora pisma rozporządzenie 2201/2003, jak i konwencja haska z 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, funkcjonują w polskim obrocie prawnym od wielu lat i nie zgłaszano dotychczas konieczności zmiany tych przepisów w sposób i z przyczyn wskazanych przez autora. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu, potrzeba zmiany (uzupełnienia) przepisu art. 1015 k.c. wynika z praktyki jego stosowania i faktycznego braku regulacji prawnej, określającej wpływ postępowania o zezwolenie na złożenie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia lub odrzucenia spadku imieniem osoby małoletniej. Brak jest zatem podstaw, aby przyjmować, że projektowany przepis krajowego prawa materialnego winien uwzględnić kwestie podniesione w przedstawionym stanowisku. Konstrukcja normy prawa polskiego, ze względów czysto systemowych, powinna być budowana na odwołaniu do norm prawa polskiego, nie zaś z uwzględnieniem ewentualnych norm prawa obcego, które na skutek stosowania reguł kolizyjnych, znajdują zastosowanie w konkretnej sprawie.</p> <p>Ponadto ustawodawca europejski przyjmując określone rozwiązania w formie rozporządzenia, jest zobligowany do takiego konstruowania ich treści, aby była ona możliwie najbardziej „neutralna” względem obowiązujących regulacji krajowych, w tym także dotyczących procedur. Wynika to z faktu, iż rozporządzenia unijne stanowią element porządku prawnego państw członkowskich (wiążą wprost i nie wymagają</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>Proponowanemu art. 1015 ¹2 KC należałoby nadać następujące – neutralne w tym zakresie – brzmienie:</p> <p>§ 1². Jeżeli złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku wymaga zezwolenia sądu lub innego organu, bieg terminu na złożenie oświadczenia ulega zawieszeniu na czas trwania postępowania w tym przedmiocie.”;</p>	<p>implementacji) oraz muszą „komponować” się z różnymi (odmiennymi) rozwiązaniami prawnymi w poszczególnych państwach członkowskich w danej materii.</p> <p>Jako dobitny przykład można podać choćby przepis art. 23 ust. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 655/2014 z dnia 15 maja 2014 r. ustanawiającego procedurę europejskiego nakazu zabezpieczenia na rachunku bankowym w celu ułatwienia transgranicznego dochodzenia wierzytelności w sprawach cywilnych i handlowych, który stanowi: <i>Właściwy organ państwa członkowskiego wykonania podejmuje niezbędne kroki w celu zapewnienia wykonania nakazu zgodnie z własnym prawem krajowym.</i></p> <p>Pomimo tego, że jest to przepis rozporządzenia, które stosowane jest bezpośrednio w krajowym porządku prawnym, nie oznacza to automatycznie, iż państwa członkowskie mają ukonstytuować jakiś „organ właściwy”. Zasadniczo chodzi o to, aby zapewnić efektywne stosowanie rozporządzenia, a okoliczność, który konkretnie podmiot krajowy będzie realizował obowiązki wynikające z tego aktu prawnego, jest kwestią drugorzędną z punktu widzenia ustawodawcy europejskiego i pozostającą w gestii państw członkowskich.</p> <p>Podsumowując podkreślić należy, że <u>wskazanie, w nowo projektowanym przepisie, wyłącznie sądu jako podmiotu, którego zgoda będzie konieczna w sytuacji złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, jest rozwiązaniem jak najbardziej uzasadnionym i wpisującym się w systematykę polskiego prawa cywilnego. Tożsame uwagi można odnieść do konwencji.</u></p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
15.	SR dla Łodzi- Widzewa w Łodzi	art. 1 pkt 3 projektu	<p>Przedstawiony do zapoznania się oraz do oceny projekt nowelizacji Kodeksu cywilnego zawiera bez wątpienia ważną zmianę art. 1015 k.c. poprzez jego uzupełnienie o § 2 i § 3. Art. 1015 k.c. w nowym brzmieniu zawiera regulację kwestii, które do tej pory wymagały rozstrzygnięcia wyłącznie na podstawie orzecznictwa Sądu Najwyższego, które nie zawsze było jednolite. Z uwagi na konieczność uzyskania zgody Sądu Rodzinnego i Nieletnich na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego należało ocenić jaki wpływ czas postępowania przez tym Sądem miał na upływ terminu 6 miesięcy od dnia dowiedzenia się o tytule powołania do spadku na odrzucenie spadku. W konsekwencji w jednych sprawach przyjmowano, że termin ten na czas postępowania przed Sądem Rodzinnym ulegał zawieszeniu, w innych zaś przyjmowano, że ulegał przerwaniu. Wyraźne uregulowanie powyższego zagadnienia w art. 1015 k.c. spowoduje, iż wyeliminowane zostaną rozbieżności w orzecznictwie, zaś uczestnicy postępowań będą mieli większą pewność co do rozstrzygnięcia.</p> <p>Również pozytywnie należy ocenić doprecyzowanie w nowododawanym § 1¹ art. 1015 k.c, iż dla zachowania sześciomiesięcznego terminu na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku wystarczające jest złożenie przed jego upływem wniosku do sądu o odebranie oświadczenia w przedmiocie spadku. Także powyższa kwestia budziła poważne wątpliwości w sytuacji, gdy wniosek do sądu był składany przed upływem sześciomiesięcznego terminu, samo oświadczenie w przedmiocie spadku składane było natomiast na rozprawie wyznaczonej po upływie tego terminu. Dokładne określenie, jakie wymogi muszą być spełnione dla zachowania terminu 6 miesięcy na odrzucenie spadku, przyczyni się do większej pewności obrotu prawnego, a także do zapewnienia ochrony praw jego uczestników.</p>	Uwaga informacyjno – aprobująca
16.	Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”	art. 1 pkt 3 i 4 projektu (zmiana art. 1015 i 1019 k.c.)	III. Regulacja biegu i zachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (zmiana art. 1015 i 1019 k.c.; art. 1 pkt 3 i 4 projektu) 1. Projektowaną zmianę należy ocenić pozytywnie. 2. Projektowane zmiany mają na celu stworzenie formalnej podstawy prawnej do wyeliminowania problemów wynikających z krótkiego terminu do złożenia oświadczeń spadkowych oraz jego zawitego charakteru w powiązaniu z	Uwaga informacyjno – aprobująca

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>niezbędnym czasem trwania postępowań o udzielenie zezwolenia na złożenia oświadczenia spadkowego w imieniu małoletniego, jak też spraw sądowych z wniosku spadkobierców o odebranie od nich oświadczeń spadkowych. Należy zauważyć, że praktyka i dotychczasowe orzecznictwo sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego wypracowało w oparciu o obowiązujące przepisy prawa rozwiązania zmierzające do złagodzenia rygoryzmu upływu terminu zawitego i tym samym negatywnych skutków prawnych dla spadkobierców w przypadku upływu 6- miesięcznego terminu zanim stosowne postępowania się zakończyły (zob. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2018 r., III CZP 102/17, OSNC 2018, nr 12, poz. 110, uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2018 r., III CZP 110/17, OSNC 2019, nr 2, poz. 18, i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2016 r., III CSK 329/15, OSNC 2017, nr 5, poz. 61). 3. Projektowane w art. 1015 k.c. rozwiązanie jest wzorowane na analogii do zawieszenia biegu przedawnienia przez przyjęcie, że termin do złożenia oświadczenia ulega zawieszeniu na czas trwania postępowania o zezwolenie sądu opiekuńczego. Podobną konstrukcję projektodawca zastosował także w art. 1019 k.c. w odniesieniu do odebrania w zawitym rocznym terminie z art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 88 § 2 k.c. oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia woli o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku lub jego niezłożenia. Niewątpliwie zastosowane rozwiązanie służyć będzie zachowaniu interesów spadkobierców w razie upływu terminu z przyczyn od nich niezależnych, bez konieczności odwoływania się do takich konstrukcji prawnych jak art. 5 k.c. czy analogii do zawieszenia i przerwania biegu terminu przedawnienia. Należy przyjąć je z aprobatą jako stanowiące recepcję już wypracowanych i funkcjonujących w orzecznictwie sądowym rozwiązań. 4. Problemem teoretycznym może być charakter prawny terminu zawitego, który stanowi instytucję prawa materialnego i powoduje, że jego upływ wywołuje utratę określonego uprawnienia, w tym wypadku do złożenia oświadczenia o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku. W omawianym przypadku ustawodawca poprzez redakcję przepisów o charakterze proceduralnym podejmuje zaś ingerencję w bieg i skutki upływu terminu zawitego, uznając, że dotychczasowy brak takiej regulacji stanowił lukę prawną. Ocena pozytywna</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
17.	SR w Tychach	art. 1 pkt 3 projektu	<p>Pozytywnie należy odnieść się do samej propozycji zmian w zakresie ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych czy podjęcia próby rozwiązania kwestii biegu 6 miesięcznego terminu z art. 1015 k.c. Niemniej zakres projektowanych zmian może nie zlikwidować wszelkich wątpliwości a doprowadzić do kolejnych rozbieżności w praktyce orzeczniczej.</p> <p>Sędziowie oceniający projekt ustawy krytycznie odnieśli się do tej części uzasadnienia projektu, w której dokonano oceny uchwały 7 sędziów SN z 22/05/2018 r. III CZP 102/17. jako rozwiązującej zagadnienie kwestii biegu terminu na złożenie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia/odrzućcia spadku w sposób "prowizoryczny", bez jakiegokolwiek głębszej analizy tej uchwały, bez wskazania, co według autorów miało świadczyć o "prowizorycznym" charakterze rozwiązania przyjętego w tej uchwale, na której sądy powszechne od czasu jej podjęcia opierają swoje rozstrzygnięcia.</p> <p>Przyjęta w projekcie zmian do kodeksu cywilnego próba ujednoczenia rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych w zakresie poruszonego w uchwale zagadnienia również może budzić wątpliwości. I tak art. 1015 par 1 ze zn 1 k.c. traktujący o zawieszeniu biegu terminu na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, jeżeli złożenie oświadczenia wymaga zezwolenia sądu "na czas trwania postępowania sądowego w tym przedmiocie" może okazać się niewystarczający do osiągnięcia zamierzonych przez ustawodawcę celów. W praktyce mają miejsce sytuacje, że po prawomocnym zakończeniu postępowania o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub pozostającego pod opieką (...) strona, po złożeniu wniosku o odpis prawomocnego orzeczenia zezwalającego na złożenie oświadczenia w przedmiocie odrzucenia spadku, kilka tygodni a nawet miesięcy (w przypadku niektórych sądów) oczekuje na doręczenie odpisu orzeczenia, a w tym czasie - zgodnie z projektowanym przepisem - biegnie termin na złożenie oświadczenia. Wówczas może się zdarzyć, że termin z art. 1015 k.c. w tym okresie upłynie (de facto bez winy strony). Dlatego też, zanim pojawią się w tym zakresie wątpliwości wymagające wypracowania praktyki orzeczniczej (która - jak pokazuje doświadczenie - była do tej pory na tyle rozbieżna, że wymagała</p>	<p>Uwaga informacyjno – aprobująca, uwaga częściowo nieuwzględniona</p> <p>Wskazać należy, że projektowane rozwiązanie stanowi potwierdzenie powszechnej praktyki sądowej.</p> <p>Nie sposób się zgodzić z twierdzeniem, że projektowane rozwiązanie może budzić wątpliwości, ponieważ jest ono wzorowane na analogii do zawieszenia biegu przedawnienia przez przyjęcie, że termin do złożenia oświadczenia ulega zawieszeniu na czas trwania postępowania o zezwolenie sądu opiekuńczego. Podobna konstrukcja została zastosowana także w art. 1019 k.c. w odniesieniu do odebrania w zawitym rocznym terminie z art. 1019 § 2 k.c. w zw. z art. 88 § 2 k.c. oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych wadliwego oświadczenia woli o przyjęciu bądź odrzuceniu spadku lub jego niezłożenia.</p> <p>Odnosząc się do kwestii związanej z tym, że sędziowie oceniający projekt ustawy krytycznie odnieśli się do tej części uzasadnienia projektu, w której dokonano oceny uchwały 7 sędziów SN z 22/05/2018 r. III CZP 102/17 podkreślić należy, że w uzasadnieniu wskazany został kierunek wykładni zaprezentowany w ww. uchwale a nie jego ocena.</p> <p>Odnosząc się do kolejnej uwagi związanej z czasem niezbędnym na doręczanie odpisu prawomocnego orzeczenia wskazać należy, że z praktyki sądowej wynika, że wydanie odpisu prawomocnego postanowienia zezwalającego na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub pozostającego pod opieką odbywa się bezpośrednio po uprawomocnieniu tego</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			interwencji ustawodawcy), należałoby tę kwestię jednoznacznie rozstrzygnąć (być może poprzez wskazanie, że odpis prawomocnego orzeczenia podlega doręczeniu z urzędu a do czasu otrzymania odpisu orzeczenia bieg terminu ulega zawieszeniu).	postanowienia i złożeniu wniosku zaś samo uprawnienie dokonywane jest bezpośrednio po upływie terminu do wniesienia apelacji. W przeciwnym wypadku, gdyby odnieść ten termin do chwili doręczenia odpisu prawomocnego postanowienia zezwalającego na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub pozostającego pod opieką strona mogłaby nie składając stosownego wniosku swobodnie ten termin niezasadnie wydłużać.
18.	SR Gdańsk – Południe w Gdańsku	art. 1 pkt 3 projektu	Określenie „czas trwania tego postępowania” nie ułatwi sądowi ocenę upływu terminu zawieszenia postępowania sądowego. Jeżeli bowiem przyjmujemy, że czas trwania postępowania jest to czas od złożenia wniosku do dnia uprawomocnienia się postanowienia, to problemem pozostaje data stwierdzenia tej prawomocności przez sąd, po której to czynności możliwe jest wydanie stronie odpisu prawomocnego postanowienia i czas oczekiwania na przesłanie przez sąd odpisu postanowienia zawierającego zgodę na odrzucenie spadku. Na wskazane terminy nie ma wpływu strona, która ponosi negatywne skutki upływu terminu do złożenia oświadczenia.	Uwaga nieuwzględniona Odnosząc się do wskazanej uwagi wskazać należy, że z praktyki sądowej wynika, że wydanie odpisu prawomocnego postanowienia zezwalającego na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub pozostającego pod opieką odbywa się bezpośrednio po uprawomocnieniu tego postanowienia i złożeniu wniosku zaś samo uprawnienie dokonywane jest bezpośrednio po upływie terminu do wniesienia apelacji. W przeciwnym wypadku, gdyby odnieść ten termin do chwili doręczenia odpisu prawomocnego postanowienia zezwalającego na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub pozostającego pod opieką strona mogłaby nie składając stosownego wniosku swobodnie ten termin niezasadnie wydłużać.
19.	Krajowa Rada Komornicza	art. 1 pkt 3 projektu	Nie wydaje się konieczne wprowadzanie regulacji skutkujących wydłużeniem terminów do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (art. 1018 k.c.), czy złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków złożonego oświadczenia lub braku oświadczenia (art. 1019 k.c.). Należy zauważyć, że oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone	Uwaga nieuwzględniona W pierwszym rzędzie wskazać należy, że projektowane rozwiązanie stanowi potwierdzenie powszechnej praktyki sądowej. Sąd też trudno zgodzić się z twierdzeniem, że

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania (art. 1015 § 1 k.c.). Jest to wystarczający czas do podjęcia stosownej decyzji i złożenia określonego oświadczenia przed sądem lub notariuszem (art. 1018 § 3 k.c.). Wprowadzenie reguły, że „dla zachowania terminu, o którym mowa w § 1, wystarczające jest złożenie przed jego upływem wniosku do sądu o odebranie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku” (projektowany art. 108 § 1¹ i projektowany art. 109 § 1 pkt. 3) spowoduje, że osoby zainteresowane zwlekać będą (mogą) do ostatniej chwili ze złożeniem wniosku do sądu, co wydłuży czas do powstania skutku związanego ze złożeniem lub brakiem złożenia oświadczenia. Pamiętać należy, że zgodnie z treścią art. 176 § 1 k.p.c. Sąd zawiesi postępowanie na wniosek spadkobiercy, jeżeli powód dochodzi przeciwko niemu wykonania obowiązku, należącego do długów spadkowych, a spadkobierca nie złożył jeszcze oświadczenia o przyjęciu spadku i termin do złożenia takiego oświadczenia jeszcze nie upłynął. Według zaś treści art. 181 § 1 pkt 1 k.p.c. Sąd postanowi podjąć postępowanie na wniosek którejkolwiek ze stron, gdy postępowanie zostało zawieszona na wniosek spadkobiercy - po złożeniu oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo po upływie terminu do złożenia takiego oświadczeni. Projektowane przepisy nie uwzględniają, że spowodują wydłużenie postępowań cywilnych o zapłatę, co niewątpliwie pozostaje ze szkodą dla wierzycieli spadkodawcy. Spadkobierca pozwany o długi spadkowe zainteresowany może być wydłużeniem czasu zawieszenia postępowania, zaś poprzez złożenie do sądu wniosku o przyjęcie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w ostatnim dniu terminu określonego w art. 1015 § 1 k.c., spowoduje wydłużenie czasu zawieszenia postępowania wytoczonego przez wierzyciela spadkodawcy o kolejne kilka miesięcy. Często też wnioski o przyjęcie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku składane są wraz z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku – jeżeli wniosek taki złożony zostanie przed upływem terminu z art. 1015 § 1 k.c. nie będzie możliwe stwierdzenie nabycia spadku, jeżeli wszyscy spadkobiercy nie złożą stosownych oświadczeń. Wreszcie należy zauważyć, że obecnie obowiązujące rozwiązanie (art. 1015 § 1 k.c.) zawiera określenie terminu początkowego do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (dzień, w którym</p>	<p>projektowana regulacja może doprowadzić do paraliżu postępowań. Od dawna w doktrynie akcentuje się, że brak regulacji prawnej, określającej wpływ postępowania o zezwolenie na złożenie omawianego oświadczenia, stanowi lukę w prawie, a uznanie, że wpływ ten nie istnieje, narusza zasadę równości i godzi w interesy małoletniego (odpowiednio – podopiecznego). Na konieczność wprowadzenia odpowiedniej regulacji zwracał uwagę również Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu z dnia 14 grudnia 2020 r. skierowanym do Ministra Sprawiedliwości.</p> <p>Powyższą kwestię zgłaszający uwagę całkowicie pomija wskazując, że termin wskazany w art. 1015 § 1 jest wystarczający do podjęcia stosownej decyzji i złożenia określonego oświadczenia przed sądem lub notariuszem.</p> <p>Do kwestii związanej z ewentualnym pokrzywdzeniem wierzycieli projektodawca odniósł się w uzasadnieniu projektowanych zmian wskazując, że dotychczasowy brak regulacji, określającej wpływ wszczęcia przed sądem opiekuńczym postępowania o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką na bieg terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, prowadził w praktyce do sytuacji, w której przedstawiciel ustawowy znajdował się w gorszej sytuacji niż każdy inny spadkobierca, który dla złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku nie musiał dokonywać dodatkowych czynności.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania) oraz termin końcowy (sześć miesięcy liczone od początku terminu). Proponowany przepis art. 1018 § 1¹ i art. 1019 § 1 pkt 3 spowodować może w zasadzie likwidację terminu końcowego, albo przynajmniej jego odsunięcie do bliżej nieokreślonego dnia. Jeżeli bowiem spadkobierca przed upływem terminu określonego w art. 1015 § 1 k.c. złoży do sądu wniosek o odebranie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, bieg terminu określonego w art. 1015 § 1 k.c. ulegnie praktycznie wstrzymaniu, albowiem dla skutku określonego w art. 1012 k.c. konieczne jest złożenie oświadczenia co do przyjęcia lub odrzucenia spadku przez spadkobiercę. Termin złożenia takiego oświadczenia nie jest określony. Nie nastąpi również skutek braku oświadczenia (art. 1015 § 2 k.c.), albowiem przepis ten stanowi o braku oświadczenia spadkobiercy w terminie określonym w art. 1015 § 1 k.c. , a nie w terminie późniejszym (nieokreślonym), po złożeniu wniosku do sądu (art. 1015 § 1¹ projektu). Tym samym projekt nie uwzględnia wszystkich możliwych sytuacji i może – poza oczywistą korzyścią związaną z wydłużeniem terminu w sytuacjach typowych – doprowadzić również do paraliżu postępowań i powstania odpowiedzialności spadkobierców za długi spadkowe.</p>	<p>Umotywowanie pozostałych kwestii podnoszonych przez zgłaszającego uwagę zostało szczegółowo opisane w uzasadnieniu projektowanych zmian.</p>
20.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny	art. 1 pkt 4 projektu	<p>przepis jest zbędny. Przepis ten nie zawierał ograniczeń w zakresie terminu do złożenia oświadczenia woli. Roczny termin określony w art. 88 §2 k.c. jest wystarczający. Odesłanie w treści projektowanego art. 1019 §1 pkt 3 k.c. do art. 88 §1 k.c. jest błędne, termin jest bowiem określony w art. 88 §2 k.c. zresztą odesłanie jest niepotrzebne z uwagi na odesłanie zawarte w art. 1019 §1 pkt 1 k.c. dlatego projektowany przepis powinien w mojej ocenie brzmieć następująco: „<i>dla zachowania terminu wystarczające jest złożenie do sądu wniosku o odebranie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku bądź niezłożenia tego oświadczenia w ustawowym terminie</i>” niewłaściwy szyk zdania „do sądu” powinno być przed „wniosku”, odesłanie do treści art. 88§1 k.c. jest błędne (przepis ten nie zawiera wskazania terminu) i zbędne z uwagi na ogólne odesłanie, nie ma potrzeby wskazywać, że złożenie wniosku powinno nastąpić przed upływem terminu, przepis ten powinien brzmieć w sposób następujący: „3) <i>dla zachowania terminu, wystarczające jest</i></p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>Uwagę częściowo uwzględniono w ten sposób, że projektowanemu art. 1 pkt 4 nadano następujące brzmienie: „w art. 1019 § 1 w pkt 2 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 3 w brzmieniu: „3) <i>dla zachowania terminu, wystarczające jest złożenie przed jego upływem wniosku do sądu o odebranie oświadczenia o uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia.</i>”</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
21.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny	art. 1 pkt 5 projektu	<p><i>złożenie do sądu wniosku o odebranie oświadczenia o uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia.”</i></p> <p>Przepis ten jest zbędny a nawet szkodliwy. Jego wprowadzenie zmuszałoby wierzycieli do wszczynania kosztownych postępowań nawet w przypadkach niewielkich wierzytelności. Uwagę tą można zobrazować następującym przykładem „Spadek po X, bezdzietnym kawalerze, jedynaku, którego dziadkowie i rodzice byli jedynakami, nabyła gmina Y. W skład spadku wchodzi prawo własności lokalu mieszkalnego. X pozostawił dług w kwocie 2000 złotych wynikający z umowy pożyczki zawartej z Z. Wierzyciel spadkodawcy zainicjował postępowanie o stwierdzeniu nabycia spadku. Po jego zakończeniu i przeprowadzeniu postępowania o spis inwentarza, w celu realizacji swojego roszczenia jest zmuszony do wszczęcia postępowania egzekucyjnego z lokalu który nabyła Gmina. Co więcej wobec brzmienia tego przepisu Gmina nie może zaspokoić roszczenia wierzyciela z innych środków”. Absurdalność tego przepisu uwidacznia się w sytuacji zbycia przez spadkodawcę składnika majątku spadkowego. W razie, gdyby po stwierdzeniu nabycia spadku Gmina sprzedała lokal Z i nie było innego majątku wówczas nie ponosiłaby odpowiedzialności wobec wierzycieli spadkowych. Wraz z projektowaną zmianą nie wprowadza się żadnych przepisów nakazujących Skarbowi Państwa lub gminie zachowanie spadku, jego likwidację przypominającą likwidację majątku osoby prawnej itp. Uzasadnienie projektu wskazujące na uprzywilejowaną sytuację wierzyciela pomija fakt, iż zarówno Gmina ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy jak i Skarb Państwa spadek nabywają z dobrodziejstwem inwentarza. Z tego względu odpowiedzialność tych podmiotów jest ograniczona kwotowo do stanu czynnego spadku. Z tego względu teza o uprzywilejowanej pozycji wierzyciela jest fałszywa.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Za nieuzasadnione należy uznać twierdzenie, że „Gmina nie może zaspokoić roszczenia wierzyciela z innych środków”. Projektowany przepis nie zabrania gminie czy Skarbowi Państwa wykonania zobowiązania z innego majątku niż spadek, jeśli byłoby to zgodne z zasadami dotyczącymi dyscypliny budżetowej. Projektowany przepis należy interpretować na korzyść gminy, co oznacza, że gmina może spełnić świadczenie z innych swoich zasobów, natomiast wierzyciel nie może podjąć przymusowej realizacji świadczenia z majątku innego niż spadek.</p> <p>W uzasadnieniu projektu wskazano dodatkowo, że ciężar spłaty zadłużenia został w obecnie obowiązującej regulacji położony na podmiocie, który nie miał nic wspólnego z powstaniem zadłużenia. Bardziej już zasadne wydaje się, aby ciężar ten ponosił – przynajmniej częściowo wierzyciel, który niejednokrotnie ma lub przy zachowaniu należytej staranności może mieć wiedzę o wysokim ryzyku zawarcia umowy – w kontekście wypłacalności późniejszego spadkodawcy. Wydaje się także, że proponowana zmiana zmobilizuje wierzycieli do sprawnej windykacji należności od dłużnika zanim dojdzie do dziedziczenia jego długów.</p> <p>Trzeba podkreślić, że nie wszyscy spadkobiercy nabywający spadek z dobrodziejstwem inwentarza są w takiej samej sytuacji. Spadkobierca ustawowy z kręgu spadkobierców pochodzących z grona rodziny, ma możliwość odrzucenia spadku, której to możliwości pozbawiony jest spadkobierca przymusowy, to</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>jest gmina i Skarb Państwa. Ma to szczególne znaczenie w przypadku zadłużenia spadku (przewagi pasywów nad aktywami). Konsekwencją obecnej regulacji jest obowiązek gminy lub Skarb Państwa uregulowania nie swoich długów, kosztem majątku publicznego. Taka sytuacja nie znajduje uzasadnienia – ani w świetle zasad dysponowania środkami publicznymi ani rozwiązanie takie nie wydaje się sprawiedliwe. Owszem, skoro ustawodawca zdecydował się przyjąć zasadę niedopuszczalności tzw. spadków nieobjętych, gmina (odpowiednio Skarb Państwa) nie może odrzucić spadku, niemniej możliwe jest tu przyjęcie innego rozwiązania. Projektodawca zdecydował się na ograniczenie odpowiedzialności tych podmiotów za długi spadkowe tylko do spadku.</p>
22.	Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”	art. 1 pkt 5 projektu (zmiana art. 1030 k.c.)	<p>IV. Ograniczenie odpowiedzialności spadkobierców przymusowych za długi spadkowe wyłącznie do spadku (zmiana art. 1030 k.c.; art. 1 pkt 5 projektu) 1. Projektowaną zmianę należy ocenić negatywnie. 2. Wskazana zmiana ma na celu uregulowanie odpowiedzialności za długi spadkowe podmiotów publicznych będących spadkobiercami przez wprowadzenie zasady odpowiedzialności ze spadku i tym samym wyeliminowanie możliwości uzyskania zaspokojenia z majątku publicznego. Proponowane rozwiązanie nie zasługuje na aprobatę, bowiem stanowi nieuzasadnione uprzywilejowanie pozycji spadkobiercy będącego gminą lub Skarbem Państwa w stosunku do pozostałych grup spadkobierców. Jednocześnie w sposób nieusprawiedliwiony wywołuje dla wierzycieli tego rodzaju spadkodawców niekorzystne skutki, różnicując ich sytuację w stosunku do ogółu wierzycieli spadkowych. 3. Gmina lub Skarb Państwa są powołani do spadku w ostatniej kolejności w braku krewnych lub małżonka, przy czym nie składają oświadczenia o przyjęciu spadku, a spadek uważa się za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1023 k.c.). To wywołuje ograniczenie odpowiedzialności do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza stanu czynnego spadku. W</p>	<p>Mając na względzie zgłoszone wątpliwości w zakresie konstytucyjności przepisu, zlecono sporządzenie opinii mającej na celu ocenę konstytucyjności proponowanego rozwiązania. Ostateczny kształt projektu w zakresie kwestionowanego przepisu zostanie sformułowany po otrzymaniu i analizie opinii.</p> <p>Niemniej, na obecnym etapie uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>W pierwszej kolejności wskazać należy, że skutkiem obecnie obowiązującej regulacji art. 1023 § 2 k.c. jest to, iż od chwili otwarcia spadku gmina ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy albo Skarb Państwa odpowiadają za długi spadkowe do wartości stanu czynnego spadku. <i>De lege lata</i> nigdy nie zaistnieje sytuacja odpowiedzialności tych podmiotów za długi spadkowe wyłącznie ze spadku – tak jak</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>aktualnym stanie prawnym, od 18 października 2015 r., w przypadku upływu 6-miesięcznego terminu do złożenia oświadczeń spadkowych występuje skutek przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Sytuacja spadkobiercy będącego podmiotem publicznym w postaci gminy lub Skarbu Państwa została zatem zrównana z pozostałymi grupami spadkobierców w zakresie wystąpienia fikcji prawnej przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza. 4. Nieuzasadnionym byłoby wprowadzenie tylko dla spadkobierców w postaci gminy i Skarbu Państwa obok ograniczenia co do wielkości odpowiedzialności za długi spadkowe również ograniczenia masy majątkowej, z której wierzyciel może uzyskać zaspokojenie. Nie stanowi dostatecznych argumentów odwołanie się przez projektodawcę do statusu tzw. spadkobiercy przymusowego, który od otwarcia spadku przyjmuje go definitywnie i nie może go odrzucić. Takie rozwiązanie prawne wynika bowiem z przyjętego przez ustawodawcę polskiego założenia o niedopuszczalności tzw. spadków nieobjętych i wynikającego zeń powierzenia funkcji spadkobiercy w przypadku braku krewnych i małżonka co do zasady wspólnotom samorządowym, wykonującym w tym zakresie zadania odpowiadające interesom społecznym. Przywoływana możliwość zaspokojenia wierzycieli wprost z majątku podmiotu publicznego jako uszczuplająca rezerwy budżetowe danej jednostki z istotnym obciążeniem jednostek samorządu terytorialnego również nie może mieć decydującego znaczenia. Nadal bowiem warunkiem odpowiedzialności w reżimie przyjęcia z dobrodziejstwem inwentarza jest stan nadwyżki aktywów spadkowych nad pasywami, co oznacza, że w majątku spadkobiercy gminnego istnieje przyrost wynikający z nabycia określonych składników majątkowych spadkodawcy. Prawidłowe oznaczenie wartości aktywów spadkowych winno nastąpić w spisie inwentarza bądź wykazie inwentarza sporządzanych z inicjatywy spadkobiercy będącego gminą, który winien dołożyć staranności w dbałości o własne interesy przez dopilnowanie określenia rzeczywistej wartości rynkowej wchodzących w skład spadku składników majątkowych. Przyjęte rozwiązanie prowadzi do pogorszenia pozycji wierzycieli z tytułu długów wchodzących w skład spadku nabytego przez gminę lub Skarb Państwa w stosunku do wszystkich pozostałych wierzycieli z tytułu długów spadkowych, którym nadal służyć będzie</p>	<p>do chwili przyjęcia spadku (na wzór art. 1030 zd. 1 k.c.) Projektowany art. 1030 § 2 k.c. wskazuje, że Skarb Państwa lub gmina, którym spadek przypadł z mocy ustawy, ponoszą odpowiedzialność za długi spadkowe tylko ze spadku. Nie można podzielić poglądu, że status „przymusowego spadkobiercy” i niedopuszczalność tzw. spadków nieobjętych wyklucza zasadność projektowanej zmiany. Gmina czy Skarb Państwa nie straci bowiem statusu „spadkobiercy przymusowego” i nadal będzie dziedziczyć w razie braku spadkobierców ustawowych powołanych do spadku w bliższej kolejności.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>uprawnienie do zaspokojenia z całości majątku spadkobiercy od momentu przyjęcia spadku. Jeżeli ustawodawca uznał za zasadne zawężenie możliwości dochodzenia długów spadkowych tylko do majątku spadkowego, to powinien był rozważyć wprowadzenie takiej reguły w odniesieniu do wszystkich spadkobierców, bez uprzywilejowania podmiotów publicznych. Ocena negatywna Uwagi: nieuzasadnione uprzywilejowanie podmiotów publicznych będących spadkobiercami koniecznymi w stosunku do innych spadkobierców i jednocześnie nieuzasadnione pogorszenie sytuacji wierzycieli spadkowych takich spadkobierców w stosunku do innych wierzycieli spadkowych Postulat: odstąpienie od projektowanych zmian</p>	
23.	Krajowa Rada Komornicza	art. 1 pkt 5 projektu	<p>Nie jest usprawiedliwione z punktu widzenia konstytucyjnej równości wobec prawa faworyzowanie gminy lub Skarbu Państwa jako spadkobierców ustawowych w zakresie odpowiedzialności za długi spadkowe. W uzasadnieniu projektu wskazano, że „nie jest (...) słuszne obciążanie w istocie całej wspólnoty gminnej lub całego społeczeństwa (przy dziedziczeniu Skarbu Państwa) koniecznością spłaty zadłużenia jednego ze swoich byłych członków, którego bliscy odrzucili spadek lub który spadkobierców nie pozostawił”. Należy, wszakże zauważyć, że wobec odrzucenia spadku przez bliskich członka danej wspólnoty, wspólnota ta uzyskuje po nim spadek (majątek). Skoro słuszne jest uzyskanie przysporzenia przez gminę lub Skarb Państwa, to zasadne i słuszne musi też być ponoszenie odpowiedzialności za długi spadkowe. Wystarczająca ochrona dla tych spadkobierców ustawowych wynika z treści art. 1023 § 2 k.c. (Skarb Państwa ani gmina nie składają oświadczenia o przyjęciu spadku, a spadek uważa się za przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza) oraz z treści art. 1031 § 2 k.c., zgodnie z którym w razie przyjęcia spadku z dobrodziejstwem inwentarza spadkobierca ponosi odpowiedzialność za długi spadkowe tylko do wartości ustalonego w wykazie inwentarza albo spisie inwentarza stanu czynnego spadku. Proponowane przepisy stoją też w opozycji do normy zawartej w art. 1060 k.p.c. – zgodnie z treścią tego przepisu, jeżeli dłużnikiem jest Skarb Państwa, wierzyciel - wskazując na tytuł egzekucyjny - wzywa do spełnienia świadczenia bezpośrednio państwową jednostką organizacyjną, z której działalnością wiąże się to świadczenie; jednostka ta jest obowiązana spełnić niezwłocznie</p>	<p>Mając na względzie zgłoszone wątpliwości w zakresie konstytucyjności przepisu, zlecono sporządzenie opinii mającej na celu ocenę konstytucyjności proponowanego rozwiązania. Ostateczny kształt projektu w zakresie kwestionowanego przepisu zostanie sformułowany po otrzymaniu i analizie opinii.</p> <p>Niemniej, na obecnym etapie uwaga nie została uwzględniona.</p> <p>W ocenie projektodawcy wprowadzany przepis nie narusza konstytucyjnej zasady równości wobec prawa. Sytuacja gminy i Skarbu Państwa dziedziczących spadek jako spadkobiercy przymusowi jest przecież inna niż spadkobierców z grona rodziny spadkodawcy. Gmina i Skarb Państwa nie mogą odrzucić spadku, co mogą uczynić pozostali spadkobiercy, nawet jeśli mieliby dziedziczyć z dobrodziejstwem inwentarza. Spadkobiercy z grona rodziny sami decydują, czy spadek przyjmują czy nie, zaś gmina (i odpowiednio Skarb Państwa) takiej decyzyjności są pozbawieni. Owszem, skoro ustawodawca zdecydował się przyjąć zasadę</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>świadczenie stwierdzone tytułem egzekucyjnym. W wypadku, gdy tytuł egzekucyjny, obejmujący należność pieniężną, nie zostanie wykonany w ciągu dwóch tygodni od dnia doręczenia wezwania, o którym mowa w § 1, wierzyciel może wystąpić do sądu o nadanie tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności w celu przeprowadzenia egzekucji z rachunku bankowego właściwej państwowej jednostki organizacyjnej dłużnika. W przypadku, o którym mowa w § 1¹, egzekucję prowadzi się z rachunków bankowych służących do obsługi centralnego rachunku bieżącego budżetu państwa. W sytuacji, gdy Skarb Państwa odpowiadać będzie za długi spadkowe tylko ze spadku (np. z ruchomości lub nieruchomości) nie będzie możliwe uzyskanie klauzuli wykonalności i prowadzenie egzekucji z tych składników majątkowych Skarbu Państwa, albowiem przepis art. 1060 k.p.c. dopuszcza wyłącznie prowadzenie egzekucji przeciwko Skarbowi Państwa z rachunku bankowego.</p>	<p>niedopuszczalności tzw. spadków nieobjętych, gmina (odpowiednio Skarb Państwa) nie może odrzucić spadku, niemniej możliwe jest tu przyjęcie innego rozwiązania. Projektodawca zdecydował się na ograniczenie odpowiedzialności tych podmiotów za długi spadkowe tylko do spadku. Nie można zgodzić się z twierdzeniem o „wystarczającej” ochronie tych spadkobierców poprzez obowiązującą regulację art. 1023 § 2 k.c., gdyż nie chroni się w ten sposób majątku publicznego. Gmina (tudzież Skarb Państwa) może nabyć w spadku, poza długami, nieruchomości o pewnej wartości, lecz faktycznie niesprzedawalną (lub sprzedawalną za dużo niższą cenę niż wartość wskazana w spisie inwentarza). W takiej sytuacji wierzyciel może bez przeszkód się zaspokoić z majątku nie pochodzącego ze spadku, a pochodzącego z innych źródeł majątku publicznego – co nie wydaje się słusznym rozwiązaniem.</p>
24.	Obywatel 1	art. 2 pkt 1 projektu	<p>1) <i>w art. 101 § 3 otrzymuje brzmienie:</i> <i>„§ 3. Rodzice nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych sądu spadku dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko.”;</i></p> <p>Przy uwzględnieniu rozwiązań wypracowanych w tym zakresie w prawie niemieckim (por. niżej), proponowaną zmianę legislacyjną można uzupełnić o regulację, zgodnie z którą – przy generalnym wymogu zezwolenia sądu na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego – zezwolenie takie nie byłoby konieczne, jeśli dziecko powołane zostało do dziedziczenia wyłącznie na skutek odrzucenia spadku przez rodzica, któremu przysługuje pełnia władzy rodzicielskiej, o ile oświadczenie o odrzuceniu spadku składane byłoby w imieniu wszystkich dzieci powołanych do dziedziczenia po danym spadkodawcy podlegających władzy rodzicielskiej reprezentującego ich rodzica. Taka regulacja stanowiłaby</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Projektodawca po dokonaniu szczegółowej analizy uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych, opiniowania i uzgodnień międzyresortowych oraz po zasięgnięciu dodatkowej opinii zdecydował się na dalszą zmianę art. 101 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w ten sposób, że nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku przez rodziców w imieniu dziecka, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, chyba że inny</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			skuteczniejsze rozwiązanie problemów adresowanych przez projekt, które pojawiają się na styku prawa spadkowego i rodzinnego oraz prawidłową odpowiedź ustawodawcy na konieczność prowadzenia masowych postępowań o zezwolenie na odrzucenie spadku, w których sądy opiekuńcze podejmują działania o charakterze w dużej mierze pozorowanym, co trafnie zdiagnozowano w uzasadnieniu projektu (s. 17).	zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.
25.	Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”	art. 2, art. 3 pkt 2 i art. 5 pkt 1 projektu (zmiana art. 101 i 156 k.r.o., dodanie art. 640 ¹ k.p.c., zmiana art. 2 Prawa o ustroju sądów powszechnych)	V. Rozszerzenie kognicji sądu spadku na udzielenie zezwolenia na przyjęcie lub odrzucenie spadku przez małoletniego lub osobę pozostającą pod opieką (zmiana art. 101 i 156 k.r.o., dodanie art. 640 ¹ k.p.c., zmiana art. 2 Prawa o ustroju sądów powszechnych; art. 2, art. 3 pkt 2 i art. 5 pkt 1 projektu) 1. Projektowane zmiany należy ocenić jednoznacznie negatywnie. 2. Projektowane zmiany spowodują postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, istotnie obciążą wydziały cywilne, spowodują chaos i istotne niedogodności dla interesariuszy oraz będą przeciwskuteczne. 3. Z uzasadnienia projektu nie wynika, czy wyrażanie zgody na odrzucenie spadku przez małoletniego miałyby następować w ramach sprawy o stwierdzenie nabycia spadku, czy też sprawa taka miałaby być wyłączana do osobnego rozpoznania pod osobny numer. Jeżeli sprawa miałaby być wyłączana, to prawdopodobnie trafiałaby do tego samego referenta. Nie należy jednak wykluczać sytuacji, w której wnioski byłyby składane przez strony osobno i trafiałyby w wyniku losowania do innego referenta, co powodowałoby przedłużenie obu postępowań. Nie jest także wykluczone, że zdezorientowani interesariusze składaliby wnioski o wyrażenie zgody w sądach spadku w wydziałach cywilnych przed wszczęciem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. W tej sytuacji wnioski byłyby przekazywane do właściwego sądu opiekuńczego, skąd – po powzięciu informacji o sprawie o stwierdzenie nabycia spadku – byłyby przekazywane z powrotem do sądu spadku. 4. Projektodawcy umknęło, że zgodnie z przepisem art. 583 k.p.c. zezwolenia na dokonanie przez rodziców czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka sąd opiekuńczy udziela na wniosek jednego z rodziców po wysłuchaniu drugiego. Sąd spadku będzie więc musiał wzywać do udziału w sprawie spadkowej drugiego z rodziców, czyli osobę niebędącą w kręgu spadkobierców. Spowoduje to znaczny wzrost liczby uczestników postępowania i	<p>Uwaga częściowo nieuwzględniona, częściowo bezprzedmiotowa</p> <p>Projektodawca po dokonaniu szczegółowej analizy uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych, opiniowania i uzgodnień międzyresortowych oraz po zasięgnięciu dodatkowej opinii zdecydował się na dalszą zmianę art. 101 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w ten sposób, że nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku przez rodziców w imieniu dziecka, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.</p> <p>Zgodnie z art. 640 § 1 k.p.c., oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku <u>może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie</u>. Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku. Oświadczenia, o których mowa w paragrafie pierwszym, mogą</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>wiążące się z tym komplikacje. Nadto niejednokrotnie odszukanie drugiego z rodziców celem doręczenia mu korespondencji będzie nastęrczało istotnych trudności. W wielu sprawach rodzic składający wniosek nie ma danych o aktualnym adresie drugiego rodzica, któremu nadal przysługuje władza rodzicielska. Po wpłynięciu wniosku często sąd opiekuńczy z urzędu, celem przyspieszenia postępowania, bez wzywania wnioskodawcy, ustala w oparciu o posiadane w systemie biurowości dane, czy drugiemu z rodziców przysługuje władza rodzicielska i jego aktualny adres pobytu. Jeżeli projektodawca, nie nowelizując art. 583 k.p.c., w którym mowa o sądzie opiekuńczym, chce wyeliminować udział drugiego rodzica w sprawie o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku toczącej się przed sądem spadku, to może to być próba nieudana, a nadto fundamentalnie sprzeczna z art. 97 § 1 i § 2 k.r.o. 5. Jeżeli sąd spadku ma orzekać o wyrażeniu zgody w ramach sprawy o stwierdzenie nabycia spadku, to musi to czynić w drodze postanowień częściowych. Uczestnikami takiego postępowania będą – zupełnie niepotrzebnie – pozostali uczestnicy sprawy stwierdzenie nabycia spadku. Zwiększy to ilość korespondencji sądowej, a nadto wygeneruje dla pozostałych uczestników niepewność co do potrzeby stawienia się na rozprawie i stratę czasu. 6. Sąd opiekuńczy prowadzący sprawę o wyrażenie zgody będzie zobligowany badać, czy toczy się sprawa o stwierdzenie nabycia spadku, co zbędnie obciąży sekretariaty sądowe. W praktyce będzie zdarzało się, że sąd opiekuńczy poweźmie tę wiedzę na rozprawie od stron i będzie zobligowany przekazać sprawę według właściwości do sądu spadku, mimo że wydanie postanowienia kończącego postępowanie w sprawie będzie możliwe na tym samym posiedzeniu. Jest to rozwiązanie absurdalne. 7. Sąd spadku może być odległy od sądu opiekuńczego miejsca zamieszkania spadkobiercy. Zmuszanie przedstawicieli ustawowych spadkobiercy do podróżowania często po kilkaset kilometrów do sądu spadku celem uzyskania zgody na odrzucenie spadku jest niecelowe oraz sprzeczne z ideą przybliżania sądów do obywateli. 8. Zauważyć należy, że złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku można nie tylko w sądzie spadku, ale także zgodnie z przepisem art. 640 § 1 k.p.c. przed sądem miejsca zamieszkania (pobytu) składającego oświadczenie i to niezależnie od tego, czy toczy się sprawa o stwierdzenie nabycia spadku czy też nie.</p>	<p>być również składane <u>w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku (§ 2)</u>.</p> <p>Wskazać należy, że projektodawca nie dokonuje zmian w obszarze ww. przepisu. W dalszym ciągu oświadczenie, o którym mowa powyżej będzie mogło być złożone przed notariuszem, w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie lub w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku. Projektodawca dokonuje zmiany w obszarze zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku wskazując, że zezwolenie to w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku wydaje sąd spadku.</p> <p>Sprawa taka nie będzie wyłączana do osobnego rozpoznania pod osobny numer.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>W tej sytuacji obligatoryjne przekazywanie sprawy o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku do sądu spadku jest niezrozumiałe. 9. Postanowienie o wyrażeniu zgody na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego jest skuteczne po jego uprawomocnieniu się. Przedstawiciel ustawowy małoletniego zobligowany będzie więc do co najmniej dwukrotnego stawienia się w sądzie spadku, co w wielu przypadkach będzie wiązało się z istotnymi niedogodnościami i kosztami. 10. Nadanie sądowi spadku kompetencji sądu opiekuńczego jest dyskusyjne ze względów systemowych. 11. Uczynienie z zezwolenia na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego instytucji fasadowej i drugorzędnej w stosunku do zasadniczego toku postępowania skłania do postawienia pytania, czy w ogóle ta czynność wymaga zezwolenia. Otóż – wymaga. Przypadki zamiaru dzielenia spadku poprzez jego odrzucenie przez niektórych spadkobierców są wprawdzie niezwykle rzadkie, ale zdarzają się sprawy wynikające z niewiedzy, że długi spadkodawcy wobec funduszu alimentacyjnego wygasają z chwilą śmierci. Sądy opiekuńcze są właściwie przygotowane do orzekania w tych sprawach. 12. Jeżeli problemem jest komunikacja między sądami, to wystarczy wprowadzić zmianę na poziomie rozporządzenia – Regulaminu urzędowania sądów powszechnych – i zobligować sądy rodzinne do przesyłania odpisu postanowienia o wyrażeniu zgody na odrzucenie spadku do sądu spadku lub wydziału cywilnego miejsca zamieszkania strony z dodatkowymi informacjami, np. co do daty złożenia wniosku o wyrażenie zgody.</p> <p>Ocena jednoznacznie negatywna Skutki zmiany: wydłużenie postępowań o stwierdzenie nabycia spadku, niepewność dla wnioskodawców, zbędne przekazywanie spraw między wydziałami i sądami, zbędne i niecelowe włączenie do kręgu uczestników postępowania o stwierdzenie nabycia spadku rodzica małoletniego spadkobiercy niebędącego spadkobiercą, radykalny i zbędny wzrost liczby uczestników postępowania o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku o wszystkich uczestników postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, konieczność wydawania przez sąd spadku zaskarżalnych postanowień częściowych w przedmiocie wyrażenia zgody na odrzucenie spadku, przyznanie kognicji w zakresie wyrażenia zgody na odrzucenie spadku sądom spadku, które są często odległe od miejsca zamieszkania przedstawicieli ustawowych</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			małoletniego spadkobiercy Postulat: odstąpienie od projektowanych zmian oraz usprawnienie komunikacji między sądem opiekuńczym a sądem spadku na poziomie rozwiązań organizacyjnych i zmian w rozporządzeniu – Regulamin urzędowania sądów powszechnych	
26.	Stowarzyszenie Notariuszy RP	Propozycja dodatkowej zmiany w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym	<p>w art. 101 po § 3 dodaje się ust§ 4 w brzmieniu: „§ 4. Nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego odrzucenie spadku w imieniu dziecka w wypadku, gdy powołanie dziecka do spadku z ustawy następuje w całości w wyniku odrzucenia spadku przez reprezentującego go rodzica.”</p> <p>Co do zasady proste przyjęcie spadku albo odrzucenie spadku imieniem małoletniego dziecka stanowi czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu i wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego zgodnie z art. 101 § 3 k.r.o. W judykaturze trafnie przyjęto, że nabycie w przypadku, gdy długi spadku są równe wartości stanu czynnego spadku, lub go przewyższają – wprawdzie do przysporzenia nie prowadzi, ale nie powoduje żadnego uszczuplenia majątkowego (por. postanowienie SN z 25.06.1995r., II CRN 214/95). Słusznie jednak podnosi się w literaturze, że przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza wiąże się dla spadkobiercy z wieloma komplikacjami związanymi ze sporządzeniem inwentarza spadku (por. B.Kordasiewicz [w:] Prawo spadkowe, System Prawa Prywatnego, red. B. Kordasiewicz, Warszawa 2013). Dlatego też jeżeli zachodzi pewność przeciążenia spadku długami, odrzucenie go – z punktu widzenia przedstawicieli ustawowych małoletniego spadkobiercy – jest lepszym rozwiązaniem. Znaczna ilość rozpoznawanych przez sąd opiekuńcze spraw o zezwolenie na odrzucenie spadku imieniem małoletniego dziecka dotyczy przypadków gdy tytuł powołania dziecka do spadku jest wynikiem odrzucenia spadku przez reprezentującego go rodzica, który zresztą najczęściej powołany jest do spadku w dalszej kolejności jako zstępny dziadków spadkodawcy. Zaproponowane rozwiązanie ma na celu z jednej strony ułatwienie odrzucenia spadku przeciążonego długami, a z drugiej strony ograniczenie spraw rozpoznawanych przez sądy rodzinne. Ograniczone jest przy tym wyłącznie do dziedziczenia ustawowego. Proponowane rozwiązanie jest zbliżone do regulacji przyjętej w prawie niemieckim (por. § 1643 ust. 2 Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)).</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Projektodawca po dokonaniu szczegółowej analizy uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych, opiniowania i uzgodnień międzyresortowych oraz po zasięgnięciu dodatkowej opinii zdecydował się na dalszą zmianę art. 101 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w ten sposób, że nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku przez rodziców w imieniu dziecka, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.</p> <p>Należy równocześnie jedynie zauważyć, że w przedstawionej przez Stowarzyszenie Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej propozycji dodania w art. 101 k.r.o. § 4, niezasadne jest zastrzeżenie, że zezwolenie sądu nie jest wymagane jedynie wówczas, gdy powołanie dziecka do spadku następuje w wyniku odrzucenia spadku „przez reprezentującego go rodzica”. Zgodnie z art. 98 k.r.o. oboje rodzice są przedstawicielami ustawowymi dziecka i każde z nich może działać samodzielnie, jednak ciąży na nich obowiązek uzgadniania decyzji dotyczących reprezentacji dziecka lub uzyskiwania w braku porozumienia</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				rozstrzygnięć sądu opiekuńczego (art. 97 k.r.o.). Każde z rodziców może reprezentować dziecko w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku i złożyć w imieniu dziecka oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, a nie tylko ten rodzic, który odrzucił spadek, w wyniku czego dziecko doszło do dziedziczenia. Przy czym czynność ta musi być przez rodziców uzgodniona, a zatem co do zasady winni takie oświadczenie złożyć wspólnie, bowiem w braku ich porozumienia konieczne byłoby rozstrzygnięcie sądu opiekuńczego.
27.	Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	art. 2 pkt 2 projektu	Ponieważ nie ma definicji ustawowej „ważniejszych spraw” i za każdym razem, opiekun, sąd będzie musiał dokonywać takiej indywidualnej oceny, lepszą propozycją byłoby wskazanie na pojęcie funkcjonujące w obszarze prawa cywilnego, że dotyczy to spraw „przekraczających czynności zwykłego zarządu”, zwłaszcza że w proponowanych zmianach odwołanie do tego pojęcia znajdujemy w art. 640 ¹ kpc.	Uwaga nieuwzględniona Zmiana do obecnie obowiązującego art. 156 k.r.o. ogranicza się do dodania następujących słów: „ <i>albo, w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku</i> ”.
28.	SR Gdańsk – Południe w Gdańsku	art. 2 pkt 1 i 2 projektu	Art. 2 - nie znajdują uzasadnienia do mieszania kompetencji sądu rodzinnego i sądu spadku. Sąd rodzinny winien we wszystkich sprawach i w każdym przypadku wydawać zezwolenia, o których mowa w projekcie. Przekazywanie ich w określonych tylko sytuacjach do rozpoznania sądowi spadku wprowadzi jedynie niepotrzebne zamieszanie i spory kompetencyjne. Nie określono, kto i w jaki sposób miałby ustalać, iż toczy się takie postępowanie.	Uwaga nieuwzględniona Szczegółowe wyjaśnienia wskazano w stanowisku MS do uwag zgłoszonych do projektowanego art. 2.
29.	Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”	art. 3 pkt 1 i art. 5 pkt 2 projektu (dodanie art. 515 ¹ k.p.c., dodanie art. 20b Pusp)	VI. Uzyskiwanie w postępowaniu nieprocesowym przez sąd informacji za pośrednictwem systemu teleinformatycznego oraz moc urzędowa dokumentów wydrukowanych przez sąd z systemów teleinformatycznych (dodanie art. 515 ¹ k.p.c., dodanie art. 20b Prawa o ustroju sądów powszechnych; art. 3 pkt 1 i art. 5 pkt 2 projektu) 1. Projektowane zmiany należy ocenić pozytywnie z uwagami. 2. Przyznanie sądom wyraźnego uprawnienia do samodzielnego pozyskiwania na potrzeby postępowania nieprocesowego informacji za pośrednictwem dostępnych sądowi systemów teleinformatycznych jest rozwiązaniem, które potencjalnie przyczyni się do przyspieszenia postępowań sądowych przy jednoczesnym odciążeniu uczestników postępowań nieprocesowych	Uwaga częściowo nieuwzględniona, częściowo bezprzedmiotowa W pierwszym rzędzie wskazać należy, że projektowany art. 5 pkt 2 został usunięty. Odnosząc się do zarzutu, wskazującego na to, że dyspozycja projektowanego przepisu jest ujęta zbyt szeroko wskazać należy, że sąd będzie mógł pozyskać te informacje w sytuacji, gdy uczestnik postępowania uprawdopodobni, że uzyskanie istotnych informacji jest nadmiernie utrudnione lub powodowałoby nieuzasadnioną zwłokę. Nie

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>z obowiązku pozyskiwania tych dokumentów we własnym zakresie, co nierzadko wiąże się z koniecznością poświęcenia istotnych nakładów czasowych i finansowych. Projektowana zmiana może przyczynić się do polepszenia wizerunku wymiaru sprawiedliwości oraz urealnić realizację prawa do sądu. 3. Dyspozycja projektowanego przepisu jest ujęta zbyt szeroko, co wynika z użycia przez projektodawcę słów „w szczególności”. Słowa te powinny zostać wykreślone, przez co stosowanie projektowanego przepisu będzie ograniczone do danych możliwych do pozyskania przez sąd za pośrednictwem systemów teleinformatycznych. W projektowanym brzmieniu przepis ten może być odczytywany jako źródło obowiązku sądu uzyskania wszelkich danych, co pozostaje sprzeczne z intencją projektodawcy. Takie obciążenie sądów w postępowaniach nieprocesowych nie znajduje również uzasadnienia aksjologicznego. 4. Zważając na doniosłe skutki związane z przypisaniem dokumentom mocy urzędowej oraz trudności w obaleniu domniemań wynikających z takiej mocy dokumentów należy postulować doprecyzowanie projektowanego art. 20b Prawa o ustroju sądów powszechnych przez wyszczególnienie rejestrów, baz i ewidencji będących źródłem danych, na podstawie których sądy wytwarzają dokumenty mające moc urzędową. Systemem dedykowanym do omawianych czynności powinien być obecny System Rejestrów Państwowych z modułem Rejestru Stanu Cywilnego, przy czym jego wymienienie (nazwanie) nie musi być materia ustawową, lecz procedowana nowelizacja powinna stwarzać delegacją ustawową odpowiednią do literalnego wskazania systemów teleinformatycznych. Pozwoli to konkretnie zwiększyć uprawnienia pracowników wymiaru sprawiedliwości w dostępie do istotnych dla sprawy danych z rejestrów państwowych, a jednocześnie pozwoli uniknąć sytuacji braku dostępu do danych, jeśli nazwa lub dysponent systemu referencyjnego ulegnie zmianie. Opiniowana regulacja powinna także stwarzać obowiązek współpracy dysponenta systemów rejestrów państwowych (obecnie KPRM, d. Ministerstwo Cyfryzacji) z ministrem sprawiedliwości, celem nadania odpowiednich uprawnień w sądach powszechnych. 5. Na marginesie projektowanych zmian należy zgłosić pilną potrzebę unormowania kwestii pozyskiwania danych z systemów teleinformatycznych na poziomie przepisów regulujących</p>	<p>było intencją projektodawcy wprowadzenie ograniczenia do danych możliwych do pozyskania przez sąd za pośrednictwem systemów teleinformatycznych. Zwłaszcza, że obecnie projektowane zmiany mają na celu zapewnienie możliwości nieograniczonego w czasie sięgania do danych zgromadzonych w rejestrach, bazach i ewidencjach publicznych takich jak: Baza Usług Stanu Cywilnego, rejestr danych kontaktowych oraz ewidencja gruntów i budynków, na potrzeby prowadzonych postępowań nieprocesowych.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>urzędowanie sądów, w szczególności Regulaminu urzędowania sądów powszechnych. Z uwagi na różnorodność praktyk wypracowanych w sądach należy postulować wypracowanie dobrych praktyk w tym zakresie uwzględniających konieczność przestrzegania wiążących regulacji w zakresie ochrony danych osobowych i jednoznacznego przypisania odpowiedzialności na różnych poziomach organizacji sądów powszechnych za pozyskiwanie danych z systemów teleinformatycznych.</p> <p>Ocena pozytywna z uwagami Postulat: wykreślenie słów „w szczególności” z projektowanego art. 515¹ k.p.c. (art. 3 pkt 1 projektu) Postulat: wyszczególnienie w art. 20b Prawa o ustroju sądów powszechnych rejestrów, baz i ewidencji będących źródłem danych, na podstawie których sądy wytwarzają dokumenty mające moc urzędową, w tym przez stworzenie delegacji ustawowej do wydania aktu wykonawczego, w którym rejestry, bazy i ewidencje zostaną wymienione</p>	
30.	SR w Częstochowie	art. 3 pkt 1 projektu	<p>Odnosząc się do umożliwienia sędziemu referentowi w postępowaniu wglądu do baz, rejestrów i ewidencji publicznych należy uznać to za zmianę jak najbardziej pozytywną, gdyż umożliwi sądowi w postępowaniu nieprocesowym zweryfikowanie pozyskanych informacji od stron postępowania, w przypadku postępowania spadkowego ustalić dane dotyczące spadkobierców. Jednakże sam przepis art. 515¹ kpc, który miałby znajdować się w przepisach ogólnych dot. postępowania nieprocesowego wykraczałby daleko poza postępowanie spadkowe, a faktycznie nakładałby na sąd obowiązek działania z urzędu celem pozyskiwania niezbędnych dokumentów oraz danych osób zainteresowanych w sprawie również w pozostałych kategoriach spraw. Trudno z uzasadnienia projektu ustalić, czy faktycznie było takie zamierzenie ustawodawcy, czy też należałoby ograniczyć działanie tegoż przepisu do postępowań spadkowych, gdyż w przeciwnym razie norma prawna w nim zawarta spowoduje, iż sąd w trybie nieprocesowym będzie zobligowany sam ustalać np. składniki majątku wspólnego, składniki majątku spadkowego na samym oświadczeniu spadkobiercy lub byłego małżonka, iż nie jest mu znany skład majątku i sam nie jest go w stanie ustalić. Spowoduje to na pewno wydłużenie postępowań nieprocesowych, a jednocześnie zwolni z jakiegokolwiek aktywności strony tego postępowania.</p>	<p>Uwaga częściowo informacyjno – aprobująca, częściowo nieuwzględniona</p> <p>W pierwszym rzędzie wskazać należy, że sąd będzie mógł pozyskać informacje o których mowa w projektowanym art. 3 pkt 1 w sytuacji, gdy uczestnik postępowania uprawdopodobni, że uzyskanie ich jest nadmiernie utrudnione lub powodowałoby nieuzasadnioną zwłokę.</p> <p>Trudno się zatem zgodzić z twierdzeniem zgłaszającego uwagę, że „spowoduje to na pewno wydłużenie postępowań nieprocesowych, a jednocześnie zwolni z jakiegokolwiek aktywności strony tego postępowania”.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			Należy również wziąć pod uwagę, iż obligatoryjność pozyskiwania materiału dowodowego przez sąd przy bierności stron postępowania spowoduje jeszcze większe zaległości w postępowaniach nieprocesowych, a zwiększenie ilości wydawanych zarządzeń przez sędziego referenta, przełoży się na większe obciążenia sekretariatów wydziałów cywilnych.	
31.	SR Gdańsk – Południe w Gdańsku	art. 3 pkt 1 projektu	Art. 3 - uwagi do treści art. 515 ¹ k.p.c.: Brak jest podstaw, aby sąd zastępował stronę w przedstawianiu dowodów np. z dokumentów. Strona winna przygotować się wcześniej do postępowania, zatem nie jest uzasadnione, aby w przedkładaniu danych czy informacji, sąd miał zastępować stronę (nawet jeżeli to jest czasochłonne i utrudnione). Nakładanie takich obowiązków na sąd w przypadku, gdy sąd nie działa z urzędu, prowadziłoby do uprzywilejowania jednej strony, a jednocześnie angażowania sądu w dodatkowe czynności, co przy ogromnym obciążeniu orzeczników jest nieracjonalne i ma niewiele wspólnego z orzekaniem, a przekłada na orzeczników obowiązki administracyjne. Poza tym czynności te sąd będzie wykonywał nieodpłatnie, podczas gdy opłatami za wydanie dokumentów wspierane były budżety gmin.	Uwaga nieuwzględniona Szczegółowe wyjaśnienia wskazano w stanowisku MS do uwag zgłoszonych do projektowanego art. 3 pkt 1 (poz. 29 i 30).
32.	Związek Powiatów Polskich	Art. 3 pkt 1, Art. 4 w nawiązaniu do OSR	Nie negujemy stworzenia prawnych możliwości pozyskiwania przez sądy danych z systemu informacji o nieruchomościach, niemniej jednak będzie to wiązało się ze spadkiem dochodów po stronie powiatów, które z tych dochodów finansują realizację zadań w obszarze geodezji i kartografii (art. 41b ust. 3 Prawa geodezyjnego i kartograficznego). W przypadku spraw cywilnych pozyskanie danych przez sąd dokonywane jest w interesie strony albo uczestnika postępowania. Konsekwencją wprowadzenia projektowanych przepisów będzie de facto zwolnienie tych osób z opłat za pozyskanie danych z ewidencji gruntów i budynków. Wnosimy o wprowadzenie alternatywnego rozwiązania polegającego na tym, że pozyskanie danych z systemu teleinformatycznego przez sąd będzie podlegało opłacie wnoszonej przez stronę/uczestnika postępowania w wysokości określonej w Prawie geodezyjnym i kartograficznym, przekazywanej na rachunek właściwego powiatu.	Uwaga nieuwzględniona Wskazać należy, że projektowany przepis odnosi się wyłącznie do postępowania nieprocesowego i ma na celu zapewnienie sądom dostępu do informacji, których obowiązek pozyskania z urzędu, został nałożony na sąd ustawą (m.in. art. 670 § 1 k.p.c., art. 610 § 1 k.p.c. w zw. z art. 670 § 1 k.p.c., art. 684 k.p.c., art. 619 § 1 k.p.c.). Sąd będzie mógł pozyskać te informacje w szczególności za pośrednictwem dostępnego systemu teleinformatycznego w sytuacji, gdy uczestnik postępowania uprawdopodobni, że uzyskanie istotnych informacji jest nadmiernie utrudnione lub powodowałoby nieuzasadnioną zwłokę. Uczestnicy postępowania, którzy uprawdopodobnią, że samodzielne uzyskanie istotnych informacji niezbędnych do

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				rozpoznania sprawy byłoby nadmiernie utrudnione lub powodowałyby nieuzasadnioną zwłokę w postępowaniu, nie zostaną obciążeni kosztami postępowania w zakresie pozyskania przez sąd tych informacji za pośrednictwem dostępnych systemów teleinformatycznych. W pozostałym zakresie zastosowanie znajdują przepisy ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych dotyczące wydatków. Nie przedstawiono również żadnych danych na poparcie stwierdzenia, że będzie to wiązało się ze spadkiem dochodów po stronie powiatów. Projektowane rozwiązanie jest rozwiązaniem alternatywnym i nie zmierza do zwolnienia uczestników postępowania z opłat za pozyskanie danych z ewidencji gruntów i budynków.
33.	Obywatel 1	art. 3 pkt 2 projektu	Przekazanie w projektowanym art. 640 ¹ § 1 KPC spraw o zezwolenie na odrzucenie spadku do wyłącznej właściwości sądu spadku z chwilą wszczęcia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku na płaszczyźnie czystko faktycznej wprowadziłoby monopol sądu spadku na odebranie oświadczenia o odrzuceniu spadku. Jest to rozwiązanie nieleżące w interesie społecznym, nie służyłoby też sprawności postępowania. Aktualnie przedstawiciel ustawowy osoby nieposiadającej pełnej zdolności do czynności prawnych, w imieniu której ma zostać złożone oświadczenie o odrzuceniu spadku, po uzyskaniu zezwolenia we właściwym sądzie opiekuńczym (zazwyczaj swojego miejsca zamieszkania), może złożyć – i w praktyce składa najczęściej – oświadczenie o odrzuceniu spadku u dowolnego notariusza, który o fakcie jego złożenia informuje sąd spadku (art. 640 § 1 zd. 2 KPC). Jeśli kompetencja do wydania zezwolenia na odrzucenie spadku stanie się wyłączną kompetencją sądu spadku, znacząco utrudnione będzie składanie oświadczenia o odrzuceniu spadku przed organem innym niż sąd spadku (notariusz, sąd rejonowy miejsca zamieszkania odrzucającego). Byłaby to rozwiązanie znacząco utrudniające złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku oraz stojące w sprzeczności z tendencją ustawodawcy do delegowania w najszerszym możliwym zakresie	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Zgodnie z art. 640 § 1 k.p.c., oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku <u>może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie</u>. Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku. Oświadczenia, o których mowa w paragrafie pierwszym, mogą być również składane <u>w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku (§ 2)</u>.</p> <p>Wskazać należy, że projektodawca nie dokonuje zmian w obszarze ww. przepisu. W dalszym ciągu oświadczenie, o którym mowa powyżej będzie mogło być złożone przed notariuszem, w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>funkcji sądu spadku na notariat – celem między innymi odciążenia sądownictwa powszechnego. Jeśli wprowadzać kompetencję sądu spadku do wydawania zezwoleń na odrzucenie spadku, powinna być to właściwość dodatkowa, nie wyłączna.</p>	<p>się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie lub w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku. Projektodawca dokonuje zmiany w obszarze zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci przyjęcia lub odrzucenia spadku wskazując, że zezwolenie to w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku wydaje sąd spadku.</p> <p>Za nieuzasadnione zatem należy uznać obawy zgłaszającego uwagę, że projektowane rozwiązanie jest rozwiązaniem nieleżącym w interesie społecznym. Nie sposób również zgodzić się z twierdzeniem, że nie usprawni to postępowania. Projektowana zmiana doprowadzi do uniknięcia powielania czynności sądowych – zarówno przez uczestników postępowania, jak i przez oba sady (sąd spadku i sąd opiekuńczy).</p> <p>Wskazać również należy, że projektodawca po dokonaniu szczegółowej analizy uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych, opiniowania i uzgodnień międzyresortowych oraz po zasięgnięciu dodatkowej opinii zdecydował się na dalszą zmianę art. 101 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w ten sposób, że nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku przez rodziców w imieniu dziecka, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, chyba że inny</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
34.	SR dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi	art. 3 pkt 2 projektu	<p>Niecelowe wydaje się również przekazywanie rozstrzygnięcia, co do zezwolenia na przyjęcie lub odrzucenie spadku przez osobę pozostającą pod władzą rodzicielską lub opieką, sądowi spadku. Orzekanie w tej materii bardziej zbliżone jest do specyfiki działalności sądu opiekuńczego niż do postępowania w sprawach spadkowych. Możliwe i celowe jest wprowadzenie innego rodzaju zmian w omawianych sprawach. W aktualnym stanie prawnym niezbędne jest dokonanie dwóch czynności; w pierwszej kolejności uzyskania zgody sądu rodzinnego, a na następnie złożenie oświadczenia. Przedstawiciel ustawowy musi zatem wszcząć dwa odrębne postępowania, pierwsze w wydziale rodzinnym i nieletnich, a kolejne w wydziale cywilnym. Taki sposób procedowania wydaje się marnotrawstwem czasu i środków. Bardziej racjonalne byłoby doprowadzenie do pożądanego skutku prawnego w ramach jednego, nie zaś dwóch postępowań. Należy zważyć też, że częstokroć przedstawiciele ustawowi nie są w pełni świadomi konieczności dokonania dwóch czynności. Uważając, że postanowienie sądu rodzinnego „kończy sprawę”, nie składają następnie oświadczenia o odrzuceniu spadku, co może spowodować negatywne skutki dla spadkobierców. Dlatego celowe byłoby wprowadzenie w projektowanym art. 1015 § 1² k.c. kolejnego zdania, w brzmieniu wzorowanym na art. 64 k.c, np. „Prawomocne orzeczenie sądu wyrażające zgodę na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, zastępuje to oświadczenie, chyba że sąd inaczej postanowi”, ewentualnie „przepis art 64 stosuje się odpowiednio”. Postulowany przepis wywołałby podwójnie pozytywne skutki: jednocześnie zostałby zwiększony poziom ochrony prawnej małoletnich czy ubezwłasnowolnionych spadkobierców, jak również ograniczona zostałaby ilość czynności podejmowanych w sądach (mniejsza ilość wniosków, posiedzeń, zawiadomień itd.).</p>	<p>zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.</p> <p>Uwaga bezprzedmiotowa</p> <p>Projektodawca po dokonaniu szczegółowej analizy uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych, opiniowania i uzgodnień międzyresortowych oraz po zasięgnięciu dodatkowej opinii zdecydował się na dalszą zmianę art. 101 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w ten sposób, że nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku przez rodziców w imieniu dziecka, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.</p>
35.	Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie	art. 3 pkt 2 projektu	<p>Sędziowie tut. Sądu pozytywnie opiniują zmiany w zakresie ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych. Są to zmiany, o które apelowano już od dłuższego czasu. Pozytywnie również należy zaopiniować pozostałe zmiany w kodeksie cywilnym regulujące zasady złożenia oświadczenia o przyjęciu/odrzuceniu spadku.</p>	<p>Uwaga informacyjno – aprobująca, uwaga częściowo uwzględniona</p> <p>Projektodawca po dokonaniu szczegółowej analizy uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych, opiniowania i uzgodnień</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>Negatywnie opiniują natomiast projekt w zakresie zmian, które zmierzają do przekazania do sądu spadku spraw o wyrażenie zgody na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką. Zgodnie z aktualnymi przepisami sprawy takie rozpoznaje zawsze sąd rodzinny właściwy według miejsca zamieszkania małoletniego. Po zmianach w sytuacji, jeżeli nie zostanie wszczęte postępowanie spadkowe, to nadal właściwy będzie sąd rodzinny właściwy według miejsca zamieszkania małoletniego, natomiast w razie wszczęcia postępowania spadkowego – wyłącznie właściwy będzie sąd spadku. W ocenie sędziów tutaj. Sądu wprowadzi to niepotrzebne zamieszanie związane z ustaleniem, który sąd i który wydział w danym przypadku ma sprawę rozpoznawać. Nadto wprowadzi to utrudnienie dla rodziców czy też opiekunów, których wnioski będzie miał rozpoznać sąd spadku – często znacznie oddalony od miejsca ich zamieszkania. Należy też zauważyć, że ocena zasadności wniosku o wyrażenie zgody na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką wymaga zbadania sytuacji danej rodziny, nie ogranicza się wyłącznie do kwestii spadkowych, a zatem pozostają w kręgu zainteresowań i zakresu właściwości sądu rodzinnego. Wprowadzenie w/w zmiany nie spowoduje przyspieszenia postępowania w sprawach spadkowych (konieczność wydawania dodatkowych postanowień, oczekania na ich uprawomocnienie, skutkujące koniecznością odroczenia rozprawy, wyznaczenia dodatkowych rozpraw celem rozpoznania wniosku o wyrażenie zgody na złożenie oświadczenia w imieniu małoletniego), będzie się wiązało z dodatkowymi trudnościami dla przedstawicieli ustawowych małoletnich, którzy nie będą mogli wniosku złożyć w sądzie swojego miejsca zamieszkania a wyłącznie w sądzie spadku. Trzeba zauważyć, że obecnie w sprawach spadkowych, w których konieczne jest uzyskanie zgody na złożenie oświadczenia w imieniu małoletniego, najczęściej występuje duża ilość uczestników. Zgodnie z ogólnymi zasadami postępowania cywilnego, wszystkie te osoby jako uczestnicy postępowania spadkowego, będą informowane o treści wniosku o wyrażenie zgody na złożenie oświadczenia w imieniu małoletniego. Będzie się to wiązało z dodatkowymi kosztami dla stron. Zasadne byłoby rozważenie</p>	<p>międzyresortowych oraz po zasięgnięciu dodatkowej opinii zdecydował się na dalszą zmianę art. 101 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w ten sposób, że nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku przez rodziców w imieniu dziecka, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			zmiany przepisów w ten sposób, żeby całkowicie odstąpić od konieczności uzyskania zgody sądu na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego, w sytuacji, gdy dochodzi on do dziedziczenia wyłącznie na skutek uprzedniego odrzucenia spadku przez swojego rodzica (podobne rozwiązanie funkcjonuje w prawie niemieckim). Takie rozwiązanie faktycznie mogłoby doprowadzić do przyspieszenia postępowań spadkowych, ponieważ spadkobiorca składając przed sądem oświadczenie o odrzuceniu spadku w swoim imieniu, mógłby je jednocześnie na tej samej rozprawie złożyć w imieniu małoletnich dzieci.	
36.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny	art. 3 pkt 2 projektu	<p>Zmiana przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, Kodeksu postępowania cywilnego, której celem jest wyposażenie Sądu spadku w kompetencje sądu opiekuńczego nie znajduje żadnego racjonalnego uzasadnienia. Nie ulega wątpliwości, że zmiany te nie zabezpieczą praw spadkobierców zwłaszcza małoletnich i ubezwłasnowolnionych. Zmiana ta nie doprowadzi też do oczekiwanego w uzasadnieniu projektu przyspieszenia postępowań spadkowych ani nie doprowadzi do udostępnienia prawa do sądu. Przeciwno proponowanemu rozwiązaniu przemawiają następujące argumenty:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Postępowanie prowadzone przed sądem opiekuńczym dotyczące wyrażenia zgody na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka ma charakter kameralny, uczestniczą w nim przedstawiciele prawni małoletniego, niekiedy kurator ustanowiony przez sąd w przypadku sprzeczności interesów. Jest to uzasadnione, gdyż rozstrzygnięcie w tym zakresie oparte jest m.in. na badaniu kondycji majątkowej małoletniego, analizie ewentualnych skutków nabycia przez niego majątku, sytuacji jego rodziców lub przedstawicieli a także stanu majątku spadku. Natomiast postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku nie gwarantuje ograniczenia kręgu uczestników. Niejednokrotnie postępowania te są inicjowane na wniosek wierzycieli spadkodawcy, współwłaścicieli (razem ze spadkodawcą) rzeczy, a nawet organów państwa- a więc osób całkowicie obcych w stosunku do małoletniego, którzy jako 	<p>Uwaga częściowo nieuwzględniona, częściowo bezprzedmiotowa</p> <p>Projektodawca po dokonaniu szczegółowej analizy uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych, opiniowania i uzgodnień międzyresortowych oraz po zasięgnięciu dodatkowej opinii zdecydował się na dalszą zmianę art. 101 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w ten sposób, że nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku przez rodziców w imieniu dziecka, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.</p> <p>Podkreślenia wymaga, że powierzenie sądowi spadku orzekania w kwestii zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka i osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie polegającej na przyjęciu spadku wprost lub odrzuceniu spadku w toku sprawy o</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>uczestnicy (łącznie z licznym kręgiem spadkobierców) uzyskają nie tylko wiadomości o stanie majątkowym i sytuacji małoletniego, ale również prawo do zgłaszania w tym zakresie oczekiwań w odniesieniu do rozstrzygnięcia sądu, wnoszenia środków odwoławczych. W ten sposób drażliwe dane małoletniego będą podlegały upowszechnieniu szerokiego gronu osób i podmiotów, co jest – w sposób oczywisty – nie do pogodzenia z koniecznością ochrony jaką Państwo powinno gwarantować zwłaszcza małoletnim obywatelom;</p> <p>2) Przepisy dokładnie określają sąd spadku. Dotychczas postępowania dotyczące wyrażenia zgody na czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego są prowadzone przed sądem opiekuńczym – właściwym według miejsca zamieszkania małoletniego. Nie jest rzadką sytuacją, gdy małoletni i jego przedstawiciele mieszkają na obszarze właściwości innego sądu aniżeli sąd spadku. W tym przypadku ich dostęp do sądu staje się utrudniony, gdyż postępowanie w przedmiocie wyrażenia zgody na złożenie oświadczenia w zakresie przyjęcia lub odrzucenia spadku będzie mogło być prowadzone jedynie przed jednym sądem – sądem spadku;</p> <p>3) Sąd spadku – a więc sąd cywilny – nie dysponuje, w przeciwieństwie do sądu opiekuńczego narzędziami do prowadzenia postępowania dowodowego, ustaleń odnośnie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia wniosku;</p> <p>4) W uzupełnieniu wywodu wyrażonego w punkcie 1) należy stwierdzić, iż wysoce wątpliwa jest teza o ewentualnym przyśpieszeniu postępowań. Projektowany przepis art. 640¹ §1 k.p.c. nie zawiera w swojej treści wskazania w jaki sposób sąd spadku miałby wydawać zezwolenie na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Wydaje się, że decyzja taka powinna być poddawana kontroli</p>	<p>stwierdzenie nabycia spadku – jest zmianą kierunkową, zgodną z regulacjami zawartymi w Rozporządzeniu Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (Dz.Urz. UE L. 178/1), dalej: „rozporządzenie Rady 2019/1111”.</p> <p>Art. 16 ust. 3 rozporządzenia Rady 2019/1111 stanowi, że „jeżeli ważność czynności prawnej, która została lub ma zostać dokonana w imieniu dziecka w postępowaniu spadkowym toczącym się przed sądem państwa członkowskiego, wymaga zezwolenia lub zatwierdzenia ze strony sądu, sąd w tym państwie członkowskim może podjąć decyzję, czy zezwolić na tę czynność prawną lub zatwierdzić taką czynność, nawet jeżeli nie ma on jurysdykcji na podstawie niniejszego rozporządzenia.”. Również na podstawie obecnie stosowanego rozporządzenia Rady (WE) NR 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.Urz. UE L. 338/1), istnieje możliwość rozpoznania sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej – wyrażenie przez sąd spadku zgody na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w imieniu dziecka, na podstawie art. 12 ust. 3 tego rozporządzenia, po spełnieniu przewidzianych tam warunków. Projektowana zmiana, nie niesie ryzyka narażenia interesów dziecka, a niewątpliwie wpłynie na uproszczenie i przyśpieszenie</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>instancyjnej, a więc zapadać w postaci orzeczenia zaskarżalnego zwykłym środkiem odwoławczym, nie zaś w postaci wyrażenia zgody na podpisanie odpowiedniego oświadczenia przez przedstawiciela małoletniego lub osoby ubezwłasnowolnionej. Postanowienie takie – jak należy przypuszczać – miałyby postać postanowienia wstępnego. W przypadku, gdyby do spadku było powołanych wielu małoletnich lub ubezwłasnowolnionych projektowane rozwiązanie prowadziłoby do wydania w jednym postępowaniu spadkowym wielu postanowień wstępnych, od uprawomocnienia się których uzależnione byłoby wydanie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku;</p> <p>5) Postępowanie w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku, co do zasady nie obejmuje badania samego stanu spadku (czynnego i biernego). Zgodnie z treścią art. 670 § 1 i 2 . Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą oraz ustala, czy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo objęte zarządem sukcesyjnym. Natomiast dla oceny zasadności wniosku o wyrażenie zgody na przyjęcie lub odrzucenie spadku zakres badania przez sąd spadku uległby znacznemu rozszerzeniu. W zasadzie każda decyzja w tym zakresie musiałaby być poprzedzona sporządzeniem spisu inwentarza. W sposób oczywisty doprowadziłoby to do przedłużenia, o ile nie paraliżu tych postępowań.</p>	<p>toczących się postępowań, w których jako uczestnik postępowania występuje małoletni lub osoba ubezwłasnowolniona. Sąd spadku, rozpoznający sprawę o stwierdzenie nabycia spadku, znający materiał dowodowy zebrany w sprawie oraz okoliczności związane z podejmowaniem przez uczestników postępowania czynności w toku tej sprawy, ma możliwość dokonania należytej oceny czynności, jaka miałaby zostać dokonana w imieniu małoletniego, w świetle zasady dobra dziecka (osoby ubezwłasnowolnionej) i prawidłowej ochrony jego interesów majątkowych.</p> <p>W świetle powyższych wyjaśnień wskazać należy, że nieuzasadniona pozostaje obawa przedłużenia, paraliżu postępowań spadkowych.</p>
37.	Sąd Rejonowy Szczecin- Prawobrzeże i Zachód w Szczecinie	art. 3 pkt 2 projektu	<p>-decyzje dotyczące zarządu majątkiem małoletniego w całości winny pozostać we właściwości sądu opiekuńczego, jest to inna kategoria spraw, podlegająca regulacji kodeksu rodzinnego i opiekuńczego,</p> <p>-zgoda udzielana przedstawicielowi ustawowemu na odrzucenie spadku nie ma bezpośredniego związku ze sprawą o stwierdzenie nabycia spadku, wymaga zaś prowadzenia postępowania w zakresie składu i wartości majątku spadkowego oraz sytuacji dziecka, czego co do zasady nie dokonuje się w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku,</p> <p>-planowana zmiana doprowadzi do dodatkowego obciążenia orzeczników cywilnych,</p>	<p>Uwaga częściowo nieuwzględniona, częściowo bezprzedmiotowa</p> <p>Uzasadnienie wskazano powyżej (w pkt 36).</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
38.	Stowarzyszenie Notariuszy RP	art. 3 pkt 2 projektu	<p>Po art. 640 dodaje się art. 640¹ w brzmieniu</p> <p>„Art. 640¹. § 1. Zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku, w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, wydaje sąd spadku.</p> <p>§ 2. Z chwilą wszczęcia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, wniosek o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci prostego przyjęcia lub odrzucenia spadku, złożony do sądu opiekuńczego, przekazuje się do dalszego rozpoznania sądowi spadku. Postępowanie w sprawach, które nie zostały przekazane, sąd opiekuńczy umarza z chwilą zakończenia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku.”;</p> <p>W literaturze i orzecznictwie w zasadzie jednolicie przyjmuje się, że złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza nie stanowi czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu i tym samym nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego określonego w art.103 § 1 oraz art. 156 k.r.o. Proponowana zmiana o charakterze redakcyjnym wyklucza wszelkie wątpliwości jakie w tym zakresie może budzić ogólne ujęcie projektowanego art. 640¹k.p.c.</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Dokonano zmiany o charakterze redakcyjnym projektowanego art. 640¹ k.p.c., poprzez doprecyzowanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką jako prostego przyjęcia spadku. Jak słusznie zauważono w uzasadnieniu zgłoszonej uwagi, takie doprecyzowanie przepisu wykluczy wszelkie wątpliwości, jakie w tym zakresie może budzić ogólne ujęcie projektowanego art. 640¹ k.p.c.</p>
39.	Krajowa Rada Notarialna	art. 3 pkt 2 projektu	<p>Krajowa Rada Notarialna proponuje skreślenie projektowanej regulacji art. 640¹ k.p.c.</p> <p>W uzasadnieniu wskazano, że przyjęcie tej zmiany pozwoli sądowi spadku w sposób całkowity rozstrzygnąć kwestie spadkobrania w jednym postępowaniu, bez konieczności angażowania sądu opiekuńczego, który dopiero po przesłaniu stosownego wniosku musiałby ponownie zapoznać się z okolicznościami sprawy znanymi już sądowi spadku. W konsekwencji doprowadzi to do uniknięcia powielania czynności sądowych - zarówno przez uczestników postępowania, jak i przez oba sądy (sąd spadku i sąd opiekuńczy). Powyższą propozycję oceniamy negatywnie. Przemawiają za tym racje systemowe i funkcjonalne. Kompetencje i doświadczenie tego sądu są zorientowane na ochronę dobra osób niemających zdolności do czynności prawnych i osób, których zdolność do czynności</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Powierzenie sądowi spadku orzekania w kwestii zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka i osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie polegającej na przyjęciu spadku wprost lub odrzuceniu spadku w toku sprawy o stwierdzenie nabycia spadku – jest zmianą kierunkową, zgodną z regulacjami zawartymi w Rozporządzeniu Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>prawnych jest ograniczona. Dla uzyskania pełniejszego obrazu dodajmy, że w sprawach ograniczenia zarządu sukcesyjnego majątkiem osoby, która nie ma zdolności do czynności prawnych albo której zdolność do czynności prawnych jest ograniczona, właściwy jest - zgodnie z art. 665 § 1 k.p.c. - sąd opiekuńczy, a nie sąd spadku lub sąd gospodarczy.</p>	<p>dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (Dz.Urz. UE L. 178/1), dalej: „rozporządzenie Rady 2019/1111”.</p> <p>Art. 16 ust. 3 rozporządzenia Rady 2019/1111 stanowi, że „jeżeli ważność czynności prawnej, która została lub ma zostać dokonana w imieniu dziecka w postępowaniu spadkowym toczącym się przed sądem państwa członkowskiego, wymaga zezwolenia lub zatwierdzenia ze strony sądu, sąd w tym państwie członkowskim może podjąć decyzję, czy zezwolić na tę czynność prawną lub zatwierdzić taką czynność, nawet jeżeli nie ma on jurysdykcji na podstawie niniejszego rozporządzenia.”. Również na podstawie obecnie stosowanego rozporządzenia Rady (WE) NR 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.Urz. UE L. 338/1), istnieje możliwość rozpoznania sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej – wyrażenie przez sąd spadku zgody na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w imieniu dziecka, na podstawie art. 12 ust. 3 tego rozporządzenia, po spełnieniu przewidzianych tam warunków.</p> <p>Projektowana zmiana, nie niesie ryzyka narażenia interesów dziecka, a niewątpliwie wpłynie na uproszczenie i przyspieszenie toczących się postępowań, w których jako uczestnik postępowania występuje małoletni lub osoba ubezwłasnowolniona. Sąd spadku, rozpoznający sprawę o stwierdzenie nabycia spadku, znający materiał dowodowy zebrany w sprawie oraz okoliczności związane z</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				podejmowaniem przez uczestników postępowania czynności w toku tej sprawy, ma możliwość dokonania należytej oceny czynności, jaka miałaby zostać dokonana w imieniu małoletniego, w świetle zasady dobra dziecka (osoby ubezwłasnowolnionej) i prawidłowej ochrony jego interesów majątkowych.
40.	SR w Częstochowie	art. 3 pkt 2 projektu	<p>Natomiast wątpliwości i zastrzeżenia może budzić nowelizacja poprzez dodanie art. 640¹ kpc i ustanowienie wyłącznej własności sądu spadku w sprawach o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci przyjęcia lub odrzucenia spadku. Uzasadnieniem proponowanej zmiany właściwości jest odciążenie sądów rodzinnych oraz niepowielania postępowania przez sąd opiekuńczy w zakresie okoliczności znanych już sądowi spadku. Jednakże należy zwrócić uwagę, iż zmiana ta nie przyczyni się znacząco do przyspieszenia postępowania spadkowego, gdyż zarówno sąd opiekuńczy jak i sąd spadku będzie musiał wysłuchać rodziców małoletniego lub opiekunów osoby ubezwłasnowolnionej. Nadto sąd spadku nie jest zobligowany do ustalania wysokości ewentualnych długów spadkowych oraz aktywów majątku spadkowego. Wierzyciele przy składaniu wniosku o stwierdzenie praw do spadku nie są zobligowani do wskazania aktualnego zadłużenia. Trudno zatem podzielić argument, iż sąd spadku prowadzi jakieś szczegółowe ustalenia odnośnie masy spadkowej. Proponowana zmiana faktycznie uprościłaby dla części stron postępowania procedurę odnośnie złożenia oświadczenia w przedmiocie spadku, bo nie byłoby konieczne kierowanie dodatkowego wniosku do sądu opiekuńczego. Z drugiej strony biorąc pod uwagę ilość uczestników postępowania spadkowych oraz fakt, iż znaczna ich część zamieszkuje poza siedzibą sądu spadku mogłaby dla tych uczestników postępowanie w zakresie uzyskania zgody na odrzucenie spadku w imieniu małoletnich dzieci lub osób pozostających pod opieką utrudnić. Osobiste stawiennictwo celem złożenia wyjaśnień byłoby znacznie utrudnione, a nierzadko wymagałoby skorzystania z pomocy prawnej innego sądu. Samo złożenie oświadczenia zgodnie z art. 640 kpc daje obecnie</p>	<p>Uwaga częściowo nieuwzględniona, częściowo bezprzedmiotowa</p> <p>Uzasadnienie wskazano powyżej (w pkt 36).</p> <p>Zgodnie z art. 640 § 1 k.p.c., oświadczenie o prostym przyjęciu spadku lub z dobrodziejstwem inwentarza albo o odrzuceniu spadku <u>może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie.</u> Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku. Oświadczenia, o których mowa w paragrafie pierwszym, mogą być również składane <u>w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku</u> (§ 2).</p> <p>Wskazać należy, że projektodawca nie dokonuje zmian w obszarze ww. przepisu. W dalszym ciągu oświadczenie, o którym mowa powyżej będzie mogło być złożone przed notariuszem, w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie lub w sądzie spadku w toku postępowania o stwierdzenie praw do spadku. Projektodawca dokonuje zmiany w obszarze zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>możliwość spadkobiercy wybrania dogodnego dla niego sposobu złożenia takiego oświadczenia, czy też przed sądem spadku, czy też w miejscu jego zamieszkania, przed sądem bądź przed notariuszem. Tymczasem projektowany art. 640¹ kpc skutecznie tej możliwości wyboru części uczestników postępowania pozbawia.</p> <p>Kolejnym problemem, przy takiej treści projektowanych przepisów będzie zawieszenie postępowania spadkowego na zasadzie art.177 § 1 kpc i brak wówczas możliwości rozpoznania wpadkowego wniosku. Dopiero po umorzeniu postępowania taki wniosek mógłby być wyłączony i skierowany do sądu opiekuńczego.</p> <p>Biorąc pod uwagę powyższe argumenty Sędziowie wskazali, iż należałoby rozważyć celowość wprowadzenia takiej regulacji, a przynajmniej rozważania wprowadzenia fakultatywnej właściwości, aby to uczestnicy postępowania mogli decydować, czy chcą aby zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci przyjęcia lub odrzucenia spadku było rozstrzygane przez sąd spadku czy przez sąd opiekuńczy zgodnie z miejscem zamieszkania małoletniego lub osoby pozostającej pod opieką.</p>	<p>opieką w postaci przyjęcia lub odrzucenia spadku wskazując, że zezwolenie to w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku wydaje sąd spadku.</p> <p>Za nieuzasadnione zatem należy uznać obawy zgłaszającego uwagę w zakresie możliwości wyboru organu, przed którym złożony oświadczenie o przyjęciu albo odrzuceniu spadku.</p>
41.	SR w Tychach	art. 3 pkt 2 projektu	<p>Wątpliwości budzi zasadność dodania przepisu art. 640 ze zn. 1 k.p.c. (i odpowiedniej zmiany w ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych) powodującego zmianę kognicji sądu spadku w zakresie rozstrzygania spraw o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci przyjęcia lub odrzucenia spadku w toku postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Sprawy spadkowe, w szczególności z wniosków wierzycieli o stwierdzenie nabycia spadku, są to częstokroć sprawy o niezwykle szerokim kręgu uczestników postępowania (na skutek składanych oświadczeń o odrzuceniu spadku przez kolejnych spadkobierców w kręgu uczestników pojawiają się nowe osoby, nierzadko liczba uczestników sięga kilkudziesięciu osób: bardzo często zdarza się, że część z uczestników zamieszkuje za granicą, poza tym w większości spraw pojawiają się trudności z ustaleniem prawidłowego adresu poszczególnych uczestników. W takiej sytuacji przekazywanie stosunkowo prostej sprawy o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (osoby pozostającej pod opieką), o zazwyczaj zamkniętym kręgu</p>	<p>Uwaga częściowo nieuwzględniona, częściowo bezprzedmiotowa</p> <p>Uzasadnienie wskazano powyżej (w pkt 36).</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			uczestników wyznaczenie terminu posiedzenia (czy doręczenia odpisu orzeczenia wydanego na posiedzeniu niejawnym) w sprawie o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci przyjęcia lub odrzucenia spadku wymagałoby zawiadomienia wszystkich uczestników postępowania czy dokonania doręczeń, co nie tylko wydłużyłoby to wypadkowe postępowanie oraz zwiłokrotniłoby jego koszty ale powodowałoby kolejne kwestie sporne w zakresie właściwości, choćby w sytuacji zawieszenia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Proponuje się rozwiązanie kwestii postępowania w przedmiocie zezwolenia na dokonanie czynności (...) w inny sposób, niezmienny kognicji sądów, być może poprzez nałożenie na sądy opiekuńcze obowiązku informowania sądu spadku o wszczęciu tego rodzaju postępowania, być może poprzez przekazywanie stronom ujednoliconych pouczeń w skali kraju w tego rodzaju sprawach. Na marginesie należy dodać, że z racji tego, iż materia związana z porządkiem dziedziczenia, zagadnieniem terminu na złożenie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia i odrzucenia spadku, jest dla przeciętnego odbiorcy niezwykle skomplikowana, należałoby przeprowadzić szeroką kampanię informacyjną dla obywateli, którzy bardzo często nie mają świadomości, że np. dziedziczą spadek po bezdzietnym rodzeństwie. Bardzo często sądy spotykają się w praktyce z niewiedzą stron o podstawowych zasadach dziedziczenia, porządku dziedziczenia, kręgu spadkobierców, nie mówiąc już o sposobie przyjęcia spadku i konsekwencjach z tym związanych.	
42.	SR Gdańsk – Południe w Gdańsku	art. 3 pkt 2 projektu	Art. 3 pkt 2 - uwagi do treści art. 640* k.p.c.: Zostanie wprowadzony chaos, jeżeli w toku sprawy o stwierdzenia nabycia spadku, sąd ten będzie wydawał zezwolenia, o których mowa w projekcie. Czy ma wydawać w związku z tym każdorazowo orzeczenie częściowe, od którego przysługuje apelacja? W toku prowadzonych spraw o stwierdzenie nabycia spadku (w przypadku spadków zadłużonych) będzie wydawanych zatem kilka-kilkanaście takich orzeczeń. Nie doprowadzi to do skrócenia postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, a ich wydłużenia, w razie składania apelacji od każdego takiego postanowienia. Postępowanie o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu jest odrębnym postępowaniem, które	Uwaga częściowo nieuwzględniona, częściowo bezprzedmiotowa Uzasadnienie wskazano powyżej (w pkt 36).

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>bezpośrednio nie wywołuje wpływu na postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku. Strona może bowiem, pomimo uzyskanego zezwolenia, nie złożyć oświadczenia spadkowego. Ponadto nawet jeżeli wszczęto postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku, to może ono zakończyć się np. zwrotem wniosku, umorzeniem czy odrzuceniem wniosku. Co w takim przypadku ze wszczętą i dołączoną sprawą o zezwolenie? Skoro nie toczy się postępowanie spadkowe, czy ma być zwrócona do sądu rodzinnego? Ponadto wskazać należy na różny krąg uczestników postępowania o stwierdzenie nabycia spadku oraz postępowania o zgodę na dokonywanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu. W postępowaniu o stwierdzeniu nabycia spadku stroną jest jeden z rodziców małoletniego dziecka, natomiast sprawy dotyczące zarządu małoletniego wymagają uczestnictwa obu rodziców w postępowaniu (art. 583 k.p.c.). Zwiększa to krąg uczestników postępowań o stwierdzenie nabycia spadku. Sędziowie orzekający w sprawach nieprocesowych nie badają okoliczności związanych z dobrem dziecka, wpływem orzeczenia na sytuację małoletniego. Czynności te wykonują wyspecjalizowani sędziowie rodzeni, nawet jeśli orzeczenia zapadają na posiedzeniu niejawnym. Poza tym wbrew twierdzeniom uzasadnienia proponowanej regulacji w sprawach o stwierdzenie nabycia spadku sąd spadku nie bada sytuacji majątkowej spadkodawcy, nawet jeśli wniosek składa wierzyciel, nie ma więc wiedzy o sytuacji małoletniego, która często wynika właśnie z innych spraw rodzinnych małoletniego, którymi wydziały rodzinne dysponują. Postępowanie o wydanie zezwolenia na przyjęcie czy odrzucenie spadku, zawsze powinno być prowadzone jako osobna sprawa, w wydziałach rodzinnych.</p> <p>Art. 3 pkt 2 - uwagi do treści art. 640* § 2 k.p.c.: Nawet zakończenie sprawy spadkowej nie powinno powodować umorzenia sprawy o zezwolenie na przyjęcie czy odrzucenie spadku, dlatego, że uzyskanie zgody w tym przedmiocie otwiera stronie prawo wystąpienia o zatwierdzenie uchylecia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego. Wniosek w tym zakresie może być złożony również po zakończeniu sprawy spadkowej. Zatem sąd rodzinny nie może umarzać sprawy tylko wydać orzeczenie merytorycznie, żeby stronie nie zamykać drogi we wskazanym zakresie. Ponadto wskazać należy, że sąd opiekuńczy</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>zna sytuację danej rodziny i może wypowiadać się co do zgody na ewentualne przyjęcie czy odrzucenie spadku. Przekazanie tych spraw do sądu spadku zmierza do pomieszczenia funkcji poszczególnych sądów. Ponadto liczba spraw o zezwolenie ogromnie obciąża dodatkowo sądy spadku, które obok spraw o stwierdzenie rozpoznają sprawy o przyjęcie oświadczeń spadkowych oraz o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia spadkowego. Każda z tych spraw stanowi osobne postępowanie. Przekazanie spraw o zezwolenie na przyjęcie lub odrzucenie spadku do sądu spadku nie przyspieszy tych postępowań, a spowoduje dodatkowy chaos i liczne niedogodności dla stron. Należy bowiem wskazać, że właściwość dla sądu rodzinnego jest inna niż dla sądu spadku. Potencjalni spadkobiercy mogą zamieszkiwać różnych częściach Polski. W przypadku małoletnich/osób ubezwłasnowolnionych, zgodę wydawałby sąd spadku -bez względu na ich miejsce zamieszkania. Nie znaleziono uzasadnienia, żeby osoby zainteresowane musiały do sądu spadku (położonego na drugim końcu Polski) składać wniosek i następnie pilnować upływu terminów w tej sprawie (vide proponowany nowy art. 1015 § 1² k.p.c.) Dotychczasowa praktyka była najczęściej taka, że właściwy (położony blisko) sąd rodzinny wydawał zgodę na czynność, przedstawiciele ustawowi odbierali odpis prawomocnego postanowienia z sądu i u notariusza (lub w sądzie właściwym dla miejsca zamieszkania) odrzucali spadek. Później jedynie samo oświadczenie było przesyłane do sądu spadku. Nie musieli się często stawiać w sądzie spadku, obecnie natomiast będą musieli to zrobić przynajmniej dwa razy. Należy też wskazać, iż zgodnie z art. 576 § 2 k.p.c. w sprawach dotyczących majątku dziecka, sąd ma je wysłuchać, do tego poza salą sądową, co niewątpliwie wydłuży postępowania, o stwierdzenie nabycia spadku.</p>	
43.	Stowarzyszenie Notariuszy RP	Propozycja dodatkowych zmian w Kodeksie postępowania cywilnego	<p>w art. 640 § 1 zd. 2 k.p.c. otrzymuje brzmienie: „Notariusz lub sąd prześle niezwłocznie oświadczenie, wraz z załącznikami, do sądu spadku, chyba że notariusz zarejestrował akt poświadczenia dziedziczenia. w art. 652 zd. 2 k.p.c. otrzymuje brzmienie: „Notariusz niezwłocznie zawiadamia o tym sąd spadku, przesyłając odpis sporządzonego protokołu, chyba, że zarejestrował akt poświadczenia dziedziczenia”.</p>	Uwaga uwzględniona

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>W obecnie obowiązującym stanie prawnym notariusz ma obowiązek przesłania do sądu spadku oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku (por. art.640 § 1 zd. 2 k.p.c.) niezależnie czy dokumentuje wyłącznie samo oświadczenie spadkowe, czy też, gdy następuje to w toku notarialnego poświadczenia dziedziczenia. Analogicznie jest w przypadku obowiązku przesyłania do sądu spadku odpisu protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentu (por. art. 652 zd. 2 k.p.c.).</p> <p>Przepis art. 640 § 1 zd. 2 k.p.c. oraz przepis art. 652 zd.2 k.p.c. wymagają nowelizacji, gdyż ich celowość ogranicza się wyłącznie do sytuacji, gdy notariusz nie dokonuje poświadczenia dziedziczenia. Jeżeli ogłoszenie testamentu lub przyjęcie bądź odrzucenie spadku następuje w toku czynności zakończonych sporządzeniem aktu poświadczenia dziedziczenia to przesyłanie odpisów lub wypisów aktów notarialnych do sądu nie ma znaczenia prawnego. Sąd, który we wskazanych przypadkach otrzyma od notariusza wypis protokołu obejmującego oświadczenie spadkowe albo odpis protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentu nie podejmuje dalej żadnych czynności. W uzasadnieniu Projektu Projektodawca wskazuje, że celem proponowanych zmian jest między innymi redukcja zaległości sądów powszechnych Odbiór i rejestracja przez sądy zbędnej korespondencji niewątpliwie przyczyniają się do zwiększenia zaległości sądów. Odjęcie sądom tych absurdalnych czynności z pewnością wpłynie na przyspieszenie rozpoznawalności spraw z zakresu prawa spadkowego.</p> <p>Problem ten został również dostrzeżony i omówiony w literaturze (por. m. in. H. Ciepła, <i>Notarialne poświadczenie dziedziczenia</i>, Nowy Przegląd Notarialny 2009, nr 4, s.30; P. Borkowski, <i>Notarialne poświadczenie dziedziczenia</i> Warszawa 2011, s. 145-146 i 172, D. Celiński, <i>W kwestii formy notarialnego protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentu</i>, Rejent 2013 nr 2, s.166).</p>	
44.	Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”	art. 3 pkt 3 projektu (zmiana art. 677 k.p.c.)	VII. Rozszerzenie treści postanowienia merytorycznego w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku o wskazanie sposobu przyjęcia spadku (zmiana art. 677 k.p.c.; art. 3 pkt 3 projektu) 1. Projektowaną zmianę należy ocenić pozytywnie. 2. Projektowana zmiana usuwa lukę prawną, jaka występowała dotychczas w zakresie braku ustawowej podstawy do zamieszczenia w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia	Uwaga informacyjno – aprobująca

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>spadku oznaczenia o przyjęciu spadku wprost bądź z dobrodziejstwem inwentarza. We wcześniejszym orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazywano, że zakres kognicji sądu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku oraz treść postanowienia kończącego to postępowanie wyznaczały wyłącznie normy art. 670 i 677 k.p.c., które nie obejmowały zagadnienia sposobu przyjęcia spadku (zob. uchwałę z dnia 13 października 2010 r., III CZP 64/10, OSNC 2011, nr 3, poz. 2; postanowienie z dnia 19 kwietnia 2002 r., III CKN 543/01, niepubl.; wyrok z dnia 29 kwietnia 2011 r., I CSK 439/10, niepubl.). Taką podstawę przewidywało jedynie rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych w § 145 ust. 2, natomiast w późniejszych rozporządzeniach wydanych na podstawie art. 41 Prawa o ustroju sądów powszechnych takiego przepisu już nie zamieszczono. 3. Złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza ma wpływ na sytuację spadkobiercy i decyduje o zakresie jego odpowiedzialności za zobowiązania zaciągnięte przez spadkodawcę. Istnienie w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku wzmianki o sposobie przyjęcia spadku będzie niewątpliwie stanowiło ułatwienie w wykazaniu w stosunku do wierzyciela zgłaszającego żądanie zapłaty długu spadkodawcy faktu ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe. Umożliwi też łatwiejsze ustalenie istnienia tego ograniczenia w sprawie sądowej o zapłatę przeciwko spadkobiercy, bowiem dotychczas w braku takiego zastrzeżenia poczynienie takich ustaleń przez sąd wymagało sięgania do treści oświadczeń o przyjęciu spadku zawartych w aktach innych spraw sądowych bądź wypisie stosownego aktu notarialnego. 4. Jeżeli spadkobiercy przysługuje możliwość powoływania się na ograniczenie odpowiedzialności wobec wierzyciela, to uprawnienie to powinno być zastrzeżone w tytule egzekucyjnym zasądzającym należność od spadkobiercy na rzecz wierzyciela w trybie art. 319 k.p.c. W przypadku złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza już po wydaniu orzeczenia istnieje możliwość uzyskania orzeczenia ograniczającego odpowiedzialność w postępowaniu klauzulowym na podstawie art. 792 k.p.c. Ustalenie, czy istnieje spadek (majątek) pozwalający na zaspokojenie zobowiązania spadkodawcy obciążającego spadkobiercę, następuje</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>w postępowaniu egzekucyjnym i jest dokonywane przez organ egzekucyjny. W razie wyczerpania się granic odpowiedzialności dłużnika może on żądać umorzenia egzekucji na podstawie art. 825 pkt 3 k.p.c. w zw. z art. 837 k.p.c., ale tylko wówczas, gdy w tytule wykonawczym zostało dla dłużnika zastrzeżone stosowne uprawnienie do powołania się na ograniczenie odpowiedzialności. 5. Wprowadzenie obowiązku zamieszczenia w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku orzeczenia o przyjęciu spadku wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza nie zmienia sytuacji prawnej wynikającej z art. 319 i 792 k.p.c. Jeżeli w tytule wykonawczym nie zastrzeżono możliwości powoływania się na ograniczenie odpowiedzialności za stwierdzone tytułem zobowiązanie, to nie ma ono znaczenia dla egzekucji takiego zobowiązania, które będzie egzekwowane bez ograniczenia. Złożenie oświadczenia o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza i zaznaczenie tego w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku wywoła skutek w postaci faktycznego ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkodawcy, ale tylko w stosunku do tych wierzycieli, wobec których spadkobierca skutecznie procesowo powołał się na to ograniczenie na etapie postępowania rozpoznawczego lub klauzulowego w trybie art. 319 k.p.c. i art. 792 k.p.c. Wskazywana zatem w uzasadnieniu projektu potrzeba, by postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku było traktowane jako swoisty „certyfikat spadkowy”, skupiający w sobie niemal wszystkie powiązane z danym spadkiem ustalenia i rozstrzygnięcia, nie usuwa na przyszłość konieczności uzyskania w postępowaniu rozpoznawczym lub klauzulowym orzeczenia uprawniającego do powoływania się na ograniczenie odpowiedzialności, determinującego możliwość domagania się umorzenia egzekucji w razie wyczerpania limitu tejże odpowiedzialności.</p> <p>Ocena pozytywna</p>	
45.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny	art. 643 k.p.c.	Przepis ten jest anachroniczny, zaś zawiadamianie zainteresowanych o przyjęciu spadku nie ma jakiegokolwiek sensu, nie wpływa bowiem na ich sytuację. To samo dotyczy zawiadamiania spadkobierców o odrzuceniu spadku, w sytuacji, gdy skutkiem tego odrzucenia nie jest powołanie ich do dziedziczenia. Aby uniknąć zbędnego i kosztownego zawiadamiania osób o złożonych oświadczeniach, przepis ten powinien mieć brzmienie następujące	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Uwaga została uwzględniona w ten sposób, że projektowanemu art. 3 pkt 5 nadano następujące brzmienie:</p> <p><i>„O odrzuceniu spadku zawiadamia się wszystkie znane sądowi spadku osoby, które zgodnie z</i></p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			art. 643 k.p.c. „o odrzuceniu spadku zawiadamia się wszystkie osoby, które zgodnie z jego treścią i na podstawie przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia na skutek tego oświadczenia”.	<i>treścią oświadczenia i przedstawionych dokumentów są powołane do dziedziczenia.”</i>
46.	Obywatel 1	art. 3 pkt 3 projektu	<p>w art. 677 § 1 otrzymuje brzmienie: <i>„§ 1. Sąd stwierdzi nabycie spadku przez spadkobierców, choćby były nimi inne osoby niż te, które wskazali uczestnicy. W postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku sąd wymienia spadkodawcę oraz wszystkich spadkobierców, którym spadek przypadł, wysokość ich udziałów, a także określa sposób przyjęcia spadku.”.</i></p> <p>Postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku jest jednym z dwóch równoprawnych krajowych instrumentów legitymowania spadkobierców. Drugim, które zaczyna odgrywać wiodącą rolę w praktyce obrotu, jest notarialny akt poświadczenia dziedziczenia. Oba instrumenty mają w zakresie ich skutków charakter jednolity. Obowiązek ujawnienia sposobu nabycia spadku – wprost albo z dobrodziejstwem inwentarza – powinien być dlatego przewidziany również w treści aktu poświadczenia dziedziczenia, co wymaga stosownej zmiany art. 95f § 1 pr. not.</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Proponowane brzmienie projektowanego art. 5:</p> <p>Art. 5. W ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1192 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 1177) art. 95f § 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:</p> <p><i>„6) tytuł powołania do spadku i wysokość udziałów w spadku, określenie sposobu przyjęcia spadku, a w razie dziedziczenia testamentowego – określenie formy testamentu;”.</i></p>
47.	Stowarzyszenie Notariuszy RP	art. 3 pkt 3 projektu	<p>Negatywnie opiniuje zmianę art. 677 k.p.c.</p> <p>Projektowana zmiana art. 677 § 1 k.p.c. nakładająca na sąd obowiązek zawarcia w sentencji postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku określenia, w jaki sposób spadek został przyjęty przez spadkobierców nie zasługuje na akceptację. Jak stwierdza sam Projektodawca w uzasadnieniu Projektu sposób przyjęcia spadku przez spadkobiercę nie stanowi w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku kwestii prejudycjalnej. Przyznać należy słuszność przyjętemu w orzecznictwie pogładowi, że zawarcie w sentencji postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku określenia sposobu nabycia spadku nie jest uzasadnione celem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku. Celem tego postępowania jest bowiem jedynie ustalenie kręgu spadkobierców po określonym spadkodawcy</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Odnosząc się do uwag dotyczących proj. art. 677 § 1 k.p.c., zauważyć należy – na co wskazują autorzy komentarzy do powyższego przepisu w jego aktualnym brzmieniu – że ugruntowana jest linia orzecznicza stwierdzająca, iż w treści postanowienia spadkowego nie powinna być zamieszczona informacja co do sposobu nabycia spadku⁴. Najwięcej wątpliwości i zastrzeżeń kwestia ta budzi wśród przedstawicieli doktryny, gdzie zostały wypracowane dwa przeciwstawne</p>

⁴ Stanowisko, że w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku **nie zamieszcza się dyspozycji o sposobie przyjęcia spadku przez spadkobierców**, zostało wyrażone w następujących orzeczeniach: post. SN z 19.04.2002 r., [III CKN 543/01](#), Legalis; uchw. SN z 13.10.2010 r., [III CZP 64/10](#), OSNC 2011, Nr 3, poz. 26, z krytyczną glosą *M. Margońskiego*, Rej. 2011, Nr 11, s. 80 i n.; post. SN z 14.10.2010 r., [III CZP 67/10](#), Legalis; post. SN z 14.1.2016 r., [IV CZ 68/15](#), OSNC – Zb. dodatkowy 2017, Nr C, poz. 45, i – jak się wydaje – w powołanym wyżej post. SN z 19.8.2010 r., [IV CSK 37/10](#), oraz w wyr. SN z 29.4.2011 r., [I CSK 439/10](#), Legalis.

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>oraz wielkości przypadających im udziałów (por. m.in. postanowienie SN z 19.04.2002 roku, III CKN 543.01, postanowienie SN z 14.10.2010 roku, III CZP 67/10, wyrok SN z 29.04.2011, ICSK 439/10).</p> <p>Niesłuszne jest uzasadnienie przyjętego przez Projektodawcę i wyrażonego w literaturze poglądu, zgodnie z którym dla ułatwienia ustalenia zakresu odpowiedzialności spadkobierców za długi spadkowe przydatne byłoby zawarcie w sentencji postanowienia określenia, w jaki sposób spadek został przyjęty. Jak trafnie wywiódł Sąd Najwyższy ustalenie zakresu odpowiedzialności spadkobierców za długi spadkowe ma istotne znaczenie dopiero na etapie realizacji przez wierzycieli przysługujących im roszczeń. Samo określenie w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, że spadek został przyjęty z dobrodziejstwem inwentarza, nie przesądzałoby definitywnie zakresu odpowiedzialności. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że w określonych sytuacjach spadkobierca może utracić przywilej ograniczonej odpowiedzialności (por. art. 1031 § 2 zd. 2 oraz art. 1032 § 2 k.c.). <u>Powstałby wówczas skomplikowany problem istnienia ograniczenia odpowiedzialności spadkobiercy wynikającego z prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku w sytuacji, gdy na podstawie przepisów prawa materialnego ograniczenie to przestałoby istnieć lub też istniałoby, ale w innych granicach.</u> Projektowana zmiana art. 677 k.p.c. w wielu przypadkach prowadziłaby do pokrzywdzenia wierzycieli, którzy zwykle nie są uczestnikami postępowania o stwierdzenie nabycia</p>	<p>stanowiska.⁵ Jak wskazuje A. Stempniak, niektórzy autorzy uzasadnienia dla ujęcia w treści orzeczenia o stwierdzeniu nabycia spadku dyspozycji o sposobie przyjęcia spadku przez spadkobierców upatrywali w § 145 ust. 2 rozp. Min. Sprawiedliwości z 23.2.2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz.U. Nr 38, poz. 249 ze zm.), nakazującym sądowi w razie przyjęcia przez spadkobiercę spadku z dobrodziejstwem inwentarza zaznaczenie tej okoliczności w postanowieniu stwierdzającym nabycie spadku (<u>w obecnie obowiązującym RegSądR takiej regulacji już nie ma</u>). Według innych autorów, zamieszczenie takiej dyspozycji w orzeczeniu o stwierdzeniu nabycia spadku nie znajduje – <i>de lege lata</i> – normatywnego uzasadnienia (por. art. 41 § 1 PrUSP) stanowiący podstawę do wydania rozporządzenia (materii tworzącej RegSądR) upoważnił Ministra Sprawiedliwości jedynie do uregulowania działalności administracyjnej sądów, a nie sfery związanej z realizowaną przez sądy funkcją jurysdykcyjną (zob. uzasadnienie wyr. TK z 22.11.2010 r., P 28/09, OTK-A 2010, Nr 9, poz. 105). (A. Sempniak, Komentarz do art.</p>

⁵ Za stanowiskiem, że w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku nie zamieszcza się dyspozycji o sposobie przyjęcia spadku przez spadkobierców, opowiedzieli się: J. Pietrzykowski, w: Piasecki, Marciniak, Komentarz KPC, t. III, 2012, s. 422–423; H. Witczak, A. Kawalko, Prawo spadkowe, Warszawa 2010, s. 128; P. Rylski, Kognicja sądu w postępowaniu o stwierdzeniu nabycia, s. 119 i n.; A. Stempniak, Postępowanie o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, cz. II, MoP 2013, Nr 12, s. 636–637; K. Markiewicz, Zasady orzekania, s. 246; M. Malczyk, w: Góra-Błaszczkowska, Komentarz KPC, t. I, 2013, s. 1557, i – jak się wydaje – S. Babiarsz, Spadek i darowizna w prawie cywilnym i podatkowym, Warszawa 2008, s. 116; D. Dończyk, Notarialne poświadczenie dziedziczenia. Komentarz, Warszawa 2011, s. 61–62; A. Zieliński, w: Zieliński, Komentarz KPC, 2012, s. 1103; W. Borysiak, w: Osajda, Komentarz, 2013, t. III, s. 912–913. Za poglądem, że w orzeczeniu stwierdzającym nabycie spadku należy zamieścić wzmiankę o sposobie przyjęcia spadku przez spadkobierców opowiadają się: J. Gwiazdomorski, Prawo spadkowe, 1985, s. 150; J. Kosik, w: System PrCyw, t. IV, s. 303; L. Kaltenbek-Skarbek, W. Żurek, Prawo spadkowe, Warszawa 2007, s. 77; M. Margoński, Głosa do uchw. SN z 13.10.2010 r., III CZP 64/10, s. 80 i n.; T. Żyznowski, w: Dolecki, Wiśniewski, Komentarz KPC, t. III, 2011, s. 418; P. Prus, w: Manowska, Komentarz KPC, t. II, s. 283–284; Borkowski, Notarialne poświadczenie dziedziczenia, s. 214 i n.; J. Gudowski, w: Ereciński, Komentarz KPC, t. III, 2012, s. 501; M. Niedośpiał, Zakres orzekania (kognicji) sądu o przyjęciu spadku, cz. I, s. 111 i n., cz. II, s. 108 i n.

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>spadku. Ten aspekt został całkowicie przez Projektodawcę pominięty.</p> <p>Z powyższych względów całkowicie chybione jest stanowisko Projektodawcy, że postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku powinno być traktowane jako swoisty „certyfikat spadkowy”, skupiający w sobie niemal wszystkie powiązane z danym spadkiem ustalenia i rozstrzygnięcia.</p> <p>Podkreślić należy, że postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku ma charakter deklaratoryjny, tzn. jedynie wskazuje, kto nabył spadek w dacie jego otwarcia. Nie stanowi tytułu egzekucyjnego i nie nadaje się do wykonania przy zastosowaniu przepisów o egzekucji. Celem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku jest bowiem jedynie ustalenie kręgu spadkobierców po określonym spadkodawcy oraz wielkości przypadających im udziałów (por. postanowienie SO w Łodzi z 11.01.2017 roku III Ca 1752/16).</p>	<p>652 Kodeksu postępowania cywilnego w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. K. Osajda, 2018)</p> <p>Przeciwnicy zamieszczenia w postanowieniu spadkowym dyspozycji co do sposobu przyjęcia spadku argumentowali zatem o braku podstawy normatywnej ku temu, jak też o sprzeczności tego rodzaju wzmianki z celem postępowania spadkowego. Z kolei zwolennicy mają na względzie, przede wszystkim, wymiar funkcjonalny zamieszczenia tego rodzaju informacji w postanowieniu spadkowym. Projektodawca przyjął właśnie tę drugą perspektywę, powołując się na stanowisko Joanny Stempień i Przemysława Biernackiego, autorów artykułu: <i>Wzmianka o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku lub akcie poświadczenia dziedziczenia</i> (M. Praw. 2018/5, s. 277 i n.). Natomiast zdaniem Andrzeja Stempniaka „mimo argumentu o funkcjonalności zamieszczenia w treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku wzmianki o sposobie przyjęcia spadku przez poszczególnych spadkobierców nie można tracić z pola widzenia celu analizowanego postępowania polegającego jedynie na ustaleniu kręgu spadkobierców i ich udziałów w spadku. Spory związane z zakresem odpowiedzialności spadkobierców za długi spadkowe rozstrzygane są w innych postępowaniach, dla których miarodajna jest treść złożonego oświadczenia spadkobiercy o przyjęciu spadku wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza. Nawet w samodzielnie prowadzonym postępowaniu o odebranie oświadczenia spadkowego nie wydaje się postanowienia potwierdzającego fakt złożenia przez spadkobiercę stosownego</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.” (A. <i>Sempniak</i>, Komentarz do art. 652 Kodeksu postępowania cywilnego w: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, red. K. Osajda, 2018)</p> <p>Analizując wymiar praktyczny wzmianki o sposobie nabycia spadku, warto zauważyć, że zdaniem niektórych przedstawicieli doktryny, „(...) Kwestia ewentualnego ograniczenia odpowiedzialności za długi spadkowe, jak do tej pory przyjmowano, powinna być ustalana w postępowaniu wywołanym przez wierzyciela spadkowego. Sąd procesowy rozstrzygający spór między wierzycielem a spadkobiercą ma bowiem możliwość na mocy art. 319 k.p.c. w orzeczeniu zasądzającym zastrzec pozwanemu prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności. Podobna regulacja znajduje się w art. 792 k.p.c. w postępowaniu klauzulowym. Rozszerzenie kognicji sądu w postępowaniu o stwierdzenie nabycia spadku byłoby także niecelowe. Sąd procesowy ma znacznie szersze możliwości ustalenia przesłanek decydujących o sposobie przyjęcia spadku niż sąd spadku (...).” (P. <i>Rylski</i>, Kognicja sądu w postępowaniu o stwierdzeniu nabycia spadku a obowiązek umieszczenia w postanowieniu wzmianki o nabyciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, <i>Palestra</i> 2011, nr 3-4).</p> <p>Należy jednak mieć na względzie, że o ile w postępowaniu rozpoznawczym zakres kognicji sądu jest szeroki, o tyle problematyczne może być dokonywanie stosownych ustaleń o postępowaniu klauzulowym. Jeżeli z treści samego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku nie wynika, w jaki sposób nabycie</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>nastąpiło, może to rodzić konieczność sięgnięcia po akta sprawy spadkowej. Może to istotnie wydłużyć postępowanie klauzulowe, zwłaszcza że sąd nadający klauzulę wykonalności przeciwko spadkobiercom nie musi być jednocześnie sądem spadku.</p> <p>Dodatkowo należy podnieść, że zgodnie z art. 819 § 1 k.p.c. organ egzekucyjny zawiesza postępowanie z urzędu również w razie śmierci wierzyciela lub dłużnika. Postępowanie podejmuje się z udziałem spadkobierców zmarłego albo - w zakresie w jakim dotyczy ono praw i obowiązków wynikających z działalności gospodarczej - zarządcy sukcesyjnego, jeżeli został ustanowiony zarząd sukcesyjny. Jest to zatem jeden z nielicznych z procedurze cywilnej przypadków, gdy możliwe jest prowadzenie egzekucji przeciwko osobom nie wymienionym z imienia w treści tytułu wykonawczego. W takiej sytuacji tym bardziej niezbędnym jest, z uwagi na ograniczoną kognicję komornika sądowego, aby miał on pełną informację odnośnie do tego, czy spadkobiercy dłużnika odpowiadają z ograniczeniem za długi spadkowe, czy bez ograniczenia. Jak widać, wbrew stanowiskom komentatorów przeciwnych wskazywaniu w treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku sposobu przyjęcia spadku, przyjęcie projektowanych rozwiązań jest niezbędne dla zapewnienia prawidłowego toku szeroko rozumianego postępowania egzekucyjnego.</p>
48.	Krajowa Rada Notarialna	art. 3 pkt 3 projektu	Krajowa Rada Notarialna negatywnie opiniuje zmianę art. 677 § 1 k.p.c. Mimo argumentu o funkcjonalności zamieszczenia w treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku wzmianki o sposobie przyjęcia spadku przez poszczególnych spadkobierców nie można tracić z pola widzenia celu analizowanego postępowania polegającego jedynie na ustaleniu kręgu spadkobierców i ich	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Szczegółowe wyjaśnienia przedstawiono przy uwagach Stowarzyszenia Notariuszy RP.</p> <p>Za niezasadny należy uznać również argument o rozbieżności między treścią sądowego</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>udziałów w spadku oraz braku spójności projektowanej regulacji. Spory dotyczące zakresu odpowiedzialności majątkowej spadkobierców za długi spadkowe rozstrzygane są w innych postępowaniach, w których oceniana jest skuteczność i treść złożonego oświadczenia spadkobiercy o przyjęciu spadku wprost lub z dobrodziejstwem inwentarza. Ustalenie sposobu przyjęcia spadku ma znaczenie dopiero na etapie dochodzenia przez wierzycieli przysługujących im roszczeń. Należy również zauważyć, że wzmianka w postanowieniu sądu o przyjęciu spadku z dobrodziejstwem inwentarza, nie rozstrzygałaby zakresu odpowiedzialności za długi spadkowe, skoro spadkobierca może utracić przywilej ograniczonej kwotowo odpowiedzialności majątkowej. Ponadto, nowelizacja art. 677 § 1 k.p.c. doprowadzi do nieuzasadnionej rozbieżności między treścią sądowego stwierdzenia nabycia spadku a notarialnym poświadczeniem dziedziczenia, którego treść określa <u>art. 95 f) § 1 prawa o notariacie.</u></p>	<p>stwierdzenia nabycia spadku a notarialnym poświadczeniem dziedziczenia, ponieważ projektodawca dokonał również stosownej zmiany w ustawie – Prawo o notariacie.</p> <p>Proponowane brzmienie projektowanego art. 5:</p> <p>Art. 5. W ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2020 r. poz. 1192 i 2320 oraz z 2021 r. poz. 1177) art. 95f § 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie:</p> <p><i>„6) tytuł powołania do spadku i wysokość udziałów w spadku, określenie sposobu przyjęcia spadku, a w razie dziedziczenia testamentowego – określenie formy testamentu;”.</i></p>
49.	Krajowa Rada Komornicza	art. 3 pkt 3 projektu	<p>Niefortunne jest sformułowanie użyte w projektowanym art. 677 § 1 k.p.c. Projekt zakłada dodanie do aktualnej treści przepisu obowiązku określenia – w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku - sposobu przyjęcia spadku. W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano, że „zamieszczenie takiej informacji uznawane jest w doktrynie za funkcjonalnie uzasadnione i już teraz stosowane w praktyce przez sądy pomimo braku odpowiednich regulacji prawnych w tym zakresie”. Stosowanie w praktyce wskazywania omawianej informacji wynika z dawnej treści § 145 ust. 2 nieobowiązującego już rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z 2014 r., poz. 259), zgodnie z którym „w przypadku nabycia spadku z dobrodziejstwem inwentarza, należy to zaznaczyć w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku”. Pomimo braku analogicznej regulacji w aktualnie obowiązującym regulaminie (z dnia 18 czerwca 2019 r., Dz. U. z 2021 r., poz. 2046) istotnie często sądy nadal wskazują w postanowieniach o stwierdzeniu nabycia spadku o sposobie nabycia spadku, a nie o sposobie przyjęcia spadku. Przez sposób przyjęcia spadku można bowiem rozumieć np. przyjęcie wskutek złożenia oświadczenia przed sądem lub przed notariuszem (art. 1018 § 3 k.c.) lub wskutek braku oświadczenia spadkobiercy (art. 1015 § 2 k.c.). Tymczasem</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Zmieniono treść projektowanej zmiany w ten sposób, że w miejsce „przyjęcia” wpisano „nabycia”.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			niewłaściwie celem projektowanego zapisu w art. 677 § 1 k.p.c. było wskazanie w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku nie na sposób przyjęcia spadku, lecz na sposób nabycia spadku, a tym samym na zakres odpowiedzialności za długi spadkowe.	
50.	Obywatel 2 i 6	art. 3 pkt 3 i art. 4 projektu	<p style="text-align: center;">Do art. 3 ust. 3 i art. 4:</p> <p>jeśli sąd ma stwierdzać nabycie spadku na podstawie danych ewidencji gruntów, zgodnie ze wskazanymi art. 3 i 4, to powstanie chaos i zatarcie granic własności, gdyż ww. ewidencja często prowadzona jest przez urzędy bez panowania nad informacjami i danymi zawartymi w ewidencji. Tzn. często ewidencja zawiera błędne dane o właścicielach, bo urzędy nie dbają o poprawność prowadzenia kartotek. Zatem podstawą stwierdzenia nabycia spadku przez sąd powinny być księgi wieczyste, zbiory w wydziale ksiąg wieczystych i inna dokumentacja w wydziale ksiąg wieczystych. Sąd powinien stwierdzić nabycie spadku, głównie na podstawie ksiąg wieczystych, zasobów w wydziale ksiąg wieczystych i innej dokumentacji wydziału ksiąg wieczystych. Dlatego, że często w danych ewidencyjnych znajdują się niepoprawne dane właścicieli do nieruchomości.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Zgłoszona uwaga nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ podstawową funkcją ksiąg wieczystych jest ujawnienie stanu prawnego nieruchomości dla potrzeb bezpiecznego obrotu prawnego co nie ma wpływu na ustalenia dokonywane przez sąd, kto jest spadkobiercą.</p> <p>Podkreślenia wymaga, że celem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku jest wydanie orzeczenia potwierdzającego następstwo prawne po zmarłym. A zatem orzeczenie sądu w tym przedmiocie będzie wykazywać uprawnienia wskazanych w nim osób do objęcia spadku po określonym zmarłym. Dla wydania takiego postanowienia niezbędne będzie przede wszystkim wykazanie następujących faktów: zgonu spadkodawcy, istnienia pokrewieństwa lub testamentu – jako źródeł uprawnień do spadku, braku innych osób uprawnionych do dziedziczenia.</p> <p>Powyżej przytoczone okoliczności stanowią elementy stanu faktycznego niezbędne dla wydania postanowienia.</p>
51.	Obywatel 3	art. 3 pkt 3 i art. 4 projektu	<p>uwaga do projektu ustawy o zmianach w prawie spadkowym z dnia 15.12.2021 r., art. 3, ust. 3 i art. 4</p> <p>Sąd powinien stwierdzić nabycie spadku, głównie na podstawie ksiąg wieczystych, zasobów w wydziale ksiąg wieczystych i innej dokumentacji wydziału ksiąg wieczystych. Dlatego, że często w danych ewidencyjnych gruntów i budynków znajdują się niepoprawne, stare dane właścicieli do nieruchomości.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Zgłoszona uwaga nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ podstawową funkcją ksiąg wieczystych jest ujawnienie stanu prawnego nieruchomości dla potrzeb bezpiecznego obrotu prawnego co nie ma</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p><u>Proszę o uwzględnienie mojej uwagi, bo jest bardzo istotna i zignorowanie jej doprowadzi do chaosu skutkującego zatarciem granic własności.</u></p>	<p>wpływu na ustalenia dokonywane przez sąd, kto jest spadkobiercą.</p> <p>Podkreślenia wymaga, że celem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku jest wydanie orzeczenia potwierdzającego następstwo prawne po zmarłym. A zatem orzeczenie sądu w tym przedmiocie będzie wykazywać uprawnienia wskazanych w nim osób do objęcia spadku po określonym zmarłym. Dla wydania takiego postanowienia niezbędne będzie przede wszystkim wykazanie następujących faktów: zgonu spadkodawcy, istnienia pokrewieństwa lub testamentu – jako źródeł uprawnień do spadku, braku innych osób uprawnionych do dziedziczenia.</p> <p>Powyżej przytoczone okoliczności stanowią elementy stanu faktycznego niezbędne dla wydania postanowienia.</p>
52.	Obywatel 4	art. 4 pkt 1 i 2 projektu	<p>Art. 4 pkt 2 projektu: wyrazy "dokonywania sprawdzeń, o których mowa w art.." proponuję zastąpić wyrazami "dokonywania sprawdzenia danych, o których mowa w art..".</p> <p>W art. 4 projektu dotychczasowy pkt 2 powinien otrzymać treść następującą: "w art. 24 ust. 5 pkt 3 otrzymuje następujące brzmienie: «3) innych podmiotów niż wymienione w pkt 1-2b, które mają interes prawny w tym zakresie»". Treść dotychczasowego pkt 2 art. 4 projektu powinna znaleźć się w pkt 3.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona, częściowo bezprzedmiotowa</p> <p>Projektodawca zrezygnował ze zmiany art. 24b w ust. 1 pkt 4 Prawa geodezyjnego i kartograficznego.</p> <p>Aktualne brzmienie projektowanego art. 4:</p> <p>„Art. 4. W ustawie z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2021 r. poz. 1990) wprowadza się następujące zmiany:</p> <p>1) w art. 24 w ust. 5:</p> <p>a) po pkt 2a dodaje się pkt 2b w brzmieniu: „2b) sądów na potrzeby prowadzonych postępowań;”,</p> <p>b) pkt 3 otrzymuje brzmienie:</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>„3) innych podmiotów niż wymienione w pkt 1-2b, które mają interes prawny w tym zakresie.”;</p> <p>2) w art. 24b w ust. 1 pkt 6 otrzymuje brzmienie: <i>„6) udostępnianie organom administracji publicznej oraz innym podmiotom, realizującym zadania publiczne na podstawie odrębnych przepisów albo na skutek ich powierzenia lub zlecenia przez organ administracji publicznej, danych ewidencji gruntów i budynków niezbędnych do realizacji przez te podmioty zadań publicznych a także sądom na potrzeby prowadzonych postępowań;”.</i></p>
53.	Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”	art. 4, 6 i 7 projektu	<p>VIII. Zapewnienie sądom dostępu przez systemy teleinformatycznego do danych zgromadzonych w rejestrze danych kontaktowych osób fizycznych, w rejestrze stanu cywilnego i zintegrowanym systemie informacji o nieruchomościach (zmiana art. 20m ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne, zmiana art. 5a Prawa o aktach stanu cywilnego, zmiana art. 24 i 24b Prawa geodezyjnego i kartograficznego; art. 4, 6 i 7 projektu) 1. Projektowane zmiany należy ocenić pozytywnie. 2. Każde poszerzenie i ułatwienie dostępu sądów do informacji, które mogą stanowić podstawę ustaleń faktycznych w rozpoznawanych sprawach, może potencjalnie przyczynić się do usprawnienia postępowań. 3. Z uwagi na poszerzający się katalog ewidencji, rejestrów i baz, do których sądy mają dostęp, należy podjąć działania organizacyjne, szkoleniowe i prawodawcze na poziomie aktów wykonawczych zmierzające do zapewnienia sprawnego i niezakłóconego dostępu i korzystania z tych źródeł danych. Bez należycie przeszkolonych urzędników sądowych, utrzymujących w sposób stały dostęp do baz, ewidencji i rejestrów sama prawna możliwość ich wykorzystywania będzie stanowiła jedynie iluzoryczne wsparcie pracy sądów. Ocena pozytywna</p>	Uwaga informacyjno – aprobująca
54.	Obywatel 4	art. 5 pkt 1 projektu	W art. 5 pkt 1 projektu po wyrazie "ubezwłasnowolnionego" należy dodać wyraz "całkowicie".	Uwaga uwzględniona

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
55.	SR Gdańsk – Południe w Gdańsku	art. 5 pkt 1 projektu	Art. 5 pkt 1- uwagi jak do art. 3 pkt 2 - co do treści art. 640* k.p.c.: Połączenie postępowania o wydanie zezwolenia z postępowaniem o stwierdzenie nabycia spadku będzie kłopotliwe dla stron, zamieszkałych poza siedzibą sądu spadku. Poza tym wprowadzi bardzo duże obciążenie dla sądu spadku (w przypadku spadku „odrzuconego”).	Uwaga nieuwzględniona
56.	Obywatel 4	art. 8 projektu	<p>Artykuł 8 projektu powinien otrzymać brzmienie: "[p]rzepisów ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie stosuje się do spadków otwartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy".</p> <p>Dotychczasowym art. 8 i 9 projektu należy nadać numerację, odpowiednio, art. 9 i 10.</p> <p>W art. 9 projektu, według nowej numeracji, wyrazy "[d]o spraw z zakresu prawa spadkowego oraz spraw" należy zastąpić wyrazami "[d]o postępowań w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku oraz".</p> <p>Porównaj w tej materii przepisy przejściowe ustawy z dnia 20 marca 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U., poz. 539).</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Zgłoszona uwaga została uwzględniona w ten sposób, że projektowanemu art. 9 nadano następujące brzmienie:</p> <p><i>„Do spadków otwartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy nie stosuje się przepisów ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, za wyjątkiem pkt 3.”</i></p> <p>Natomiast art. 10 nadano następujące brzmienie:</p> <p><i>„Do postępowań w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku oraz spraw o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką w postaci przyjęcia lub odrzucenia spadku, wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.”</i></p>
57.	SR Gdańsk – Południe w Gdańsku	art. 8 projektu	Art. 8 - nieprawidłowo uregulowano kwestie intertemporalne. Art. 8 wymaga stosownej zmiany, bowiem art. 1 projektowanej zmiany wprowadza zmiany w zakresie kręgu spadkobierców ustawowych w kodeksie cywilnym. Dotychczasowa praktyka w takim przypadku wskazywała konkretną datę (otwarcia spadku), od której będą stosowane nowe przepisy. Pozostawienie obecnego zapisu art. 8 spowoduje absurdalną sytuację, że będą wydawane różne rozstrzygnięcia, co do spadków otwartych w tej samej dacie, w zależności od tego kiedy wszczęto postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku.	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Aktualną treść projektowanych przepisów intertemporalnych wskazano w poz. 56.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
58.	Krajowa Rada Komornicza	art. 8 projektu	Projekt nie przewiduje przepisu przejściowego odnoszącego się do stosowania przepisów prawa materialnego (kodeksu cywilnego oraz kodeksu rodzinnego i opiekuńczego) w odniesieniu do spadków otwartych przed wejściem w życie noweli. Jest oczywiste, że prawo nie może działać wstecz i nie ma możliwości wprowadzenia odmiennych zasad dziedziczenia w stosunku do tych, jakie obowiązywały w chwili śmierci spadkodawcy. Z reguły jednak ustawodawca wyraźnie o tym przesądza. Konieczne jest również uregulowanie możliwości „przedłużenia” terminu do złożenia określonego oświadczenia (projektowany art. 1018 § 11 i art. 1019 § 1 pkt 3) w odniesieniu do terminów, których bieg rozpoczął się pod rządą dotychczasowych przepisów, jak również kwestię planowanego ograniczenia odpowiedzialności gminy i Skarbu Państwa za długi spadkowe (projektowany art. 1030 § 2 k.c.). We wszystkich tych przypadkach konieczne jest jednoznaczne wskazanie, że do spadków otwartych przed dniem wejścia ustawy nowelizującej stosuje się przepisy dotychczasowe.	Uwaga uwzględniona Aktualną treść projektowanych przepisów intertemporalnych wskazano w poz. 56.
Uwagi do uzasadnienia projektu				
1.	Obywatel 4		W pierwszej kolejności sporządzę uwagi do pkt I 1) uzasadnienia. a) "W doktrynie i orzecznictwie brak jest jednolitości w odniesieniu do możliwości stosowania instytucji niegodności dziedziczenia do stanów faktycznych niemieszczących się w dyspozycji art. 928 § 1 k.c. w drodze analogii czy też w wyniku wykładni rozszerzającej zakres przypadków uzasadniających niegodność spadkobiercy" (s. 1 uzasadnienia). Nie zgodzę się w tym miejscu z projektodawcą. W doktrynie i orzecznictwie ustalone zostało, że nie można się powoływać na przesłanki, inne niż wymienione w art. 928 § 1 k.c., w celu przyjęcia niegodności dziedziczenia; dotyczy to w szczególności zakazu powoływania się na przesłankę nadużycia prawa z art. 5 k.c. (art. 3 p.o.p.c. 1950). Zob. A. Kawałko. J.S. Piątowski, H. Witczak, <i>Spadek. Ogólna problematyka dziedziczenia</i> , [w:] B. Kordasiewicz (red.), <i>System prawa prywatnego. Tom 10. Prawo spadkowe</i> , Warszawa 2015, Nb. 120. b) "Powszechnie bowiem brak jest zgody na to, aby majątek spadkodawcy, będący niejednokrotnie dorobkiem jego całego życia, przeszedł po jego śmierci na osobę, która swoim celowym działaniem uniemożliwiła zaspokojenie podstawowych potrzeb	a) Uwaga uwzględniona. Wobec faktu, że pogląd dopuszczający możliwość zastosowania art. 928 KC w drodze ostrożnej analogii do stanów faktycznych nim nieobjętych, które mają następujące cechy: sprawca działa umyślnie w celu bezprawnego naruszenia porządku spadkobrania po spadkodawcy; działanie sprawcy musi być zakończone i musi doprowadzić do osiągnięcia przez niego bezpośredniego wyniku, przy czym nie ma znaczenia to, czy sprawca osiągnął przez swoje działanie zamierzony przez siebie ostateczny cel w postaci rzeczywistego wprowadzenia zmian w porządku dziedziczenia po spadkodawcy (zob. <i>J. Gwiazdomorski, Prawo spadkowe</i> , s. 77–78 – przywołany w: „Komentarz do Kodeksu Cywilnego (art. 928), tom III, wyd. 2022 pod red. Gutowskiego) jest

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>życiowych uprawnionego spadkodawcy. Świadczy o tym chociażby fakt uznania braku alimentacji za przestępstwo przeciwko rodzinie i opiece (por. art. 209 k.k.)" (s. 2n uzasadnienia). Chciałbym tutaj zwrócić uwagę na trafny pogląd B. Kordasiewicza, który ma dodatkowo oparcie w orzecznictwie powstałym na tle stosowania art. 1008 pkt 3 k.c.: "[problemem na tle wydziedziczenia może być także ocena tego, jaki stopień niewykonywania obowiązków rodzinnych tworzy podstawę wydziedziczenia. Samo określenie «uporczywie» nie wyjaśnia zagadnienia w sposób wystarczający, odnosi się bowiem do powtarzalności zachowań, czy też ich ciągłości, a nie do proporcji, w jakiej pozostaje zachowanie wydziedziczanego do zachowania, jakiego należy od niego oczekiwać. Wypracowanie stosownych wzorców w tym względzie jest utrudnione o tyle, że sprawy o wydziedziczenie nader rzadko trafiają na wokandy sądowe. Jak się jednak wydaje, przy ocenie, czy przesłanka uporczywego niedopełniania obowiązków rodzinnych względem spadkodawcy została spełniona, należy kierować się pewną dozą rygoryzmu. Przede wszystkim, należy pamiętać o tym, że dziedziczenie nie jest premią za wykonywanie obowiązków rodzinnych względem spadkodawcy. Jest też rzeczą normalną, że w typowych relacjach rodzinnych stosunki pomiędzy poszczególnymi osobami często odbiegają od modelu idealnego. Nie każde jednak odstępstwo od idealnego wzorca może stać się podstawą wydziedziczenia. Trzeba zdawać sobie sprawę z tego, że istnieje taka sfera zachowań, która – choć naganna – nie tworzy jeszcze podstaw wydziedziczenia. Nadmierny liberalizm dokonywanej oceny wystąpienia przesłanek wydziedziczenia mógłby w efekcie prowadzić do obchodzenia przepisów o zachowku" (B. Kordasiewicz, <i>Zachowek</i>, [w:] B. Kordasiewicz (red.), <i>System...</i>, Nb. 45; por. uzasadnienie wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 5 kwietnia 2018 r., I ACa 1095/17, Legalis).</p> <p>Wskazywany przez projektodawcę art. 209 k.k. uległ w dniu 31 maja 2017 r. zmianie. Obecnie przywołany przepis precyzuje w hipotezie swojego § 1, co oznacza dawne sformułowanie "uporczywie uchylanie się od wykonania ciężącego (...) obowiązku opieki przez niełożenie na utrzymanie osoby najbliższej lub innej osoby", idąc w ślad za utrwalonym w tej materii orzecznictwem.</p>	<p>odosobniony, uzasadnienie zostało zmienione. Obecnie, w analizowanym kontekście, brzmi następująco:</p> <p>„W doktrynie i orzecznictwie niemal jednolicie przyjmuje się, że wyliczenie zawarte w treści art. 928 k.c. ma charakter wyczerpujący i wyłączny, przez co nie jest dopuszczalne uznanie danej osoby za niegodną dziedziczenia na podstawie innych przesłanek, aniżeli przewidzianych przez art. 928 § 1 k.c. Katalog zamknięty przyczyn niegodności dziedziczenia i nie jest dopuszczalne stosowanie art. 928 KC <i>per analogiam</i> do stanów faktycznych jedynie podobnych do tych, jakie zostały wymienione w tym przepisie. Z uwagi na daleko idące skutki, jakie niesie ze sobą uznanie danej osoby za niegodną dziedziczenia, przeważa jednak stanowisko, w którym nie dopuszcza się możliwości orzekania o niegodności dziedziczenia nawet w razie popełnienia przez daną osobę czynów wysoce niemoralnych i sprzecznych z zasadami współżycia społecznego, a niewymienionych w powołanym przepisie. Dodatkowo wskazuje się, że przyczyny niegodności powinny być interpretowane ściśle. W doktrynie pojawiają się jednak i odmienne poglądy. (...)”</p> <p>b) Wyjaśnienie</p> <p>Projektodawca dostrzega, że w k.k., w wyniku nowelizacji dokonanej ustawą z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2017 r., poz. 952, wejście w życie 31 maja 2017 r.) zrezygnowano z pojęcia „uporczywości” na rzecz bardziej precyzyjnego wskazania, że chodzi o zaległości alimentacyjne których łączna wysokość „stanowi</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>Moim zdaniem należy doprecyzować w projektowanym przepisie, co oznacza sformułowanie "uporczywe". Zważywszy należy, że orzeczenie sądu w przedmiocie niegodności miałoby być w istocie surogatem oświadczenia woli spadkodawcy, co wynika <i>implicite</i> ze s. 2 akapitu pierwszego uzasadnienia projektu. Należy mieć też na uwadze przytoczoną wyżej uwagę B. Kordasiewicza co do samej zasadności operowania pojęciem "uporczywość" jako przesłanki odsunięcia spadkobiercy od dziedziczenia.</p> <p>c) "Nie zawsze możliwe będzie sporządzenie testamentu, w którym będzie on mógł wydziedziczyć swojego potencjalnego spadkobiercę. Może mieć to miejsce przykładowo w sytuacji, w której spadkodawca będzie osobą małoletnią lub pozbawioną zdolności do czynności prawnych bądź nie będzie to możliwe z przyczyn faktycznych (np. spadkodawca będzie znajdował się w stanie wegetatywnym, a nie zostanie jeszcze ustanowiony dla niego doradca tymczasowy)" (s. 2 uzasadnienia). Pierwsze słyszę, aby doradca tymczasowy mógł sporządzić testament za osobę, na rzecz której ustanowiono doradcę tymczasowego (art. 944 k.c.), co <i>implicite</i> wyrzekł projektodawca.</p> <p>d) "Dlatego projekt przewiduje, aby taka możliwość była przewidziana również w przypadku uporczywego uchylania się od sprawowania opieki nad spadkodawcą, która opisana została w Tytule III Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego (art. 145 i n k.r.o.)" (s. 3 uzasadnienia). Szanowni Państwo, w tytule III k.r.o. znajdują się trzy działy: dział I: opieka nad małoletnim, dział II: opieka nad ubezwłasnowolnionym całkowicie, dział III: kuratela. Nie zawsze spadkodawca jest osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie. Wątpię też, aby projektodawcy chodziło o przepisy dotyczące opieki nad małoletnim, z tej racji, że "w przytłaczającej większości przypadków to dzieci dziedziczą po rodzicach, a nie rodzice po dzieciach" (B. Kordasiewicz, <i>Zachowek...</i>, Nb. 42).</p> <p>e) "Proponowana nowa przesłanka niegodności dziedziczenia będzie miała charakter uzupełniający względem przesłanki określonej w art.</p>	<p>równowartość co najmniej 3 świadczeń okresowych albo jeżeli opóźnienie zaległego świadczenia innego niż okresowe wynosi co najmniej 3 miesiące." Powyższa zmiana prawa karnego nie powinna mieć natomiast prostego przełożenia na prawo cywilne i wprowadzaną projektem przesłankę. Oczywiście jest, że przesłanki odpowiedzialności karnej powinny być sformułowane w sposób jednoznaczny, by popełnienie takiego samego czynu skutkowało taką samą – co do zasady, odpowiedzialnością karną. Przy wprowadzanej obecnie zmianie k.c. projektodawca pozostawił sądowi ocenę, jaka zaległość alimentacyjna będzie stanowić o uporczywości uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego. Jeżeli to spadkodawca zawinił co do powstania danego stanu faktycznego, w którym pozostaje bez opieki, to nie będzie tu można zazwyczaj mówić o „uporczywości” działania po stronie spadkobiercy, mającego być uznanym za niegodnego. Jeżeli to spadkodawca wyłącznie zawinił co do powstania danego stanu faktycznego, to nie będzie wówczas można mówić o „uporczywości” działania po stronie osoby mającej być uznaną za niegodną. Choć więc słownikowe rozumienie pojęcia uporczywości nie zakłada <i>per se</i> umyślności działania sprawcy⁶, odwołanie do zbliżonego aksjologicznie unormowania art. 1008 pkt 1 i 3 k.c.⁷ nie powinno pozostawiać wątpliwości, że zachowanie danej osoby jest uporczywe tylko</p>

⁶ Słownikowo oznacza ono jedynie działanie, które „jest długotrwałe i oceniane jako nieprzyjemne lub szkodliwe” – Wielki Słownik Języka Polskiego (<https://wsjp.pl/haslo/podglad/4987/uporczywy>).

⁷ Pojęcie „uporczywości” występuje w kodeksie cywilnym także w art. 685 k.c. Ponadto występuje ono w przepisach kodeksu karnego (por. np. art. 145 § 1 pkt 1, art. 190a § 1, art. 218 § 1a, art. 218a k.k.).

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>928 § 1 pkt 1 k.c. przesądzać, że dla uznania danej osoby za niegodną nie będzie konieczne stwierdzenie prawomocnym wyrokiem sądowym, że nie alimentowała spadkodawcy" (s. 4 uzasadnienia). <i>De lege lata</i> nie jest wymagane stwierdzenie prawomocnym wyrokiem dopuszczenia się umyślnie ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy w celu stwierdzenia niegodności dziedziczenia (zob. A. Kawałko, J.S. Piątowski, H. Witczak, <i>Spadek...</i>, Nb. 122, zwłaszcza przypis 555).</p> <p>f) "Na uwagę zasługuje również fakt, że w krajach członkowskich OECD/UE rozwiązanie zbliżone do proponowanego przewiduje m.in. art. 541 pkt 3 ABGB (...)" (s. 4 uzasadnienia). ABGB dzieli się na paragrafy, nie zaś na artykuły (podobnie BGB, w przeciwieństwie do ZGB).</p>	<p>wówczas, gdy jest nie tylko umyślne, ale i „świadome” oraz „ukierunkowane”⁸.</p> <p>c) Uwaga uwzględniona</p> <p>Wykreślono fragment „a nie zostanie jeszcze ustanowiony dla niego doradca tymczasowy”.</p> <p>d) Uwaga uwzględniona</p> <p>W uzasadnieniu doprecyzowano, że przez opiekę w rozumieniu projektowanego przepisu należy rozumieć opiekę w znaczeniu potocznym, to jest jako faktyczną pomoc i dbanie o inną osobę, o jej dobre samopoczucie. Opieki w rozumieniu projektowanego przepisu nie należy natomiast utożsamiać z opieką zinstytucjonalizowaną, o której mowa w k.r.o. (art. 94 § 3, art. 145–174 k.r.o., art. 175–177 k.r.o.) czy kuratelą nad osobą, która wymaga pomocy w załatwieniu pojedynczej sprawy lub spraw pewnego rodzaju (por. art. 183 k.r.o.), np. reprezentacji i sprawowania zarządu majątkiem (art. 181 k.r.o.), strzeżenia przyszłych praw (art. 182 k.r.o.).</p> <p>e) Uwaga uwzględniona</p> <p>Wobec rozbieżności w doktrynie w zakresie stwierdzenia nie alimentacji prawomocnym wyrokiem, odmiennie zredagowano uzasadnienie: „Proponowana nowa przesłanka niegodności dziedziczenia (w zakresie, w jakim odnosi się do uporczywego uchylania się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego)</p>

⁸ Por. P. Księżak, w: Komentarze Prawa Prywatnego. Tom IVA. Kodeks cywilny. Komentarz. Spadki, red. K. Osajda, Warszawa 2019, s. 959.

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>będzie miała charakter uzupełniający względem przesłanki określonej w art. 928 § 1 pkt 1 k.c. Warto wskazać, że w obecnym stanie prawnym w judykaturze zarysowały się dwa poglądy odnośnie stwierdzenia wskazanej przesłanki niegodności dziedziczenia. Zgodnie z pierwszym, jeśli nie doszło do wydania wyroku skazującego, to sąd cywilny na potrzeby orzeczenia o niegodności dokonuje samodzielnie ustalenia i oceny czy doszło do popełnienia przestępstwa przeciwko spadkodawcy i czy jest ono przestępstwem ciężkim. Zgodnie z drugim stanowiskiem sąd cywilny nie jest uprawniony do dokonania samodzielnej oceny, czy konkretne zachowanie spadkobiercy stanowi przestępstwo, natomiast dokonuje takiej oceny co do tego, czy dane przestępstwo jest przestępstwem ciężkim. Sąd orzekający powinien mieć na względzie okoliczności konkretnej sprawy. Może się bowiem okazać – w konkretnym stanie faktycznym – że obiektywnie „lekkie” przestępstwo będzie stanowić, np. ze względu na nasilenie złej woli spadkobiercy, podstawę niegodności. Proponowane w projekcie rozwiązanie i ustalenie jako odrębnej przesłanki niegodności dziedziczenia uporczywego uchylania się od wykonania obowiązku alimentacyjnego umożliwi uznanie danej osoby za niegodną dziedziczenia nawet w sytuacji braku wyroku skazującego.”</p> <p>f) Uwaga uwzględniona Zmieniono oznaczenie „art.” na „§”</p>
2.	Obywatel 5	Str. 5-6 uzasadnienia	W kontekście planowanej nowelizacji, w szczególności z uwzględnieniem podkreślonej w uzasadnieniu motywacji ukierunkowanej na redukcję obciążenia sądów oraz przyspieszenie	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>W ocenie projektodawcy za niezasadny należy uznać postulat zmiany art. 1015 § 1 k.c. mającej</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>formalności spadkowych, związanych ze spadkami pasywnymi (zadłużonymi), a także zmniejszenie liczby spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia w sprawie przyjęcia lub odrzucenia spadku, należy jednoznacznie wskazać na potrzebę przyjęcia uregulowania, które potwierdzałyby, że oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku przez osobę z dalszej klasy spadkobierców może zostać złożone skutecznie także zanim „kolejka” powołania dotrze do tej osoby. Wskazać trzeba przy tym, że z perspektywy praktyki notarialnej i bieżącego kontaktu z interesantami omawiany problem należy do najbardziej doniosłych. Zwłaszcza po uchwale SN w sprawie o sygn. III CZP 36/18, która rozstrzygnęła to zagadnienie w sposób restrykcyjny (m.zd. nietrafny), wskazując, że „złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku przez osobę, w stosunku do której nie rozpoczął jeszcze biegu termin określony w art. 1015 § 1 k.c., jest bezskuteczne” problem nabrał znaczenia. Rezultatem takiego zapatrywania, dominującego po wspomnianej uchwale w praktyce sądowej (mimo kilku mniej lub bardziej krytycznych głos do tejże uchwały) jest niekorzystne zjawisko prowadzące do znacznego wydłużania trwania „cyklu odrzuceń” zanim finalnie ewidentnie pasywny, niechciany przez nikogo spadek dotrze do spadkobiercy przymusowego (gminy lub Skarbu Państwa). Opóźnienie się z jakichkolwiek względów odrzucenia przez jednego z powołanych w pierwszej kolejności spadkobierców (np. dziecka, na odrzucenie spadku przez które potrzebna jest zgoda sądu i trwa oczekiwanie na tę zgodę) wyłącza możliwość odrzucenia przez dalszych spadkobierców, którzy z reguły również nie mają wątpliwości, że chcą odrzucić spadek i chcą uczynić to jak najprędzej.</p> <p>Co więcej, znane są przypadki, w których pod koniec „cyklu odrzuceń” (np. na etapie zstępnych dziadków) okazywało się, że pominięto wcześniej powołanego spadkobiercę (bo np. odnalazł się testament lub ujawnił się nieznan wcześniej – np. pozamałżeński – zstępny spadkodawcy) – co przy przyjęciu wskazanej w uchw. III CZP 36/18 tezy prowadzić musi do wniosku, że wszystkie „przedwczesne” odrzucenia są nieskuteczne i muszą zostać powtórzone; jeśli zaś nie zostaną (bo odrzucający będzie np. przekonany, że jego odrzucenie pozostaje skuteczne) – prawdopodobnie będą owocować dalszym potęgowaniem liczby</p>	<p>polegać na umożliwieniu składania skutecznych oświadczeń woli złożonych po otwarciu spadku, ale przed dniem powołania do spadku. Wydaje się, że zmiana w postulowanym kierunku powodowałaby dodatkowe obciążenie sądów w kontekście art. 643 k.p.c. Powodowałaby także wątpliwości w kontekście choćby brzmienia art. 1012 k.c., który mówi o uprawnieniu do złożenia oświadczenia po przysługującym <u>spadkobiercy</u>, czy też w kontekście brzmienia art. 1014 § 2 k.c. (gdzie jest mowa o „powołanym spadkobiercy”). W istocie będzie też problem z art. 1018, gdyż <i>de facto</i> takie oświadczenie oznaczałoby złożenie go pod warunkiem (że nastąpi powołanie do spadku). Niejasne byłyby też konsekwencje ponownego złożenia oświadczenia w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania, w szczególności, gdyby oświadczenie to było odmienne od pierwotnego.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia (co notabene – jako remedium na rygorystyczność przyjmowanej tezy – wskazywał sam SN w przywoływanej uchwale) i wzmacniać już znaczące obciążenie sądów.</p> <p>Nie do pominięcia jest też fakt, że wydłużanie procedur spadkowych za sprawą wspomnianej wykładni powoduje dalsze komplikacje (np. znacząco częściej dochodzi do konieczności zastosowania bardzo problematycznej praktycznie instytucji tzw. transmisji – gdy w międzyczasie, zanim do osoby z grona dalszych spadkobierców „dojdzie kolejka” powołania, sama ta osoba umiera), a przede wszystkim wzmacnia dezorientację, stres i strach osób postawionych w sytuacji konieczności odrzucenia zadłużonego spadku z reguły po bardzo dalekim krewnym, które to zamiast po prostu złożyć oświadczenie o odrzuceniu muszą dopytywać się, ustalać i analizować (z uwzględnieniem relacji rodzinnych nieraz wręcz obcych im osób i często z trudnościami w zakresie uzyskania stosownych informacji od pozostałych spadkobierców), czy nastąpiła już „ich kolej”. Wszystko to sprawia, że w obecnym stanie rzeczy jednoznacznie konieczne jest przesądzenie, że oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone już od momentu jego otwarcia, natomiast termin z art. 1015 k.c. § 1 k.c., liczony od dowiedzenia się o powołaniu (o faktycznym „dojściu kolejki” do spadkobiercy) należy postrzegać jedynie jako końcowy.</p> <p>Rozwiązanie tego typu funkcjonuje z powodzeniem w Niemczech na gruncie §1946 BGB („Der Erbe kann die Erbschaft annehmen oder ausschlagen, sobald der Erbfall eingetreten ist”), mimo że § 1944 BGB również zakreśla termin liczony od dowiedzenia się o powołaniu dla dokonania odrzucenia.</p> <p>Dlatego też konieczne jest przesądzenie kwestii w ten sposób, aby umożliwić odrzucenie niechcianego spadku już od jego otwarcia, choćby osobom z dalszego grona sukcesorów. Może to nastąpić przez przykładowo zmodyfikowanie art. 1015 § 1 k.c. przez podkreślenie, że „Oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone od otwarcia spadku, nie później jednak, niż sześć miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania” lub w inny podobny, podkreślający postulowanie postrzeganie momentu otwarcia możliwości odrzucenia spadku.</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
-----	---------------------------	--	---------------------------------	---------------

Uwagi do Oceny Skutków Regulacji				
1.	Obywatel 1	Pkt 3 OSR	<p>W analizie prawnoporównawczej sposobu rozwiązania problemów adresowanych przez projekt pominięte zostało rozwiązanie wprowadzone w § 1643 ust. 2 zd. 2 BGB. W prawie niemieckim przyjęto ustawowe zwolnienie od generalnego wymogu uzyskania zezwolenia sądu na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego dziecka w sytuacji, gdy dziecko zostaje powołane do dziedziczenia wyłącznie na skutek odrzucenia danego spadku przez rodzica, któremu przysługuje pełnia władzy rodzicielskiej. Ze stosownym uwzględnieniem interesów dziecka znacząco redukuje to konieczność angażowania sądów rodzinnych w proces odrzucania spadku w imieniu małoletniego. Regulacja oparta jest o domniemanie faktyczne, że spadek odrzucony wcześniej przez rodzica we własnym imieniu jest zadłużony i kwestia jego odrzucenia w imieniu małoletniego nie musi być już poddawana ocenie sądu rodzinnego. Jest to jednocześnie jedynie domniemanie, gdyż zadłużony charakter spadku nie jest przesłanką zwolnienia od wymogu zezwolenia, gdyż takie rozwiązanie byłoby z kolei nieefektywne. Przyjęte rozwiązanie odwraca w praktyce stosunek reguły i wyjątku w zakresie konieczności poddawania ocenie sądu rodzinnego kwestii odrzucenia spadku w imieniu małoletniego, znosząc ją w szczególności w odniesieniu do dalszych krewnych spadkodawcy, którzy powołani są do dziedziczenia ustawowego w toku kolejnych fal odrzuceń zadłużonego spadku.</p> <p>§ 1643 BGB brzmi następująco:</p> <p><i>(1) Do dokonywania w imieniu dziecka czynności prawnych rodzice potrzebują zezwolenia sądu rodzinnego w wypadkach, w których opiekun potrzebuje zezwolenia zgodnie z § 1821 oraz § 1822 nr 1, 3, 5, 8 do 11.</i></p> <p><i>(2) To samo obowiązuje w wypadku odrzucenia spadku lub zapisu, a także zrzeczenia się zapisu. Jeśli nabycie przez dziecko następuje dopiero na skutek odrzucenia przez rodzica, który dziecko reprezentuje samodzielnie lub wraz z drugim rodzicem, zezwolenie jest niezbędne, tylko jeśli rodzic był powołany obok dziecka.</i></p> <p>Rozwiązanie to bardzo sprawnie funkcjonuje i sprawdziło się w niemieckim systemie prawnym. Zezwolenie sądu na odrzucenie spadku w imieniu dziecka niezbędne jest na zasadach ogólnych, jeśli</p>	<p>Uwaga uwzględniona</p> <p>Projektodawca po dokonaniu szczegółowej analizy uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych, opiniowania i uzgodnień międzyresortowych oraz po zasięgnięciu dodatkowej opinii zdecydował się na dalszą zmianę art. 101 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy w ten sposób, że nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku przez rodziców w imieniu dziecka, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>dziecko powołane zostaje do dziedziczenia obok rodzica (dziedziczącego np. jako małżonek spadkodawcy lub z testamentu), a także gdy powołanie dziecka do dziedziczenia ma swe źródło wprawdzie wyłącznie w odrzuceniu spadku przez rodzica, ale rodzic odrzucający spadek we własnym imieniu jest ograniczony we władzy rodzicielskiej albo jest jej pozbawiony.</p> <p>Uwzględnienia wymagałaby jedna korekta powyższej regulacji ustawowej dokonana w orzecznictwie niemieckim. Doszło bowiem w praktyce stosowania omawianych przepisów w Niemczech do pojedynczych sytuacji, w których próbowano stosować ustawowe zwolnienie od wymogu zezwolenia sądu na odrzucenie spadku celem zastąpienia działu spadku między różnymi dziećmi podlegającymi władzy rodzicielskiej działającego w ich imieniu rodzica. W sytuacji, w której rodzic próbował odrzucić spadek w imieniu jednego dziecka, a przyjąć ten spadek w imieniu innego dziecka podlegającego jego władzy rodzicielskiej, sądy niemieckie w drodze redukcji teleologicznej uznawały, że tego rodzaju przypadki tzw. selektywnego odrzucania spadku wymagają na zasadach ogólnych zezwolenia sądu rodzinnego. Przejęcie przez polskiego ustawodawcę doświadczeń niemieckich w zakresie ustawowego zwolnienia od wymogu zezwolenia sądu opiekuńczego na odrzucenie spadku powinno uwzględniać ten aspekt.</p>	
2.	Obywatel 1	Pkt 3 OSR	<p>Proponując redukcję kręgu spadkobierców ustawowych jako remedium na zidentyfikowane problemy wynikające z szerokiego kręgu tych spadkobierców, projektodawca nie rozważył możliwości sięgnięcia po alternatywne rozwiązanie w postaci fikcji wcześniejszego – niż wynikający z obecnie obowiązujących przepisów – nabycia spadku przez gminę albo Skarb Państwa.</p> <p>Źródłem inspiracji mógłby być w tym zakresie § 1964 BGB, w którym wprowadzono fikcję nabycia spadku przez fiskusa. Posłużono się fikcją prawną, gdyż niemieckie prawo spadkowe nie przewiduje <u>żadnego</u> ograniczenia w zakresie stopnia pokrewieństwa uprawniającego do dziedziczenia ustawowego. Ograniczenia w tym zakresie mają charakter czysto faktyczny. Zawsze istnieje krewny – najdalszego choćby stopnia – uprawniony do dziedziczenia ustawowego. Nie zawsze możliwe jest jednak jego ustalenie. Remedium na taki stan rzeczy stanowi w niemieckim systemie prawnym uznanie za spadkobiercę ustawowego fiskusa w sytuacji,</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>W ocenie projektodawcy nie zachodzi potrzeba i konieczność wprowadzania fikcji prawnej nabycia spadku przez gminę albo Skarb Państwa – na wzór prawa niemieckiego. Projekt przewiduje ograniczenie kręgu spadkobierców ustawowych w przypadku, gdy do dziedziczenia dochodzą zstępni dziadków, którzy nie dożyli otwarcia spadku, do dzieci tych dziadków, czyli rodzeństwa rodziców spadkodawcy oraz dzieci tego rodzeństwa (wnuków dziadków), czyli rodzeństwa ciotecznego lub stryjecznego spadkodawcy. Wyłączeni od dziedziczenia zostaną natomiast dalsi zstępni dziadków spadkodawcy, czyli tzw. cioteczne lub stryjeczne wnuki i dalsze pokolenia. Wobec tego</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>gdy ustalenie krewnych dziedziczących z ustawy napotyka na trudności.</p> <p>Zamiast ograniczać krąg krewnych powołanych do dziedziczenia ustawowego, projektodawca mógłby rozważyć analogiczną fikcję nabycia spadku przez gminę albo Skarb Państwa – przykładowo po odrzuceniu spadku przez małżonka i zstępnych spadkodawcy, o ile dalsi powołani do dziedziczenia krewni nie złożąliby oświadczenia o przyjęciu spadku.</p>	<p>trudno porównywać tą sytuację z nieograniczonym właściwie kręgiem spadkobierców ustawowych w prawie niemieckim. Zresztą trzeba podkreślić, że w razie wydania przez sąd postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku przez gminę (albo Skarb Państwa) i okazania się, że gmina lub Skarb Państwa rzeczywiście spadkobiercą nie jest, możliwe będzie przeprowadzenie postępowania o zmianę prawomocnego postanowienia w trybie art. 679 k.p.c.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
-----	---------------------------	--	---------------------------------	---------------

Uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (UD222)

(projekt z dnia 15 grudnia 2021 r.)

Uwagi ogólne

1.	Rzecznik Praw Obywatelskich	Współwystępowanie w obrocie kilku postanowień sądowych stwierdzających nabycie spadku po tej samej osobie	<p>W związku z pracami legislacyjnymi podjętymi przez Ministerstwo Sprawiedliwości w zakresie prawa spadkowego (numer projektu: UD 222), chciałbym powrócić do problemu poruszanego dotychczas w wystąpieniach RPO z 1 lipca 2020 r. o nr IV.511.221.2020.KPa i 6 listopada 2012 r. o nr RPO-686541-IV/11, jakim jest współwystępowanie w obrocie kilku postanowień sądowych stwierdzających nabycie spadku po tej samej osobie. W odpowiedzi na ostatnie wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich, pismem z dnia 19 lipca 2020 r. (nr DLPC-I.053.3.2020) Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości przyznał, że problem ten ma charakter systemowy i jego rozwiązanie wymaga odpowiednich regulacji na poziomie ustawowym, a szczegółowa analiza przedstawionych przez Rzecznika uwag miała zostać dokonana w toku najbliższych prac legislacyjnych.</p> <p>Co istotne, do mojego Biura nadal wpływa bardzo duża liczba wniosków o podjęcie indywidualnych interwencji w tego typu sprawach: złożenie skargi o wznowienie (art. 524 § 1 k.p.c. i art. 403 § 2 <i>in principio</i> w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.) lub skargi nadzwyczajnej (art. 89 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym; t. jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 1904; dalej jako: „u.s.n.”). Aktualnie przed sądami powszechnymi w całej Polsce toczy się kilkanaście postępowań wznowieniowych ze skargi RPO, złożonej na rzecz tych obywateli, którym upłynął trzymiesięczny termin z art. 407 § 1 k.p.c. Liczne są również te sprawy, w których skarga o wznowienie nie może zostać złożona wobec upływu 10-letniego terminu z art. 408 k.p.c. W takich sytuacjach Rzecznik korzysta ze skargi nadzwyczajnej: aktualnie na rozpoznanie przez Sąd Najwyższy oczekuje osiem skarg złożonych przez Rzecznika, pięć skarg zostało już uwzględnionych – zob. postanowienia SN z 16 czerwca 2021 r. sygn. I NSNc 164/20, Lex nr 3190965, z 24 lutego 2021 r. sygn. I NSNc 132/20, Lex nr 3123152, z 2 grudnia 2020 r. sygn. I NSNc 102/20, Lex nr 3087051, z 16 lipca 2019 r. sygn. I NSNc 11/19, Lex</p>	<p>Uwaga informacyjna</p> <p>W Departamencie Legislacyjnym Prawa Cywilnego w Ministerstwie Sprawiedliwości podjęte zostały prace analityczno - koncepcyjne w kierunku znalezienia ewentualnych rozwiązań legislacyjnych likwidujących poruszony w wystąpieniu problem. W prace zaangażowano wszystkie komórki organizacyjne Ministerstwa, w których kompetencjach pozostają (w różnym zakresie) kwestie związane z organizacją sądownictwa, a która to współpraca może przyczynić się do wprowadzenia najbardziej efektywnego rozwiązania. Pismem z dnia 5 stycznia 2022 r. zwrócono się także o stanowisko w przedmiocie analizowanej problematyki do Prokuratury Krajowej. Poruszony przez Rzecznika problem wymaga dalszych analiz, w ramach których rozważane jest zasięgnięcie opinii prawnej połączonej z badaniami aktowymi celem dokładnego zidentyfikowania problemu, jego zakresu i charakteru, aby ewentualnie wprowadzone rozwiązania legislacyjne były adekwatne do rzeczywistych potrzeb obrotu prawnego.</p> <p>Jednocześnie uprzejmie wskazuję, że po uprzednim wystąpieniu Rzecznika do Ministerstwa Sprawiedliwości (z dnia 1 lipca 2020 r.), zwrócono się do prezesów sądów o informację dotyczącą praktyki w zakresie ustalania, czy po spadkodawcy, którego dotyczy wniosek, toczyło się już postępowanie</p>
----	-----------------------------	---	--	---

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>nr 2713328 oraz z 26 marca 2019 r. sygn. I NSNc 1/19, Lex nr 2643286.</p> <p>W przywołanych orzeczeniach Sąd Najwyższy nie miał wątpliwości co do tego, że współwystępowanie w obrocie prawnym dwóch postanowień sądu, stwierdzających nabycie spadku po tej samej osobie, rażąco godzi w konstytucyjną zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, a także w zasady z niej wynikające, to jest: zasadę zaufania do państwa i bezpieczeństwa prawnego. Poza tym Sąd Najwyższy podzielił stanowisko Rzecznika, że w przypadku „podwójnych” postanowień spadkowych ochrona prawna gwarantowana na gruncie Konstytucji staje się iluzoryczna, albowiem instytucja stwierdzenia nabycia spadku w takiej sytuacji nie może zrealizować przypisanych jej systemowo celów. Tym samym naruszone zostaje konstytucyjne prawo do dziedziczenia. Poza tym wydanie drugiego postanowienia stwierdzającego nabycie spadku po tej samej osobie powoduje, że zainteresowani nie mogą legitymować się jednoznacznym potwierdzeniem nabycia uprawnień spadkowych; inaczej mówiąc, nie uzyskują wiążącego stanowiska sądu, w czym w sposób oczywisty przejawia się naruszenie konstytucyjnego prawa do sądu.</p> <p>Jednocześnie trzeba mieć na uwadze, że ani skarga o wznowienie postępowania, ani też skarga nadzwyczajna, nie stanowią instrumentów służących efektywnemu rozwiązaniu omawianego problemu. W obu przypadkach ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie sztywnej bariery czasowej: według art. 408 k.p.c. nie można żądać wznowienia po upływie lat dziesięciu od dnia uprawomocnienia się orzeczenia (za wyjątkiem przypadku, gdy strona była pozbawiona możliwości działania lub nie była należycie reprezentowana), a zgodnie z art. 89 § 3 u.s.n. skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie pięciu lat od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia; jeżeli zaś od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od ich rozpoznania. Co prawda, w przepisach przejściowych przewidziana jest możliwość wniesienia skargi nadzwyczajnej od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie we wszystkich tych sprawach, które uprawomocniły się po dacie 17 października 1997 r. Niemniej jednak, możliwość ta upływa z dniem 3 kwietnia 2024 r. – tj. sześć</p>	<p>spadkowe. Efektem kwerendy było zmodyfikowanie brzmienia § 148 Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 czerwca 2019 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz.U. poz. 138 ze zm.), poprzez wprowadzenie obowiązku ustalania przez kierownika sekretariatu albo wyznaczonego pracownika w oparciu o właściwe urządzenie ewidencyjne lub Rejestr Spadkowy, czy zarejestrowano uprzednio sprawy z zakresu prawa spadkowego po tym samym spadkodawcy i dołączania akt tych spraw do nowego wniosku. Pomiędzy wejściem w życie wskazanego przepisu (30 listopada 2020 r.) a pismem RPO (27 grudnia 2021 r.) upłynął rok. Biorąc pod uwagę długość trwania postępowań oraz to, że do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają sprawy, w których upłynął trzymiesięczny termin wynikający z art. 407 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego wydaje się, że przynajmniej większość spraw, o których mowa w piśmie, rozpoznawana była jeszcze przed wejściem w życie § 148 Zarządzenia.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>lat po dniu wejścia w życie ustawy (art. 115 § 1 u.s.n. – po wprowadzeniu ustawy nowelizującej z dnia 30 marca 2021 r. - Dz. U. z 2021 poz. 611). Warto przy tym zauważyć, że gdyby ustawodawca w ostatniej chwili nie zdecydował się na wydłużenie tego okresu przejściowego, posłużenie się skargą nadzwyczajną dla wyeliminowania z obrotu prawnego „podwójnych” postanowień spadkowych, które uprawomocniły się wcześniej, już dziś nie byłoby możliwe – początkowo bowiem okres przejściowy upływał z dniem 3 kwietnia 2021 roku.</p> <p>Ponadto, wracając do argumentacji przedstawionej w wystąpieniu z dnia 1 lipca 2020 roku, nie bez znaczenia jest fakt, że na gruncie przepisów o skardze nadzwyczajnej osoba dotknięta omawianą wadliwością znajduje się w stanie niepewności, gdyż ustawodawca nie wyposażył jej w zdolność postulacyjną w zakresie wniesienia skargi. Zgodnie z art. 115 § 1a u.s.n. skarga nadzwyczajna od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które uprawomocniło się przed wejściem w życie niniejszej ustawy, może zostać wniesiona jedynie przez Prokuratora Generalnego lub Rzecznika Praw Obywatelskich, przy czym zwrócenie się do jednego z tych organów nie daje stronie gwarancji uruchomienia przed Sądem Najwyższym procedury zmierzającej do wyeliminowania z obrotu wadliwego postanowienia spadkowego. Co więcej, biorąc pod uwagę skalę problemu „podwójnych” orzeczeń spadkowych, skarga nadzwyczajna nie wydaje się być instrumentem właściwym do jego rozwiązania, skoro wolą ustawodawcy było ukształtowanie skargi jako środka zaskarżenia o charakterze szczególnym, służącym w sytuacjach zupełnie wyjątkowych, jak sama jej nazwa wskazuje – nadzwyczajnych.</p> <p>Niestety na kompleksowe rozwiązanie omawianego problemu nie pozwoliło również wprowadzenie rejestru spadkowego. Do Biura Rzecznika wciąż wpływają wnioski z prośbą o pomoc w uporządkowaniu tych spraw spadkowych, których rejestr nie obejmuje. Należy mieć bowiem na uwadze, że obowiązek rejestrowania postanowień spadkowych dotyczy wyłącznie tych, które zostały wydane przez sądy po dniu 8 września 2016 r. (zob. ustawa z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw - Dz. U. poz. 1311 z późn. zm. oraz ustawa z dnia 22 lipca</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, ustawy - Prawo o notariacie oraz ustawy o zmianie ustawy - kodeks cywilny, ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw - Dz. U. poz. 1358). A zatem rejestr spadkowy nie mógł doprowadzić do wyeliminowania problemu „podwójnych” postanowień spadkowych, wydanych przed 8 września 2016 r. – w tym zakresie problem wciąż pozostaje aktualny.</p> <p>Warto również podkreślić, że wnioski dotyczące omawianej kwestii nierzadko są kierowane do Rzecznika przez same sądy, które – dysponując różnymi postanowieniami spadkowymi po tej samej osobie – nie mogą samodzielnie rozstrzygnąć zawisłej przed nimi sprawy np. o dział spadku lub o dokonanie wpisu w księdze wieczystej. W takich sytuacjach sądy stają przed nierozwiązywalnym problemem, np. jak ustalić udział w spadku czy we współwłasności nieruchomości wchodzącej w skład masy spadkowej.</p> <p>Reasumując, w przekonaniu Rzecznika skala i charakter przedstawionego problemu wymagają podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych. Ilość wniosków wpływających do Biura Rzecznika na przełomie ostatnich kilkunastu lat, jak również fakt kierowania ich nie tylko przez osoby będące spadkobiercami, bezpośrednio zainteresowanymi w sprawie, ale też osoby trzecie, a nawet same sądy, niewątpliwie świadczą o tym, że poruszany problem nie ma charakteru indywidualnego, ale wyraźnie wpływa na kwestię porządku publicznego i bezpieczeństwa prawnego. Trzeba mieć bowiem na uwadze, że postanowienie spadkowe jest skuteczne <i>erga omnes</i> i zgodnie z art. 1027 k.c. stanowi wyłączny dowód nabycia praw do spadku wobec osoby trzeciej, która nie rości sobie praw do spadku z tytułu dziedziczenia (oczywiście obok zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia). W związku z tym współwystępowanie w obrocie dwóch postanowień spadkowych dotyczących tego samego spadkodawcy stwarza poważne zagrożenie dla wszystkich uczestników obrotu, zwłaszcza w sprawach dotyczących nieruchomości czy też innych obejmowanych rejestrami publicznymi o kwalifikowanej wiarygodności, jak choćby księgi wieczyste. Niewątpliwie zatem organy państwa powinny podjąć właściwe działania, zmierzające do</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>kompleksowego rozwiązania problemu „podwójnych” postanowień spadkowych.</p> <p>Przywołany na wstępie projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw, przygotowany przez Ministerstwo Sprawiedliwości (nr UD 222), przewiduje szereg wyjątkowo istotnych zmian w prawie spadkowym i proceduralnym, jak m.in.: zmiana zasady dziedziczenia w przypadku, gdy którekolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyje otwarcia spadku; obowiązek zawarcia w sentencji postanowienia spadkowego określenia, w jaki sposób spadek został przyjęty; ograniczenie odpowiedzialności za długi spadkowe Skarbu Państwa i gminy, którym spadek przypadnie z mocy ustawy; zawieszenie biegu terminu z art. 1015 § 1 k.c. do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku na czas trwania postępowania sądowego w przedmiocie zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka czy dodanie nowej przesłanki niegodności dziedziczenia w postaci uporczywego niewykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy bądź też uporczywego uchylania się od sprawowania opieki nad spadkodawcą. Projektowane zmiany co do zasady zasługują na uznanie. Jednak mając na uwadze gruntowny charakter nowelizacji, dotyczącej w istocie fundamentalnych zasad prawa spadkowego, jak również procedury cywilnej, uprzejmie proszę o informację, czy przy okazji prowadzonych prac legislacyjnych Ministerstwo Sprawiedliwości rozważało rozwiązanie problemu „podwójnych” postanowień spadkowych – zgłaszanego od wielu już lat, tak istotnego z punktu widzenia praw i zasad konstytucyjnych.</p> <p>Powyższe uwagi przekazuję Panu Ministrowi na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r., poz. 627 z późn. zm.), z uprzejmą prośbą o uwzględnienie ich w toku prowadzonych aktualnie prac legislacyjnych oraz poinformowanie Rzecznika o zajętych stanowisku.</p>	
2.	Rzecznik Praw Dziecka		W odpowiedzi na pismo z dnia 16 grudnia 2021 r. (sygn. DLPC-I.414.6.2020), w którym przedstawiono projekt ustawy zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (wpisany do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod	Uwaga informacyjna

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			numerem UD222) z prośbą o opinię Rzecznika Praw Dziecka, uprzejmie informuję, że opiniuję pozytywnie przedstawiony projekt. Z analizy spraw zgłaszanych do Biura Rzecznika Praw Dziecka wynika, że szczególnie istotna dla ochrony praw dziecka jest projektowana zmiana w art. 1015 k.p.c pozwalająca na zawieszenie biegu terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w sytuacji, gdy równocześnie toczy się postępowanie o wyrażenie zgody na złożenie takiego oświadczenia przez Sąd. Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie zgłaszał potrzebę tego typu regulacji i z tego względu wyraża satysfakcję z realizacji tych postulatów.	
3.	GUGiK		Jako Główny Geodeta Kraju nie mogę zaakceptować propozycji zawartych w ww. projekcie dotyczących zwolnienia z opłat za dokumenty z ewidencji gruntów i budynków oraz uznania dokumentów wytworzonych na potrzeby prowadzonych postępowań sądowych, na podstawie danych zgromadzonych w rejestrach (...) za dokumenty posiadające moc prawną dokumentów urzędowych. W mojej ocenie projekt w takiej postaci może znacznie ograniczyć przychody państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego bez wskazania źródła rekompensaty. Szczegółowe uwagi do zapisów projektu przekazuję w załączeniu.	Wyjaśnienie Sądy nie będą zwolnione z opłat za pobranie dokumentów w postaci wypisu lub wyciągu z ewidencji gruntów i budynków. Sądy obecnie są zwolnione od tej opłaty jedynie w sytuacji, gdy stroną jest Skarb Państwa. W innych przypadkach opłatę uiszczają. Tej zasady projekt nie zmienia. Sądy będą uiszczaly opłatę tak, jak dotychczas. Projekt nie ingeruje w przepisy o opłatach za wydanie wypisu i wyciągu z tego rejestru.
4.	Sąd Najwyższy BSiA SN		Projekt ustawy dotyczy zmian w kilku aktach normatywnych, jednakże głównym jego celem jest dokonanie istotnych modyfikacji przepisów Księgi czwartej kodeksu cywilnego „Spadki”. Społeczna doniosłość tych przepisów wydaje się oczywista, choćby z tej przyczyny, że każda osoba fizyczna, w konsekwencji nieuchronności śmierci, nabywa status spadkodawcy. Rozwiązania prawa spadkowego stosunkowo wolno przenikają do świadomości społecznej. W tym kontekście nie utraciła aktualności teza Andrzeja Stelmachowskiego, że „prawo cywilne nie może odpowiadać temperamentowi niecierpliwych reformatorów” (A. Stelmachowski, <i>Wstęp do teorii prawa cywilnego</i> , Warszawa 1984, s. 19). Zmiany dotyczące prawa spadkowego zwykle są uzasadnione wtedy, gdy stanowią konsekwencję istotnych zmian społecznych, ekonomicznych, ustrojowych oraz zasad ochrony własności prywatnej i dziedziczenia, szczególnie gdy takie zasady są zagwarantowane w Konstytucji, jak ma to miejsce w	Wyjaśnienie Nowelizacja art. 934 k.c. doprowadzi do usunięcia z kręgu spadkobierców ustawowych jedynie dalekich krewnych, których częstokroć nie wiązały ze zmarłym jakiegokolwiek więzi. Z praktyki orzeczniczej wynika przy tym, że prawniki dziadków spadkodawcy i dalsi krewni zmarłego dochodzą do dziedziczenia po nim zazwyczaj w sytuacji odrzucenia spadku przez bliższych krewnych. Sytuacje, w których dalsi krewni zmarłego nie odrzucają spadku po jego odrzuceniu przez bliższych krewnych należą do rzadkości. Często też dalsi krewni zmarłego, którzy nie odrzucili spadku pomimo jego odrzucenia przez bliższych krewnych,

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>obowiązującym polskim prawie.[zob. przykładowo J. St. Piątowski, (aktualizacja opracowana przez A. Kawalko i H. Witczak), <i>Konstytucyjne założenia polskiego prawa spadkowego</i> w dziele: <i>System Prawa Prywatnego</i>, tom 10 <i>Prawo spadkowe</i> (red. B. Kordasiewicz), Warszawa 2015, s. 52-61 (§ 5 rozdziału I), K. Kozłowski, <i>Prawo dziedziczenia w świetle postanowień Konstytucji RP – zarys instytucji</i>, Białostockie Studia Prawnicze 2017 vol. 22 nr 4, s. 59-70, H. Zięba-Załucka, <i>Własność i dziedziczenie w polskiej konstytucji z 1997 r. (na tle uregulowań konstytucji wybranych państw)</i>, Studia Prawnicze. Rozprawy i Materiały 2019, nr 1 (24), s. 5-20 i powołana w tych opracowaniach literatura]. Trudności z opanowaniem wpływu spraw sądowych nie powinny być traktowane jako przesądzająca przyczyna zmiany stanu prawnego, szczególnie że mogą mieć wiele złożonych przyczyn (w tym organizacyjnych i kadrowych), wśród których treść stosowanego przez sądy prawa nie ma znaczenia dominującego. Nie można też wykluczyć, iż zmienione przepisy mogą także w jakimś zakresie spowodować zwiększenie wpływu spraw związanych z dokonaną zmianą stanu prawnego wprost lub jedynie pośrednio. O ile dane statystyczne wskazują na wysoki wpływ spraw określonego rodzaju, to wydaje się, że w pierwszej kolejności konieczne jest bardzo dokładne zweryfikowanie, czy zastosowane narzędzie za pomocą którego dokonano ustaleń działa precyzyjnie. Badania aktowe wykazały, że nie zawsze tak jest.[Przykładowo zob. A. Wiewiórowska-Domagalska, <i>Refleksje na tle orzecznictwa sądów powszechnych w zakresie sprzedaży konsumenckiej</i>, Warszawa 2014, s. 4, 19-36, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/TWS_Wiewi%C3%B3rowska-A--sprzeda%C5%BCy-konsumenckiej1.pdf - dostęp 10.01.2022, M. Domański, <i>Wybrane zagadnienia orzekania o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej</i>, Warszawa 2016, s. 5-8, https://iws.gov.pl/wp-content/uploads/2018/08/TWS_Doma%C5%84ski-M._Wybrane-zagadnienia-orzekania-o-umieszczeniu-dziecka-w-pieczy-zast%C4%99pczej2.pdf dostęp 10.01.2022]. Gdy nie ma narzędzia precyzyjnie ustalającego wpływ określonych spraw, bo nie posiadają one unikalnego symbolu, co obecnie ma miejsce odnośnie do spraw spadkowych z udziałem małoletniego a także spraw o wyrażenie</p>	<p>wszczynają postępowania o zatwierdzenie uchylenia się od skutków niezłożenia w terminie przewidzianym do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku.</p> <p>Przez zbyt szeroko zakreślony krąg spadkobierców ustawowych postępowania spadkowe wydłużają się i stają się bardziej kosztowne. Sąd spadku zmuszony jest do poszukiwania dalekich krewnych spadkodawcy, często poprzez ogłoszenie w prasie, nie rzadko zachodzi też konieczność tłumaczenia dokumentów doręczanych spadkobiercom mieszkającym za granicą. Wydłużenie postępowania o stwierdzenie nabycia spadku i dodatkowe koszty tego postępowania w znacznej liczbie przypadków są niecelowe. Dalecy krewni zmarłego – jak wskazano – częstokroć bowiem odrzucają spadek po nim. Jednocześnie dosyć często w przedłużającej się sprawie o stwierdzenie nabycia spadku wnoszona jest skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki. Spadkobiercom zmarłego zależy bowiem na jak najszybszym uregulowaniu spraw spadkowych. <u>Proponowana zmiana art. 934 k.c. pozwoli na skrócenie postępowań o stwierdzenie nabycia spadku, a przez to uchroni także Skarb Państwa od odpowiedzialności odszkodowawczej</u> na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (j.t. Dz. U. z 2018 r., poz. 75 ze zm.). Zmiana ta <u>przyczyni się też do zmniejszenia ilości spraw o uchylenie się od skutków</u></p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>zgody na odrzucenie/przyjęcie spadku przez małoletniego, których, między innymi, dotyczy projekt ustawy, to można powziąć wątpliwość czy wymaganie opisanie „stanu stosunków społecznych w dziedzinie wymagającej interwencji organów władzy publicznej”, jakie powinno poprzedzać podjęcie decyzji o przygotowaniu projektu ustawy, o którym mowa w § 1 pkt 1 <i>Zasad techniki prawodawczej</i>, [Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 29 lutego 2016 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie "Zasad techniki prawodawczej", Dz. U. 2016, poz. 283] zostało należycie wykonane, szczególnie wobec stwierdzenia autora projektu, iż „szczegółowa analiza danych, w celu oceny wpływu projektowanych rozwiązań, wymagałaby (...) badania akt co byłoby czasochłonne (...)”. Czasochłonność badania aktowego jest niewątpliwa, jednakże raporty z badania akt sądowych, poza ustaleniami statystycznymi, zwykle zawierają socjologiczno-demograficzną charakterystykę stron/uczestników badanych postępowań, opisy typowych stanów faktycznych i przeprowadzonego w nich postępowania oraz wskazują na problemy prawne, a niekiedy także organizacyjne dotyczące przedmiotu analizy. Przyczyniają się więc w bardzo istotny sposób do opisu stanu „prawa w działaniu”, którego znajomość ma doniosłe znaczenie dla oceny zasadności zmiany obowiązujących przepisów i jej kierunków. Odnotować też należy, że twórca projektu ustawy – Ministerstwo Sprawiedliwości – jest organem decyzyjnym odnośnie do sposobu prowadzenia statystyki sądowej, ustala treść i szczegółowość kwestionariuszy statystycznych, określonym kategoriom spraw przypisuje unikalne symbole. Ministrowi Sprawiedliwości podlegają też państwowe jednostki organizacyjne prowadzące działalność naukowo-badawczą, mające doświadczenie w prowadzeniu badań akt sądowych. Celowe byłoby rozważenie, czy nie należy uzupełnić kwestionariuszy statystycznych oraz podjąć badań aktowych (choćby o charakterze pilotażowym) spraw, w których stan prawny miałby zostać zmieniony, przed nadaniem ostatecznego kształtu planowanej nowelizacji. Wydaje się iż korzyść z uzyskania aktualnych danych z zakresu statystyki sądowej oraz przeprowadzenia stosownych badań dla dobrej legislacji jest oczywista. Powyższe skłania do sugestii, aby przed podjęciem</p>	<p><u>niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku czy spraw o wyrażenie zgody na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub osoby pozostającej pod opieką.</u> Ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych nie sposób uznać jedynie za narzędzie służące do usprawnienia toczących się postępowań czy ograniczenia ilości spraw wpływających do sądu. Zawężenie kręgu spadkobierców w sposób przewidziany w nowelizowanym art. 934 k.c. jest celowe z przedstawionych wyżej względów. <u>Efektom tego zawężenia kręgu spadkobierców ustawowych będzie usprawnienie toczących się postępowań o stwierdzenie nabycia spadku i ograniczenie ilości spraw o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku czy spraw o wyrażenie zgody na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego lub osoby pozostającej pod opieką.</u></p> <p><u>Wskazać również należy, że zostały też podjęte działania celem uzupełnienia kwestionariuszy statystycznych.</u></p> <p>Do dnia 22 września 2021 r. sprawy o stwierdzenie nabycia spadku czy o odebranie oświadczenia o przyjęciu/odrzuceniu spadku z udziałem małoletniego, a także sprawy o wyrażenie zgody na odrzucenie/przyjęcie spadku przez małoletniego nie posiadały unikalnego symbolu. Zaliczały się one do spraw o stwierdzenie nabycia spadku (symbol: Ns – 218), spraw o odebranie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia/odrzucenia spadku (symbol: Ns – 267) i spraw o zezwolenie na</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			decyzji co do dalszych czynności, poprzedzających wniesienie projektu ustawy do Sejmu, dokonać stosownych ustaleń, o ile zakres nowelizacji zaplanowanej w projekcie ustawy UD222 miały pozostać niezmieniony.	<p>dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (art. 101 § 3 k.r. i o.) (symbol: Nsm – 242). Aktualnie, w wyniku zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 21 września 2021 r. zmieniającego zarządzenie w sprawie w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. MS z 2021 r. poz. 230), które weszło w życie w dniu 22 września 2021 r., sprawy z udziałem małoletniego uzyskały osobny symbol: Ns – 218m (o stwierdzenie nabycia spadku z udziałem osób małoletnich), Ns – 267m (o odebranie oświadczenia w przedmiocie przyjęcia/odrzućcia spadku z udziałem osób małoletnich) i Nsm – 242sp – o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka (art. 101 § 3 k.r. i o.) polegającej na zezwoleniu na przyjęcie/odrzućcie spadku w imieniu małoletniego.</p> <p><u>Zwrócono się również z wnioskiem do Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości o przeprowadzenie badań aktowych.</u></p>
Uwagi do projektu ustawy				
1.	Sąd Najwyższy BSiA SN	art. 1 pkt 1 dodanie w art. art. 928 § 1 k.c. punktu 4	Koncepcja wprowadzenia do art. 928 § 1 k.c. nowej przyczyny niegodności dziedziczenia, zbliżonej w płaszczyźnie aksjologicznej do przyczyny wydziedziczenia, wymienionej w art. 1008 pkt 3 kodeksu cywilnego (uporczywe niedopełnianie względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych), jest - co zasady - godna poważnego rozważenia. Wypracowanie stosownej formuły przepisu wymaga jednak dalszych prac analitycznych, z tym, że uporczywe niewykonywanie wobec spadkodawcy jednego z obowiązków rodzinnych, jakim jest obowiązek alimentacyjny nie nasuwa zastrzeżeń, jako nowa przyczyna niegodności. Wydaje się jednak celowe rozważenie także poniższej wersji nowelizowanego przepisu	Uwaga częściowo uwzględniona i wyjaśnienie Wskazać należy, że rażące naruszenie obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy uzasadniające uznanie spadkobiercy za niegodnego może mieć również miejsce w sytuacji, gdy brak jest orzeczenia sądowego, ugody zawartej przed sądem albo innym organem albo innej umowy konkretyzującej taki obowiązek. <u>Celem projektodawcy nie było wprowadzenie</u>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>„uporczywie nie wykonywał wobec spadkodawcy obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową”</p> <p>Wskazanie w projekcie kolejnej przyczyny niegodności, opisanej jako uporczywie uchylanie się od sprawowania opieki nad spadkodawcą nie wydaje się rozwiązaniem trafnym zważywszy na wyeksponowany w uzasadnieniu projektu cel, jakim miałyby być uniemożliwienie dziedziczenia osobie, której działania i/lub zaniechania spowodowały u spadkodawcy „poczucie odtrącenia, osamotnienia, pozostawania bez wsparcia osobistego lub emocjonalnego”. Aby zrealizować taki cel należałoby wskazać na rażące naruszenie obowiązków, których należyte wykonywanie, ze swej istoty, ma zapobiegać wyszczególnionym w uzasadnieniu odczuciom spadkodawcy. One zaś zwykle wiążą się z niewykonywaniem (bądź rażącym naruszeniem) obowiązków o różnej treści, wynikających z różnych instytucji prawa rodzinnego. (Przykładowo obowiązku wspólnego pożycia małżeńskiego, pomocy, współdziałania, wzajemnego szacunku i wspierania się, wykonywania osobistej pieczy, nad osobą której wiek bądź stan psychofizyczny tego wymaga). Wypracowanie właściwego sposobu realizacji tego celu oraz znalezienie adekwatnego, maksymalnie precyzyjnego jego sformułowania w przepisie jest bardzo trudne. Próba podjęta w projekcie nowelizacji („uporczywie uchylanie się od sprawowania opieki”) nie wydaje się zadawalająca.</p> <p>Uchylanie się od sprawowania opieki może bowiem dotyczyć wyłącznie sytuacji, gdy sąd opiekuńczy orzekł o ustanowieniu danej osoby opiekunem spadkodawcy jako osoby całkowicie ubezwłasnowolnionej bądź małoletniej nie pozostającej (z różnych przyczyn) pod władzą rodzicielską. Należy zważyć, że zgodnie z art. 148 § 2 k.r.o., „nie może być ustanowiony opiekunem ten, w stosunku do kogo zachodzi prawdopodobieństwo, że nie wywiąże się należycie z obowiązków opiekuna”. Sprawowanie opieki podlega stałemu nadzorowi sądu opiekuńczego (art. 165 k.r.o.). W sytuacji modelowej nie mieszczą się więc przypadki uporczywego (czyli „<i>długotrwałego, powtarzalnego, nacechowanego złą wolą i nieustępliwością</i>”, „<i>świadomego</i>” oraz „<i>ukierunkowanego</i>”) uchylania się od sprawowania obowiązków wynikających ze statusu</p>	<p><u>ograniczenia tylko do sytuacji, gdy spadkodawca wystąpił z roszczeniem alimentacyjnym wobec spadkobiercy.</u></p> <p>Odnosnie obowiązku alimentacyjnego należy wskazać, że jego treść i zakres regulują przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.</p> <p>Obowiązki i uprawnienia alimentacyjne mogą wynikać ze stosunków pokrewieństwa (art. 129 k.r.o.), przysposobienia (art. 131 k.r.o.), powinowactwa (art. 27 i 144 k.r.o.) i małżeństwa (art. 27 i 130 k.r.o.). Obowiązek alimentacyjny polega na dostarczaniu środków utrzymania, a w miarę potrzeby także środków wychowania względem krewnych w linii prostej i między rodzeństwem (art. 128 k.r.o.). Szczególne zasady w ramach tej instytucji dotyczą dzieci, wobec których rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych, gdy te nie są jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie - wyjątkiem jest sytuacja, w której dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania (art. 133 § 1 k.r.o.). W odniesieniu do innych członków rodziny uprawniony do świadczeń alimentacyjnych jest tylko ten, kto znajduje się w niedostatku (art. 133 § 2 k.r.o.).</p> <p>Proponowana regulacja nie zagraża interesom i wolnej woli spadkodawcy i nie uniemożliwia mu decydowania o tym, czy dana osoba będzie rzeczywiście niegodna dziedziczenia po nim. Spadkodawca ma bowiem możliwość przebaczenia takiej osobie (art. 930 k.c.). Dla skuteczności tej czynności, wystarczające jest dostateczne rozeznanie (art. 930 k.c.). Sąd rozpoznający sprawę o uznanie danego spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia będzie badał w toku postępowania</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>prawnego opiekuna. Sąd w ramach sprawowania nadzoru, stwierdziwszy zaniedbania opiekuna, które naruszają dobro osoby pozostającej pod opieką jest zobowiązany do zwolnienia opiekuna (art. 169 § 2 k.r.o.). Zapewne odstępstwa od sytuacji modelowej występują. Skala odstępstw musiałaby być bardzo poważna, aby przedstawiona w projekcie propozycja wydziedziczenia z takiej przyczyny była celowa. Jednakże byłaby ona równoznaczna ze skrajnie negatywną oceną zarówno ustanawiania określonej osoby opiekunem, bez wystarczającej wstępnej weryfikacji jej zdolności do należytego wypełniania funkcji opiekuna określonej osoby w danym stanie faktycznym, jak i nadzoru sądowego nad sprawowaniem opieki. Taka ocena zaś, wymagałaby pilnego doprowadzenie do zmiany praktyki odnośnie do sprawowania przez sąd nadzoru nad wykonywaniem opieki i (zapewne) „doposażenia” sądów w stosowne, skuteczne narzędzia kontrolne (o ile aktualnie będące w ich dyspozycji zostałyby ocenione, jako niewystarczające; nadzór, nie może wyrażać się wyłącznie w zapoznawaniu się ze sprawozdaniami składanymi przez opiekunów). Prawdopodobnie potrzebne byłoby dokonanie zmian organizacyjnych urealnijających bieżący nadzór nad sprawowaniem opieki.</p>	<p>dowodowego, czy spadkodawca przebaczył spadkobiercy i nie uzna go za niegodnego w razie pozytywnego ustalenia w tym kierunku. Co istotne, spadkodawca może również ustanowić taką osobę spadkobiercą w sporządzonym przez siebie testamencie.</p> <p>Aktualna treść projektowanego art. 1 pkt 1 brzmi następująco: „<i>uporczywie uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy lub od sprawowania nad nim opieki</i>”.</p> <p>Uzupełniono uzasadnienie w zakresie wyraźnego wskazania znaczenia pojęcia „opieka” podając, że przez opiekę należy tu rozumieć opiekę w znaczeniu potocznym, to jest jako faktyczną pomoc i dbanie o inną osobę, o jej dobre samopoczucie. Opieki w rozumieniu projektowanego przepisu nie należy utożsamiać z opieką zinstytucjonalizowaną, o której mowa w k.r.o. (art. 94 § 3, art. 145–174 k.r.o., art. 175–177 k.r.o.) czy kuratelą nad osobą, która wymaga pomocy w załatwieniu pojedynczej sprawy lub spraw pewnego rodzaju (por. art. 183 k.r.o.), np. reprezentacji i sprawowania zarządu majątkiem (art. 181 k.r.o.), strzeżenia przyszłych praw (art. 182 k.r.o.).</p>
2.	Sąd Najwyższy BSiA SN	art. 1 pkt 2 – zmiana art. 934 k.c.	<p>Wobec braku informacji co do skali występowania przypadków powołania do dziedziczenia innych zstępnych dziadków niż wymienieni w ograniczającej propozycji projektu, ani informacji o wielkości udziału odległych zstępnych dziadków wśród wnioskodawców w sprawach o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o przyjęciu/odrzuconiu spadku, nie jest możliwe zajęcie stanowiska (ani aprobującego, ani krytycznego,) co do celowości zaprojektowanej zmiany.</p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>Zwrócono się z wnioskiem do Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości o przeprowadzenie badań aktowych.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
3.	Sąd Najwyższy BSiA SN	art. 1 pkt 3 -zmiana art. 1015 k.c. , art.1 pkt 4 – zmiana art.1019 k.c. , art.1 pkt 5 – zmiana art. 1030 k.c.	Proponowane zmiany są godne aprobaty	Uwaga pozytywna - aprobująca zmiany
4.	Sąd Najwyższy BSiA SN	art. 2, art. 3 pkt 1 i pkt 2 w zw. z art. 5 pkt 1	<p>Wydaje się, iż decyzja o zasadności przekazania do właściwości sądu spadku udzielania zezwolenia na przyjęcie lub odrzucenie spadku, jako na czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką, powinna być poprzedzona dodatkowymi ustaleniami, których nie dokonano.</p> <p>W świetle informacji z badania akt spraw o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka, przeprowadzonego w 2014 r. w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości (J. Słyk, <i>Orzekanie w sprawach o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka</i>, Prawo w Działaniu 2015, nr 21, s. 191-243) ustalono, że 60% zbadanych spraw o zezwolenie na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka dotyczyło wniosku o zezwolenie na odrzucenie spadku (zob. s. 218 oraz tabela 13 na s. 219). Autor badania ustalił (s. 220), że najczęściej (69,2%) w uzasadnieniu wniosku o zezwolenie na odrzucenie spadku wskazywane były długi spadkowe. Jednakże, aż w 20% zbadanych spraw „rodzice jedynie podejrzewali istnienie długów”, a w 8,3% brak było jakiegokolwiek uzasadnienia wniosku.</p> <p>Sądy co do zasady nie prowadziły postępowania dowodowego pozwalającego na szczegółowe określenie wartości majątku spadkowego. W 71,7% spraw, których przedmiotem było odrzucenie spadku nie można było określić wartości długów odziedziczonych przez dzieci (s. 221). Jerzy Słyk stwierdził (s. 242), że: „<i>Akta badanych spraw rzadko dostarczały kompleksowych informacji na temat rodziców dziecka, ich kwalifikacji i odpowiedzialności, wykonywanej przez nich władzy rodzicielskiej, sytuacji majątkowej rodziny i dziecka. Ponadto w postępowaniach dotyczących złożenia w imieniu dziecka oświadczenia o odrzuceniu spadku w mniej niż 30% spraw możliwe było określenie wartości długów spadkowych. W mniej niż 1/4 wszystkich zbadanych spraw sądy przeprowadziły dowód z wywiadu środowiskowego kuratora</i></p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>W obecnym kształcie projekt zmierza do rezygnacji z konieczności uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, na dokonanie czynności polegającej na odrzuceniu spadku przez rodziców w imieniu dziecka, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.</p> <p>Wobec powyższego zgłoszone uwagi – przy uwzględnieniu obecnego rozwiązania – wydają się być bezprzedmiotowe.</p> <p>Aktualne brzmienie projektowanego art. 2 brzmi następująco:</p> <p>„Art. 2. W ustawie z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1359) wprowadza się następujące zmiany:</p> <p>1) w art. 101:</p> <p>a) § 3 otrzymuje brzmienie:</p> <p>„§ 3. Rodzice nie mogą bez zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, dokonywać czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu ani wyrażać zgody na dokonywanie takich czynności przez dziecko”.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>sądowego. Głównym źródłem informacji są z reguły wyjaśnienia samych uczestników postępowania (...). Mimo tego aż w 94,2% spraw o zezwolenie na odrzucenie spadku wnioski zostały uwzględnione. Zważywszy na te ustalenia można założyć, iż w licznych przypadkach wiedza sądu spadku o różnych okolicznościach istotnych dla oceny czy dobro dziecka przemawia za przyjęciem czy też za odrzuceniem spadku w danej sprawie (w szczególności wiedza o długach spadkowych) mogła być pełniejsza niż wiedza sądu opiekuńczego. Nie wynikało to jednak z błędnej koncepcji odnośnie do właściwości sądu opiekuńczego w sprawach o udzielenie stosownego zezwolenia, ale głównie (o ile nie wyłącznie) z niedoskonałości postępowania dowodowego przed sądem opiekuńczym. Być może więc należałoby w pierwszej kolejności podjąć działania zmierzające do poprawy orzecznictwa sądów opiekuńczych w sprawach dotyczących ochrony majątkowych interesów osób pozostających pod władzą rodzicielską oraz osób pozostających pod opieką, o ile stan orzecznictwa nie uległ istotnej poprawie od daty wskazanego badania (co wymagałoby weryfikacji przez aktualne badanie). Sąd opiekuńczy ma (bądź może uzyskać) wiedzę o całości sytuacji dziecka i jego rodziny a także o całości sytuacji osoby pozostającej pod opieką, jaką nie dysponuje sąd spadku. Stwarza to możliwość właściwej ochrony dobra wskazanych grup osób przez wydanie bądź odmowę zezwolenia na dokonanie rozważanej czynności. Dogłębne badania i oceny wymagałaby też sama koncepcja stanów faktycznych w jakich sąd opiekuńczy powinien zezwalać rodzicom (opiekunowi) na dokonanie czynności zarządu majątkiem dziecka (osoby pozostającej pod opieką). W szczególności, czy nadal o konieczności zezwolenia powinna przesądzać ocena, że zamierzona czynność przekracza zakres zarządu „zwykłego”, czy też celowe byłoby bardziej precyzyjne opisanie w ustawie przypadków wymagających zezwolenia sądu.</p>	<p>b) po § 3 dodaje się § 4 i 5 w brzmieniu: „ § 4. Nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku przez rodziców w imieniu dziecka, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek. § 5. Czynność, o której mowa w § 1 wymaga zgody drugiego rodzica, któremu także przysługuje władza rodzicielska, chyba że jest dokonywana przez rodziców wspólnie.”</p> <p>2) art. 156 otrzymuje brzmienie: „Art. 156. Opiekun powinien uzyskać zezwolenie sądu opiekuńczego albo, w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, we wszelkich ważniejszych sprawach, które dotyczą osoby lub majątku małoletniego.”</p>
5.	UODO		<p>Na wstępie należy wskazać, że zgodnie z motywem 20 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE</p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>W pierwszym rzędzie wskazać należy, że projektowane zmiany <u>mają na celu zapewnienie potencjalnej możliwości</u> sięgania do danych zgromadzonych w rejestrach, bazach</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.¹), dalej: rozporządzenie 2016/679, akt ten ma zastosowanie między innymi do działań sądów i innych organów wymiaru sprawiedliwości, niemniej prawo Unii lub prawo państwa członkowskiego może doprecyzować operacje i procedury przetwarzania danych osobowych przez sądy i inne organy wymiaru sprawiedliwości. Właściwość organów nadzorczych nie powinna dotyczyć przetwarzania danych osobowych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości - tak by chronić niezawisłość sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Powinna istnieć możliwość powierzenia nadzoru nad takimi operacjami przetwarzania danych specjalnym organom w systemie wymiaru sprawiedliwości państwa członkowskiego, organy te powinny w szczególności zapewnić przestrzeganie przepisów niniejszego rozporządzenia, zwiększając w wymiarze sprawiedliwości wiedzę o jego obowiązkach wynikających z niniejszego rozporządzenia oraz rozpatrywać skargi związane z takim operacjami przetwarzania danych.</p> <p>Rozwiązania zawarte w art. 3 pkt 1 art. 4, art. 6 i art. 7 projektu - zgodnie z intencją projektodawcy wyrażoną w uzasadnieniu do projektu - mają łącznie na celu zapewnienie możliwości nieograniczonego w czasie sięgania do danych zgromadzonych w rejestrach, bazach i ewidencjach publicznych takich jak: Baza Usług Stanu Cywilnego, rejestr danych kontaktowych oraz ewidencja gruntów i budynków, na potrzeby prowadzonych postępowań nieprocesowych. Nie kwestionując faktu, że projektowane uprawnienia dla sądów wiążą się z przetwarzaniem danych osobowych w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości nie sposób nie zauważyć, że rozwiązania te zasadniczo zmieniają dotychczasowy model przetwarzania danych osobowych w trakcie procesu cywilnego. Dostęp do danych osobowych z rejestrów publicznych za pośrednictwem systemów teleinformatycznych w formie teletransmisji generuje bowiem wiele ryzyk, związanych w szczególności z koniecznością zachowania poufności i integralności tych danych, a także w kontekście i zakresie cyberbezpieczeństwa. Wprowadzenie rozwiązania, zgodnie z którym w trakcie postępowania cywilnego można w nieograniczony sposób w formie</p>	<p>i ewidencjach publicznych takich jak: Baza Usług Stanu Cywilnego, rejestr danych kontaktowych, ewidencja gruntów i budynków czy ZSIN (Zintegrowany System Informacji o Nieruchomościach), na potrzeby prowadzonych postępowań.</p> <p>Zaznaczenia wymaga, że proponowane zmiany nie wprowadzają innych rozwiązań niż dotychczas funkcjonujące. Oczywiście jest, że sądy będą sięgać do odpowiednich rejestrów/baz/systemów jedynie w sytuacji, gdy przepis to jasno przewiduje, zaś dostęp ten będzie realizowany w trybie przewidzianym w odpowiednich przepisach, które regulują funkcjonowanie tych rejestrów/baz/systemów. Przepisom dającym sądom prawo dostępu do stosownych rejestrów/baz/systemów odpowiadają stosowne przepisy, które wskazują okoliczności, w których sądy są uprawnione do sięgania do informacji zawartych w tych rejestrach/bazach/systemach.</p> <p>Projekt w art. 3 pkt 1 przewiduje dodanie po art. 515 przepisu art. 515¹ w następującym brzmieniu:</p> <p><i>„Art. 515¹. Jeżeli ustawa nakłada na sąd obowiązek ustalania faktów lub uczestnik postępowania uprawdopodobni, że uzyskanie istotnych informacji jest nadmiernie utrudnione lub powodowałoby nieuzasadnioną zwłokę, sąd może je pozyskać w szczególności w drodze elektronicznej z dostępnych rejestrów publicznych.”</i></p> <p>Podany przepis wskazuje zatem wyraźnie, że sąd może pozyskać dane z dostępnych rejestrów publicznych wyjątkowo, a zatem jedynie wówczas, gdy:</p>

¹ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 127 z 23.05.2018, str. 2 oraz Dz. Urz. UE L 74 z 4.03.2021, str. 35.

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>teletransmisji pozyskiwać dane osobowe z rejestrów publicznych wymaga głębokiej analizy i refleksji w kontekście wprowadzenia odpowiednich procedur uwzględniających możliwe ryzyka dla przetwarzania w tej formie takich danych osobowych. Należy podkreślić, że dla oceny zaproponowanych w projekcie rozwiązań duże znaczenie powinna mieć treść motywu 31 rozporządzenia 2016/679, zdanie drugie w brzmieniu: Żądanie 1) Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. Urz. UE L 127 z 23.05.2018, str. 2 oraz Dz. Urz. UE L 74 z 4.03.2021, str. 35. 3 ujawnienia danych osobowych, z którym występują takie organy publiczne, powinno zawsze mieć formę pisemną, być uzasadnione, mieć charakter wyjątkowy, nie powinno dotyczyć całego zbioru danych ani prowadzić do połączenia zbiorów danych. Przetwarzając otrzymane dane osobowe, takie organy powinny przestrzegać mających zastosowanie przepisów o ochronie danych, zgodnie z celami przetwarzania. Warto wskazać również na wyrok TSUE C-201/14² w sprawie Sarmanda Bara, z którego treści wynika, że odrębne organy w ramach administracji publicznej należy traktować jako odrębnych administratorów z własnymi przesłankami, co w konsekwencji oznacza, że organ któremu w ramach administracji przekazuje się dane osobowe jest odbiorcą. Trzeba również zwrócić uwagę, że podmioty zobowiązane do udostępniania sądom w drodze teletransmisji dostępu do prowadzeniu przez siebie rejestrów i baz nie przestają być administratorami zgromadzonych tam danych osobowych i cały czas ponoszą odpowiedzialność za legalność, celowość i proporcjonalność udostępnianych danych osobowych. A zatem, celem uniknięcia ryzyka łączenia zbiorów danych lub też przekazywania danych niezgodnie z celami, projektodawca powinien rozważyć wprowadzenie rozwiązań, które z jednej strony przyczynią się do usprawnienia procesów przetwarzania danych przez sądy w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości, a z drugiej ograniczą ryzyka związane z tym przetwarzaniem a także zapewnią administratorom tych zbiorów i baz danych realną kontrolę nad tym procesem wynikającym z ich statusu. Na aspekt przetwarzania danych w trybie teletransmisji pod kątem stworzenia</p>	<p>a) ustawa nakłada na sąd obowiązek ustalenia faktów lub b) uczestnik postępowania uprawdopodobni, że uzyskanie istotnych informacji jest nadmiernie utrudnione lub powodowałoby nieuzasadnioną zwłokę. Należy wskazać, że w sądach funkcjonują stosowne procedury, mające na celu nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych, których administratorami są sądy. Regulacje w tym zakresie przewiduje ustawa Prawo o ustroju sądów powszechnych (dział IVa ustawy, w szczególności art. 175db i art. 175dd).</p>

² Wyrok Trybunału (trzecia izba) z dnia 1 października 2014 r. (wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Curtea de Apel Cluj - Rumunia) - Smaranda Bara i in./Casa Națională de Asigurări de Sănătate, Președintele Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF).

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>dodatkowych gwarancji normatywnych w związku z koniecznością realizacji zasady rozliczalności przez administratora udostępniającego, organ nadzorczy wielokrotnie zwracał uwagę w swoich opiniach legislacyjnych, a także w związku z doświadczeniami kontrolnymi. Troska o prawidłową ochronę danych osobowych osób, których dane dotyczą, wymaga, żeby projektodawca rozważył przeprowadzenie na potrzeby niniejszych zmian prawa testu prywatności – aby w tworzonych przepisach została uwzględniona ochrona prywatności i danych w fazie projektowania przedmiotowych przepisów prawa (art. 25 ust. 1 rozporządzenia 2016/679³), oraz aby przeprowadzona została ocena skutków dla ochrony danych w ramach oceny skutków regulacji w związku z przyjęciem tej podstawy prawnej (art. 35 ust. 1⁴ i ust. 10 rozporządzenia 2016/679⁵). Przy wypracowywaniu rozwiązań prawnych powinno się uwzględniać wyniki takiej analizy, oceny skutków dla ochrony danych i ich wpływ na kształt i treść określonych regulacji stanowiących o dokonywaniu operacji na danych osobowych. Ma to istotne znaczenie w kontekście eliminowania - mocą stosownych regulacji - ryzyk naruszania praw i wolności osób fizycznych, których dane mają być i będą przetwarzane, o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia i wadze zagrożeń, wynikających z określanych a następnie dokonywanych czynności przetwarzania danych, zważywszy na rodzaj przetwarzania - w szczególności z użyciem nowych technologii - ze</p>	

³ Zgodnie z art 25 ust. 1 rozporządzenia 2016/679 uwzględniając stan wiedzy technicznej, koszt wdrażania oraz charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania oraz ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia i wadze wynikające z przetwarzania, administrator – zarówno przy określaniu sposobów przetwarzania, jak i w czasie samego przetwarzania – wdraża odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, takie jak pseudonimizacja, zaprojektowane w celu skutecznej realizacji zasad ochrony danych, takich jak minimalizacja danych, oraz w celu nadania przetwarzaniu niezbędnych zabezpieczeń, tak by spełnić wymogi niniejszego rozporządzenia oraz chronić prawa osób, których dane dotyczą.

⁴ Zgodnie z art. 35 ust. 1 rozporządzenia 2016/679 jeżeli dany rodzaj przetwarzania – w szczególności z użyciem nowych technologii – ze względu na swój charakter, zakres, kontekst i cele z dużym prawdopodobieństwem może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, administrator przed rozpoczęciem przetwarzania dokonuje oceny skutków planowanych operacji przetwarzania dla ochrony danych osobowych. Dla podobnych operacji przetwarzania danych wiążących się z podobnym wysokim ryzykiem można przeprowadzić pojedynczą ocenę. ⁵ Zgodnie z art. 35 ust

⁵ Zgodnie z art. 35 ust. 10 rozporządzenia 2016/679 ust. 1–7 nie mają zastosowania, jeżeli przetwarzanie na mocy art. 6 ust. 1 lit. c) lub e) ma podstawę prawną w prawie Unii lub w prawie państwa członkowskiego, któremu podlega administrator, i prawo takie reguluje daną operację przetwarzania lub zestaw operacji, a oceny skutków dla ochrony danych dokonano już w ramach oceny skutków regulacji w związku z przyjęciem tej podstawy prawnej – chyba że państwa członkowskie uznają za niezbędne, by przed podjęciem czynności przetwarzania dokonać oceny skutków dla ochrony danych.

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			względu na charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania. Dokonanie przez projektodawcę ww. czynności jest istotne dla wypracowania i przyjęcia w przepisach prawa regulacji zabezpieczających poszanowanie zasad dotyczących przetwarzania danych osobowych gwarantujących ochronę praw osób, których dane miałyby w proponowany sposób być przetwarzane a także zgodnie z motywem 20 rozporządzenia 2016/679 przyczyniłoby się do przestrzegania przepisów rozporządzenia 2016/679 w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez sądy cywilne.	
6.	GUGiK	Art. 4 pkt 1 W art. 24 w ust. 5 Prawa geodezyjnego i kartograficznego po pkt 2a dodaje się pkt 2b w brzmieniu: <i>„2b) sądów na potrzeby prowadzonych postępowań;”.</i>	Proponowana zmiana zmierza w kierunku dodania do ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne kolejnej grupy podmiotów uprzywilejowanych w dostępie do danych w ewidencji gruntów i budynków, ale w żaden sposób nie ułatwia obywatelom dostępu do tego publicznego rejestru. Dodatkowo sądy mają już dostęp do danych ewidencji gruntów i budynków na podstawie art. 24 ust 5 pkt 3 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – <i>Prawo geodezyjne i kartograficzne</i> (Dz. U. z 2021 r. poz. 1990) i nie ma potrzeby rozszerzenia katalogu podmiotów uprawnionych. Należy usunąć przepis z projektu ustawy.	Uwaga nieuwzględniona Z praktyki sądów wynika, że <u>nie wszystkie urzędy uwzględniają wnioski sądów powołujących się na „interes prawny”</u> , o którym mowa w art. 24 ust. 5 pkt 3 ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne, a w konsekwencji sądy nie mogą pozyskać danych z ewidencji gruntów i budynków, które są niezbędne Ponadto trudno zgodzić się z twierdzeniem, że projektowana zmiana w żaden sposób nie ułatwia obywatelom dostępu do tego publicznego rejestru. Otóż zgodnie z projektowanym art. 515 ¹ k.p.c., jeżeli ustawa nakłada na sąd obowiązek ustalania faktów lub uczestnik postępowania uprawdopodobni, że uzyskanie istotnych informacji jest nadmiernie utrudnione lub powodowałoby nieuzasadnioną zwłokę, sąd może je pozyskać w szczególności w drodze elektronicznej z dostępnych rejestrów publicznych.
7.	GUGiK	Art. 4 pkt 2 Art. 24b w ust. 1 pkt 4 Prawa geodezyjnego i kartograficznego otrzymuje brzmienie: <i>„4) udostępnianie sądom danych z ewidencji gruntów i budynków na potrzeby prowadzonych</i>	Należy usunąć przepis z projektu ustawy. Wyjaśniam, że art. 24b ustawy Prawo geodezyjne i kartograficzne przedstawia zadania systemu teleinformatycznego jakim jest Zintegrowany System informacji o nieruchomościach (ZSIN). Tymczasem zaproponowana regulacja tworzy zupełnie inne zadanie, do którego ten system nie jest przewidziany, a środki finansowe na rozbudowę systemu nie zostały przewidziane w OSR.	Uwaga uwzględniona Zaproponowano zmianę w art. 24b w ust. 1 pkt 6 Prawa geodezyjnego i kartograficznego, któremu nadano nowe brzmienie: <i>„6) udostępnianie organom administracji publicznej oraz innym podmiotom, realizującym zadania publiczne na podstawie odrębnych przepisów albo na skutek ich powierzenia lub</i>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
		<i>postępowań, w tym dokonywania sprawdzeń, o których mowa w art. 626⁸ § 4 Kodeksu postępowania cywilnego;”.</i>		<i>zlecenia przez organ administracji publicznej, danych ewidencji gruntów i budynków niezbędnych do realizacji przez te podmioty zadań publicznych a także sądom na potrzeby prowadzonych postępowań.”</i>
8.	GUGiK	Art. 5 pkt 2 W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych po art. 20a dodaje się art. 20b w brzmieniu: <i>„Art. 20b. Dokumenty wytworzone na potrzeby prowadzonych postępowań sądowych, na podstawie danych zgromadzonych w rejestrach, bazach lub ewidencjach, do których sąd ma zapewniony dostęp na podstawie przepisów szczególnych, posiadają moc prawną dokumentów urzędowych.”.</i>	Zaproponowana regulacja może doprowadzić do bardzo niebezpiecznych sytuacji, w których będą tworzone dokumenty posiadające moc prawną dokumentów urzędowych: <ol style="list-style-type: none"> 1. poza kontrolą organu prowadzącego <u>rejestr</u>, <u>bazę</u> lub <u>ewidencję</u>, który jako jedyny posiada odpowiednią wiedzę w zakresie wiarygodności i aktualności informacji zawartych w tej ewidencji. 2. z co najmniej niejasną sytuacją związaną z odpowiedzialnością za wytworzone dokumenty; 3. z niejasną sytuacją dotyczącą kręgu osób lub podmiotów, które będą mogły takie dokumenty wytwarzać. <p>W przypadku danych ewidencji gruntów i budynków, tylko dokumenty wytworzone przez organ prowadzący tą ewidencję (Wypis z rejestru gruntów lub Wyrys z mapy ewidencyjnej) gwarantują wiarygodność i aktualność informacji w niej zawartych. Zasada, że jedynie organ prowadzący dany rejestr, bazę lub ewidencję jest upoważniony do wydawania dokumentów posiadających moc prawną dokumentów urzędowych nie może zostać naruszona.</p> <p>Należy usunąć przepis z projektu ustawy.</p>	Uwaga uwzględniona Przepis został usunięty.
Uwagi do uzasadnienia projektu				
1.				
Uwagi do Oceny Skutków Regulacji				
1.	GUGiK	Pkt 6 OSR <i>”(…) Umożliwienie sądom pozyskiwania</i>	Zapisy OSR są ze sobą sprzeczne. OSR wskazuje, że umożliwienie sądom pozyskiwania danych z ewidencji gruntów i budynków w niewielkim stopniu może uszczuplić dochody jednostek samorządu terytorialnego po czym w dalszej części OSR wskazano, że łączne	Wyjaśnienie Sądy nie będą zwolnione z opłat za pobranie dokumentów w postaci wypisu lub wyrysu z

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
		<p><i>tych danych w postępowaniach nieprocesowych może w niewielkim stopniu spowodować uszczuplenie dochodów jednostek samorządu terytorialnego.</i></p> <p><i>„(...)Łączne uszczuplenie dochodów jednostek samorządu terytorialnego można oszacować maksymalnie na około 145 mln zł rocznie, przy przyjęciu, że sądy będą pozyskiwać przedmiotowe dane samodzielnie we wszystkich prowadzonych sprawach, co uznać należy za wątpliwe.</i></p>	<p>uszczuplenie dochodów jednostek samorządu terytorialnego można oszacować maksymalnie na około 145 mln zł rocznie.</p> <p>W związku z tym proponowane zmiany mogą spowodować bardzo duże zmniejszenie dochodów powiatów, na co wskazują chociażby kwoty wskazane w tabeli w pkt 6 OSR.</p> <p><u>Nie wskazano też sposobu rekompensaty utraconych wpływów jednostkom samorządu terytorialnego.</u></p>	<p>ewidencji gruntów i budynków. Sądy obecnie są zwolnione od tej opłaty jedynie w sytuacji, gdy stroną jest Skarb Państwa. W innych przypadkach opłatę uiszczają. Tej zasady projekt nie zmienia. Sądy będą uiszczaly opłatę tak, jak dotychczas. Projekt nie ingeruje w przepisy o opłatach za wydanie wypisu i wyrysu z tego rejestru.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
-----	---------------------------	--	---------------------------------	---------------

Uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (UD222)

(projekt z dnia 28 marca 2022 r.)

Uwagi ogólne

1.	Obywatel 1	Uwagi ogólne	<p>W projekcie przewidziano przepisy przyznające sądom nieograniczony w czasie i nieodpłatny dostęp do danych zgromadzonych w rejestrach, bazach lub ewidencjach publicznych, takich jak: Baza Usług Stanu Cywilnego, rejestr danych kontaktowych czy ewidencja gruntów i budynków.</p> <p>Konieczne jest dodanie zapisu o sprawdzenie przez sąd dokumentów z ksiąg wieczystych, tj. księgi wieczyste na daną nieruchomość, ale także innej dokumentacji na nieruchomość bez księgi wieczystej, np. akty notarialne, umowy. Jest to bardzo istotne, gdyż w ewidencji gruntów często dane są niezaktualizowane od dziesięcioleci. Ponadto, testament powinien zawsze być sporządzony w obecności i za zgodą kręgu wszystkich spadkobierców, szczególnie jeśli spadkodawca jest osobą starszą. Także notariusze powinni nie dopuszczać do realizacji testamentów z wątpliwościami. Oraz wykreślić należy przepis o testamencie sporządzonym w obecności świadków (ustny). Uwzględnione uwagi w projektowanej ustawie są nikłe wobec ustanowienia uczciwych zasad przy spadku.</p> <p>Należy wiedzieć, że sądowe stwierdzenie nabycia spadku zachodzi w miejscu ostatniego zamieszkania spadkodawcy, a nieruchomość której dotyczy ww. postanowienie może być zlokalizowane w innej miejscowości. Dlatego, istotne jest, aby sąd rozpatrujący sprawę sprawdzał dokumentację do danej nieruchomości z urzędów i sądów (wydział ksiąg wieczystych) zlokalizowanych w tej miejscowości skąd pochodzi dana nieruchomość. Dlaczego nie ma ujętych uwag od społeczeństwa?</p> <p>Mając na uwadze poniższy fragment z OSR do ww. projektu:</p>	<p>Uwaga powtórzona</p> <p>Szczegółowe stanowisko projektodawcy zostało zamieszczone na stronie 1 i 2 tabeli¹ przedstawiającej odniesienie do uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do wersji projektu z dnia 15 grudnia 2021 r.</p> <p>Dodatkowo wskazać należy, że zgodnie z art. 36 (4) ust. 8 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. <i>o księgach wieczystych i hipotece</i> (Dz.U. z 2019 r. poz. 2204 oraz z 2021 r. poz. 1177 i 1978), sądy mogą wystąpić o zgodę do Ministra Sprawiedliwości na wielokrotne, nieograniczone w czasie wyszukiwanie ksiąg wieczystych w centralnej bazie danych ksiąg wieczystych, jeżeli jest to niezbędne do realizacji zadań ustawowych.</p>
----	------------	--------------	--	---

¹ Źródło: <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12354503/katalog/12839203#12839203> (dostęp: 29 kwietnia 2022 r.); dalej: „tabela przedstawiająca odniesienie do uwag”.

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p><i>„Dla efektywniejszej realizacji celu projektowanej regulacji w projekcie przewidziano przepisy przyznające sądom nieograniczony w czasie dostęp do danych zgromadzonych w rejestrach, bazach lub ewidencjach publicznych, takich jak: Baza Usług Stanu Cywilnego, rejestr danych kontaktowych czy ewidencja gruntów i budynków. Dokumenty wytworzone na podstawie informacji pozyskanych przez właściwe systemy teleinformatyczne stworzone na potrzeby udostępniania ww. rejestrów, baz i ewidencji będą posiadały moc prawną dokumentów urzędowych sporządzonych na potrzeby postępowań do których zostały pobrane przez sąd.”</i></p> <p>budzi wątpliwość, dlaczego we wspomnianych dostępach, takich jak: Baza Usług Stanu Cywilnego, rejestr danych kontaktowych czy ewidencja gruntów i budynków, brakuje ksiąg wieczystych? Tym bardziej, że w każdym sądzie rejonowym znajduje się wydział ksiąg wieczystych, w których oprócz samych ksiąg, są również zasoby i inne dokumenty, np. akty notarialne sprzedaży nieruchomości świadczące o własności do danej nieruchomości.</p> <p>Poza tym, informacje z wydziału ksiąg wieczystych wydają się bardziej istotne z punktu widzenia hierarchii instytucyjnej, tzn. sądy są organami wyższego stopnia od urzędów, które posiadają, np. ewidencje gruntów (Starostwo). Ponadto, dane zawarte w ewidencji gruntów są często od dziesięcioleci niezaktualizowane, co prowadzi do chaosu podczas np. sądowego ustalania stron postępowania o nabycie spadku. Dlatego nie zgodzę się z uwagami Głównego Geodety Kraju, który do ww. projektu ustawy wskazuje, że ewidencje gruntów są wiarygodnym źródłem danych. To jest nieprawda i Główny Geodeta Kraju zapewne w swoim interesie ma zatuszowanie faktu, że urzędy nie aktualizują na bieżąco danych w ewidencji, co doprowadza do zatarcia granic własności.</p> <p>Proszę mieć na uwadze, że sąd stwierdzający nabycie spadku jest uzależniony od miejsca ostatniego zamieszkania spadkodawcy, więc</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>miejsce położenia nieruchomości często jest inne niż lokalizacja sądu.</p> <p>Dlatego, zarówno przy postępowaniach administracyjnych, jak i sądowych konieczne jest zgromadzenie danych ze wszystkich możliwych źródeł, a w pierwszej kolejności z wydziału ksiąg wieczystych i nie tylko pod kątem założonej księgi wieczystej, ale też innej dokumentacji (zasobów, zapisów ręcznych, aktów notarialnych), a dane z ewidencji gruntów mogą stanowić potwierdzenie dla danych z ksiąg wieczystych, ale nigdy odwrotnie (w obecnym stanie to dane z ewidencji są najważniejsze, nawet od dokumentacji sądowej, a nawet z jej pominięciem).</p>	
2.	Krajowa Rada Komornicza	Uwagi ogólne i szczególne (podtrzymanie uwag z pisma z dnia 14 stycznia 2022 r.)	<p>W odpowiedzi na pismo z dnia 07 kwietnia 2022 r. (DLPC-I.414.6.2020) dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (wpisany do Wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów pod numerem UD222), w imieniu Krajowej Rady Komorniczej w Warszawie uprzejmie informuję, że samorząd komorniczy nie zgłasza dodatkowych zastrzeżeń, poza zaprezentowanymi w piśmie z dnia 14 stycznia 2022 r.</p> <p>Wszelkie wcześniej zgłoszone uwagi pozostają aktualne, zaś aktualny projekt, uwzględniający zgłoszone uwagi do projektowanych rozwiązań prawnych, w istocie podtrzymuje dotychczasowe propozycje. Tym samym istota proponowanych regulacji nie ulega zmianie.</p> <p>Dodatkowe projektowane regulacje prawne, nie przewidziane w poprzedniej wersji projektu, a dotyczące przepisów kodeksu postępowania cywilnego w sprawach spadkowych, nie budzą zastrzeżeń.</p>	<p>Uwagi powtórzone, częściowo uwzględnione</p> <p>Uwagi z pisma z dnia 14 stycznia 2022 r.</p> <p>1. Odnośnie do uwagi dotyczącej projektowanego art. 928 § 1 pkt 4 k.c. – dodanie kolejnej przesłanki niegodności dziedziczenia.</p> <p>Obecnie przepis przyjął inne brzmienie. Aktualnie przewiduje się, że obowiązek alimentacyjny, od spełnienia, którego miałby uporczywie uchylać się spadkobierca, powinien być określony co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową. Projektodawca uznał, że przedmiotowe zawężenie sprawia, że przesłanka niegodności staje się bardziej przejrzysta i zmniejszy ryzyko długiego czasu trwania ewentualnych postępowania w przedmiocie uznania za niegodnego dziedziczenia z tej przyczyny.</p> <p>Dodatkowo zastąpiono pojęcie „opieki” pojęciem „piecza”. W ocenie projektodawcy nowe pojęcie nie będzie wprowadzało zamętu interpretacyjnego. W kontekście celu projektu, by przesłanką niegodności dziedziczenia objąć sytuacje, gdy spadkobierca w sposób jaskrawy</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>nie interesuje się osobą spadkodawcy, nie dba o zaspokojenie jego podstawowych potrzeb życiowych, których sam spadkodawca zaspokoić nie może, wydaje się, że „piecza” będzie pojęciem właściwszym;</p> <p>2. Odnośnie do uwagi dotyczącej art. 934 k.c. (ograniczenie kręgu spadkobierców ustawowych): szczegółowe stanowisko projektodawcy zostało zamieszczone w punkcie 13 na stronach 21-23 <i>tabeli przedstawiającej odniesienie do uwag zgłoszonych</i> w ramach konsultacji publicznych do projektu z dnia 15 grudnia 2021 r.;</p> <p>3. Odnośnie do uwagi dotyczącej art. 1015 i 1019 k.c. (termin do złożenia wniosku o odebranie oświadczenia o odrzuceniu/przyjęciu spadku; zawieszenie terminu) - szczegółowe stanowisko projektodawcy zostało zamieszczone w punkcie 19 na stronach 29-31 <i>ww. tabeli</i>;</p> <p>4. Uwaga dotycząca projektowanego art. 1030 k.c. (ograniczona odpowiedzialność gminy i Skarbu Państwa za długi spadkowe) – uwzględniona – przepis usunięto z projektu;</p> <p>5. Uwaga dotycząca przepisów przejściowych poprzez wyraźne wskazanie, że w zakresie prawa materialnego stosuje się przepisy obowiązujące w chwili otwarcia spadku – niewzględniona.</p> <p>Zbędne jest powtarzanie przepisów intertemporalnych w zakresie przepisów dotyczących spadków otwartych przed dniem wejścia w życie ustawy - kwestia stosowania przepisów spadkowych została bowiem uregulowana w przepisach wprowadzających Kodeks cywilny (art. LI ustawy z dnia 23</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>kwietnia 1964 r. - Przepisy wprowadzające kodeks cywilny, stanowiący, że do spraw spadkowych stosuje się prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy, o ile przepisy tej ustawy nie stanowią inaczej).</p> <p>Mając powyższe na względzie oraz to, że intencją projektodawcy jest, aby przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą (niezależnie od chwili otwarcia spadku) znalazły zastosowanie w odniesieniu do terminów złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo uchylenia się od skutków prawnych tego oświadczenia (złożonego pod wpływem błędu lub groźby), projektowany przepis art. 8 ust. 1 odnosi się wyłącznie do tej kwestii – jest to bowiem odstępstwo od zasady określonej w art. LI przepisów wprowadzających KC.</p>
Uwagi do projektu ustawy				
1.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny	art. 1 pkt 1 projektu	Niepotrzebne powtórzenie po słowie „lub” słowa „uporczywie” - raz użyta na początku przepisu przesłanka kwalifikująca „uporczywie” jest wystarczające do odniesienia jego treści do całego przepisu.	<p>Uwaga powtórzona</p> <p>Szczegółowe stanowisko projektodawcy zostało zamieszczone na stronie 5 <i>tabeli przedstawiającej odniesienie do uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do projektu z dnia 15 grudnia 2021 r.</i></p> <p>Dodatkowo wskazać należy, że uwaga ta została uwzględniona na etapie rozpatrywania uwag zgłoszonych do wersji projektu z dnia 15 grudnia 2021 r.</p>
2.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny	art. 1 pkt 2 projektu	W zakresie techniki legislacyjnej – przepisy powinny być formułowane w sposób lakoniczny, najlepiej jednozdaniowy. Ostatnie zdanie jest niepotrzebne. Ewentualnie można zamiast kropki i wpisać „w częściach równych” w ten sposób przepis ten brzmiałby w sposób następujący „Jeżeli dziecko któregośkolwiek z dziadków spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, udział	<p>Uwaga powtórzona</p> <p>Szczegółowe stanowisko projektodawcy zostało zamieszczone na stronie 18 i 19 <i>tabeli przedstawiającej odniesienie do uwag</i></p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>spadkowy, który by mu przypadła, przypada jego dzieciom w częściach równych” (w ten sposób, przepis ten w swojej treści odpowiadałby brzmieniu art. 931 §2 k.c.)</p> <p>Przepis jest fatalnie sformułowany, poza tym zawiera błąd logiczny. Jeżeli bowiem którekolwiek z dziadków, które nie dożyło otwarcia spadku nie miało dzieci („w braku dzieci”) to oczywistym jest, że dzieci, których nie ma i nie było nie mogą mieć dzieci. Brak tego przepisu pozwoli na osiągnięcie takiego samego celu. Skoro z wcześniejszych przepisów wynika, że dziedziczą tylko dziadkowie spadkodawcy ich dzieci ewentualnie ich dzieci.</p> <p>Krąg spadkobierców ustawowych jest w mojej ocenie zbyt szeroki, powinien być ograniczony do dziadków i ich dzieci a nie dziadków i ich wnuków.</p>	<p>zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do projektu z dnia 15 grudnia 2021 r.</p> <p>Podkreślenia jedynie wymaga fakt, że w zakresie brzmienia art. 934 § 2¹ została uwzględniona.</p> <p>Za niezasadny uznano zarzut błędu logicznego i postulat dalszego ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych do dziadków i ich dzieci.</p>
3.	Sad Rejonowy dla Krakowa Nowej – Huty w Krakowie I Wydział Cywilny	art. 1 pkt 2 projektu	<p>Nadal zbyt szeroki krąg spadkobierców ustawowych (szerszy niż w projekcie ustawy przesłanym do zaopiniowania w grudniu 2021 roku), praktycznie w żaden sposób nie ogranicza kręgu spadkobierców, których dotychczas udawało się ustalić, w sytuacji kolejnych odrzuceń spadku.</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>W pierwszym rzędzie wskazać należy, że projektowany art. 1 pkt 2 w wersji z dnia 15 grudnia 2021 r. i w wersji z dnia 28 marca 2022 r. nie różnią się merytorycznie. Za niezrozumiałe zatem należy uznać stwierdzenie, że krąg spadkobierców ustawowych jest w aktualnym projekcie szerszy niż w projekcie ustawy przesłanym do zaopiniowania w grudniu 2021 roku.</p> <p>Zaproponowane przez projektodawcę rozwiązanie przewiduje wyłączenie od dziedziczenia dalszych zstępnych dziadków spadkodawcy (tj. prawnuków dziadków i dalszych). A zatem nie sposób zgodzić się również z twierdzeniem, że projekt praktycznie w żaden sposób nie ogranicza kręgu spadkobierców. Na obecną chwilę zaprojektowane rozwiązanie wydaje się optymalne. Planowana ewaluacja nastąpi 5 lat po wejściu w życie projektowanej ustawy. Wtedy też będzie możliwe rozważenie analizy</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				dalszego ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych.
4.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny	art. 1 pkt 4 projektu	<p>przepis jest zbędny. Przepis ten nie zawierał ograniczeń w zakresie terminu do złożenia oświadczenia woli. Roczny termin określony w art. 88 § 2 k.c. jest wystarczający. Odesłanie w treści projektowanego art. 1019 § 1 pkt 3 k.c. do art. 88 §1 k.c. jest błędne, termin jest bowiem określony w art. 88 § 2 k.c. zresztą odesłanie jest niepotrzebne z uwagi na odesłanie zawarte w art. 1019 § 1 pkt 1 k.c. dlatego projektowany przepis powinien w mojej ocenie brzmieć następująco: „<i>dla zachowania terminu wystarczające jest złożenie do sądu wniosku o odebranie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku bądź niezłożeniu tego oświadczenia w ustawowym terminie</i>”.</p> <p>Niewłaściwy szyk zdania - „do sądu” powinno być przed „wniosku”, odesłanie do treści art. 88 § 1 k.c. jest błędne (przepis ten nie zawiera wskazania terminu) i zbędne z uwagi na ogólne odesłanie, nie ma potrzeby wskazywać, że złożenie wniosku powinno nastąpić przed upływem terminu, przepis ten powinien brzmieć w sposób następujący: „<i>3) dla zachowania terminu, wystarczające jest złożenie do sądu wniosku o odebranie oświadczenia o uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia.</i>”</p>	<p>Uwaga powtórzona</p> <p>Szczegółowe stanowisko projektodawcy zostało zamieszczone na stronie 31 <i>tabeli przedstawiającej odniesienie do uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do projektu z dnia 15 grudnia 2021 r.</i></p> <p>Podkreślenia wymaga, że uwaga ta została częściowo uwzględniona w ten sposób, że zmieniono brzmienie projektowanemu art. 1 pkt 4.</p>
5.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny	art. 1 pkt 5 projektu	<p>Przepis ten jest zbędny a nawet szkodliwy. Jego wprowadzenie zmuszałoby wierzycieli do wszczynania kosztownych postępowań nawet w przypadkach niewielkich wierzytelności. Uwagę tą można zobrazować następującym przykładem „Spadek po X, bezdzietnym kawalerze, jedynaku, którego dziadkowie i rodzice byli jedynakami, nabyła gmina Y. W skład spadku wchodzi prawo własności lokalu mieszkalnego. X pozostawił dług w kwocie 2000 złotych wynikający z umowy pożyczki zawartej z Z. Wierzyciel spadkodawcy zainicjował postępowanie o stwierdzeniu nabycia spadku. Po jego zakończeniu i przeprowadzeniu postępowania o spis inwentarza, w celu realizacji swojego roszczenia jest zmuszony do wszczęcia postępowania egzekucyjnego z lokalu który nabyła Gmina. Co więcej wobec brzmienia tego przepisu Gmina nie może zaspokoić roszczenia wierzyciela z innych środków”. Absurdalność tego przepisu uwidacznia się w sytuacji zbycia przez spadkodawcę składnika majątku spadkowego. W razie gdyby po stwierdzeniu</p>	<p>Uwaga powtórzona</p> <p>Szczegółowe stanowisko projektodawcy zostało zamieszczone na stronie 32 i 33 <i>tabeli przedstawiającej odniesienie do uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do projektu z dnia 15 grudnia 2021 r.</i></p> <p>Projektodawca po dokonaniu szczegółowej analizy uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych, opiniowania i uzgodnień międzyresortowych oraz po zasięgnięciu dodatkowej opinii zdecydował się na rezygnację z tej zmiany. A zatem uwagi w tym zakresie stały się bezprzedmiotowe.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			nabycia spadku Gmina sprzedała lokal Z i nie było innego majątku wówczas nie ponosiłaby odpowiedzialności wobec wierzycieli spadkowych. Wraz z projektowaną zmianą nie wprowadza się żadnych przepisów nakazujących Skarbowi Państwa lub gminie zachowanie spadku, jego likwidację przypominającą likwidację majątku osoby prawnej itp. Uzasadnienie projektu wskazujące na uprzywilejowaną sytuację wierzyciela pomija fakt, iż zarówno Gmina ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy jak i Skarb Państwa spadek nabywają z dobrodziejstwem inwentarza. Z tego względu odpowiedzialność tych podmiotów jest ograniczona kwotowo do stanu czynnego spadku. Z tego względu teza o uprzywilejowanej pozycji wierzyciela jest fałszywa.	
6.	Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej – Huty w Krakowie I Wydział Cywilny	art. 2 pkt 1 projektu	Pozytywnie opiniuję odstąpienie od konieczności zgody Sądu rodzinnego na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego , w sytuacji, gdy jest on powołany do dziedziczenia na skutek odrzucenia spadku przez swojego rodzica. Wprowadzone przepisy nie regulują jednak w jakiej formie (pisemna, akt notarialny?) ma nastąpić zgoda drugiego rodzica na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku.	<p>Wyjaśnienie</p> <p>Aktualnie art. 101 § 4 projekt przybrał inne brzmienie: <i>„§ 4. Nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo, w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku w imieniu dziecka, przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, gdy jest dokonywana za zgodą drugiego z rodziców, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska albo jest dokonywana wspólnie, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek. W braku porozumienia rodziców stosuje się § 3.”</i></p>
7.	Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu	art. 2 pkt 1 projektu	Co w przypadku, gdy miejsce pobytu drugiego rodzica nie jest znane, kontakt z nim jest utrudniony?	<p>Wyjaśnienie</p> <p>Aktualnie art. 101 § 4 projekt przybrał inne brzmienie: <i>„§ 4. Nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo, w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych, sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku w</i></p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p><i>imieniu dziecka, przez rodzica, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, gdy jest dokonywana za zgodą drugiego z rodziców, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska albo jest dokonywana wspólnie, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek. W braku porozumienia rodziców stosuje się § 3.”</i></p>
8.	Sad Rejonowy dla Krakowa-Nowej – Huty w Krakowie I Wydział Cywilny	art. 2 pkt 2 projektu	<p>Wprowadzenie możliwości prowadzenia spraw o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego zarówno przez Sąd rodzinny jak i Sąd cywilny (spadku) wprowadzi niepotrzebne zamieszkanie związane z ustaleniem, który sąd i który wydział w danym przypadku ma sprawę rozpoznawać. Nadto wprowadzi utrudnienie dla rodziców czy też opiekunów, których wnioski będzie miał rozpoznać sąd spadku – często znacznie oddalony od miejsca ich zamieszkania. Należy też zauważyć, że ocena zasadności wniosku o wyrażenie zgody na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka lub osoby pozostającej pod opieką wymaga zbadania sytuacji danej rodziny, nie ogranicza się wyłącznie do kwestii spadkowych, a zatem pozostają w kręgu zainteresowań i zakresu właściwości sądu rodzinnego</p>	<p>Uwaga nieuwzględniona</p> <p>Aktualnie projektowane rozwiązanie zakłada, że nie wymaga zezwolenia sądu opiekuńczego albo w przypadkach wskazanych w przepisach szczególnych - sądu spadku, czynność polegająca na odrzuceniu spadku przez rodzica w imieniu dziecka, któremu w tym zakresie przysługuje władza rodzicielska, gdy jest dokonywana za zgodą drugiego z rodziców albo jest dokonywana wspólnie, jeżeli dziecko jest powołane do dziedziczenia wskutek uprzedniego odrzucenia spadku przez rodzica, chyba że inny zstępny rodziców tego dziecka przyjmuje spadek.</p> <p>Głównym założeniem projektowanej regulacji jest zatem ograniczenie ilości spraw, w których wymagane jest zezwolenie sądu na dokonanie przez rodzica czynności odrzucenia spadku w imieniu dziecka.</p> <p>Jednocześnie trzeba wskazać, że ustalenie, który sąd – rodzinny czy spadku – nie powinno nastręczać trudności, skoro sąd spadku będzie właściwy jedynie w sytuacji, gdy toczy się postępowanie spadkowe po spadkodawcy.</p> <p>Z kolei w sprawach, w których dochodzi do odrzucenia spadku a jednocześnie toczy się postępowanie spadkowe przyznanie</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>kompetencji sądowi spadku przyczyni się do uproszczenia i przyspieszenia toczących się postępowań, w których jako uczestnik postępowania występuje małoletni lub osoba ubezwłasnowolniona całkowicie.</p> <p>W zakresie kolejnej uwagi zgłoszonej przez Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie odnoszącej się do możliwości prowadzenia spraw o wyrażenie zgody na odrzucenie spadku w imieniu małoletniego zarówno przez sąd opiekuńczy, jak i przez sąd spadku, co może stanowić utrudnienie dla rodziców czy opiekunów, gdyż sąd spadku może być znacznie oddalony od miejsca ich zamieszkania, to należy zauważyć, że istnieje możliwość dokonywania czynności w toku postępowania cywilnego w drodze pomocy sądowej (art. 235 k.p.c.), a samo oświadczenie o przyjęciu albo odrzuceniu spadku może być złożone przed notariuszem lub w sądzie rejonowym, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu składającego oświadczenie (art. 640 k.p.c.).</p> <p>Sąd spadku, rozpoznający sprawę o stwierdzenie nabycia spadku, znający materiał dowodowy zebrany w sprawie oraz okoliczności związane z podejmowaniem przez uczestników postępowania czynności w toku tej sprawy, ma możliwość dokonania należytej oceny czynności, jaka miałaby zostać dokonana w imieniu małoletniego, w świetle zasady dobra dziecka albo osoby znajdującej się pod opieką i prawidłowej ochrony ich interesów majątkowych.</p>
9.	Sąd Rejonowy Lublin – Wschód w	art. 3 pkt 3 projektu	Zmiana przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, Kodeksu postępowania cywilnego, której celem jest wyposażenie Sądu	Uwaga powtórzona

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
	Lublinie z siedzibą w Świdniku I Wydział Cywilny		<p>spadku w kompetencje sądu opiekuńczego nie znajduje żadnego racjonalnego uzasadnienia. Nie ulega wątpliwości, że zmiany te nie zabezpieczą praw spadkobierców zwłaszcza małoletnich i ubezwłasnowolnionych. Zmiana ta nie doprowadzi też do oczekiwanego w uzasadnieniu projektu przyspieszenia postępowań spadkowych ani nie doprowadzi do udostępnienia prawa do sądu. Przeciwno proponowanemu rozwiązaniu przemawiają następujące argumenty:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Postępowanie prowadzone przed sądem opiekuńczym dotyczące wyrażenia zgody na dokonanie czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka ma charakter kameralny, uczestniczą w nim przedstawiciele prawni małoletniego, niekiedy kurator ustanowiony przez sąd w przypadku sprzeczności interesów. Jest to uzasadnione, gdyż rozstrzygnięcie w tym zakresie oparte jest m.in. na badaniu kondycji majątkowej małoletniego, analizie ewentualnych skutków nabycia przez niego majątku, sytuacji jego rodziców lub przedstawicieli a także stanu majątku spadku. Natomiast postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku nie gwarantuje ograniczenia kręgu uczestników. Niejednokrotnie postępowania te są inicjowane na wniosek wierzycieli spadkodawcy, współwłaścicieli (razem ze spadkodawcą) rzeczy, a nawet organów państwa- a więc osób całkowicie obcych w stosunku do małoletniego, którzy jako uczestnicy (łącznie z licznym kręgiem spadkobierców) uzyskają nie tylko wiadomości o stanie majątkowym i sytuacji małoletniego, ale również prawo do zgłaszania w tym zakresie oczekiwań w odniesieniu do rozstrzygnięcia sądu, wnoszenia środków odwoławczych. W ten sposób drażliwe dane małoletniego będą podlegały upowszechnieniu szerokiemu gronu osób i podmiotów, co jest – w sposób oczywisty – nie do pogodzenia z koniecznością ochrony jaką Państwo powinno gwarantować zwłaszcza małoletnim obywatelom; 	<p>Szczegółowe stanowisko projektodawcy zostało zamieszczone na stronie 49-51 <i>tabeli przedstawiającej odniesienie do uwag zgłoszonych w ramach konsultacji publicznych do projektu z dnia 15 grudnia 2021 r.</i></p> <p>W tym miejscu ponownego podkreślenia wymaga, że powierzenie sądowi spadku orzekania w kwestii zezwolenia na dokonanie czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego dziecka i osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie polegającej na przyjęciu spadku wprost lub odrzuceniu spadku w toku sprawy o stwierdzenie nabycia spadku – jest zmianą kierunkową, zgodną z regulacjami zawartymi w Rozporządzenia Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie wprowadzenia dziecka za granicę (Dz.Urz. UE L. 178/1).</p> <p>Art. 16 ust. 3 rozporządzenia Rady 2019/1111 stanowi, że „jeżeli ważność czynności prawnej, która została lub ma zostać dokonana w imieniu dziecka w postępowaniu spadkowym toczącym się przed sądem państwa członkowskiego, wymaga zezwolenia lub zatwierdzenia ze strony sądu, sąd w tym państwie członkowskim może podjąć decyzję, czy zezwolić na tę czynność prawną lub zatwierdzić taką czynność, nawet jeżeli nie ma on jurysdykcji na podstawie niniejszego rozporządzenia.”. Również na podstawie obecnie stosowanego rozporządzenia Rady (WE) NR 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>2) Przepisy dokładnie określają sąd spadku. Dotychczas postępowania dotyczące wyrażenia zgody na czynność przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem małoletniego są prowadzone przed sądem opiekuńczym – właściwym według miejsca zamieszkania małoletniego. Nie jest rzadką sytuacją, gdy małoletni i jego przedstawiciele mieszkają na obszarze właściwości innego sądu aniżeli sąd spadku. W tym przypadku ich dostęp do sądu staje się utrudniony, gdyż postępowanie w przedmiocie wyrażenia zgody na złożenie oświadczenia w zakresie przyjęcia lub odrzucenia spadku będzie mogło być prowadzone jedynie przed jednym sądem – sądem spadku;</p> <p>3) Sąd spadku – a więc sąd cywilny – nie dysponuje, w przeciwieństwie do sądu opiekuńczego narzędziami do prowadzenia postępowania dowodowego, ustaleń odnośnie do faktów istotnych dla rozstrzygnięcia wniosku;</p> <p>4) W uzupełnieniu wyводу wyrażonego w punkcie 1) należy stwierdzić, iż wysoce wątpliwa jest teza o ewentualnym przyśpieszeniu postępowań. Projektowany przepis art. 640¹ §1 k.p.c. nie zawiera w swojej treści wskazania w jaki sposób sąd spadku miałby wydawać zezwolenie na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Wydaje się, że decyzja taka powinna być poddawana kontroli instancyjnej, a więc zapadać w postaci orzeczenia zaskarżalnego zwykłym środkiem odwoławczym, nie zaś w postaci wyrażenia zgody na podpisanie odpowiedniego oświadczenia przez przedstawiciela małoletniego lub osoby ubezwłasnowolnionej. Postanowienie takie – jak należy przypuszczać – miałyby postać postanowienia wstępnego. W przypadku, gdyby do spadku było powołanych wielu małoletnich lub ubezwłasnowolnionych projektowane rozwiązanie prowadziłoby do wydania w jednym postępowaniu spadkowym wielu postanowień</p>	<p>odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (Dz.Urz. UE L. 338/1), istnieje możliwość rozpoznania sprawy dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej – wyrażenie przez sąd spadku zgody na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w imieniu dziecka, na podstawie art. 12 ust. 3 tego rozporządzenia, po spełnieniu przewidzianych tam warunków.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>wstępnych, od uprawomocnienia się których uzależnione byłoby wydanie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku;</p> <p>5) Postępowanie w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku, co do zasady nie obejmuje badania samego stanu spadku (czynnego i biernego). Zgodnie z treścią art. 670 § 1 i 2 . Sąd spadku bada z urzędu, kto jest spadkobiercą oraz ustala, czy w skład spadku wchodzi przedsiębiorstwo objęte zarządem sukcesyjnym. Natomiast dla oceny zasadności wniosku o wyrażenie zgody na przyjęcie lub odrzucenie spadku zakres badania przez sąd spadku uległby znacznemu rozszerzeniu. W zasadzie każda decyzja w tym zakresie musiałaby być poprzedzona sporządzeniem spisu inwentarza. W sposób oczywisty doprowadziłoby to do przedłużenia, o ile nie paraliżu tych postępowań.</p>	
10.	Stowarzyszenie Notariuszy RP	art. 3 pkt 4 projektu	<p>w art. 641 § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie: „1) imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz miejsce jego zwykłego pobytu w chwili śmierci,”; treść art. 641 § 1 pkt 1 pozostała niezmieniona, pomimo że w obecnym stanie prawnym przesłanką wyznaczającą jurysdykcje oraz właściwość miejscową sądu wyznacza miejsce zwykłego pobytu spadkodawcy w chwili jego śmierci, zgodnie z art. 4 rozp. PE i Rady (UE) nr 650/12 oraz art. 628 k.p.c.;</p> <p>odnośnie uchylenia art. 641 § 3 Uchylenie § 3 powoduje, że przed notariuszem będzie można złożyć oświadczenie spadkowe nie przedkładając dowodu śmierci spadkodawcy. W konsekwencji możliwa będzie sytuacja, w której ktoś złoży przed notariuszem oświadczenie spadkowe po osobie żyjącej, notariusz prześle oświadczenie do sądu spadku, który w trybie art. 643 k.p.c. powiadomi spadkobierców „o śmierci” bliskiej im osoby. Dodać należy, że oświadczenie spadkowe nie jest składane pod rygorem odpowiedzialności karnej. Mając na uwadze powyższe wydaje się, że decyzja o uchyleniu § 3 wymaga szczególnej ostrożności.</p>	<p>Uwaga częściowo uwzględniona.</p> <p>Uwaga w zakresie art. 641 § 1 pkt 1 została uwzględniona w ten sposób, że pkt 1 nadano następujące brzmienie: <i>„imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz ostatnie miejsce jego zwykłego pobytu”.</i></p> <p>Odnosząc się do uwagi odnośnie do uchylenia art. 641 § 3 k.p.c. wskazać należy, że przepis ten wywołuje rozbieżności w zakresie podejmowanych przez sąd czynności (szczegółowe omówienie zawarto w uzasadnieniu projektowanych zmian). Wyjaśniając, dodatkowo trzeba podnieść, że czynność sądu w postępowaniu o odebranie oświadczenia spadkowego polega na odebraniu stosownego oświadczenia od spadkobiercy, bez potrzeby a nawet obowiązku prowadzenia jakiegokolwiek postępowania dowodowego. Przepis ten wprowadza tymczasem <i>quasi</i> postępowanie dowodowe, przy czym</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>jednocześnie art. 641 § 1 k.p.c. wskazuje, że oświadczenie o odrzuceniu lub przyjęciu spadku powinno zawierać:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) imię i nazwisko spadkodawcy, datę i miejsce jego śmierci oraz miejsce jego ostatniego zamieszkania, 2) tytuł powołania do spadku, 3) treść złożonego oświadczenia. <p>Oświadczenie powinno również zawierać wymienienie wszelkich wiadomych składającemu oświadczenie osób należących do kręgu spadkobierców ustawowych, jak również wszelkich testamentów, chociażby składający oświadczenie uważał je za nieważne oraz danych dotyczących treści i miejsca przechowania testamentów (art. 641 § 2 k.p.c.).</p> <p>W tym stanie, mając na uwadze zakres informacji zawartych w oświadczeniu, charakter postępowania o odebranie oświadczenia spadkowego i ograniczony w nim zakres kognicji sądu, uchylenie § 3, wywołującego rozbieżności w stosowaniu go w praktyce sądowej, wydaje się pożądane.</p> <p>Dodatkowo należy podnieść, że jakiegokolwiek wątpliwości sądu w kwestii osoby spadkodawcy, sąd odbierający przedmiotowe oświadczenie spadkowe będzie mógł zweryfikować w trybie bezpośredniego dostępu do rejestru aktów stanu cywilnego (co przewiduje projektowany art. 7).</p>
11.	Sad Rejonowy dla Krakowa-Nowej – Huty w Krakowie I Wydział Cywilny	art. 3 pkt 7 projektu	1. Proponowana treść art. 669 k.p.c. budzi wątpliwość. Z jego literalnego brzmienia wynika konieczność wezwania na rozprawę wskazanych tam spadkobierców tj. małżonka, zstępnych, osób przysposobionych, rodziców i rodzeństwo. Brak jest uzasadnienia dla konieczności wzywania osób, które znajdują się w drugim kręgu spadkobierców ustawowych (rodzice i rodzeństwo) w sytuacji, gdy nie będą oni dziedziczyć, ponieważ spadkodawca pozostawił dzieci.	<p>Wyjaśnienie</p> <p>1. Treść przepisu została zmodyfikowana tak, by była jasność co do tego, że sąd wzywa na rozprawę wskazanych w przepisie spadkobierców ustawowych, jeśli w ogóle wchodzi w rachubę jako tacy spadkobiercy. Stosując projektowany przepis nie należy tracić</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			2. Wprowadzenie zapisu o wezwaniu innych spadkobierców, w sytuacji gdy są Sądowi znani (art. 669 k.p.c.), również nie znajduje uzasadnienia. Oczywiście jest, że znanych spadkobierców Sąd wzywa na rozprawę celem złożenia zapewnienia spadkowego, a wyłącznie osoby nieznane są wzywane poprzez ogłoszenie (art. 672 k.p.c.),	z pola widzenia jego części pierwszej, gdzie jest mowa o „wchodzących w rachubę” spadkobiercach. „Wchodzący w rachubę” spadkobiercy to tacy, którzy w danych okolicznościach faktycznych mają realną szansę na stwierdzenie nabycia przez nich spadku ² . Tym samym obawa zgłaszającego uwagę co do konieczności wzywania osób z dalszych kręgów spadkobierców podczas gdy nie będą dziedziczyć jest nieuzasadniona. 2. Odnośnie do wezwania innych spadkobierców, jeśli są sądowi znani, należy wskazać, że przepis ma na celu ograniczenie poszukiwania przez sąd z urzędu spadkobierców, co do których sąd nie ma żadnych informacji, które umożliwiałyby wezwanie tych osób na rozprawę, nawet, jeśli osoby te „wchodzą w rachubę” jako spadkobiercy ustawowi. Sąd będzie miał obowiązek wezwać ich na rozprawę tylko wówczas, jeśli są sądowi znani (w praktyce, jeśli sami złożą wniosek lub zgłoszą się do postępowania w jego toku) – w przeciwnym wypadku sąd dokona ogłoszenia w trybie art. 672 k.p.c.
12.	Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	art. 3 pkt 7 projektu	Przepis wydaje się wprowadzać obowiązek wzywania na rozprawę wszystkich wskazanych tam osób, nawet gdy oczywiście jest, że do spadku dochodzą tylko niektóre z nich (np. małżonek i dzieci)	Wyjaśnienie Treść przepisu została zmodyfikowana tak, by była jasność co do tego, że sąd wzywa na rozprawę wskazanych w przepisie spadkobierców ustawowych, jeśli w ogóle wchodzą w rachubę jako tacy spadkobiercy. Stosując projektowany przepis nie należy tracić z pola widzenia jego części pierwszej, gdzie jest mowa o „wchodzących w rachubę”

² zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 grudnia 1992 r., II CRN 135/92, Legalis nr 27907, orzeczenie Sądu Najwyższego z 28.1.1949 r., sygn. akt C 1089/48, PiP 1949, Nr 6–7, s. 149

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				spadkobiercach. „Wchodzący w rachubę” spadkobiercy to tacy, którzy w danych okolicznościach faktycznych mają realną szansę na stwierdzenie nabycia przez nich spadku ³ .
13.	Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu	art. 3 pkt 7 projektu	Taki zwrot „wchodzi w rachubę” nie powinien znaleźć się w przepisie ustawy to jest ”potoczizm”, należałoby rozważyć zwrot „osoby, które należą do kręgu spadkobierców testamentowych i ustawowych w tym...”	Uwaga nieuwzględniona Obecnie przepis art. 669 k.p.c. posługuje się sformułowaniem „wchodzący w rachubę”. W tym zakresie projekt niczego nie zmienia. „Wchodzący w rachubę” spadkobiercy to tacy, którzy w danych okolicznościach faktycznych mają realną szansę na stwierdzenie nabycia przez nich spadku ⁴ .
14.	Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	art. 3 pkt 9 projektu	Projekt nie rezygnuje ze szczególnej wagi zapewnienia spadkowego, co nie wydaje się zasadne: np. w wypadku, gdy krąg spadkobierców jest niewątpliwy, gdyż wynika z a.s.c., a zapewnienie nie może być złożone, gdyż spadkobierca już zmarł, konieczne jest ogłoszenie, co generuje koszty i przedłuża postępowanie. Zapewnienie może złożyć bowiem jedynie spadkobierca (art. 671 par. 1 k.p.c.), a już nie jego zstępni, którzy sami nie dochodzą do spadku, choć jako następcy prawni biorą udział w postępowaniu spadkowym. Wydaje się, że ogłoszenie powinno być obowiązkowe jedynie w wypadku, <u>gdy zapewnienie lub inne dowody nie będą uznane przez sąd za wystarczające</u> . Zbędne jest też zdanie „w szczególności, gdy nie udało się ustalić spadkobierców, o których mowa w art. 669”.	Wyjaśnienie Należy podkreślić szczególną moc dowodową zapewnienia spadkowego. Zapewnienie służy do uzyskania przez sąd wyczerpujących informacji, że nie ma innych spadkobierców, poza wskazanymi przez składającego zapewnienie, z kręgu osób wezwanych na rozprawę, mogących wchodzić w rachubę jako spadkobiercy ustawowi. Nadto przyjmuje się, że możliwe jest złożenie zapewnienia spadkowego także przez spadkobiercę spadkobiercy ⁵ .
15.	Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej – Huty w Krakowie I Wydział Cywilny	art. 3 pkt 10 projektu	Zbyt szeroki zakres informacji, które będą miały być wpisywane w treści postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku (art. 677 k.p.c.). W mojej ocenie brak potrzeby dopisywania informacji o dacie i	Uwaga nieuwzględniona Wzbogacenie treści postanowienia o dodatkowe elementy podyktowane zostało dążeniem projektodawcy do ujednolicenia treści

³ Tamże

⁴ Tamże

⁵ zob. P. Bednarczyk „Postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku” w Pierwsza Wokanda, wyd. 2014

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			miejsca urodzenia spadkobierców czy też powołanie szczegółowych informacji o otwarciu i ogłoszeniu testamentu.	postanowienia spadkowego z aktem poświadczenia dziedziczenia. Nie wydaje się właściwe stosowanie w tym zakresie rozróżnienia w zakresie brzmienia obu aktów, tym bardziej, że z zarejestrowanego aktu poświadczenia dziedziczenia jak i postanowienia spadkowego wiążą się jednakowe skutki prawne.
16.	Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu	art. 3 pkt 10 projektu	Sposób nabycia spadku, czy to dotyczy dziedziczenia z dobrodziejstwem inwentarza czy wprost ? Jeżeli tak to wymagałoby to doprecyzowania. 4) sposób nabycia spadku, a w razie dziedziczenia testamentowego określenie formy testamentu i powołanie protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentu;	Uwaga uwzględniona W ocenie projektodawcy proponowane brzmienie przepisu w zakresie, w jakim odnosi się do „sposobu nabycia spadku” jest jasne i nie wymaga doprecyzowania. Przepis wskazuje na „sposób nabycia spadku”, co oznacza, że w postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku będzie musiało znaleźć się stwierdzenie czy spadek został nabyty wprost czy też z dobrodziejstwem inwentarza. Na marginesie należy wskazać, że wskazany przepis został przeredagowany i obecnie projektowany art. 677 § 1 ¹ p. 4 otrzymał brzmienie: „4) sposób nabycia spadku”, zaś fragment „a w razie dziedziczenia testamentowego określenie formy testamentu i powołanie protokołu otwarcia i ogłoszenia testamentu” został przeniesiony do pkt 3 tego przepisu.
17.	Krajowa Szkoła Sądownictwa i Prokuratury	art. 9 i 10 projektu	Należy rozważyć modyfikację przepisów przejściowych, np. przez wprowadzenie przepisu: "Przepisów ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie stosuje się do spadków otwartych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy". Zaznaczyć trzeba, że zmieniają się zasady dziedziczenia określone w art. 934 k.c. (ograniczenie dziedziczenia dalszych zstępnych dziadków spadkodawcy), art. 928 k.c. (niegodność dziedziczenia) i 1030 k.c. (odpowiedzialność za długi spadkowe SP i gminy), a także przepisy o biegu terminu złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.	Uwaga częściowo uwzględniona Przepisy przejściowe zostały zmodyfikowane, przy czym odnośnie do przedstawionej propozycji nie znalazła ona odzwierciedlenia w projekcie. Projektodawca uznał, że zbędne jest powtarzanie przepisów intertemporalnych w zakresie przepisów dotyczących spadków otwartych przed dniem wejścia w życie ustawy - kwestia

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>Zasadą było, że o stosowaniu właściwych przepisów materialnoprawnych w przedmiocie dziedziczenia decyduje chwila otwarcia spadku (prawo nie działa wstecz).</p> <p>Art. 10 projektowanej ustawy stanowi: „Do postępowań w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku (...) wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.”</p> <p>Powstaje pytanie, czy sformułowanie „Do postępowań w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku” oznacza, że chodzi o przepisy ściśle proceduralne (a zatem ujęte w art. 3 projektowanej ustawy), czy też o wszystkie przepisy, które stosuje się w takim postępowaniu, a zatem także materialnoprawne. Tego typu kwestia, z uwagi na swą doniosłość, nie powinna budzić żadnych wątpliwości.</p>	<p>stosowania przepisów spadkowych została bowiem uregulowana w przepisach wprowadzających Kodeks cywilny (art. LI ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. - Przepisy wprowadzające kodeks cywilny, stanowiący, że do spraw spadkowych stosuje się prawo obowiązujące w chwili śmierci spadkodawcy, o ile przepisy tej ustawy nie stanowią inaczej). Mając powyższe na względzie oraz to, że intencją projektodawcy jest, aby przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą (niezależnie od chwili otwarcia spadku) znalazły zastosowanie w odniesieniu do terminów złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku albo uchylenia się od skutków prawnych tego oświadczenia (złożonego pod wpływem błędu lub groźby), projektowany przepis art. 8 ust. 1 odnosi się wyłącznie do tej kwestii – jest to bowiem odstępstwo od zasady określonej w art. LI przepisów wprowadzających KC.</p>
Uwagi do uzasadnienia projektu				
1.				
Uwagi do Oceny Skutków Regulacji				
1.				

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
-----	---------------------------	--	---------------------------------	---------------

Uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (UD222)

(projekt z dnia 28 marca 2022 r.)

Uwagi ogólne

1.	Sąd Najwyższy BSiA SN		<p>Z uznaniem należy odnotować informację projektodawcy o zleceniu wykonania badań akt sądowych w celu pozyskania informacji co do skali występowania przypadków powołania do dziedziczenia innych zstępnych dziadków niż wymienieni w ograniczającej propozycji projektu, oraz informacji o wielkości udziału odległych zstępnych dziadków wśród wnioskodawców w sprawach o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o przyjęciu/odrzuconiu spadku. Po zapoznaniu się z wynikami tego badania będzie możliwe zajęcie stanowiska co do celowości ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych (projektowana zmiana art. 934 k.c.).</p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>Opracowana została przez dr. S. Kotas - Turoboyską z ramienia Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości opinia (na podstawie przeprowadzonych badań aktowych) nt. „Przyczyny przewlekłości wieloletnich postępowań o stwierdzenie nabycia spadku”¹.</p> <p>Z opinii wynika kilka istotnych wniosków. Połowa analizowanych postępowań (50,3%) trwała 3 - 4 lata, a aż 12,9% postępowań to postępowania 5-letnie. Główną przyczyną najdłużej trwających postępowań była konieczność wzywania do udziału w sprawie kolejnych spadkobierców, ponieważ większość z nich składała oświadczenia o odrzuceniu spadku. Ustalono też, że średni czas trwania postępowania o stwierdzeniu nabycia spadku był krótszy w sprawach, gdy dziedziczenie następowało na podstawie testamentu, a dłuższy przy dziedziczeniu z ustawy. Jednocześnie ustalono, że najdłużej trwały postępowania, w których brało udział wielu uczestników. Dodatkowo dokonana analiza akt spraw sądowych wykazała, że na długość trwania postępowań ma też wpływ stopień pokrewieństwa ze spadkodawcą - w sprawach, w</p>
----	--------------------------	--	--	---

¹ Raport pt. „Przyczyny przewlekłości wieloletnich postępowań o stwierdzenie nabycia spadku” autorstwa Pani dr Sławomiry Kotas-Turoboyskiej zostanie opublikowany w najbliższym czasie na stronie internetowej Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości (<https://iws.gov.pl/>).

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>których spadkobiercami zostali zstępni dziadków, najczęściej było postępowań 6-letnich. Zdecydowanie najliczniejszą grupę spadkobierców stanowią zstępni rodzeństwa spadkodawcy (34,3%). Dalej plasują się wnuki i prawnuki (21,7%) oraz zstępni dziadków (14,5%). Co więcej, zarówno zstępni rodzeństwa, jak i zstępni dziadków bardzo często zajmując stanowisko w sprawie wskazywali, że albo w ogóle nie znali osoby spadkodawcy, albo nie utrzymywali z nim od lat kontaktów, a o jego śmierci dowiedzieli się dopiero z otrzymanej z sądu korespondencji. Osoby takie najczęściej decydowały się na odrzucenie spadku w imieniu własnym oraz małoletnich dzieci, jeśli takie posiadały. To ostatnie z kolei wpływało negatywnie na czas trwania postępowania, aktualizując konieczność uzyskania zezwolenia sądu rodzinnego na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd majątkiem małoletniego.</p> <p>Najczęściej spadkobiercami stawały się dzieci spadkodawców, gmina ostatniego miejsca zamieszkania oraz wnuki i prawnuki.</p> <p>Wnioski opinii nadto potwierdzają stanowisko projektodawcy, że dalecy krewni nierzadko nie są w ogóle zainteresowani spadkobranem, a zaangażowanie ich w sprawę spadkową stanowi dla nich problem. Co więcej osoby te często nie miały żadnych relacji ze spadkodawcą, a część z nich - nawet jeśli ostatecznie stała się spadkobiercą - to tylko z uwagi na niezajęcie stanowiska w sprawie mimo prawidłowego zawiadomienia o toczącym się postępowaniu lub z uwagi na uchybienie terminowi z art. 1015 § 1 k.c. Dlatego też w ocenie projektodawcy zasadna stała się zmiana k.c. w zakresie kręgu</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				spadkobierców ustawowych w kierunku jego ograniczenia.
2.	UODO		<p>Stanowisko organu nadzorczego w pełni zachowuje swoją aktualność. Istotą sprawy jest objęcie projektowanych przepisów testem prywatności, wynikającym z przepisów <i>rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)</i> (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.1)), dalej: rozporządzenie 2016/679. Jako że przepisy projektu zasadniczo zmieniają dotychczasowy model przetwarzania danych osobowych w trakcie procesu cywilnego niezbędne jest aby w tworzonych przepisach została uwzględniona ochrona prywatności i danych w fazie projektowania przedmiotowych przepisów prawa (art. 25 ust. 1) <u>oraz aby przeprowadzona została ocena skutków dla ochrony danych w ramach oceny skutków regulacji w związku z przyjęciem tej podstawy prawnej</u> (art. 35 ust. 1 i ust. 10). Innymi słowy przeprowadzenie testu prywatności jest uzasadnione charakterem zaproponowanych zmian prawnych.</p> <p>Nie można zgodzić się ze stanowiskiem, że proponowane zmiany - projektowany art. 3 pkt 1, art. 4, art. 7 i art. 8 - mające łącznie na celu zapewnienie możliwości nieograniczonego w czasie sięgania do danych zgromadzonych w rejestrach, bazach i ewidencjach publicznych takich jak: Baza Usług Stanu Cywilnego, rejestr danych kontaktowych oraz ewidencja gruntów i budynków, na potrzeby prowadzonych postępowań nieprocesowych <i>nie wprowadzają innych rozwiązań niż dotychczas funkcjonujące</i>. Podniesiona przez projektodawcę informacja, że <i>w sądach funkcjonują stosowne procedury, mające na celu nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych, których administratorami są sądy</i> w ocenie organu nadzorczego nie wyjaśnia dlaczego projektodawca nie objął</p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>Wskazać należy, że projektowane przepisy nie zmieniają dotychczasowego modelu przetwarzania danych osobowych w trakcie procesu cywilnego. Już teraz, na podstawie obowiązujących przepisów, sądom udostępniane są dane z różnych rejestrów publicznych, w zakresie niezbędnym do realizacji ich zadań ustawowych.</p> <p>Przykładowo dane z rejestru PESEL oraz rejestrów mieszkańców udostępnia się sądom w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań (art. 46 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 24 września 2010 r. <i>o ewidencji ludności</i>²).</p> <p>Sądy są również uprawnione do korzystania z danych zawartych w Rejestrze Dowodów Osobistych w zakresie niezbędnym do realizacji zadań określonych w ustawach szczególnych (art. 66 ust. 3 pkt 13b ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. <i>o dowodach osobistych</i>³).</p> <p>Sądom udostępnia się <i>de lege lata</i> również dane zgromadzone w rejestrze danych kontaktowych (art. 20m ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. <i>o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne</i>⁴) w celu realizacji zadań publicznych określonych przez ustawy.</p>

² Dz.U. z 2021 r. poz. 510, z późn. zm.

³ Dz.U. z 2022 r. poz. 671

⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 2070

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>przedmiotowego projektu testem prywatności pomimo, że zawiera rozwiązania, które powinny zostać przeanalizowane celem uniknięcia ryzyka łączenia zbiorów danych lub też przekazywania danych niezgodnie z celami, a także naruszania praw i wolności osób fizycznych, których dane mają być i będą przetwarzane. Objęcie projektu testem prywatności pozwoliłoby na zidentyfikowanie i zweryfikowanie tych problemów, ustalenie czy i jakie rozwiązania są niezbędne w przepisach dla uniknięcia ww. zagrożeń.</p> <p>Udostępnienie w trybie bezwnioskowym sądom danych z rejestru prowadzonego przez organ publiczny nie zwalnia tego organu z obowiązków administratora, wynikających z rozporządzenia 2016/679. W tym kontekście należy wskazać wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 grudnia 2021 r. (sygn. III OSK 590/21) podnoszący m.in., że <i>zróżnicowanie podmiotów uprawnionych do dostępu do rejestru PESEL, nie może powodować zaniechania przez administratora danych podejmowania działań zmierzających do zlikwidowania (lub co najmniej ograniczenia) zidentyfikowanego ryzyka dla danych przetwarzanych w ramach rejestru PESEL.</i> Zgodnie z wskazanym orzeczeniem administrator powinien mieć więc realną możliwość realizacji swoich obowiązków, co w kontekście proponowanych zmian prawnych powinno zostać wzięte przez projektodawcę pod szczególną rozwagę. Rozwiązania te powinny zatem być podane szczególowej ocenie w teście prywatności, ponieważ zawarte w projekcie przepisy statuują uprawnienia sędziów do dostępu do systemów informatycznych, tymczasem w systemach tych za przetwarzanie danych osobowych odpowiadają jako administratorzy inne podmioty publiczne.</p> <p>Potrzeba dokonania dla projektu oceny skutków dla ochrony danych ze wskazaniem szeregu zagrożeń związanych z projektowanymi rozwiązaniami została przedstawiona projektodawcy (spotkanie robocze z dnia 26 stycznia 2022 r.). Nadal istotnym jest niemożność pominięcia, że dostęp do danych osobowych z rejestrów publicznych za pośrednictwem systemów teleinformatycznych w formie teletransmisji generuje wiele ryzyk, związanych w szczególności z koniecznością zachowania poufności i integralności tych danych, a także w kontekście i zakresie cyberbezpieczeństwa. Wprowadzenie</p>	<p>Podkreślenia wymaga, że ustawy odnoszące się do poszczególnych rejestrów publicznych każdorazowo wskazują, że dane udostępnia się w zakresie niezbędnym do realizacji zadań określonych w ustawach szczególnych (zadań ustawowych) – w przypadku sądów dostęp ten realizowany jest na potrzeby prowadzonych postępowań.</p> <p>Projektodawca zrezygnował z udostępnienia w trybie bezwnioskowym sądom danych z rejestrów prowadzonych przez organ publiczny.</p> <p>Niemniej wobec sygnalizowanej przez UODO konieczności dokonania oceny skutków dla ochrony danych, ocena taka została sporządzona.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>rozwiązania, zgodnie z którym <i>w trakcie postępowania cywilnego można w nieograniczony sposób w formie teletransmisji pozyskiwać dane osobowe z rejestrów publicznych</i> wymaga zatem głębokiej analizy i refleksji w kontekście wprowadzenia odpowiednich procedur uwzględniających możliwe ryzyka dla przetwarzania w tej formie takich danych osobowych.</p> <p>W ocenie organu nadzorczego potrzebna jest taka modyfikacja projektowanych przepisów, z której wynikać będzie co najmniej konkretny cel pozyskiwania danych, zindywidualizowany do potrzeb danego prowadzanego postępowania.</p>	
Uwagi do projektu ustawy				
1.	Sąd Najwyższy BSiA SN	Art.1 pkt 1 dodanie w art. 928 § 1 k.c. punktu 4	<p>Koncepcja wprowadzenia do art. 928 § 1 k.c. nowej przyczyny niegodności dziedziczenia, zbliżonej w płaszczyźnie aksjologicznej do przyczyny wydziedziczenia, wymienionej w art. 1008 pkt 3 kodeksu cywilnego (uporczywe niedopełnianie względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych) - co do zasady – zasługuje na aprobatę. Brzmienie projektowanego punktu 4, który miałby być dodany do art. 928 § 1 k.c. nasuwa wątpliwości, których nie usunęły informacje i wyjaśnienia Ministerstwa Sprawiedliwości odnośnie do uwag Sądu Najwyższego (BSA I.021.42.2021) przedstawionych do wcześniejszej wersji Projektu ustawy UD222 z dnia 15 grudnia 2021 r.</p> <p>(1.) Nowa przyczyna niegodności dziedziczenia: uporczywe uchylanie się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy</p> <p>Z wyjaśnienia Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, iż: celem planowanego przepisu było objęcie wskazaną przyczyną niegodności także przypadków, gdy brak było orzeczenia sądowego, ugody zawartej przed sądem albo innym organem albo innej umowy konkretyzującej obowiązek alimentacyjny wobec spadkodawcy zobowiązanego spadkobiercy, który za życia spadkodawcy „uporczywie uchylał się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy”.</p> <p>Cel taki nie budzi istotniejszych zastrzeżeń, ale wyłącznie w płaszczyźnie aksjologicznej i przy ujęciu najbardziej ogólnym, a zarazem abstrakcyjnym.</p>	<p>Uwagi uwzględnione</p> <p>W konsekwencji uwzględnienia zgłoszonych przez Sąd Najwyższy uwag zmieniona została treść projektowanego art. 1 pkt 1 w ten sposób, że w art. 928 § 1 został dodany pkt 4 i 5 w brzmieniu:</p> <p>„4) <i>uporczywie uchylał się od wykonywania wobec spadkodawcy obowiązku alimentacyjnego określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową;</i></p> <p>5) <i>uporczywie uchylał się od wykonywania obowiązku pieczy nad spadkodawcą, w szczególności wynikającego z władzy rodzicielskiej, opieki, sprawowania funkcji rodzica zastępczego, małżeńskiego obowiązku wzajemnej pomocy albo obowiązku wzajemnego szacunku i wspierania się rodzica i dziecka.”</i></p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>Propozycja budzi wątpliwości, gdy uwzględni się zróżnicowanie źródeł powstania obowiązku alimentacyjnego a także niedookreśloność (ocenność) przesłanek obowiązku alimentacyjnego i jego zakresu („niedostatek”, brak możliwości „samodzielnego utrzymania się”, „usprawiedliwione potrzeby uprawnionego”, „możliwości zarobkowe i majątkowe zobowiązanego”, przyjmowanie w praktyce w części przypadków „zasady równej stopy życiowej” osoby uprawnionej i osoby zobowiązanej), a także przyczyny umożliwiające niektórym zobowiązanym uchylenie się od świadczeń („nadmierny uszczerbek” dla zobowiązanego, dla „najbliższej rodziny” zobowiązanego).</p> <p>Wymaganie „uporczywości” uchylania się od obowiązku alimentacyjnego powinno być rozumiane analogicznie jak „uporczywe niewypełnianie obowiązków rodzinnych”, o którym mowa w art. 1008 pkt 3 k.c., a więc „świadome i objęte wolą” osoby, której taki zarzut jest stawiany.</p> <p>Spadkobierca musiałby więc obejmować swoją świadomością, iż w danym stanie faktycznym, w określonym czasie miał prawny status zobowiązanego do świadczenia alimentów (np. dlatego, że sytuacja uprawnionego bez wątpliwości jest niedostatkiem, a on – nie zaś inna osoba – ma prawny obowiązek dostarczenia przyszłemu spadkodawcy „środków utrzymania”), a więc przykładowo przekazywania określonych kwot pieniędzy, dostarczania rzeczy (produktów spożywczych, ubrań), zapewnienia mieszkania itp.</p> <p>Tylko w najprostszych stanach faktycznych, dotyczących najbliższych krewnych w linii prostej, świadomość obowiązku świadczeń i ich minimalnego zakresu może być objęta domniemaniem faktycznym (np. gdy uprawnionym jest owdowiały rodzic niezdolny do pracy, nie mający żadnych, bieżących, stałych przychodów w postaci renty, emerytury, dochodów z majątku, a zobowiązanym jest jego jedyne pełnoletnie dziecko dysponujące znacznym majątkiem i uzyskującym wysokie przychody z pracy lub innej legalnej działalności, któremu jest znana sytuacja życiowa rodzica. Rodzic ten zaś w przeszłości należycie wykonywał względem tego dziecka władzę rodzicielską i obowiązek alimentacyjny. Innym przykładem może być sytuacja rodzica</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>posiadającego majątek oraz duże możliwości zarobkowe, który nie przyczynił się w jakikolwiek sposób do pokrywania kosztów utrzymania i wychowania dziecka (aktualnie będącego spadkodawcą) w okresie gdy nie miało ono zdolności samodzielnego utrzymania się ani żadnego majątku). Gdy obowiązek alimentacyjny obciąża krewnych tego samego stopnia, ale o znacznie zróżnicowanych możliwościach zarobkowych i majątkowych, a nie nastąpiło jakiegokolwiek skonkretyzowanie obowiązku każdego ze zobowiązanych, ustalenie czy dany spadkobierca był świadomy swego zobowiązania i zakresu świadczeń może być trudne, co wpłynęłoby na długotrwałość i złożoność postępowań dowodowych.</p> <p>Zważywszy na doniosłość skutków uznania spadkobiercy za niegodnego dziedziczenia precyzja i jednoznaczność dodawanej podstawy wydziedziczenia wydaje się bardzo pożądana. Skłania to do <u>rozważenia ograniczającego ujęcia uchylanie się od wykonywania obowiązku alimentacyjnego wobec spadkodawcy do przypadków, gdy był on skonkretyzowany w orzeczeniu, umowie, ugodzie.</u></p> <p>(2.) Nowa przyczyna niegodności dziedziczenia: <u>uporczywe uchylanie się od wykonywania wobec spadkodawcy obowiązku opieki.</u></p> <p>W uzasadnieniu projektu ustawy wskazano, że: „Przez opiekę należy tu rozumieć opiekę w znaczeniu potocznym, to jest jako faktyczną pomoc i dbanie o inną osobę, o jej dobre samopoczucie. Opieki w rozumieniu projektowanego przepisu nie należy utożsamiać z opieką zinstytucjonalizowaną, o której mowa w k.r.o. (art. 94 § 3 k.r.o., art. 145–174 k.r.o., art. 175–177 k.r.o.) czy kuratelą (..)”.</p> <p>Nie wydaje się, aby takie ujęcie było dopuszczalne w najdonioślejszej ustawie z zakresu prawa prywatnego, która ma rangę kodeksu.</p> <p>Opozycja wobec tej propozycji wynika z następujących przyczyn.</p> <p>(1). Kodeks cywilny zawiera unormowania przewidujące opiekę jako instytucję prawa cywilnego (np. art. 13 § 2 k.c.) o treści sformułowanej w wyżej wskazanych przepisach kodeksu rodzinnego i opiekuńczego. <u>Nie wydaje się, aby można było przyjąć, iż w tym</u></p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p><u>samym akcie normatywnym takiego samego pojęcia (słowa) używa się w różnym znaczeniu.</u></p> <p>(2). Do obowiązków opiekuna należy, między innymi „piecza nad osobą (...) pozostającego pod opieką” (art. 155 § 1 k.r.o.). Pieczę nad osobą można – w znacznym uproszczeniu – traktować jako „opiekowanie się” w znaczeniu potocznym. Działania, jakie winny być podejmowane zależą od wieku (małoletność) i innych okoliczności dotyczących osoby, nad którą piecza jest sprawowana. W konsekwencji nienależyte sprawowanie opieki przez opiekuna ustanowionego przez sąd może przybierać postać niewykonywania obowiązku pieczy nad osobą.</p> <p>(3). Wskazanie w uzasadnieniu projektu aktu normatywnego, który zostaje uchwalony jako ustawa, intencji projektodawcy odnośnie do wykładni poszczególnych sformułowań, choć zwykle jest brane pod uwagę w procesie wykładni, nie jest wiążące dla podmiotów stosujących tę ustawę.</p> <p>Pozaprawne znaczenie pojęcia „opieka” to „«dbanie o kogoś, o coś»” (w Słowniku języka polskiego PWN znaczenie potoczne zostało opisane jako: „<i>pot.</i> «człowiek lub ludzie opiekujący się kimś»” https://sjp.pwn.pl/szukaj/opieka.html). Rozbudowane i zróżnicowane są definicje „opieki” formułowane w pedagogice (Zob. przykładowo E. Muszyńska, <i>Miejsce opieki we współczesnej pedagogice</i>, Rocznik Lubuski 2012, tom 38, cz. 2. s. 91-104 i powołaną literaturę).</p> <p>Wydaje się, że skoro intencją projektodawców nie jest ograniczenie dodawanej podstawy uznania za niegodnego spadkobiercy uchylającego się od wykonywania prawnego obowiązku dbałości o spadkodawcę, jako wynikającego z instytucji prawa cywilnego o nazwie „opieka” to należałoby użyć pojęcia „piecza nad osobą”. Mogłoby być ono dopełnione przykładowym wymienieniem podstaw prawnych, z których może wynikać obowiązek pieczy nad osobą spadkodawcy. [Obowiązek i prawo rodziców do „wykonywania pieczy nad osobą” dziecka wynika z władzy rodzicielskiej - art. 95 § 1 k.r.o., w tym nabytej przez osobę przysposabiającą nad małoletnim przysposobionym - art. 121 § 1 k.r.o. w zw. z art. 95 § 1 k.r.o. Obowiązek i prawo wykonywania bieżącej pieczy, (będącej elementem składowym „pieczy nad osobą”), nad osobą dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej</p>	

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>należy do osoby (małżonków) sprawującej funkcję rodziny zastępczej, prowadzącej rodzinny dom dziecka albo kierującej placówką opiekuńczo-wychowawczą, regionalną placówką opiekuńczo-terapeutyczną lub interwencyjnym ośrodkiem preadopcyjnym - art. 112¹. § 1 k.r.o. Obowiązek pieczy nad osobą ciąży na opiekunie - art. 155 k.r.o. Można go też upatrywać w ciążyącym na rodzicach i dzieciach obowiązku wzajemnego wspierania się - art. 87 k.r.o., który obejmuje, między innymi, obowiązek szczególnej troski w razie choroby].</p> <p>Reasumując, celowe byłoby rozważenie ewentualnego doprecyzowania i uzupełnienia projektowanego przepisu, dla którego punktem wyjścia mogłaby być (traktowana jako wersja robocza) poniższa propozycja punktu 4 w art. 928 § 1 k.c.:</p> <p>uporczywie nie wykonywał wobec spadkodawcy obowiązku alimentacyjnego, określonego co do wysokości orzeczeniem sądowym, ugodą zawartą przed sądem albo innym organem albo inną umową lub od obowiązku pieczy nad osobą spadkodawcy, w szczególności wynikającego z władzy rodzicielskiej, opieki, sprawowania funkcji rodzica zastępczego, małżeńskiego obowiązku wzajemnej pomocy lub rażąco naruszał obowiązek wzajemnego szacunku i wspierania się rodzica i dziecka.</p>	
2.	PK	art. 2 pkt 1 lit. b projektu, art. 3 pkt 10 lit. b projektu, art. 4 pkt 2 projektu	<p>Odpowiadając na pismo z dnia 6 kwietnia 2022 r., nr DLPC-V.414.6.2020, uprzejmie informuję, że do przekazanego przy nim <i>projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (UD222)</i>, nie zgłaszam uwag natury merytorycznej. Niemniej jednak zauważam, że wymaga on drobnych korekt legislacyjno-redakcyjnych, mających na celu wyeliminowanie błędnego odesłania w projektowanym art. 101 § 5 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego do „§ 1” zamiast do „§ 4” (art. 2 pkt 1 lit. b <i>projektu</i>) oraz dopracowanie w zakresie interpunkcji projektowanych przepisów art. 677 § 1¹ k.p.c. (art. 3 pkt 10 lit. b <i>projektu</i>) i art. 24b ust. 1 pkt 6 <i>ustawy z dnia 17 maja 1989 r. - Prawo geodezyjne i kartograficzne</i> (art. 4 pkt 2 <i>projektu</i>).</p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>Uwaga częściowo bezprzedmiotowa z uwagi na rezygnację z projektowanego § 5 art. 101 k.r.o.</p> <p>Uzupełniono znaki interpunkcyjne w art. 677 § 1¹ k.p.c. i art. 24b ust. 1 pkt 6 P.g.k.</p>
Uwagi do uzasadnienia projektu				
1.				

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
------------	--------------------------------------	---	--	----------------------

Uwagi do Oceny Skutków Regulacji				
1.				

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
-----	---------------------------	--	---------------------------------	---------------

Uwagi do projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (UD222)

(projekt z dnia 28 marca 2022 r.)

Uwagi ogólne

1.	Sąd Najwyższy BSiA SN		<p>Z uznaniem należy odnotować informację projektodawcy o zleceniu wykonania badań akt sądowych w celu pozyskania informacji co do skali występowania przypadków powołania do dziedziczenia innych zstępnych dziadków niż wymienieni w ograniczającej propozycji projektu, oraz informacji o wielkości udziału odległych zstępnych dziadków wśród wnioskodawców w sprawach o uchylenie się od skutków niezłożenia oświadczenia o przyjęciu/odrzuconiu spadku. Po zapoznaniu się z wynikami tego badania będzie możliwe zajęcie stanowiska co do celowości ograniczenia kręgu spadkobierców ustawowych (projektowana zmiana art. 934 k.c.).</p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>Opracowana została przez dr. S. Kotas - Turoboyską z ramienia Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości opinia (na podstawie przeprowadzonych badań aktowych) nt. „Przyczyny przewlekłości wieloletnich postępowań o stwierdzenie nabycia spadku”¹.</p> <p>Z opinii wynika kilka istotnych wniosków. Połowa analizowanych postępowań (50,3%) trwała 3 - 4 lata, a aż 12,9% postępowań to postępowania 5-letnie. Główną przyczyną najdłużej trwających postępowań była konieczność wzywania do udziału w sprawie kolejnych spadkobierców, ponieważ większość z nich składała oświadczenia o odrzuceniu spadku. Ustalono też, że średni czas trwania postępowania o stwierdzeniu nabycia spadku był krótszy w sprawach, gdy dziedziczenie następowało na podstawie testamentu, a dłuższy przy dziedziczeniu z ustawy. Jednocześnie ustalono, że najdłużej trwały postępowania, w których brało udział wielu uczestników. Dodatkowo dokonana analiza akt spraw sądowych wykazała, że na długość trwania postępowań ma też wpływ stopień pokrewieństwa ze spadkodawcą - w sprawach, w</p>
----	--------------------------	--	--	---

¹ Raport pt. „Przyczyny przewlekłości wieloletnich postępowań o stwierdzenie nabycia spadku” autorstwa Pani dr Sławomiry Kotas-Turoboyskiej zostanie opublikowany w najbliższym czasie na stronie internetowej Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości (<https://iws.gov.pl/>).

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				<p>których spadkobiercami zostali zstępni dziadków, najczęściej było postępowań 6-letnich. Zdecydowanie najliczniejszą grupę spadkobierców stanowią zstępni rodzeństwa spadkodawcy (34,3%). Dalej plasują się wnuki i prawnuki (21,7%) oraz zstępni dziadków (14,5%). Co więcej, zarówno zstępni rodzeństwa, jak i zstępni dziadków bardzo często zajmując stanowisko w sprawie wskazywali, że albo w ogóle nie znali osoby spadkodawcy, albo nie utrzymywali z nim od lat kontaktów, a o jego śmierci dowiedzieli się dopiero z otrzymanej z sądu korespondencji. Osoby takie najczęściej decydowały się na odrzucenie spadku w imieniu własnym oraz małoletnich dzieci, jeśli takie posiadały. To ostatnie z kolei wpływało negatywnie na czas trwania postępowania, aktualizując konieczność uzyskania zezwolenia sądu rodzinnego na dokonanie czynności przekraczającej zwykły zarząd majątkiem małoletniego.</p> <p>Najczęściej spadkobiercami stawały się dzieci spadkodawców, gmina ostatniego miejsca zamieszkania oraz wnuki i prawnuki.</p> <p>Wnioski opinii nadto potwierdzają stanowisko projektodawcy, że dalecy krewni nierzadko nie są w ogóle zainteresowani spadkobranie, a zaangażowanie ich w sprawę spadkową stanowi dla nich problem. Co więcej osoby te często nie miały żadnych relacji ze spadkodawcą, a część z nich - nawet jeśli ostatecznie stała się spadkobiercą - to tylko z uwagi na niezajęcie stanowiska w sprawie mimo prawidłowego zawiadomienia o toczącym się postępowaniu lub z uwagi na uchybienie terminowi z art. 1015 § 1 k.c. Dlatego też w ocenie projektodawcy zasadna stała się zmiana k.c. w zakresie kręgu</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
				spadkobierców ustawowych w kierunku jego ograniczenia.
2.	UODO		<p>Stanowisko organu nadzorczego w pełni zachowuje swoją aktualność. Istotą sprawy jest objęcie projektowanych przepisów testem prywatności, wynikającym z przepisów <i>rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)</i> (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.1)), dalej: rozporządzenie 2016/679. Jako że przepisy projektu zasadniczo zmieniają dotychczasowy model przetwarzania danych osobowych w trakcie procesu cywilnego niezbędne jest aby w tworzonych przepisach została uwzględniona ochrona prywatności i danych w fazie projektowania przedmiotowych przepisów prawa (art. 25 ust. 1) <u>oraz aby przeprowadzona została ocena skutków dla ochrony danych w ramach oceny skutków regulacji w związku z przyjęciem tej podstawy prawnej</u> (art. 35 ust. 1 i ust. 10). Innymi słowy przeprowadzenie testu prywatności jest uzasadnione charakterem zaproponowanych zmian prawnych.</p> <p>Nie można zgodzić się ze stanowiskiem, że proponowane zmiany - projektowany art. 3 pkt 1, art. 4, art. 7 i art. 8 - mające łącznie na celu zapewnienie możliwości nieograniczonego w czasie sięgania do danych zgromadzonych w rejestrach, bazach i ewidencjach publicznych takich jak: Baza Usług Stanu Cywilnego, rejestr danych kontaktowych oraz ewidencja gruntów i budynków, na potrzeby prowadzonych postępowań nieprocesowych <i>nie wprowadzają innych rozwiązań niż dotychczas funkcjonujące</i>. Podniesiona przez projektodawcę informacja, że <i>w sądach funkcjonują stosowne procedury, mające na celu nadzór nad przetwarzaniem danych osobowych, których administratorami są sądy</i> w ocenie organu nadzorczego nie wyjaśnia dlaczego projektodawca nie objął</p>	<p>Wyjaśnienie</p> <p>Wskazać należy, że projektowane przepisy nie zmieniają dotychczasowego modelu przetwarzania danych osobowych w trakcie procesu cywilnego. Już teraz, na podstawie obowiązujących przepisów, sądom udostępniane są dane z różnych rejestrów publicznych, w zakresie niezbędnym do realizacji ich zadań ustawowych.</p> <p>Przykładowo dane z rejestru PESEL oraz rejestrów mieszkańców udostępnia się sądom w zakresie niezbędnym do realizacji ich ustawowych zadań (art. 46 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 24 września 2010 r. <i>o ewidencji ludności</i>²).</p> <p>Sądy są również uprawnione do korzystania z danych zawartych w Rejestrze Dowodów Osobistych w zakresie niezbędnym do realizacji zadań określonych w ustawach szczególnych (art. 66 ust. 3 pkt 13b ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 r. <i>o dowodach osobistych</i>³).</p> <p>Sądom udostępnia się <i>de lege lata</i> również dane zgromadzone w rejestrze danych kontaktowych (art. 20m ust 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. <i>o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne</i>⁴) w celu realizacji zadań publicznych określonych przez ustawy.</p>

² Dz.U. z 2021 r. poz. 510, z późn. zm.

³ Dz.U. z 2022 r. poz. 671

⁴ Dz.U. z 2021 r. poz. 2070

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>przedmiotowego projektu testem prywatności pomimo, że zawiera rozwiązania, które powinny zostać przeanalizowane celem uniknięcia ryzyka łączenia zbiorów danych lub też przekazywania danych niezgodnie z celami, a także naruszania praw i wolności osób fizycznych, których dane mają być i będą przetwarzane. Objęcie projektu testem prywatności pozwoliłoby na zidentyfikowanie i zweryfikowanie tych problemów, ustalenie czy i jakie rozwiązania są niezbędne w przepisach dla uniknięcia ww. zagrożeń.</p> <p>Udostępnienie w trybie bezwnioskowym sądom danych z rejestru prowadzonego przez organ publiczny nie zwalnia tego organu z obowiązków administratora, wynikających z rozporządzenia 2016/679. W tym kontekście należy wskazać wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 3 grudnia 2021 r. (sygn. III OSK 590/21) podnoszący m.in., że <i>zróżnicowanie podmiotów uprawnionych do dostępu do rejestru PESEL, nie może powodować zaniechania przez administratora danych podejmowania działań zmierzających do zlikwidowania (lub co najmniej ograniczenia) zidentyfikowanego ryzyka dla danych przetwarzanych w ramach rejestru PESEL.</i> Zgodnie z wskazanym orzeczeniem administrator powinien mieć więc realną możliwość realizacji swoich obowiązków, co w kontekście proponowanych zmian prawnych powinno zostać wzięte przez projektodawcę pod szczególną rozwagę. Rozwiązania te powinny zatem być podane szczególowej ocenie w teście prywatności, ponieważ zawarte w projekcie przepisy statuują uprawnienia sędziów do dostępu do systemów informatycznych, tymczasem w systemach tych za przetwarzanie danych osobowych odpowiadają jako administratorzy inne podmioty publiczne.</p> <p>Potrzeba dokonania dla projektu oceny skutków dla ochrony danych ze wskazaniem szeregu zagrożeń związanych z projektowanymi rozwiązaniami została przedstawiona projektodawcy (spotkanie robocze z dnia 26 stycznia 2022 r.). Nadal istotnym jest niemożność pominięcia, że dostęp do danych osobowych z rejestrów publicznych za pośrednictwem systemów teleinformatycznych w formie teletransmisji generuje wiele ryzyk, związanych w szczególności z koniecznością zachowania poufności i integralności tych danych, a także w kontekście i zakresie cyberbezpieczeństwa. Wprowadzenie</p>	<p>Podkreślenia wymaga, że ustawy odnoszące się do poszczególnych rejestrów publicznych każdorazowo wskazują, że dane udostępnia się w zakresie niezbędnym do realizacji zadań określonych w ustawach szczególnych (zadań ustawowych) – w przypadku sądów dostęp ten realizowany jest na potrzeby prowadzonych postępowań.</p> <p>Projektodawca zrezygnował z udostępnienia w trybie bezwnioskowym sądom danych z rejestrów prowadzonych przez organ publiczny.</p> <p>Niemniej wobec sygnalizowanej przez UODO konieczności dokonania oceny skutków dla ochrony danych, ocena taka została sporządzona.</p>

Lp.	Podmiot zgłaszający uwagę	Jednostka redakcyjna Strona uzasadnienia Pkt OSR	Treść uwagi / Propozycja zapisu	Stanowisko MS
			<p>rozwiązania, zgodnie z którym <i>w trakcie postępowania cywilnego można w nieograniczony sposób w formie teletransmisji pozyskiwać dane osobowe z rejestrów publicznych</i> wymaga zatem głębokiej analizy i refleksji w kontekście wprowadzenia odpowiednich procedur uwzględniających możliwe ryzyka dla przetwarzania w tej formie takich danych osobowych.</p> <p>W ocenie organu nadzorczego potrzebna jest taka modyfikacja projektowanych przepisów, z której wynikać będzie co najmniej konkretny cel pozyskiwania danych, zindywidualizowany do potrzeb danego prowadzanego postępowania.</p>	